

काव्यमाला. ८.

महाकविश्रीहरिचन्द्रविरचिते

धर्मशर्माभ्युदयम् ।

जयपुरमहाराजाश्रितेन पण्डितमजलालमूनूना महामहोपाध्याय
पण्डितदुर्गाप्रसादेन, मुम्बामुरवासिना परबोपाह-
पाण्डुरङ्गमजकाशीनाथशर्मणा च
संशोधितम् ।

तृतीयावृत्तिः ।

तच्च

मुम्बय्यां

पाण्डुरङ्ग जावजी

इत्येतैः स्वीये निर्णयसागरालययन्त्रालये मुद्रयित्वा प्रकाशितम् ।

शकः १८५४, सन १९३३.

मूल्यमेको रूप्यकः ।

धर्मशर्माभ्युदयस्य विषयानुक्रमः ।

- १ सर्गः—मङ्गलाचरणानि । सज्जनदुर्जनादिवर्णनम् । जम्बुद्वीपवर्णनम् । कनकादिवर्णनम् । भारतवर्षवर्णनम् । आर्यावर्तवर्णनम् । उत्तरकोशलाख्यदेशवर्णनम् । तत्र रत्नपुराख्यनगरवर्णनम् ।
- २ सर्गः—रत्नपुराधिपतेरिक्ष्वाकुवंशोद्भवस्य महासेननरपतेर्वर्णनम् । तन्महिष्याः पुत्रतायां वर्णनम् । राज्ञः सुतप्राप्तिचिन्तावर्णनम् । तदैव प्रचेतसाख्यस्य दिव्यमुनेरुद्यानपालमुखादागमनश्रवणम् ।
- ३ सर्गः—परिकरसमेतस्य राज्ञो मुनिदर्शनेनार्थं गमनवर्णनम् । वनलीवर्णनम् । उद्यानप्राप्तिवर्णनम् । तत्र मुनिवर्णनम् । मुनिमहीपालयोः समागमवर्णनम् । मुनिसमीपे राज्ञः पुत्रप्राप्तिचिन्तानिवेदनवर्णनम् । 'खड्गहे पञ्चदशस्तीर्यकरो धर्मनाथः पुत्रत्वेनावतरिष्यति' इत्यादि-मुनिवाक्यवर्णनम् । धर्मनाथस्य पूर्वजन्मविषये मुनिं प्रति राज्ञः प्रश्नस्य वर्णनम् ।
- ४ सर्गः—धर्मनाथस्य प्राग्जन्मवृत्तान्तवर्णनोपक्रमः । धातकीखण्डाख्यद्वीपे वत्साख्यदेशवर्णनम् । तत्र सुसीमाख्यनगरीवर्णनम् । तत्र दशरथाख्यमहीपतिवर्णनम् । एकदा रात्रौ महीपतिना उपरक्तश्चन्द्रो दृष्टः, तं विलोक्य 'जगति कस्यापि श्रीः स्थिरा नास्ति' इति विचारयतो महीपतेर्वैराग्योदयस्य वर्णनम् । तृणवद्वाज्यं परित्यज्य तपसे यियासुं राजानं प्रति सुमन्त्राख्यस्य तन्मन्त्रिणश्चार्याकमतानुकूल उपदेशः । राजकृतं तत्खण्डनं च । सतोऽतिरथाख्याय स्वपुत्राय

राज्यभारं दत्त्वा नरपतिस्तपसे वन ययावित्यादि वर्णनम् । महीपते-
स्तीव्रतपोवर्णनम् । तप प्रभावात्स दिव्यता प्राप्त इति वर्णनम् ।
'पण्मासानन्तरं स एव तव महिष्या गर्भेऽवतरिष्यति' इति मुनिवा-
क्यवर्णनम् ।

५ सर्गः—महासेननृपतिसभायामम्बरात्काश्वन लक्ष्मीसमेता दिव्याङ्गना
भवतीर्णास्तासा वर्णनम् । 'किमर्थं शुष्माकमागमनम्' इति ता. प्रति
नृपते. प्रश्न । "महासेननृपतिमहिष्यां धर्मनाथोऽवतरिष्यति, तस्मे-
वार्थं यूय यात' इति महेन्द्रेणादिष्टा वयमागताः, स्वयं महेन्द्रोऽपि
समागमिष्यति" इत्यादि तद्वाक्यवर्णनम् । तासां नृपमहिषीसमीपे
गमनवर्णनम् । तत्कृतं नृपमहिष्याः सेवनवर्णनम् । नृपमहिष्या. स्वप्न-
विलोकनवर्णनम् । प्रातरुत्थाय महिष्या नृपसमीपे स्वप्ने विलोकितं
सर्वं कथितम्, नृपेणाप्यतिसतुष्टेन, 'तीर्थंकरस्तव पुत्रतामेष्यति'
इति तत्कल कथितमित्यादिवर्णनम् । महिषीगर्भे धर्मनाथोऽवतीर्ण
इति वर्णनम् ।

६ सर्गः—सगर्भाया महिष्या वर्णनम् । माघशुक्लत्रयोदश्या पुष्यनक्षत्रे
धर्मनाथस्य जन्माभूदिति वर्णनम् । इन्द्रादिकृतस्य महीपतिकृतस्य च
तज्जन्मोत्सवस्य वर्णनम् ।

७ सर्गः—जातवेश्मनि स्थिताया महिष्या अङ्गे मायानिर्मितमेकं शिशु
निधाय धर्मनाथमपहृत्य शची शक्राय समर्पितवती, शक्रोऽपि
तमादाय सुरगजमारुह्य देवसेनासमेतो व्योमवर्त्मना सुमेरुपर्वतं
जगामेत्यादि वर्णनम् । सुमेरुपर्वतवर्णनम् । तत्र देवसेनासनिवेशवर्णन
गजाश्वादिवर्णनं च ।

- ८ सर्गः—सुमेरौ मणिसिंहासने शक्रो धर्मनाथमुपवेशितवानित्यादि-
वर्णनम् । धर्मनाथाभिषेकोपक्रमवर्णनम् । क्षीरसमुद्रवर्णनम् । धर्म-
नाथाभिषेकवर्णनम् । इन्द्रादिदेवकृता तत्स्तुतिः । अभिषेकानन्तरं
पुनरपि धर्मनाथं तन्मातुर्नृपमहिष्या अङ्गे प्राप्य देवाः स्वानि
धामानि जग्मुरिति वर्णनम् ।
- ९ सर्गः—धर्मनाथस्य बाल्यवर्णनं यौवनवर्णनं यौवराज्यप्राप्तिवर्णनं
च । विदर्भाधिनाथेन प्रतापराजेन स्वदुहितुः स्वयंवरे धर्मनाथानयनार्थं
प्रेषितस्य दूतस्यागमनवर्णनम् । पित्राज्ञया ससैन्यस्य धर्मनाथस्य
विदर्भान्प्रति गमनवर्णनम् । मार्गे प्राप्ताया गङ्गाया वर्णनम् ।
- १० सर्गः—विन्ध्याचलवर्णनम् ।
- ११ सर्गः—पद्भक्तवर्णनम् ।
- १२ सर्गः—पुष्पावचयवर्णनम् ।
- १३ सर्गः—नर्मदाया जलक्रीडावर्णनम् ।
- १४ सर्गः—सायंकालवर्णनम् । अन्धकारवर्णनम् । चन्द्रोदयवर्ण-
नम् । नायिकानां प्रसाधनवर्णनम् । दूतीप्रेषणादिवर्णनम् ।
- १५ सर्गः—पानगोष्ठीवर्णनम् । रात्रिक्रीडावर्णनम् ।
- १६ सर्गः—प्रभातवर्णनम् । पुनर्धर्मनाथस्य यात्रावर्णनम् । नर्मदामु-
त्तीर्य विदर्भदेशं प्राप्त इति वर्णनम् । विदर्भदेशवर्णनम् । तत्र
कुण्डिनपुराधिपतिनो प्रतापराजेन समोगमवर्णनम् ।
- १७ सर्गः—स्वयंवरवर्णनम् । तत्र राजकन्यया धर्मनाथो वृत इति
वर्णनम् । धर्मनाथस्य कुण्डिनपुरप्रवेशवर्णनम् । नगरनारीचेष्टावर्ण-
नम् । धर्मनाथस्य विवाहवर्णनम् । पितुः सकाशादाह्वानार्थं दूतः

समागत इति निखिलमपि कटक सेनापते सुपेणस्याधीन विधाय
धर्मनाथ स्वय कुवेरोपद्वौकित विमानमारुह्य बध्वा समेतो नमसा
स्वपुर जगामेति वर्णनम् ।

१८ सर्गः—रत्नपुरे धर्मनाथप्राप्तिवर्णन महोत्सववर्णनम् च । धर्मना-
थपितुर्महासेनस्य वैराग्यवर्णनम् । धर्मनाथ प्रति तत्कृतस्य नीत्युपदे-
शस्य वर्णनम् । धर्मनाथस्य राज्याभिषेकवर्णनम् । महासेननृपतेर्य-
नगमनवर्णनम् । धर्मनाथस्य राज्यस्थितिवर्णनम् ।

१९ सर्गः—अनेकमहीपतिभि सह सुपेणस्य चित्रयुद्धवर्णनम् ।

२० सर्गः—पञ्चलक्षवर्षपर्यन्तं सम्यक्प्रजापालनं विधाय, एकदा रात्रौ
स्फाटिके सौधशृङ्गे स्थितो धर्मनाथो गगनात्पततीमुल्कामपश्यदिति
वर्णनम् । उल्कावर्णनम् । धर्मनाथस्य वैराग्यप्राप्तिवर्णनम् । राज्यं
परित्यज्य वने गतस्य धर्मनाथस्य तपश्चर्यावर्णनम् । ज्ञानप्राप्ति-
वर्णनम् । धर्मनाथार्थमिन्द्राज्ञया कुवेरेण निर्मिताया दिव्यसभाया
वर्णनम् । तत्र सिंहासने स्थितस्य धर्मनाथस्य दिव्यैश्वर्यवर्णनम् ।

२१ सर्गः—धर्मनाथकृत सक्षेपेण जिनसिद्धान्तवर्णनम् ।

—ग्रन्थकर्तुः प्रशस्तिः ।

काव्यमाला

महाकविश्रीहरिचन्द्रकृतं
धर्मशर्माभ्युदयम् ।

प्रथमः सर्गः ।

श्रीनाभिसूनोश्चिरमद्वियुग्मनखेन्दवः कौ मुदमेधयन्तु ।
यत्रानमन्नाकिनरेन्द्रचक्रचूडाश्मगर्भप्रतिबिम्बमेणैः ॥ १ ॥
चन्द्रप्रभं नौमि यदीयभासा नूनं जिता चान्द्रमसी प्रभा सा ।
नो चेत्कथं तर्हि तदद्विलभं नखच्छलादिन्दुकुटुम्भमासीत् ॥ २ ॥
दुरक्षरक्षोदधियेव घात्र्यां मुहुर्मुहुर्घृष्टललाटपट्टाः ।
यं स्वर्गिणोऽनल्पगुणं प्रणेमुस्तनोतु नः शर्म स धर्मनाथः ॥ ३ ॥

१. अस्य कायस्थवंशमुक्तामणेर्दिगम्बरजैनमतानुयायिन आर्द्रदेवसूनोः श्रीहरि-
चन्द्रमहाकवेः समयः सम्यद् न ज्ञायते. हरिचन्द्रद्वयं तावत्प्रसिद्धम्—'पदबन्धो-
ज्वलो हारी कृतवर्णकमस्थितिः । भट्टारहरिचन्द्रस्य गद्यबन्धो नृपायते ॥' इति
हर्षचरितारम्भे बाणभट्टेन वर्णितः प्रथमः, विश्वप्रकाशकोपकर्तृमहेश्वरस्य पूर्वपुरुष-
श्चरकसंहिताटीकाकारः साहसाद्ग्रन्थपतेः प्रधानवैद्यो द्वितीयः. अनयोरेवायमप्ये-
कतरस्तृतीयो वेति संदेहः. किं त्वयमपि (धर्मशर्माभ्युदयकर्ता) स्वकवित्वप्रौढ्या
मापादिप्राचीनमहाकविकलामारोहति, तस्मान्नावाचीनः. कर्पूरमञ्जरी प्रथमे
जवनिकान्तर एकत्र विदूषकोक्तिव्याजेन राजशेखरोऽपि हरिचन्द्रकविं स्मरति.
एकविंशतिसर्गात्मके चास्मिन्महाकाव्ये नगराणवशैलतुर्पुष्पावचयजलविहारा-
दिकाव्यवर्णनपुरःसरं चतुर्विंशतिजैनतीर्थकरेषु पञ्चदशतीर्थकरस्य धर्मनाथस्य
जन्मप्रभृति निर्वाणान्तं चरितं वर्णितमस्ति. २. कौ श्रियव्याम्, मुदं हर्षम्; (अथ
च) कौमुदं पुमुदसमूहम्. ३. वर्तत इति शेषः. ४. अष्टमं तीर्थकरम्.

सप्रत्यपाया. स इति प्रतीत्यै बह्वाविवाहाय मिथ प्रविष्टा ।
 यत्कायकान्तौ कनकोज्ज्वलायां सुरा विरेजुस्तमुपैमि शान्तिम् ॥ ४ ॥
 भूयादगाध स विबोधवार्धिर्वीरस्य रत्नत्रयलब्धये व ।
 स्फुरत्पयोबुद्बुदबिन्दुमुद्रामिदं यदन्तस्त्रिजगत्तनोति ॥ ५ ॥
 निर्मार्जिते यत्पदपङ्कजाना रजोभिरन्त प्रतिबिम्बितानि ।
 जना स्वचेतोमुकुरे जगन्ति पश्यन्ति तान्नौमि मुदे जिनेन्द्रान् ॥ ६ ॥
 रत्नत्रयं तज्जननार्तिमृत्युसर्पत्रयीदर्पहर नमामि ।
 यद्भूषणं प्राप्य भवन्ति शिष्टा मुक्तेर्विरूपाकृतयोऽप्यभीष्टाः ॥ ७ ॥
 त्वद्वक्तिनम्र जनमाश्रयाव. साक्षादिति प्रष्टुमिवोपकर्णम् ।
 चन्द्रादमताटङ्कपदात्पदार्थौ यस्या स्थितौ ध्यायत भारतीं ताम् ॥ ८ ॥
 जयन्ति ते केऽपि महाकवीना स्वर्गप्रदेशा इव वाग्विलासा ।
 पीयूषनिष्यन्दिषु येषु हर्षं केषा न घत्ते सुरसार्थलीला ॥ ९ ॥
 लब्धात्मलभा बहुधान्यवृद्धौ निर्मूलयन्ती धननीरसत्वम् ।
 सा मेघसघातमपेतपङ्का शरत्सता ससदपि क्षिणोतु ॥ १० ॥
 नियत्पथप्रान्तपरीक्षणाद्वा तदेतदम्भोनिधिलङ्घनाद्वा ।
 मंत्राधिकं मन्दधिया मयापि यद्वर्ण्यते जैनचरित्रमत्र ॥ ११ ॥
 पुराणपारीणमुनीन्द्रवाग्भिर्यद्वा ममाप्यत्र गतिर्भवित्री ।
 तुङ्गेऽपि सिध्यत्यधिरोहिणीभिर्यद्वा मनस्यापि मनोमिलाप ॥ १२ ॥

१. षोडश तीर्थंकरम् २. चतुर्विंशतितमं तीर्थंकरम्. ३. सम्यग्दर्शनम्,
 सम्यग्ज्ञानम्, सम्यक्चारित्रं चेति जिनमते रत्नत्रयमुच्यते. रत्नलब्धये समुद्रसेवा
 समुचितैव. ४. चन्द्रकान्तमपि निर्मितकर्णभूषणविशेषव्याजात्. ५. सुर-सार्थ-
 लीला देवसमूहक्रीडा, (पक्षे) सुरसा अर्थलीला. ६. बहुधा अन्यवृद्धौ, (पक्षे)
 बहु-धान्यवृद्धौ. ७. धननीरसत्वमन्तरसशब्दत्वम्, (पक्षे) धननीर सत्त्वं मेघ-
 जलास्तित्वम्. ८. मे अथसघातं पापसमूहम्, (पक्षे) मेघसघातम्. ९. निष्पापा,
 विगतकर्दमा च. १०. किञ्चिदधिकम् ११. 'त्रि. अणित्त्वधिरोहिणी' इत्यमर.

श्रीधर्मनाथस्य ततः स्रजक्त्या किञ्चिच्चरित्रं तरलोऽपि वक्ष्ये ।
 वक्तुं पुनः सम्यगिदं जिनस्य क्षमेत नो बागधिदेवतापि ॥ १३ ॥
 अर्थे हृदिस्येऽपि कविर्न कश्चिन्निर्ग्रन्थिगीर्गुम्फविचक्षणः स्यात् ।
 जिह्वाञ्चलस्पर्शमपास्य पातुं श्वा नान्यथाम्मो घनमप्यवैति ॥ १४ ॥
 हृद्यार्थवन्ध्या पदबन्धुरापि वाणी बुधानां न मनो धिनोति ।
 न रोचते लोचनवल्लभापि सुहीक्षरक्षीरसरित्ररेभ्यः ॥ १५ ॥
 वाणी भवेत्कस्यचिदेव पुण्यैः शब्दार्थसंदर्भविशेषगर्भा ।
 इन्दुं विनान्यस्य न दृश्यते धुचमोधुनाना च सुधाधुनी च ॥ १६ ॥
 श्रव्येऽपि काव्ये रचिते विपश्चित्कश्चित्सचेताः परितोषमेति ।
 उत्कोरकः स्यात्तिलकश्चलाक्ष्याः कटाक्षभावैरपरे न वृक्षाः ॥ १७ ॥
 परस्य तुच्छेऽपि परोऽनुरागो महत्यपि स्वस्य गुणे न तोषः ।
 एवंविधो यस्य मनोविवेकः किं प्रार्थ्यते सोऽत्र हिताय साधुः ॥ १८ ॥
 साधोर्विनिर्माणविधौ विधातुश्च्युताः कथंचित्परमाणवो ये ।
 मन्ये कृतास्तैरुपकारिणोऽन्ये पाथोदचन्द्रदुमचन्दनाद्याः ॥ १९ ॥
 पराङ्मुखोऽप्येष परोपकारव्यापारभारक्षम एव साधुः ।
 किं दत्तपृष्ठोऽपि गरिष्ठधात्रीप्रोद्धारकर्मप्रवणो न कूर्मः ॥ २० ॥
 निसर्गशुद्धस्य सतो न कश्चिच्चेतोविकाराय भवत्युपाधिः ।
 त्यक्तस्वभावोऽपि विवर्णयोगात्कथं तदस्य स्फटिकोऽस्तु तुल्यः ॥ २१ ॥
 खलं विधात्रा सृजता प्रयत्नात्किं सज्जनस्योपकृतं न तेन ।
 ऋते तमासि धुमणिर्मणिर्वा विना न काचैः स्वगुणं व्यनक्ति ॥ २२ ॥
 दोषानुरक्तस्य रसस्य कस्याप्युल्लूकपोतस्य च को विशेषः ।
 अहीव सत्कान्तिमति प्रबन्धे मलीमसं केवलमीक्षते यः ॥ २३ ॥

न प्रेम नम्रेऽपि जने विघत्से मित्रेऽपि मैत्रीं खल नातनोपि ।
 तदेयं किं नेप्यति न प्रदोषस्त्वामञ्जसा सायमिवावसानम् ॥ २४ ॥
 श्रव्यं भवेत्काव्यमदूषणं यन्न निर्गुणं कापि कदापि मन्ये ।
 गुणार्थिनो दूषणमाददानस्तत्सज्जनाहुर्जन एव साधुः ॥ २५ ॥
 अहो खेलस्यापि महोपयोगः स्नेहद्रुहो यत्परिशीलनेन ।
 आ कर्णमापूरितपात्रमेताः क्षीरं क्षरन्त्यक्षतमेव गावः ॥ २६ ॥
 आः कोमलालापरेऽपि मा गाः प्रमादमन्तःकठिने खलेऽस्मिन् ।
 शेवालशालिन्युपले छलेन पातो भवेत्केवलदुःखहेतुः ॥ २७ ॥
 आदाय शब्दार्थमलीमसानि यदुर्जनोऽसौ वदने दधाति ।
 तेनैव तस्याननमेव कृष्णं सतां प्रबन्धः पुनरुज्ज्वलोऽभूत् ॥ २८ ॥
 गुणानघस्तान्नयतोऽप्यसाधुपद्मस्य यावद्दिनमस्तु लक्ष्मीः ।
 दिनावसाने तु भवेद्गतश्री रौद्रः समासंनिधिमुद्रितास्यः ॥ २९ ॥
 उच्चांसनस्योऽपि सतां न किञ्चिन्नीचः स चित्तेषु चमत्करोति ।
 स्वर्णाद्रिशृङ्गाग्रमधिष्ठितोऽपि काको वराकः खलु काक एव ॥ ३० ॥
 वृत्तिर्मूर्खद्वीपवतीव साधोः खलस्य वैवैस्तसोदरीव ।
 तयोः प्रयागे कृतमञ्जनो नः प्रबन्धबन्धुर्लभतां विशुद्धिम् ॥ ३१ ॥
 अथास्ति जम्बूपदः पृथिव्यां द्वीपप्रमान्यकृतनाकिलोकः ।
 यो वृद्धया मध्यगतोऽपि लक्ष्म्या द्वीपान्तराणामुपरीव तस्यौ ॥ ३२ ॥
 क्षेत्रच्छदैः पूर्वविदेहस्यैरधःस्थितस्फारफणीन्द्रदण्डः ।
 चकास्ति स्वमाचलकर्णिको यः सन्न श्रियः पन्न इवाच्चिमल्ये ॥ ३३ ॥
 द्वीपेषु यः कोऽपि करोति गर्वं मयि स्थितेऽप्यस्तु स मे पुरस्तात् ।
 इतीव येन ग्रहकङ्कणाङ्को हस्तो व्युदस्तस्त्रिदशाद्रिदम्भात् ॥ ३४ ॥

१. प्रकृतो दोषः; रजनीमुखं च. २. दुर्जनः; तैलरहितस्तिलसर्पणादिपिण्याकश्च.

३. राजविशेषस्य; चन्द्रस्य च. ४. मस्तां देवानां द्वीपवती नदी (गङ्गा).

५. यमुना. ६. गङ्गायमुनासंगमरूपे तीर्थविशेषे.

पश्यन्तु संसारतमस्यपारे सन्तश्चतुर्वर्गफलानि सर्वे ।
 इतीव यो द्विद्विदिवाकरेन्दुव्याजेन घटे चतुरः प्रदीपान् ॥ ३५ ॥
 अवाप्य सर्पाधिपमौलिमैत्रीं छत्रगुतिं तन्वति यत्र वृत्ते ।
 घटे समुत्तेजितशतकुम्भकुम्भप्रभां कांचन काञ्चनाद्रिः ॥ ३६ ॥
 सम्यक्त्वपाथेयमवाप्यते चेद्वज्रस्तदस्मादपवर्गमार्गः ।
 इतीव लोके निगदत्युदस्तशैलेन्द्रहस्ताङ्गुलिसंज्ञया यः ॥ ३७ ॥
 पातुं बहिर्मारुतमङ्गसुसलक्ष्मीलसत्कुङ्कुमपङ्कपीतः ।
 यदन्तरुद्विद्य महीमहीनामभ्युत्थितो नाथ इवास्ति मेरुः ॥ ३८ ॥
 चकास्ति पर्यन्तपतत्पतंगे यत्राम्बरं दीप इवोपरिष्ठात् ।
 कयापि शृङ्गाग्रयनाञ्जलानां जिघृक्षया पात्रमिव प्रदत्तम् ॥ ३९ ॥
 द्यावापृथिव्योः पृथुरन्तरे यः कृतस्थितिः स्थूलरथाङ्गकान्त्योः ।
 युगानुकारिध्रुवमण्डलश्रीरूढ्वो रथस्याक्ष इवावभाति ॥ ४० ॥
 तद्वक्षिणं भारतमस्ति तस्य क्षेत्रं जिनेन्द्रागमवारिसेकात् ।
 स्वर्गादिसंपत्फलशालि यत्र निष्पद्यते पुण्यविशेषसस्यम् ॥ ४१ ॥
 यस्तिन्धुगङ्गान्तरवर्तिनोच्चैः शैलेन मित्रं विजयार्धनाम्ना ।
 भारेण लक्ष्म्या इव दुर्वहेन वभूव पदस्वण्डमस्वण्डशोभम् ॥ ४२ ॥
 तत्रार्यस्वण्डं त्रिदिवात्कथंचिद्युतं निरालम्बतयेव स्वण्डम् ।
 ललामवन्मण्डयति स्वकान्त्या देशो महानुत्तरकोशलख्यः ॥ ४३ ॥
 अनेकपद्माप्सरसः समन्ताद्यसिन्नैः संख्यातहिरण्यगर्भाः ।

१. जैनमते सूर्यचन्द्रौ नक्षत्राणि च द्विगुणानि सन्ति. 'द्वौ द्वौ रवीन्दू भगणौ च तद्वदेवान्तरी तावुदयं व्रजेताम् । यद्वज्रवधेवमनम्बराद्या ब्रवीम्यतस्तान्प्रति युजियुषम् ।' इति सिद्धान्तशिरोमणौ गोलाध्याये श्रीमास्कराचार्यः. २. अनेकानि पद्मयुक्तानि जलतटाणानि येषु. स्वर्गे च पद्मा लक्ष्मीः, अप्सरसो रम्भाद्याः. ३. असंख्यातं हिरण्यं सुवर्णं गर्भे येषाम्. हिरण्यगर्भश्च व्रद्धा.

अनन्तपीताम्बरधामरम्या ग्रामा जयन्ति त्रिदिवप्रदेशान् ॥ ४४ ॥
 यत्रप्रणालीचपकेरजस्रमापीय पुण्ड्रेक्षुरसासवौघम् ।
 मन्दानिलान्दोलितशालिपूर्णा विघूर्णते यत्र मदादिवोर्वी ॥ ४५ ॥
 विस्तार्य तारा रभसान्निशि द्यौ पुन पुनर्यद्विषसे प्रमार्ष्टि ।
 उत्पुण्डरीकै किल यत्सरोभि स्व लब्धसाम्य तदमन्यमाना ॥ ४६ ॥
 उत्पालिकाभ्रस्तिमितेस्तडागचक्षु सहस्रेरिव विसयेन ।
 यद्वेभव मूरपि वीक्ष्य धत्ते रोमाञ्चमुद्यत्कलमच्छलेन ॥ ४७ ॥
 जनै प्रतिग्रामसमीपमुच्चै कृता वृषाढ्येर्वरधान्यकूटा ।
 यत्रोदयास्ताचलमध्यगस्य विश्रामशेला इव भान्ति मानो ॥ ४८ ॥
 नीरान्तरात्प्रतिमावतारास्तरङ्गिणीना तरवस्तटेपु ।
 विभान्ति यत्रोर्ध्वगतार्कतापात्कृतप्रयत्ना इव मज्जनाय ॥ ४९ ॥
 सस्यस्थलीपालकवालिकानामुल्लोत्गीतश्रुतिनिश्चलाङ्गम् ।
 यत्रैणयूथ पथि पान्थसार्था सल्लेप्यलीलामयमामनन्ति ॥ ५० ॥
 आस्कन्धमृज्वी तदनल्पपत्रप्रसूनशाखावल्या द्रुमाली ।
 मयूरपद्मप्रथितातपत्रश्रीर्यस्य देशाधिपतित्वमाह ॥ ५१ ॥
 यत्रालिमाला स्यल्पङ्गजाना सोरभ्यलोभादमितो अमन्ती ।
 विभाति लोलाध्यगलोचनाना बन्धाय सिद्धायसशृङ्खलेव ॥ ५२ ॥
 य तादृश देशमपास्य रम्य यत्क्षारमन्धि सरित समीयु ।
 बभूव तेनैव जडाशयाना तासा प्रसिद्ध किल निम्नगात्वम् ॥ ५३ ॥

१ पीताम्बरं येस्तादृशैर्धामिनी रम्या असह्यैरभ्रकपप्रासादै क्षोभमाना
 इत्यर्थं स्वर्गे च पीताम्बरस्य विष्णोर्धाम २ तडागस्य सम-ताज्जलप-धनार्थं
 निर्मितो मृकूटः ३. वृषो धर्मस्तपुष्ठा पुरया मार्गमध्ये पापविधमार्थं
 स्थलानि दुर्यन्ति.

भूकण्ठलोठन्नवपुण्डरीकस्रगन्धुरा गोघनघोरणी या ।

सा यस्य दिङ्माण्डलमण्डनाय विस्तारिणी कीर्तिरिवावभाति ॥ ५४ ॥

कल्पद्रुमान्कल्पितदानशीलाञ्जेतुं किलोच्चालपतञ्जिनादैः ।

आहूय दूराद्वितरन्ति वृक्षा फलान्यचिन्त्यानि जनाय यत्र ॥ ५५ ॥

तत्रास्ति तद्रत्नपुरं पुरं यद्धारस्वलीतोरणवेदिमध्यम् ।

अलंकरोत्यर्कतुरंगपङ्क्तिः कदाचिदिन्दीवरमालिकेव ॥ ५६ ॥

मुक्तामया एव जनाः समस्तास्ताः स्त्रियो या नवपुष्परागाः ।

वैज्रं द्विषां मूर्ध्नि नृपोऽपि यस्य वितन्वते नाम विनिश्चितार्थम् ॥ ५७ ॥

भोगीन्द्रवेश्मेदमिति प्रसिद्धा यद्रूपवेपः किल पाति शेषः ।

तथाहि दीर्घान्तिकदीर्घिकास्य निर्मुक्तनिर्मोकनिभा विभाति ॥ ५८ ॥

समेत्य यसिन्मणिवद्धमूमौ पौराङ्गनानां प्रतिबिम्बदम्भात् ।

मन्ये न रूपामृतलोलुपाक्ष्यः पातालकन्याः सविधं त्यजन्ति ॥ ५९ ॥

प्रासादशृङ्गेषु निजप्रियात्या हेमाण्डकप्रान्तमुपेत्य रात्रौ ।

कुर्वन्ति यत्रापरहेमकुम्भभ्रमं द्यगङ्गाजलचक्रवाकाः ॥ ६० ॥

शुभ्रा यदभ्रंलिहमन्दिराणां लभा ध्वजाग्रेषु न ताः पताकाः ।

किं तु त्वचो घट्टनतः सितांशोर्नो चेत्किमन्तर्गणकालिकास्य ॥ ६१ ॥

कुताप्यधो भोगिपुरी कुतोऽभूर्देहीनभूपेत्यतिकोपकम्प्रम् ।

यजेतुमेतामिव स्वांतिकाम्भदलायाछलात्कामति नागलोकम् ॥ ६२ ॥

संक्रान्तबिम्बः स्रवदिन्दुकान्ते नृपालये प्राहरिकैः परीते ।

हृताननश्रीः सुदृशां चकास्ति काराघृतो यत्र रुदन्निवेन्दुः ॥ ६३ ॥

विभाति रात्रौ मणिकुट्टिमोर्वी संजातताराप्रतिभावतारा ।

दिदक्षया यत्र विचित्रभूतेरुत्तानिताक्षीव कुतूहलेन ॥ ६४ ॥

१. नीरोगाः; मौक्तिकप्रचुराश्च. २. पुष्परागो मणिमेदः; (स्त्रीपक्षे तु) वपुषि शरीरेऽरागा रागरहिता न. ३. वज्रमशनिः; हीरकश्च. ४. बहुभूषणयुक्ताः; (पक्षे) अहीनाग्निनः सर्पराजः. ५. परिखा.

दृष्टिर्निमेषा युसदां पतन्ती दोषाय मा भूदिति यस्य राज्या ।
 उचार्यते मूर्ध्नि जितामरस्य नीराजनापात्रमिवेन्दुविम्बम् ॥ ६५ ॥
 दन्दद्वयमानागुरुधूमवर्तिप्रवर्तिते व्योम्नि घनान्धकारे ।
 सौधेषु यत्रोर्ध्वनिविष्टहेमकुम्भप्रभा भाति तडिल्लतेव ॥ ६६ ॥
 यत्रोच्चकैश्चेत्यनिकेतनानां कूटस्थलीकृत्रिमकेसरिभ्यः ।
 रात्रिदिवं भीत इवान्तरिक्षे आम्यत्युपातैकमृगो भृगाङ्गः ॥ ६७ ॥
 यत्रोच्चहर्म्येषु पतत्सपद्मव्योमापगापूरसहस्रशङ्काम् ।
 वितन्वते काञ्चनकुम्भशोभासभाव्यमानाः सितवैजयन्त्यः ॥ ६८ ॥
 यत्राश्मगर्भोज्ज्वलवेश्मभित्तिप्रभाभिराक्रान्तनभस्तलाभिः ।
 दिवापि वापीपुलिने वराकी रात्रिभ्रमाचाम्यति चक्रवाकी ॥ ६९ ॥
 मरुच्चलकेतुकराङ्गुलीभिः सतर्जितानीव सिपेविरे यत् ।
 अतुच्छशाखानगरच्छलेन चतुर्दिगन्ताधिपपत्नानि ॥ ७० ॥
 रत्नाण्डकैः शुभ्रसहस्रकूटान्याभान्ति यसिञ्जिनमन्दिराणि ।
 तद्ब्रह्मुर्वीतलनिर्गताहिमर्त्रा कृतानीव वपूंषि हर्षात् ॥ ७१ ॥
 उदैति पातालतलात्सुधायाः सिरासहस्रं सरसीषु यत्र ।
 मन्ये ततस्तासु रसाधिकत्वं मुञ्चत्युपान्तं न च भोगिवर्गः ॥ ७२ ॥
 मन्याचलामूलविलोडितान्तर्लब्धैकसत्कौस्तुभदृष्टसारः ।
 रत्नाकरः स्याज्जलधिः कुतस्तत्सेवेत नैतत्परिस्वामिपाच्चेत् ॥ ७३ ॥
 इतीव भाःस्तम्भितकौस्तुभानां स्तूपान्निरूप्य ज्वलतां मणीनाम् ।
 आक्रीडशैलानिव यत्र लक्ष्म्याः प्रत्येति दूरापणिकोऽपि लोकः ७४ (युग्मम्)
 पदे पदे यत्र परार्थनिष्ठा रसस्विति कामपि नाटयन्त्यः ।
 वाचः कवीनामिव कस्य नोच्चैश्चेतोमुदं कन्दल्यन्ति वेद्याः ॥ ७५ ॥

संगीतकारम्भरसन्मृदङ्गाः कैलासभासो बलमीनिवेशाः ।

चृन्दानि यत्र ध्वनदम्बुदानामनम्बुगुग्वाणि विडम्बयन्ति ॥ ७६ ॥

रणजङ्गणत्किङ्किणिकारवेण संभाष्य यत्राम्बरमार्गखिन्नम् ।

मरुच्चलत्केतनतालवृन्तैर्हर्म्यावली बीजयतीव मित्रम् ॥ ७७ ॥

हारवलीनिर्झरहारि तुङ्गमवाप्य कान्तास्तनशैलदुर्गम् ।

यत्र त्रिनेत्रादपि निर्विशङ्कः शङ्के सरो मूर्त्रयदुर्धरोऽमृत ॥ ७८ ॥

केशेषु भङ्गस्तरलत्वमक्ष्णोः सरागता केवलमोष्ठयोश्च ।

मुक्त्वा तदास्यं मुदृशां न यत्र दोषाकरच्छायमवैमि किञ्चित् ॥ ७९ ॥

रात्रौ तमपीतसितेतराश्मवेश्माग्रभाजामसितांशुकानाम् ।

स्त्रीणां मुखैर्यत्र नवोदितेन्दुमालाकुलेव क्रियते नमःश्रीः ॥ ८० ॥

मद्वाजिनो नोर्ध्वधुरा रथेन प्राकारमारोढुममुं क्षमन्ते ।

इतीव यल्लहयितुं दिनेशः श्रयत्यवाचीमथ चाप्युदीचीम् ॥ ८१ ॥

नीलाश्मलीलावलभीषु जालव्यालम्बमानैर्निशि चन्द्रपादैः ।

प्रतारिता यत्र न मुग्धनद्यो हारावचूलेष्वपि विश्वसन्ति ॥ ८२ ॥

उपर्युपारूढवधूमुखेन्दुनुदीक्ष्य मन्दाक्षमुपैति नूनम् ।

यत्रोद्यसौधोद्यचूलिकाभ्यो नम्रीमवनिन्दुरतः प्रयाति ॥ ८३ ॥

मालेयशैलेन्द्रविशालशालश्रोणीसमालम्बितवारिवाहम् ।

विराजते निर्जरराजधानीमुड्डीय यज्जेतुमिवात्पक्षम् ॥ ८४ ॥

अगुरुरिति मुगन्धिद्रव्यभेदे प्रसिद्धिः

सतनमपिमवोऽपि भेद्यते मेघ एव ।

फलसमयविरुद्धा यत्र पृष्ठानपास्य

एचिदपि न कदाचित्केनचित्केऽपि दृष्टाः ॥ ८५ ॥

१. स्वेदप्रयजित्वरः. २. धोनी मप्यमाणः. ३. अधिमवो निमवरहितः;
(पक्षे) लभिर्नपछदुत्पद्यः. ४. दृश्यते विभिः पक्षिणो रक्षाः.

अन्तःस्थितप्रथितराजविराजमानो .

यः प्रान्तभूवलयिता पृथुसालबन्धः ।

प्रत्यर्थिनाशपिशुन परिपूर्णभूते-

रिन्दोरुदारपरिवेप इवावभाति ॥ ८६ ॥

इति महाकविधीहरीचन्द्रविरचिते धर्मशर्माभ्युदये महाकाव्ये प्रथमः सर्गः ।

द्वितीयः सर्गः ।

अमूदयेक्ष्वाकुविशालवंशमूः स तत्र मुक्तामयविग्रहः पुरे ।

नृपो महासेन इति स्वमेव यः कुलं द्विषन्मूर्धमदोऽप्यमूपयत् ॥ १ ॥

गतेऽपि दृगोचरमत्र शत्रवः स्त्रियोऽपि कर्दर्मपत्रपा दधुः ।

किमद्भुतं तद्धतपञ्चसायके यदद्रवन्संगरसंगताः क्षणात् ॥ २ ॥

न केवलं दिग्विजये चलच्चमूभरभ्रमद्भूवलयेऽस्य जङ्गमैः ।

श्रिताहितत्राणकलङ्कशङ्कितैरिव स्थिरैरप्युदकम्भि भूधरैः ॥ ३ ॥

तदङ्गरूपामृतमक्षिभाजनैर्यदृच्छयौसेचनकं पपुः स्त्रियः ।

प्रमातुमन्तस्तदपारयन्मनाभ्युदश्रुदम्भान्निरगादिबाह्वतः ॥ ४ ॥

कुलेऽपि किं तात तवेदृशी स्थितिर्यदात्मजा श्रीर्न सभास्वपि त्यजेत् ।

तदङ्गलीलामिति कीर्तिरीर्ष्यया ययावुपालब्धुमिवास्य धारिधिम् ॥ ५ ॥

तदा तदुत्तुङ्गतुरंगमक्रमप्रहारमज्जन्मणिशङ्कुसंहताम् ।

न भूरिवाधाविधुरोऽप्यपोहितुं प्रगल्भतेऽद्यापि महीमहीश्वरः ॥ ६ ॥

विमान्त्यमी शत्रुनिमज्जनोत्थितास्तदादि तस्यासिजलस्य विन्दवः ।

न तारका व्योम्नि कुतोऽन्यथा भवेज्ज्ञपः कुलीरो भकरश्च तास्वपि ॥ ७ ॥

१. शत्रवः क दर्ममभिमानम्. पत्रं बाह्वनं धान्तीति पत्रपाः, न पत्रपाः अप-
त्रपाः. बाह्वनरहिता इत्यर्थः, स्त्रियश्चापगतत्रपाः सलः कंदर्पं कामं दधु. २. स-
शरसं गताः, संगर-संगताः. ३. 'तदासेचनकं तुप्तेनास्त्यन्तो यस्य दर्शनात्'.

वितीर्णमस्मभ्यमनेन संयुगे पुनः कुतो लब्धमितीव कौतुकात् ।
 स कस्य पृष्ठं न नतारिभूभुजः कराग्रसंस्पर्शमिषाद्वयलोकयत् ॥ ८ ॥
 न मद्भिणस्तद्वज्रुपोऽपि रक्षितुं क्षमाः स्वमेतद्भुजगादसेः कचित् ।
 इतीव भीताः शिरसि द्विपो दधुस्तद्विचञ्चन्नखरत्नमण्डलम् ॥ ९ ॥
 अतुच्छमच्छाद्यमहो महस्विनां पयोदकाले तदसौ समुद्यते ।
 नयाम्बुधाराविनिपातजर्जरैर्न राजहंसैर्न पलायितुं जवात् ॥ १० ॥
 समुल्लसत्त्वङ्गलतापहस्तितक्कमं धरित्री समवाप्य तद्भुजम् ।
 विषाम्निगर्भैः श्वसितैरिवाकुला भुमोच मैत्रीं फणिचक्रवर्तिनः ॥ ११ ॥
 नियोज्य कर्णोत्पलवज्जयश्रिया कृपाणमस्योपगमे समिद्धहे ।
 प्रतापदीपाः शमिता विरोधिनामहो सलज्जा नवसंगमे स्त्रियः ॥ १२ ॥
 असक्तमाकारनिरीक्षणादपि क्षणादभीष्टार्थकृतार्थितार्थिनः ।
 कुतश्चिदातिथ्यमियाय कर्णेयोर्न तस्य देहीति दुरक्षरद्वयम् ॥ १३ ॥
 उपासनायास्य बलाभियोगतः प्रकम्पमानाः कुलपर्वता इव ।
 समाययुर्द्वारि मदाम्बुनिर्झराः क्षितीश्वरोपायनमत्तदन्तिनः ॥ १४ ॥
 निपीतमातङ्गपटाग्रशोणिता हठावगूढा सूरतार्थिभिर्भैटैः ।
 किल प्रतापानलमासदत्तसमित्समृद्धमस्यासिलतात्मशुद्धये ॥ १५ ॥
 ततः श्रुताम्भोनिधिपारदध्वनो विशदङ्गमानेव परामवं तदा ।
 विशेषपाठाय विधृत्य पुस्तकं करान्न मुञ्चत्यधुनापि भारती ॥ १६ ॥
 वभुस्तदम्बाहतदन्तमण्डलात्समुच्छलन्तो हुतभुवणाः क्षणम् ।
 सरक्तवान्ता वरवैरिवारणव्रजस्य जीवा इव संगराजिरे ॥ १७ ॥

१. भुजं प्राप्तात्; (पक्षे) सर्पाद. २. मातङ्गपटा हस्तिसमूहः; (पक्षे)
 मातङ्गपटध्वजान्कुम्भः. ३. देवत्वार्थिभिः; (पक्षे) निषुषनार्थिभिः. ४. समिति
 शुद्धं सगृहम्; (पक्षे) समिद्धिः छात्रैः.

श्रुतं च शीलं च बलं च यत्रयं स सर्वदौदार्यगुणेन संदधत् ।
 चतुष्कमापूरयति सा दिग्जयप्रवृत्तकीर्तेः प्रथमं सुमङ्गलम् ॥ १८ ॥
 तदीयनिर्घृष्टलसद्विधुंतुदे बलद्विलंत्युद्यतराजमण्डलम् ।
 निमज्ज्य धारासलिले स्वमुच्चकैर्ददुर्द्विजेभ्यः प्रविमज्ज्य विद्विपः ॥ १९ ॥
 उदर्कवक्रां वनितास्वभावतो विभाव्य विसम्भमधारयन्निव ।
 व्यशिथ्यनैरिक्कुलाद्वलाहतां स्वसंमतेभ्यो बहिरेव स श्रियम् ॥ २० ॥
 विदारितारिद्विपगण्डमण्डलीसमुल्लल्लोलशिलीमुखच्छलात् ।
 कचेपु खड्गः क्रमकिंकरीमिव क्रुधा चकर्पास्य जयश्रियं रणे ॥ २१ ॥
 जगन्नयोत्तंसितभासि तद्यशःसमप्रपीयूषमयूखमण्डले ।
 विजृम्भमाणं रिपुराजदुर्यशो बभार तुच्छेतरलाञ्छनच्छविम् ॥ २२ ॥
 वमन्नमन्दं रिपुवर्मयोगतः स्फुलिङ्गजालं तदसिस्तदा बभौ ।
 वपन्निवास्रजलसिक्तसंगरक्षितौ प्रतापद्रुमबीजसंततिम् ॥ २३ ॥
 अवाप्तवाञ्छाम्यधिकार्थसंपदोन्नतेषु संक्रान्त इवानुजीविषु ।
 मठस्य लेशोऽपि न तस्य कुत्रचिन्महाप्रभुत्वेऽपि जनैरदृश्यत ॥ २४ ॥
 द्विपत्सु कौलो धैवल् क्षमाभरे गुणेषु रक्तो हस्तिः प्रतापवान् ।
 जनेक्षणैः पीतं इति द्विषां व्यधादनेकवर्णोऽपि विवर्णतामसौ ॥ २५ ॥
 प्रतापवह्नौ किल दीपिते ककुष्करीन्द्रभस्त्राकरफूत्कृतानिलैः ।
 स कांचनाभां कैटकं जगत्पुटे दधानमावर्तयति स विद्विषाम् ॥ २६ ॥
 अवापुरेके रिपवः पयोनिधेः परे तु वेलां बलिनोऽस्य भूभुजः ।
 ततोऽस्य मन्ये न कुतोऽप्यपूर्यत प्रचण्डदोर्विक्रमकेलिकौतुकम् ॥ २७ ॥

१. वृषसंग्रहम्; चन्द्रबिम्बं च. २. आत्मानम्; धनं च. ३. पक्षिभ्यः,
 प्राज्ञाभ्यध. ४. कृष्णवर्णः; यमश्च. ५. शुक्रः; वृषमध. ६. हरिद्वर्णः; इन्द्राच.
 ७. पीतवर्णः, सादरमवलोकितश्च. ८. वर्णरहितत्वम्; नीचत्वं च. ९. कांचन
 अनिवर्चनीयां शोभाम्; सुवर्णकान्तिं च. १०. सैन्यम्; कटुणं च.

भयातुरत्राणमयीमनारतं महाप्रतिज्ञामधिरूढवानिव ।

न भूरिशङ्काविधुरे रिपावपि क्वचित्तदीयासिरचेष्टताहितम् ॥ २८ ॥

॥ कोऽपि चेदेकतमेन चेतसा क्षमेत संविन्त्यितुं फणीश्वरः ।

तदा तदीयान्सनासहस्रमृद्गुणानिदानीमपि किं न वर्णयेत् ॥ २९ ॥

निशामु नूनं मलिनाम्बरस्थितिः प्रगल्भकान्तासुरते द्विजक्षतिः ।

यदि किंपः सर्वविनाशसंस्तवः प्रमाणशाले परमोदसंभवः ॥ ३० ॥

धनुर्धराणां करवालशून्यता हिरण्यरेतस्यविनीतता स्थिता ।

अभूज्जगद्विभ्रति तत्र केवलं गुणच्युतिर्मागण एव निश्चलम् ॥ ३१ ॥ (युग्मम्)

निरञ्जनज्ञानमरीचिमालिनं जिनेन्द्रचन्द्रं दधतः प्रमोदतः ।

न तस्य चेतस्यखिलक्षमापतेस्तमोऽवकाशः क्षणमप्यलक्ष्यत ॥ ३२ ॥

महानदीनोऽप्यजडाशयो जगत्त्यनष्टसिद्धिः परमेश्वरोऽपि सन् ।

यमूव राजापि निकारकारणं विभावरीणामयमद्भुतोदयः ॥ ३३ ॥

तरङ्गिताम्भोधिदुकूलशालिनीमखर्वपूर्वापरपर्वतस्तनीम् ।

योरुद्देशे स निधाय कोमलं करं युभोर्जकवधूमिव क्षितिम् ॥ ३४ ॥

अथास्त पत्नी निखिलावनीपतेर्यमूव नाज्ञा चरितैश्च मुमता ।

स्थितेऽवरोधे प्रचुरेऽपि या प्रमोरमूत्सुधांशोरिव रोहिणी प्रिया ॥ ३५ ॥

मुधामुधारश्मिमृणालमालत्रीसरोजसाररिव वेधसा कृतम् ।

शनैः शनैर्मौग्यमतीत्य सा दधा मुमध्यमा मध्यममध्यमं वयः ॥ ३६ ॥

स्मरेण तस्याः किल चारुतारसं जनाः पिवन्तः शरजर्जरीकृताः ।

स पीतमात्रोऽपि युतोऽन्यथागलत्तद्वन्नतः स्वेदजलच्छल्यद्वहिः ॥ ३७ ॥

१. व्याकरणप्रतिपत्तय प्रत्ययविशेषस्य. २. परम-ऊर्ध्वः परमोद. ३. हिरण्यरेता
भग्निः ए एव भविता तदाहनभूतेन मेवेण नीयते नान्यः कथनाविनीतः
पिठरहितः. ४. महान् अर्धनः; महानदी-इनः. ५. अष्टगिद्धिरहितः; (पक्षे)
न नष्ट गिद्धिर्यस्य ॥. ६. अन्तोऽपि. ७. रात्रीणाम्; (पक्षे) अरीणां शत्रूणां
विभां शामिनि.

इतः प्रभृत्यम्ब न ते मुराम्बुजश्रियं हरिप्येऽहमितीव चन्द्रमाः ।
 प्रतीतयेऽस्याः सकुटुम्बको नखच्छलेन साध्व्याश्चरणाम्रमस्पृशत् ॥ ३८ ॥
 प्रयाणलीला जितराजहंसकं विशुद्धपार्ष्णि विजिगीषुवत्सितम् ।
 तदङ्घ्रिमालोक्य न कोपदण्डभाग्भियेव पद्मं जलदुर्गमत्यजत् ॥ ३९ ॥
 सुवृत्तमप्याप्तजडोरुसंगमं तदीयजङ्घायुगलं विलोमंताम् ।
 तथा दधायप्यनुयायिनं जनं चकार पद्मेपुकदर्थितं यथा ॥ ४० ॥
 उदङ्घ्रदुधैःस्तनवप्रशालिनस्तदङ्गकन्दर्पविलासवेश्मनः ।
 वरोरुयुग्मं नवतप्तकाञ्चनमपघ्नितस्तम्भनिभं व्यराजत ॥ ४१ ॥
 जडं गुरुकृत्य नितम्बमण्डलं स्मरेण तस्याः किल शिक्षितं कियत् ।
 तथाप्यहो पश्यत सर्वतोऽमुना घुघाधिपानामपि खण्डितो मदः ॥ ४२ ॥
 गभीरनाभिद्वयज्जदुर्द्धुरस्मरप्रभिन्नद्विपगण्डमण्डलात् ।
 समुच्चलन्तीव मधुव्रतावलिर्वमौ तदीयोदररोममञ्जरी ॥ ४३ ॥
 सुहृत्तमावेकत उन्नतौ स्तनौ गुरुर्नितम्बोऽप्ययमन्यतः स्थितः ।
 कथं भजे कान्तिमितीव चिन्तया ततान तन्मध्यमतीव तानवम् ॥ ४४ ॥
 सती च सौन्दर्यवती च पुंवरप्रसूश्च साक्षादियमेव भूत्रये ।
 इतीव रेखात्रयमक्षतलयो विधिश्चकारात्र बलित्रयच्छलात् ॥ ४५ ॥
 गुरोर्नितम्बादिह कामिकं गतः स नाभितीर्थं प्रमथेशनिर्जितः ।
 समुल्लसल्लोमलतारुरुच्छविः स्मरस्त्रिदण्ड त्रिवलिच्छलाद्घौ ॥ ४६ ॥
 कृतौ न चेत्तेन विरञ्चिना सुधानिधानकुम्भौ सुदृशः पयोधरौ ।
 तदङ्गलभ्योऽपि तदा निगद्यतां सरः परामुः कथमागु जीवितः ॥ ४७ ॥
 मुरसवन्तीकनकारविन्दिनीमृणालदण्डाविव कोमलौ भुजौ ।
 करो तदग्रे शुचिकङ्कणाङ्कितौ व्यराजतामब्जनिभौ च सुमुवः ॥ ४८ ॥

सपाञ्चजन्यः करस्त्वमकङ्कणप्रभोत्वणः स्याद्यदि कैटभद्विषः ।
 स्फुरन्निरेखं किल कण्ठकन्दलं तदोपमीयेत न वा नतम्बुवः ॥ ४९ ॥
 कपोलहेतोः खलु लोलचक्षुषो विधिव्यधात्पूर्णमुधाकरं द्विधा ।
 विलोक्यतामस्य तथाहि लाञ्छनच्छलेन पश्चात्कृतसीवनव्रणम् ॥ ५० ॥
 प्रवालबिम्बीफलविद्रुमादयः समा बभूवुः प्रमयैव केवलम् ।
 रसेन तस्यास्त्यधरस्य निश्चितं जगाम पीयूषरसोऽपि शिष्यताम् ॥ ५१ ॥
 अनादरेणापि सुधासहोदरीमुदीरयन्त्यामविकारिणीं गिरम् ।
 द्वियेव काष्ठत्वमियाय वल्लकी पिकी च कृष्णत्वमधारयत्तराम् ॥ ५२ ॥
 ललाटलेखाशकलेन्दुनिर्गलत्सुधोरुधारेव घनत्वमागता ।
 तदीयनासा द्विजरत्नसंहतेस्तुलेव कान्त्या जगदप्यतोलयत् ॥ ५३ ॥
 जितास्रदुत्तंसमहोत्पलैर्युवां क याथ इत्यध्वनिरोधिनोरिव ।
 उपात्तकोपे इव कर्णयोः सदा तदीक्षणे जगत्तुरन्तशोणताम् ॥ ५४ ॥
 इमामनालोचनगोचरां विधिर्विधाय सृष्टेः कलशार्पणोत्सुकः ।
 लिलेख वक्त्रे तिलकाङ्कमध्ययोर्भ्रुवोर्मिपादोमिति मङ्गलाक्षरम् ॥ ५५ ॥
 उदीरिते श्रीरतिकीर्तिकान्तिभिः श्रयाम एतामिति मौनयान्विधिः ।
 लिलेख तस्यां तिलकाङ्कमध्ययोर्भ्रुवोर्मिपादोमिति संगतोत्तरम् ॥ ५६ ॥
 कपोललावण्यमयाम्बुपल्वले पतत्सतृष्णाखिलनेत्रपत्रिणाम् ।
 ग्रहाय पाशाविव वेधसा कृतौ तदीयकर्णौ पृथुलांसचुम्बिनौ ॥ ५७ ॥
 स्मरेण कालागुरुपत्रवल्लिवल्ललाटलेखामिपतो नतम्बुवः ।
 अशेषसंसारविशेषैर्गुणैर्जगन्त्रये पत्रमिवावलम्बितम् ॥ ५८ ॥
 अग्निग्न्यदन्तघुतिफेगिलप्रपरप्रवालशालिन्युरल्लोचनोत्पले ।
 तदास्सलावण्यनुधोदधौ चमुत्तरङ्गमङ्गा इव भद्रुरालकाः ॥ ५९ ॥
 तदाननेन्दोरधिरोहिता तुलां मृगाङ्कचित्तेऽपि न लज्जितं त्वया ।
 यतोऽसि कन्तत्र पयोधरोत्तौ स मूढ यत्राम्यधिकं व्यराजत ॥ ६० ॥

समग्रसौन्दर्यविधिद्विषो विधेर्घुणाक्षरन्यायवशादसावभूत् ।
 तदास्य जाने निपुणत्वमीदृशीमनन्यरूपां कुरुते यदापराम् ॥ ६१ ॥
 सरस्वतीवार्धमनिन्द्यलक्षणा गुणान्विता चापलतेव धन्विनम् ।
 विभेव भास्वन्तमतीव निर्मला तमेकगूपालमलंचकार सा ॥ ६२ ॥
 अथैकदान्तःपुरसारसुन्दरीशिरःस्रजं तामवलोक्य तत्पतिः ।
 इति स्थिरोत्तानितनेत्रमर्थिनामचिन्त्यचिन्तामणिरप्यचिन्तयत् ॥ ६३ ॥
 चकार यो नेत्रचकोरचन्द्रिकामिमामनिधां विधिरन्य एव सः ।
 कुतोऽन्यथा वेदेनयान्विताचतोऽप्यमूदमन्दद्युति रूपमीदृशम् ॥ ६४ ॥
 ह्रूमोत्पलात्सौरममिक्षुकाण्डतः फलं मनोज्ञां मृगनाभितः प्रभाम् ।
 विधातुमस्या इव सुन्दरं वपुः कुतो न सारं गुणमाददे विधिः ॥ ६५ ॥
 वपुर्वयोवेषविवेकवाग्मिताविलासवंशव्रतवैभवादिकम् ।
 समस्तमप्यत्र चकास्ति तादृशं न यादृशं व्यस्तमपीक्ष्यते क्वचित् ॥ ६६ ॥
 न नाकनारी न च नागकन्यका न च प्रिया काचन चक्रवर्तिनः ।
 अमृद्भविष्यत्यथवास्ति साध्विमां यदङ्गकान्त्योपमिमामहे वयम् ॥ ६७ ॥
 असारससारमरुत्खलीश्रमक्लमार्चहृन्नेत्रपतत्रिणां मुदे ।
 मृगीदृशः सिक्त इवामृतप्लवैरहो प्रवृद्धो नवयौवनद्रुमः ॥ ६८ ॥
 फलं तथाप्यत्र यथर्तुगामिनः सुताह्वयं नोपलमामहे वयम् ।
 अनन्यसक्तावनिभारखिन्नवन्निरन्तरं तेन मनो दुनोति नः ॥ ६९ ॥
 सहस्रधा सत्यपि गोत्रजे जने सुतं विना कस्य मनः प्रसीदति ।
 अपीद्धताराग्रहगमितं भवेद्वते विधोर्ध्यामलमेव दिङ्मुखम् ॥ ७० ॥
 न चन्दनेन्दीवरहारयष्टयो न चन्द्रोर्चीषि न चामृतच्छटाः ।
 सुताङ्गसंस्पर्शमुखस्य निस्तुलां कलामयन्ते खलु धोडशीमपि ॥ ७१ ॥

असावनालोक्य कुलाङ्कुरं मम स्वभोगयोग्याश्रयमङ्गशङ्किनी ।
 विशेषयत्युच्छ्वसितैरसंशयं मदन्वयश्रीः करकेलिपङ्कजम् ॥ ७२ ॥
 नमो दिनेशेनं नयेन विक्रमो वनं मृगेन्द्रेण निशीथमिन्दुना ।
 प्रतापलक्ष्मीवलकान्तिशालिना विना न पुत्रेण च भाति नः कुलम् ॥ ७३ ॥
 क्व यामि तत्किं नु करोमि दुष्करं सुरेश्वरं वा कमुपैमि कामदम् ।
 इतीष्टचिन्ताचयचक्रचालितं कचिन्न चेतोऽस्य वभूव निश्चलम् ॥ ७४ ॥

इत्थं चिन्तयतोऽथ तस्य नृपतेः स्फारीभवच्चक्षुषो
 निर्वातस्त्रिमितारविन्दसरसीसौन्दर्यमुद्रामुपः ।
 कोऽप्युद्यत्पुलकाङ्कुरः प्रमदजैः सिक्तश्च नेत्राम्बुमि-
 र्बीजावाप इवाप वान्छिततरोरुधानपालः स तम् ॥ ७५ ॥
 अथ स दण्डधरेण निवेद्रितो विनयतः प्रणिपत्य समापतिम् ।
 दुरितसविदनध्ययनं सुधीरिति जगाद सुधान्नपिताक्षरम् ॥ ७६ ॥
 राकाकामुकवद्भिगम्बरपथालंकारभूतोऽधुना
 बाह्योद्यानमवातरद्ब्रह्मपथात्कश्चिन्मुनिश्धारणः ।
 यत्पादप्रणयोत्सवात्किमपरं पुष्पाङ्कुरच्छदना
 वृक्षैरप्यनपेक्षितात्मसमयैः क्षमापाल रोमाञ्चितम् ॥ ७७ ॥
 क्रीडाशैलप्रस्थपद्मासनस्यस्तत्त्वाभ्यासैः स प्रचेता इतीदम् ।
 नामास्यातं पार्धवर्तिनतीन्द्रैः कुर्वन्नास्ते तत्र संसृजितार्थम् ॥ ७८ ॥
 इत्याकस्मिकविस्मयां कलयतस्तस्मात्कुमच्छेदिनीं
 ज्योत्स्नावधतियामिनीशविषयां वार्तामवातोत्सवाम् ।
 हृम्यामिन्दुमणीयितं वरयुगेणाम्भोजलीलयितं
 पारावारजलयितं च परमानन्देन राज्ञस्तदा ॥ ७९ ॥

इति महाकविधीहरिचन्द्रविरचिते धर्मशर्माभ्युदये महाकाव्ये द्वितीयः सर्गः ।

तृतीय सर्ग ।

अथोत्थाय नृप पीठाद्भानु पूर्वाचलादिव ।
 साधो प्रचेतसस्तस्य दिश प्राप्य ननाम स ॥ १ ॥
 स तस्मै वनपालाय ददौ तोषतरो फलम् ।
 मनोरथलताबीजप्राभृतस्येव निष्कयम् ॥ २ ॥
 आज्ञामिव पुरि क्लेशनिष्कासनपटीयसीम् ।
 मुनीन्द्रवन्दनारम्भमेरीं प्रादाप्यन्नृप ॥ ३ ॥
 व्यानशे ककुभस्तस्या कादम्बिन्या इव ध्वनि ।
 उत्कयन्निर्भरानन्दमेदुरान्पौरकेकिन ॥ ४ ॥
 चन्दनस्यासकैर्हास्य लास्यमप्युल्लसद्भुजै ।
 पुष्पोत्करैश्च रोमाञ्च पुरमप्याददे तदा ॥ ५ ॥
 अमान्त इव हर्म्येभ्यस्तदा गमनसंमदात् ।
 पौरा प्रथितनेपथ्या स्वेभ्य स्वेभ्यो विनिर्ययु ॥ ६ ॥
 बहिस्तोरणमागत्य रथाश्वभनिपादिन ।
 दूता इवार्थससिद्वेस्तमुदैक्षन्त पार्थिवा ॥ ७ ॥
 दिगम्बरपदप्रान्त राजापि सह कान्तया ।
 प्रतस्थे रथमास्थाय प्रभया भानुमानिव ॥ ८ ॥
 नृपा सचारिण सर्वे तमाविष्कृतसात्त्विकम् ।
 मुनीन्द्रवहनारूढ रस भावा इवान्वयु ॥ ९ ॥
 सञ्जालकानसौ तत्र भूतवारणराजितान् ।
 गृहानिव नृपान्प्रेक्ष्य पिप्रिये प्रान्तवर्तिन ॥ १० ॥

१ प्रचेतोनामकस्य यत, (पक्षे) प्रचेतसो वरुणस्य दिश पश्चिमाम् २ सञ्जालकान्, सत्-जालकान् जालको गवाक्ष ३ 'उपो भूतवारणस्तु प्रभिन्नक टकुञ्जरे । स्त्रीव प्रसादवीचीना कुन्ददृशवृतावपि ॥' इति मेदिनी.

प्रागेव जम्बुरुद्यानं सेवाक्षणविचक्षणाः ।

फलपुष्पाहरास्तस्य मूर्तिमन्त इवर्तवः ॥ ११ ॥

परस्परान्नसंघट्टभट्टहारावचूलकैः ।

पथि दुःसंचरो मार्गो मार्गः पाशैरिवामवत् ॥ १२ ॥

दृष्ट्या कुचलयस्यापि जेता दर्शितविग्रहः ।

नेत्रोत्पलाय नारीणां नारीणां सोऽभवन्नृपः ॥ १३ ॥

सोऽङ्गलायण्यसक्रान्तपौरनारीनरेक्षणः ।

गन्धर्वैरावृतः साक्षात्सहस्राक्ष इवावमौ ॥ १४ ॥

चमुस्तस्य मुक्ताम्भोजपर्यन्तम्रान्तपट्टपदाः ।

अन्तर्मुनीन्दुसंधानाभिर्यद्भ्रान्तलवा इव ॥ १५ ॥

विभ्रत्संविभ्रमध्वारुतिलकामलकावलिम् ।

उल्लसत्प्रयह्नीको दीर्घनेत्रपृताञ्जनः ॥ १६ ॥

युक्तोऽप्युत्तारपुर्नंगैः सौलसंगममादधत् ।

कामाराम इवारामं पौरारामाञ्जनो ययौ ॥ १७ ॥ (युम्मम्)

पुरंध्रीणां स वृद्धानां प्रतीच्छन्नाशिपः शनैः ।

इष्टसिद्धेरिव द्वारं पुरं प्राप महीपतिः ॥ १८ ॥

येतिभावपरः क्रान्ति विभ्रदभ्यधिनां नृपः ।

१. गृहगमनः. २. भूमण्डलस्य, उत्पलस्य च. ३. दर्शितशरीरः ; इतपुद्गलः.
 ४. न अविनाशम्. ५. अथै, देवयोनिविद्येयैश्च. ६. पक्षिणां भ्रमणेन सहितः ;
 हावपिरोपसहितश्च. ७. चादितिलकयुक्तं पूर्णशुन्तलपङ्क्तिम् ; (पक्षे) तिस्रक
 आमलकश्च वृक्षविशेषः. ८. कस्तूरपादिरस्येन सनक्षोलादिभ्य इत्या रचना पञ्चवरी ;
 (पक्षे) उत्पलपङ्क्तिः तिस्रतययुक्तं लता यस्मिन्तः. ९. दीर्घनेत्रोचनम्यस्याकञ्जलः ;
 (पक्षे) दीर्घेन मूलेन पूणा अञ्जना वृक्षविशेषा यत्र. १०. वृक्षविशेषः ; पुरप्रवेष्टव्यः.
 ११. शास्त्रसंगमम् ; शास्त्र संगमम्. छात्रे वृक्षविशेषः. १२. नगरस्य. १३. यतिः
 संन्यसी, (पक्षे) पाठविच्छेदस्थलम्.

निश्चक्राम पुराच्छ्लोकः कवीन्द्रस्य मुखादिव ॥ १९ ॥

शाखानगरमालोक्य पुरः प्रान्ते स पिप्रिये ।

तनूजमिव कान्ताया बहुलक्षणमन्दिरम् ॥ २० ॥

प्रागेव विक्रमश्चाप्यो भवानीतनयोऽप्यमूत् ।

व्यक्तं पुनर्महासेनो महासेनावृतस्तदा ॥ २१ ॥

उच्चैस्तनशिखोल्लासिपन्नशोभावदूरतः ।

यनार्ली वीक्ष्य भूपालः प्रेयसामित्यभापत ॥ २२ ॥

कान्तारतरवो नैते कामोन्मादकृतः परम् ।

अभवन्नः प्रीतये सोऽप्युद्यन्मधुपराशयः ॥ २३ ॥

अनेकविटपस्पृष्टपयोधरतटा स्वयम् ।

वदत्युद्यानमालेयमैकुलीनत्वमात्मनः ॥ २४ ॥

उल्लसत्केसरो रक्तपलाशः कुञ्जराजितः ।

कण्ठीरव इवारामः कं न व्याकुलयत्यसौ ॥ २५ ॥

सैन्यकोलाहलोत्तीष्ठद्विहंगावल्यो द्रुमाः ।

असदागमनोत्क्षिप्तपताका इव भान्त्यमी ॥ २६ ॥

१. बहुलक्षण, बहु-लक्षण. क्षण उत्सवः. २. भवानी-तनयः (कार्तिकेयः). स च वैःपक्षिणः स्ववाहनमयूरस्य क्रमेण पादन्यासेन श्लाघ्यः; (पक्षे) भव-आनीतनयः. ३. महासेन इति कार्तिकेयस्य नामान्तरम्; (पक्षे) महती सेना यस्य. ४. सैन्यः-स्तनशिखा (कुचाप्रभागः); उच्चैस्तन-शिखा. ५. उद्यन्मधुपराशयः समुत्पन्नमरधे-प्रायः कामोन्मादकृतो मदभोदीपकाः कान्तार-तरवो वनवृक्षाः परं नः प्रीतयेऽभवन्. सोऽपि कान्तार-तरवः कान्तायाः सुरतकण्ठीनं भणितं नः प्रीतयेऽभवत्. कीदृशः कान्तारतरवः. कामोन्मादेन कृतः; उद्यत् मधु पर-आशयश्च. ६. विटपस्पृष्टकुचाः वृक्षस्पृष्टमेषा च. ७. नीचकुलोत्पन्नत्वम्; अभूमिलीनत्वं च उद्यत्त्वमिति यावत्. ८. केसरो वृक्षविशेषः; (पक्षे) उल्लसत्कन्धोत्पन्नकेशः. ९. रक्तवर्णाः पलाशाय-स्मिन्; (पक्षे) रक्तं रश्मिरे पलं मांसं चाश्नाति. १०. कुञ्जराजितः; कुञ्जर-अजितः.

सचरच्चञ्चरीकाणा धोरणिस्तोरणसजम् ।

विडम्बयति कान्तारे हरिन्मणिमयीमियम् ॥ २७ ॥

पल्लवव्यापृतास्याना सूरस्यन्दनवाजिनाम् ।

फेनलेशा इवाभान्ति द्रुमाप्रकुसुमोत्करा- ॥ २८ ॥

त्वङ्गुलुङ्गुलुरगोर्मेस्तीरग सैन्यवारिधेः ।

पुञ्जितावालशेवालशोमामभ्येति काननम् ॥ २९ ॥

उत्क्षिप्तसहकाराग्रमञ्जरीरुक्मदण्डिक- ।

उत्साग्यल्लवङ्गैलालञ्चिकर्पूरचम्पकान् ॥ ३० ॥

कासारसीकरासारमुक्ताहारविराजित ।

मेर्यमाणो मुहुर्वेल्लताहस्ताग्रसञ्ज्ञया ॥ ३१ ॥

अयमत्साकमेणाक्षि चन्दनामोदसुन्दर ।

मरदभ्यर्णतामेति वेत्रीवोद्यानभूपते ॥ ३२ ॥ (विशेषकम्)

तन्याना चन्दनोद्दामतिलक वदने किल ।

करोत्यक्षतदूर्वाभिर्मङ्गल मे वनस्थली ॥ ३३ ॥

एता प्रवालहारिण्यो मुदा अमरसगताः ।

मरुन्नर्तकतालेन नृत्यन्तीव वने लता ॥ ३४ ॥

निरूपयन्निति प्रीत्या प्रियाया प्राप्य काननम् ।

तत्क्षणादक्षमत्याक्षीदौद्धत्यमिव पार्थिव ॥ ३५ ॥

तत्कालोत्सारिताशेपराजचिह्नो व्यराजत ।

गुरुनभिप्रजन्नेष विनयो मूर्तिमानिव ॥ ३६ ॥

१. प्रतीहार . २. चन्दनवृक्षेणोद्दाम तिलक वृक्षविशेषम्, (पक्षे) चन्दनस्यो-
द्दाम तिलक विशेषकम् ३. अक्षताभिर्दूर्वाभिः, अक्षतैरमरतण्डुलैर्युक्ताभिर्दूर्वा-
भिश्च. ४. प्रवालैः पल्लवैः, विडम्बैश्च. ५. अमर-सगता, अमरस-गता . ६. अक्ष-
रयम्; आयव्यादिव्यवहारचिन्ता वा.

नक्षत्रैरुन्नतैर्युक्तः सकान्तः केलिकाननम् ।
 केराग्रं कुङ्कुलीकृत्य राजा घनमिवाविशत् ॥ ३७ ॥
 ददर्शाशोकमस्तोकस्तषकैस्तत्र पाटलम् ।
 रागैश्चञ्चलमिवासन्नमुनीनां मुक्तमानसैः ॥ ३८ ॥
 अघस्तास्य विस्तीर्णं स्फाटिकोपलविष्टरे ।
 तपः प्रगुणितागप्यपुण्यपुञ्जमिव स्थितम् ॥ ३९ ॥
 पत्तनेत्रोत्सवारम्ममाश्रितं मुनिसत्तमैः ।
 ऋक्षैरिव धरोत्तीर्णं क्षणं नक्षत्रनायकम् ॥ ४० ॥
 अन्तरस्तावकाशेन ज्ञानसिन्धुमहोर्मिभिः ।
 मलेन लिप्तबाह्याङ्गे दर्शयन्तमनादरम् ॥ ४१ ॥
 अत्यन्तानि सहेरद्वैर्गुक्तं हारपरिमहैः ।
 व्यक्तयन्तमिवासक्तिं मुक्तिकान्तानुबन्धिनीम् ॥ ४२ ॥
 नासायंशाग्रविन्यस्तस्तोकसंकोचितेक्षणम् ।
 भावयन्तमथात्मानमात्मन्येवात्मनात्मनः ॥ ४३ ॥
 दर्शनज्ञानचारित्रतपसामेकमाश्रयम् ।
 क्षमागारं गतागारं मुनिमैक्षिष्ट पार्थिवः ॥ ४४ ॥ (कुल्कम्)
 अथास्पदं नमोगानां स्वर्णशैलमिव स्थिरम् ।
 गुरुं प्रदक्षिणीकृत्य स राजा विशदांशुक ॥ ४५ ॥
 इलामूलमिलन्मौलिर्नत्वा भूमौ न्यविक्षत ।
 न परं विनयश्रीणामाश्रयं श्रेयसामपि ॥ ४६ ॥ (युग्मम्)

१. न-क्षत्रैः क्षत्रियैः, (पक्षे) चङ्कुभिः. २. बदाशलिः, सकुचितकिरणश्च.
 ३. राजा चन्द्रः. ४. मुक्त-आहारः, मुक्ता-हारः. ५. न-मोगानाम्, (पक्षे) नमो-
 गानां देवानाम्. ६. गीष्पक्षिम्, यतिं च. ७. स्वच्छवज्रं, निर्मलकिरणश्च.

मङ्गलारम्भसंरम्भप्रध्वनहुन्दुमिध्वनिम् ।
 विटम्बयन्त्रयोवाच वाचमाचारवानिति ॥ ४७ ॥
 त्वत्पादपादपच्छायां चिन्तासंतापशान्तिदाम् ।
 संप्रति प्राप्य मुक्तोऽसि भवभ्रमपरिश्रमात् ॥ ४८ ॥
 यदभूदस्ति यद्यच्च भावि स्वं जन्म तन्मया ।
 निर्णीतं पुण्यवन्नाथ त्वदालोकनमात्रतः ॥ ४९ ॥
 तपोन्वितेन सूर्येण सदोपेणेन्दुनापि किम् ।
 यो भवानिव दृष्टोऽपि न भिनस्यान्तरं तमः ॥ ५० ॥
 चित्रमेतज्जगन्मित्रे नेत्रमैर्धौ गते त्वयि ।
 यन्मे जडाशयस्यापि पैङ्गजातं निमीलति ॥ ५१ ॥
 शुष्मत्पदप्रयोगेण पुरुषः स्याद्यदुत्तमः ।
 अर्थोऽयं सर्वथा नाथ लक्षणस्याप्यगोचरः ॥ ५२ ॥
 तथा मे पोषिता कीर्तिस्त्वद्दर्शनरसायनैः ।
 यथास्तां त्रिदशावासे मार्त्यनन्तालयेऽपि न ॥ ५३ ॥
 निर्निमेषं गलद्दोषं निर्व्यपेक्षमपक्षमलम् ।
 ज्ञानचक्षुः सदोन्निद्रं न स्वल्पत्येव ते क्वचित् ॥ ५४ ॥
 सिद्धमिष्टं त्वदालोकाज्ज्ञातं च ज्ञानिना त्वया ।
 तत्पुनः प्रोच्यतेऽस्माभिः शंसितुं जाड्यमात्मनः ॥ ५५ ॥

१. सूर्ये; शुद्धि च. २. मन्दबुद्धे; अलाशयस्य तडागादेश्च. ३. पापसमूहः; कमलं च. ४. भवरीयचरणारविन्दसंबन्धेन पुरुषो जन उत्तमो भवति. अथमर्थो लक्षणस्य व्याकरणशास्त्रस्याप्यगोचरः. व्याकरणे हि शुष्मत्पदयोगेन मध्यमः पुरुषो भवति, न उत्तमः. ५. स्वर्गः; त्रिदशमिते आवासे गृहे च. ६. पाताले; अस्मद्व्याप्ते गृहे च. अतिपुष्टा कीर्तिः स्वर्गे पाताले च न मातीति भावः. यथातिपुष्टोऽस्मद्व्याप्तेष्वपि सद्गतेषु न माति तस्य त्रिदशमितेष्ववासेषु मानं दूरपातमेव.

इय प्राणप्रिया पत्नी समयेऽपि स्थिता सती ।
 निष्कलेव क्रियात्यर्थमनपत्या दुनोति माम् ॥ ५६ ॥
 अदृष्टसतति स्पष्टमिष्टार्थप्रसवामपि ।
 इमामह महीं मन्ये केवल भारमात्मन ॥ ५७ ॥
 चतुर्थपुरुषार्थाय स्पृहयालोर्ममाधुना ।
 अदर्शनायते मोहान्नन्दनस्याप्यदर्शनम् ॥ ५८ ॥
 दशामन्त्या गतस्यापि पुसस्तावन्न शस्यते ।
 प्रदीपस्येव निर्वाण यावन्नान्य प्रकाशयेत् ॥ ५९ ॥
 तत्कलत्रे कदात्रैव रसलीलाल्वाल्के ।
 सपत्स्यते भमोद्धिन्नमनोरथतरो फलम् ॥ ६० ॥
 श्रुत्वेति प्रत्युवाचेद मुनिर्भूपालकर्णयो ।
 लग्नदन्तद्युतिव्याजात्सुधाधारा इवोद्विरन् ॥ ६१ ॥
 नेद्विचिन्ताक्लमस्यासि वस्तुतत्त्वज्ञ भाजनम् ।
 नेत्राघृष्य क्वचित्तेजस्तमसा नाभिभूयते ॥ ६२ ॥
 धन्यस्त्व गुणपण्यानामापणस्त्व महीपते ।
 त्वमेव सश्रय श्रीणा सरितामिव सागर ॥ ६३ ॥
 त्वत्कीर्तिजहुकन्याया इतो लोकत्रयातिथे ।
 अन्त प्रपत्स्यते राजन्नाजहंसश्रिय शशी ॥ ६४ ॥
 न पर क्षत्रिया सर्वे त्वामनु त्रिदिवेश्वरा ।
 नह्युदात्तस्य माहात्म्य लङ्घयन्तीतरे स्वरा ॥ ६५ ॥
 क्षोदीयानहमस्मीति मात्मानमवजीगण ।
 मवितासि त्वमचिराज्जगत्रयगुरोर्गुरु ॥ ६६ ॥

गुणैर्धनोन्नते नूनं भवदावाग्निदीपितः ।

त्वज्जन्मना जनः शान्तिममृतेनायमेप्यति ॥ ६७ ॥

या चैषा भवतः पत्नी सुव्रता सुव्रताख्यया ।

द्वेषयिष्यति सा वेलां रत्नकुक्षितयोदधेः ॥ ६८ ॥

संसारसारसर्वस्वं भूत्रयस्यापि भूषणम् ।

इदमेनोविपच्छेदि स्त्रीरत्नमिति बुध्यताम् ॥ ६९ ॥

क्षुद्रतेजःसवित्रीभिः स्त्रीभिर्दिग्भिरिवात्र किम् ।

धन्येयं या जगच्छुद्धौभिः प्राचीव धास्यति ॥ ७० ॥

पण्मासादूर्ध्वमेतस्याः सरस्याः प्रतिमेन्दुवत् ।

चैतुर्दशाधिको गर्भे दिवस्तीर्थकृदेष्यति ॥ ७१ ॥

कृतार्थाविति मन्येथामात्मानौ तद्युवामिह ।

नहन्त्यो भविनां लाभः सुतादेवंविधात्परः ॥ ७२ ॥

जन्म वा जीवितव्यं वा गृहमेधायवा द्वयोः ।

आ कल्पं युवयोरेव यास्यति श्लाघ्यतामितः ॥ ७३ ॥

इत्थं ग्रन्थिमिव प्रमथ्य कृतिना तेनोरुचिन्ताभरं

वागर्थादिव तौ प्रसादमधिकं तं प्रापितौ दपती ।

अन्तर्गूढगभीरभावपिशुनं यं भावयन्तश्चिरा-

ज्जातास्ते प्रमदेन पीनपुलकप्रोल्लासिनः सज्जनाः ॥ ७४ ॥

अथ तथाविधभाविषुतोदयश्रवणतः प्रणतः पुनरप्यसौ ।

प्रमदगद्गदवागिति वाग्मिनां पतिस्त्वाच वचासि मुनिं नृपः ॥ ७५ ॥

स्वर्गं सप्रति कं पुनात्ययमथो कुत्रास्य जन्मन्यभू-

ल्लामस्तीर्थकरत्वदानमुद्ददः सम्यक्त्वचिन्तामणेः ।

इत्थं वाग्भववैभवव्यतिकरं त्वं ब्रूहि जन्मार्णवो-

त्तीर्णस्यास्य भविष्यतो जिनपतेः शुश्रूपुरेपोऽस्म्यहम् ॥ ७६ ॥

इति प्रीतिप्रायं बहलपुलकस्यास्य सकलं

कलङ्कातङ्कानामपशुकुनमाकर्ण्य वचनम् ।

मुनिः स्पष्टं द्रष्टुं तदपरभवोदारचरितं

प्रकपेणाकार्पादवधिनयनोन्मीलनविधिम् ॥ ७७ ॥

इति महाकविध्रीहरिचन्द्रविरचिते धर्मशाम्भ्युदये महाकाव्ये तृतीयः सर्गः ।

चतुर्थः सर्गः ।

अथापनिद्रावधिबोधचक्षुः स्वहस्तमुक्तावदेक्ष्यमाणः ।

जिनस्य तस्यापरजन्मवृत्तं वृत्तान्तसाक्षीव मुनिर्वभाषे ॥ १ ॥

यत्पृष्टमिष्टं भवतार्थसिद्धयै तत्पार्थिवाकर्ण्य वर्ण्यमानम् ।

कथा कथंचित्कथिता श्रुता वा जैनी यतश्चिन्तितकामधेनुः ॥ २ ॥

स घातकीखण्ड इति प्रसिद्धे द्वीपेऽस्ति विस्तारिणि पूर्वमेरुः ।

नमो निरालम्बमवेक्ष्य केनाप्युज्जृम्भितः स्तम्भ इवेक्ष्यते यः ॥ ३ ॥

विभूषयन्पूर्वविदेहमस्य सीतासरिदक्षिणकूलवर्ती ।

एकोऽप्यनेकेन्द्रियहर्षहितुर्वत्साभिधानो विषयोऽस्ति रम्यः ॥ ४ ॥

राजन्ति यत्र स्फुटपुण्डरीकप्रकाशिनः शाद्वलशालिवन्तः ।

च्युता निरालम्बतया कथंचिदाकाशदेशा इव चारुताराः ॥ ५ ॥

उद्गायतीव भ्रमदिक्षुयन्नचीत्कारनादैः श्रुतिमुन्दरैर्यः ।

प्रनृत्यतीवानिललोलसस्यैः स्वसंपदुत्कर्षमदेन मत्तः ॥ ६ ॥

अग्रे भजन्तो विरसत्वमन्तः सग्रन्थयो निष्फलमुन्नमन्तः ।

अचेतना इक्षव एव यत्र निष्पीड्यमाना रसमुत्सृजन्ति ॥ ७ ॥

द्रष्टुं चिरेणात्मकुलप्रसूतां श्रियं विशिष्टाभ्युदयामुपेताः ।

यस्मिन्नुदन्वन्त इवावभान्ति विस्फारिताम्भोजदशस्तङ्गाः ॥ ८ ॥

फलावनम्राप्रविलम्बिजम्बूजम्बीरनारङ्गलवङ्गपूगम् ।

सर्वत्र यत्र प्रतिपद्य पान्थाः पाथेयभारं पथि नोद्वहन्ति ॥ ९ ॥

यत्रानुकूलं ज्वलदूर्ककान्तैर्विलीनकार्तस्वरपूरशङ्काम् ।

मध्यंदिनेऽम्भोजरजःपिशङ्गं क्षणं विधत्तेऽम्बु तरङ्गिणीनाम् ॥ १० ॥

काले प्रजानां जनयन्ति तापं करा रवेरेव न यत्र राज्ञः ।

स्याद्भोगमत्रोऽपि भुजंगमानां स्वस्ये कदाचिन्न पुनर्नराणाम् ॥ ११ ॥

तटे तटिन्यास्तरवः समृद्धिं संप्राप्य यत्र प्रतिनिष्कयाय ।

छायाछलाचज्जलदेवताभ्यो दातुं फलानीव विशन्ति मध्ये ॥ १२ ॥

निर्माय निर्माय पुरीः सुराणां यच्छिक्षितं शिल्पकलासु दाक्ष्यम् ।

तस्यैव धात्रा विहितास्ति तत्र प्रकर्षसीमा नगरी सुसीमा ॥ १३ ॥

नितम्बभूचुम्बिवनान्तरीया यानावृतोच्चैस्तनवप्रभागम् ।

वातोच्छलत्पुष्परजःपटेन हीता वधूवत्समुपावृणोति ॥ १४ ॥

अधृष्यमन्यैरधिरुह्य सालं नीलाश्मकूटांशुमिषेण यस्याः ।

रुणद्धि रुद्धो बहुयान्धकारः क्रुधेव तिग्मांशुकरप्रचारम् ॥ १५ ॥

यत्रोच्चहर्म्याग्रजुपासुदग्रान्पश्यन्मुखेन्दून्निशि सुन्दरीणाम् ।

ग्राह्ये तुषारत्विपि जातमोहः क्षणं भवेत्पर्वणि संहिकेयः ॥ १६ ॥

कैमं प्रति प्रोज्झैतच्छृण्वत्सर्गा दृष्ट्यापि देहीति निमील्य शब्दम् ।

लोके दधानोऽपि मंहेश्वरत्वं न दृश्यते यत्र जनो विर्पादी ॥ १७ ॥

यत्रोच्चहर्म्याग्रहरिन्मणीनां प्रभासु दूर्वाङ्कुरकोमलाम् ।

१. सुसीमेति नगरीनाम्. २. कंदर्पम्; अमिलापं च. ३. स्वप्नमलिनमार्गः;
मुचनेप्रानलध. ४ 'देहि' इति याचकशब्दम्; (पक्षे) देही शरीरी. ५. शिष्य-
त्वम्; प्रभुत्वं च. ६. विषमशक्तः; विषय.

क्षणं क्षिपन्तो वदनान्यनूरुं रवेस्तुरंगाः परिखेदयन्ति ॥ १८ ॥
 व्यापार्य सज्जालकसंनिवेशे करानभिप्रेहति यत्र रौञ्चि ।
 द्रवत्येनीचैस्तनकूटरम्या कान्तेव चन्द्रोपलहर्म्यपङ्क्तिः ॥ १९ ॥
 प्रक्षिप्य पूर्वेण मही महीभृत्करेण यान्स्वीकुरुतेऽपरेण ।
 अन्तर्ययासु ग्रहकन्दुकांस्तान्हस्ता जितागारमिपादुदस्ताः ॥ २० ॥
 सारेषु रत्नेषु यथा गृहीतेष्वन्विष्टथा वीचिभुजैः प्रनृत्यन् ।
 रत्नाकरत्वेन न लज्जते यत्ततः स मे भाति जडस्वभावः ॥ २१ ॥
 मुहुर्मुहुः स्फाटिकहर्म्यमितौ निरीक्ष्य रागापनिनीपयास्ये ।
 स्वच्छामपि क्रान्तरदच्छदाभां दन्तच्छाविं यत्र बधूः प्रमार्ष्टि ॥ २२ ॥
 स्वस्यो धृताच्छद्मगुरुरूपदेशः श्रीदानवारातिविराजमानः ।
 यस्यां करोल्लासितवज्रमुद्रः पौरो जनो जिर्णुरिवावभाति ॥ २३ ॥
 तद्यत्र चित्रं यदणीयसापि स्नेहेन हीनाः सारदीपिकास्ताः ।
 नैतत्पुनर्यत्रकुलप्रसूता भुजंगमोहं जनयन्ति वेश्याः ॥ २४ ॥
 यां सारसर्वस्वनिधानकुम्भीं सवेष्ट्य शश्वत्परिस्वामियेण ।
 उद्भिद्य पातालतलान्युदीर्णा विपप्रपूर्णा भुजगी प्रयाति ॥ २५ ॥
 निःशेषनम्रावनिपालमौलिमालारजःपिञ्जरिताङ्घ्रिपीठः ।
 स भूपतिस्तत्र बभूव शास्ता रथं जना यं दशपूर्वमाहुः ॥ २६ ॥
 अनेन कोपज्वलनेन दग्धाः सहासपुण्याः खलु पत्रवल्लयः ।
 त्वक्पाण्डिमा वैरिवधूकपोले कुतोऽन्यथा भस्मवदुल्लास ॥ २७ ॥

१. अरुण सूर्यसारथिम्. २. सज्ज-जालक (गवाक्ष), सज्ज-अलक. ३. किर-
 णान्; हस्तांश्च. ४. चन्द्रेः, गृपतां. च. ५. अनीचैस्तन (उच्चतर) कूट; अनीचै-
 स्तनकूट. ६. गुरुर्वहस्पतिः; उपदेष्टा च. ७. प्रिया युक्तो यो दानवारातिर्विष्णुस्तेन;
 (पक्षे) प्रियो दाने वारा उत्सर्गजलेन. ८. पवि, हीरकश्च. ९. इन्द्रः. १०. तैलेन;
 श्रीत्या च. ११. नकुल, नकुल. प्राप्तिविशेषश्च. १२. भुजंगमा. सर्पाः; पिङ्गाश्च.
 १३. विपं जलम्; गरलं च. १४. नदीविशेषः; सर्पिणी च. १५. दशरथम्.

अन्ये भियोपात्तपयोधिगोत्राः क्षोणीभुजो जग्मुरगम्यमावंम् ।

लक्ष्मीस्ततो वारिधिराजकन्या तमेकमेवात्मपतिं चकार ॥ २८ ॥

वैधव्यदग्यारिवधूप्रहारहारावचूलच्युतमौक्तिकौघाः ।

चमुः प्रकीर्णाः सकलासु दिक्षु यशस्तरोर्वाजकणा इवास्य ॥ २९ ॥

युक्तं तदाच्छिद्य वशीकृतेऽस्मिन्गोमण्डले तेन वृषोन्नतेन ।

रैक्ताक्षतां विभ्रदियाय रोपाद्वैरी वनं यन्महिषीभिरेव ॥ ३० ॥

यत्पुण्डरीकाक्षमपि व्यपास्य स्मराकृतेस्तस्य वशं गता श्रीः ।

सेष्यं विरूपाक्ष इतो व्यधासीद्देहार्धनद्धां किल शैलपुत्रीम् ॥ ३१ ॥

दोषोच्चयेभ्यश्चकितः स विद्वान्गता पुनस्ते प्रपलाय्य तस्मात् ।

इत्यस्य विस्तारियशश्छलेन विरुद्धमद्यापि दिशो हसन्ति ॥ ३२ ॥

सकज्जलाश्रुव्यपदेशनिर्यद्दृङ्गावली वैरिविलासिनीनाम् ।

राज्ञा कृतं तेन रसाब्धिलोलहृत्पद्मसंकोचमवोचदुच्चैः ॥ ३३ ॥

उत्खातखड्गप्रतिविम्बिताङ्गो रराज राजा समरप्रदोषे ।

जयश्रियासायमिसारणाय नीलेन संवीत इवांशुकेन ॥ ३४ ॥

अनारतं धीररसामियोगैरायासितेव क्षणमस्य यूनः ।

विलासिनी भ्रूलतिकाग्ररङ्गच्छायासु विश्राममियाय दृष्टिः ॥ ३५ ॥

सरागमुर्व्या मृगनाभिदम्भादपारकर्पूरपदेन कीर्त्या ।

रत्यापि दन्तच्छदरुक्छलेन स एकहेलं सुमगोऽवगूढः ॥ ३६ ॥

असत्यस्थपितदण्डलब्धस्थामातिवृद्धो विहितस्थितिर्यः ।

स एव रक्षार्थमदोषलक्ष्म्याः क्षात्रोऽस्य धर्मोऽजनि सौविदंलः ॥ ३७ ॥

प्रयच्छता तेन समीहितार्थान्नूनं निरस्तार्थिकुटुम्बकेभ्यः ।

१. भूवलये, धेनुसमूहे च. २. वृषोऽनङ्गान्; धर्मश्च. ३. महिपत्वम्; अरु-
णनेत्रत्वं च. ४. सैरिमीभिः; कृताभिषेकाभिः पत्नीभिश्च. ५. कमलतुल्यनेत्रम्.
विष्णुं च. ६. विरुद्धनेत्रः; शिवश्च. ७. कञ्चुकी.

व्यर्थमिवत्यागमनोरथस्य चिन्तामणेरेव बभूव चिन्ता ॥ ३८ ॥
 दूरात्समुत्तसितशासनोरुसिन्दूरमुद्रारुणमालमूल ।
 यस्य प्रतापेन नृपा कचाग्रकृष्टा इवाजमुख्यासनाय ॥ ३९ ॥
 विधाय कान्तारसमाश्रितास्तान्द्वारावसक्तान्विदुषो द्विपश्च ।
 क्रीडन्त लीलारसलालसागिरासीच्चिर चञ्चललोचनाभि ॥ ४० ॥
 अथैकदा व्योम्नि निरभ्रगर्भक्षणक्षपाया क्षणदाधिनाथम् ।
 अनाथनारीव्यथनैनसेव स राहुणा प्रैक्ष्यत गृह्यमाणम् ॥ ४१ ॥
 किं सीधुना स्फाटिकपानपात्रमिदं रजन्या परिपूर्यमाणम् ।
 चलद्विरेफोच्चयसुम्ब्यमानमाकाशगङ्गास्फुटकैरव वा ॥ ४२ ॥
 ऐरावणस्याथ करात्कथचिद्भुत सपङ्को विसकन्द एव ।
 किं व्योम्नि नीलोपलदर्पणाभे सश्मश्रु वक्र प्रतिबिम्बित मे ॥ ४३ ॥
 क्षण वितर्कयेति स निश्चिकाय चन्द्रोपरागोऽयमिति क्षितीश ।
 दृञ्जीलनाविष्कृतचित्तखेदमचिन्तयच्चैवमुदारचेता ॥ ४४ ॥ (विशेषकम्)
 हा हा महाकष्टमचिन्त्यधाञ्जि किमेतदत्रापतित हिमाशौ ।
 यद्वा किमुलङ्घयितुं कथचित्केनापि शक्यो नियतेर्नियोग ॥ ४५ ॥
 सुधाद्रवैर्मन्मथमात्मबन्धुमुज्जीव्य नेत्राग्निशिखावलीढम् ।
 क्रुधेव तद्वेरविनिष्कयार्थं स्थाणोरसौ मूर्ध्नि पद विधत्ते ॥ ४६ ॥
 कुतश्चिर जीवति वाडवाग्नौ वर्तेत वार्धि सह जीवनेन ।
 अनेन चेच्चासुवसुप्रपञ्चैर्नीयेत न प्रत्यहमेव वृद्धिम् ॥ ४७ ॥
 सुधाकरेणाप्यजरामरत्व नीता सुरा एव मयात्र नान्ये ।
 इतीव पूर्णोऽप्यतिलज्जमान पुन पुन कार्श्यमसौ व्यनक्ति ॥ ४८ ॥

सुदुर्धरध्वान्तमलिम्लुचानामुत्सार्य सेनामनिवार्यतेजाः ।
 रतेर्गलप्रन्थिमिवावलानां मानं भिनत्त्येष चिरात्कराग्रैः ॥ ४९ ॥
 इत्येष निःशेषजगल्ललामलीलायमानप्रसरद्गुणोऽपि ।
 रोजा दशां प्रापदिहेदृशीं चेतको नाम तत्स्थात्सुखपात्रमन्यः ॥ ५० ॥
 उपागमे तद्विपदामवश्यं पश्यामि किञ्चिच्छरणं न जन्तोः ।
 अपारपाथोनिधिमध्यपातिपोताच्चयुतस्येव विहंगमस्य ॥ ५१ ॥
 नीरोपिताया अपि सर्वदास्याः पश्यामि नाद्रं हृदयं कदाचित् ।
 युक्तं ततः पुंसि कलामयेऽपि स्थिरो न लक्ष्म्याः प्रणयानुबन्धः ॥ ५२ ॥
 अल्पीयसि स्वस्य फले यदेया विस्तारिता श्रीः परिवारहेतोः ।
 गुढेन संवेष्ट्य ततो मयात्मा मैकोटकेभ्यः किमु नार्पितोऽयम् ॥ ५३ ॥
 अहेरिवापातमनोरमेषु भोगेषु नो विश्वसिमः कथञ्चित् ।
 मृगः सतृष्णो मृगतृष्णिकासु प्रतार्यते तोयधिया न धीमान् ॥ ५४ ॥
 अन्याङ्गनासंगमलालसानां जरा कृतेर्प्येव कुतोऽप्युपेत्य ।
 आकृष्य केशेषु करिष्यते नः पादप्रहारैरिव दन्तमङ्गम् ॥ ५५ ॥
 क्रान्ते तवाङ्गे बलिभिः समन्तान्नश्यत्यनङ्गः किमसावितीय ।
 वृद्धस्य कर्णान्तगता जरेयं हसत्युदञ्चत्पलितच्छलेन ॥ ५६ ॥
 रैसाढ्यमप्याशु विकासिकाशसंकाशकेशप्रसरं तरुण्यः ।
 उदस्थिमातङ्गजनोदपानपानीयवन्नाम नरं त्यजन्ति ॥ ५७ ॥
 आकर्णपूर्णं कुटिललकोर्मि रराज लावण्यसरो यदङ्गे ।
 वलिच्छलात्सारणिघोरणीभिः प्रवालते तज्जरसा नरस्य ॥ ५८ ॥

१. चन्द्रः. २. मत्कोटकः पिपीलिकसदृशो गुडादिमधुरपदार्थमक्षको 'मकोडा'
 इति प्रविद्धः कीटविशेषः. ३. 'वर्णं सितं शिरसि वीक्ष्य शिरोरुहाणां स्थानं जरा-
 परिभवस्य तदेव पुंसाम् । आरोपितास्थिशकलं परिहृत्य गान्धि व्याण्डालकूपमिव
 दूरतरं तरुण्यः ॥' इति मर्तृहरिश्चोकसमानार्थोऽयं श्लोकः.

अंसमृत मण्डनमङ्गयेष्टेनष्ट क मे योवनरत्नमेतत् ।
 इतीव वृद्धो नतपूर्वकाय पश्यन्नधोधो भुवि वम्भ्रमीति ॥ ५९ ॥
 इत्य पुर प्रेप्य जरामघृष्ट्या दूतीमिवाप प्रसरोग्रदष्ट ।
 यावन्न कालो ग्रसते बलन्मा तावद्यतिप्ये परमार्थसिद्धये ॥ ६० ॥
 इत्येप सचिन्त्य विनिश्चितार्थो वैराम्यवान्यातरमात्यबन्धून् ।
 पप्रच्छ राजा तपसे यियासु किं वा विमोहाय विवेकिना स्यात् ॥ ६१ ॥
 त प्रेक्ष्य मूप परलोकसिद्धे साम्राज्यलक्ष्मीं तृणवत्त्यजन्तम् ।
 मन्त्री सुमन्त्रोऽथ विचित्रतत्त्वचित्रोयमाणामिति याचमूचे ॥ ६२ ॥
 देव त्वदारब्धमिद विभाति नभ प्रसूनाभरणोपमानम् ।
 जीवास्त्यया तत्त्वमपीह नास्ति कुतस्तनी तत्परलोकवार्ता ॥ ६३ ॥
 न जन्मन प्राङ् न च पञ्चताया परो विभिन्नेऽवयवे न चान्त ।
 विशन्न निर्यन्न च दृश्यतेऽस्माद्भिन्नो न देहादिह कश्चिद्दाल्मा ॥ ६४ ॥
 किं त्वन्न भूवह्निजलानिलाना सयोगत कश्चन यन्नवाह ।
 गुडान्नपिष्टोदकघातकीनामुन्मादिनी शक्तिरिवाभ्युदेति ॥ ६५ ॥
 विहाय तद्दृष्टमदृष्टहेतोर्वृथा कृथा पार्थिव मा प्रयत्नम् ।
 को वा स्तनाग्राण्यवधूय धेनोर्दुग्ध विदग्धो ननु दोग्धि शृङ्गम् ॥ ६६ ॥
 श्रुत्वेत्यवादीन्नृपतिर्विधुन्वन्मानुस्तमासीव स तद्वचासि ।
 अपार्थमर्थं वदत सुमन्न नामापि ते नूनममूदपार्थम् ॥ ६७ ॥
 जीव ससवेद्य इहात्मदेहे सुखादिवद्वैषकविप्रयोगात् ।

१ अय प्रथम पाद कुमारसम्भव (१।३१) श्लोकस्य प्रथम पादस्य समान
 एव २ खपुष्पशेखरतुल्यम् ३ चार्वाकमतमेतत्, 'तत्र पृथिव्यादीनि भूतानि
 चत्वारि तत्त्वानि । तेभ्य एव देहाकारपरिणतेभ्य किष्कादिभ्यो मदशक्तिवच्चैत-
 न्यमुपनायते । तेषु विनष्टेषु सत्सु स्वयं विनश्यति । तच्चैतन्यविशिष्टदेह एवात्मा ।
 देहातिरिक्ते आत्मनि प्रमाणाभावात् ।' इत्यादि सर्वदर्शनसंग्रहे द्रष्टव्यम् ४ जीव
 ५ बाधकप्रमाणमावात्

काये परस्यापि स बुद्धिपूर्वव्यापारदृष्टेः स इवानुमेयः ॥ ६८ ॥
 तत्कालजातस्य शिशोरपास्य प्राग्जन्मसंस्कारमुरोजपाने ।
 नान्योऽस्ति शास्ता तदपूर्वजन्मा जीवोऽयमित्यात्मविदा न वाच्यम् ६९
 ज्ञानैकसंवेद्यममूर्तमेतं मूर्ता परिच्छेत्तुमलं न दृष्टिः ।
 व्यापार्यमाणापि कृताभियोगैर्मिनत्ति न व्योम शितासियष्टिः ॥ ७० ॥
 संयोगतो भूतचतुष्टयस्य यज्जायते चेतन इत्यवादि ।
 मरुज्ज्वलत्पायकतापिताम्भःस्थाल्यामनेकान्त इहास्तु तस्य ॥ ७१ ॥
 उन्मादिका शक्तिरचेतना या गुडादिसंबन्धमवा न्यदर्शि ।
 सा चेतने ब्रूहि कथं विशिष्टदृष्टान्तकक्षामधिरोहतीह ॥ ७२ ॥
 तस्मादमूर्तश्च निरत्ययश्च कर्ता च मोक्ता च सचेतनश्च ।
 एकः कथंचिद्विपरीतरूपादवैहि देहात्पृथगेव जीवः ॥ ७३ ॥
 निसर्गतोऽप्यूर्ध्वगतिः प्रसङ्ग प्राक्कर्मणा हन्त गतीर्विचित्राः ।
 स नीयते दुर्धरमारुतेन हुताशनस्येव शिखाफलापः ॥ ७४ ॥
 तदात्मनः कर्मकलङ्कमूलमुन्मूलयिष्ये सहसा तपोभिः ।
 मणेरनर्घस्य कुतोऽपि लभं को वा न पङ्कं परिमार्ष्टि तोयैः ॥ ७५ ॥
 दत्त्वा स तस्योत्तरमित्यग्राधं ददौ सुतायातिरथाय राज्यम् ।
 यन्निर्यपेक्षा परमार्धलिप्सोर्धार्त्रीं तृणान्यापि न मन्यते धीः ॥ ७६ ॥
 अथैनमापृच्छय सन्नाप्पनेत्रं पुत्रं प्रपित्सुर्वनसनिवेशम् ।
 प्रजाः स मास्त्वानिव चक्रवाकीराकन्दिनीस्तत्प्रथमं चकार ॥ ७७ ॥
 त्यक्त्वैरोधोऽपि सहावरोधैर्नक्षत्रमुक्तानुपदोऽपि राजा ।
 प्रापद्वनं पौरहृदि स्थितोऽपि को वा स्थितिं सम्यगवैति राज्ञाम् ॥ ७८ ॥

१. स्वन्यपाने. २. व्यभिचारः. ३. 'प्राक्कर्मणा' इति पाठः. ४. बन्धनम्;
 ज्ञानान्त-पुरं च. ५. नक्षत्रैर्मुक्तानुपदो राजा चन्द्र इति विरोधः; (पक्षे)
 नक्षत्रमुक्तानुपदः.

तद्वाहन श्रीविमलादिमादौ नत्वा गुरु मूषशतैरुपेत ।
 तत्रोग्रकर्मक्षयमूलशिक्षा दीक्षां स जैनीमभज्जितात्मा ॥ ७९ ॥
 तथा समुद्रामधिभिप्रदुर्वी धुन्वन्नरातीनपि विग्रहस्थान् ।
 मुक्तोत्तमालकरण प्रजापो वनेऽपि साम्राज्यपद बभार ॥ ८० ॥
 ध्यानानुबन्धस्तिमितोरुदेहो मित्रेऽपि शत्रावपि तुल्यवृत्ति ।
 व्यालोपगूढ स वनैकदेशे स्थितश्चिर चन्दनवच्चकासे ॥ ८१ ॥
 पूषा तपत्यल्परुचि सदोष क्षशी क्षिर्लोवानपि कृष्णवर्त्मा ।
 गुणोदघेस्तस्य ततो न कश्चित्तम समुन्मूल्यत समोऽभूत् ॥ ८२ ॥
 निरामयश्रीसैदनाग्रनीत्र तीन तपो द्वादशधा निधाय ।
 घन्योऽथ सन्यासविसृष्टदेह सर्वार्थसिद्धिं स मुनिर्जगाम ॥ ८३ ॥
 तत्र त्रयस्त्रिंशदुदन्वदायुर्देवोऽयमिन्द्र स बभूव पुण्ये ।
 निर्वाणतोऽर्द्यागधिकावधीना मूर्त सुखानामिव य समूह ॥ ८४ ॥
 सा तत्र मुक्ताभरणाभिरामा यन्मुक्तिरामा निकटीनभूव ।
 मन्ये मनस्तस्य ततोऽन्यनारीविलासलीलारसनिर्व्यपेक्षम् ॥ ८५ ॥
 तस्य प्रभाभासुररत्नगर्भा विभ्राजते रुक्मविरीटलक्ष्मी ।
 अव्याचतेजोनिवहस्य देहे द्राघीयसी प्रज्वलत शिखेव ॥ ८६ ॥
 रेखात्रयाधिष्ठितकण्ठहारिहारावली तस्य विभोर्विभाति ।
 सुदर्शनस्तात्पनुरक्तमुक्तिमुक्ता कटाक्षप्रसरच्छटेव ॥ ८७ ॥
 नूत सहस्राशुसहस्रतोऽपि तेजोऽतिरिक्त न च तापकारि ।
 शृङ्गारसाम्राज्यमनन्यतुल्य न चाभवत्तस्य मनोविकारि ॥ ८८ ॥
 नव वयो लोचनहारि रूप प्रभूतमायु पदमद्वितीयम् ।

१ सा समुद्रां पृथ्वीं विभ्रत्, (पक्षे) स उर्वी मुद्रां विभ्रत्, मुद्रा योगसह-
 लादिप्रसिद्धा । २ शरीरस्थान्कामक्रोधादीन्, (पक्षे) युद्धस्थान् ३ मुक्तानि
 लयकानि उत्तमभूषणानि येन, (पक्षे) मौक्तिकमयोत्तमामरण ४ अग्नि
 ५ प्रधानगृहम् ६ त्रयस्त्रिंशज्जलधिमितायु

सम्यक्त्वशुद्धाश्च गुणा जगत्सु किं किं न लोकोत्तरमस्ति तस्य ॥ ८९ ॥
 तस्य त्रियामाभरणाभिरामान्वक्तुं गुणान्वाञ्छति यः समग्रान् ।
 आप्लावयन्तं जगतीं युगान्ते मुग्धस्तितीर्षत्युदधिं स दोर्भ्याम् ॥ ९० ॥
 शरद्वलादूर्ध्वमितश्च्युतः सन्नस्याः स गर्भे भवतः प्रियायाः ।
 शुक्तेरिव स्वातिभवोदबिन्दुर्मुक्तात्मकोऽग्रेऽवतरिष्यतीह ॥ ९१ ॥
 इति निशम्य स सम्यगुदीरितां यमवतान्यभवस्थितिमर्हतः ।
 ससुहृदुत्पुलकस्तिलको भुवः स्फुटकदम्बकदम्बकवद्भूमौ ॥ ९२ ॥

अथोचितसपर्यया मुनिमनिन्द्यविद्यास्पदं

प्रपूज्य सपरिग्रहो विधिवदेनमानम्य च ।

यथासमयमेप्यतां सुमनसामिवातिथ्यवि-

द्विधासुमयमर्हणां द्रुतमगादगारं नृपः ॥ ९३ ॥

इति महाकविश्रीहरिचन्द्रविरचिते धर्मशर्माभ्युदये महाकाव्ये चतुर्थः सर्गः ।

पञ्चमः सर्गः ।

तत्र कारयितुमुत्सवं मुदा यावदेष सदसि न्यविक्षत ।
 तावदम्बरतटावतारिणीः प्रैक्षतामरविलासिनीर्नृपः ॥ १ ॥
 तारकाः क्व नु दिवोदितद्युतो विद्युतोऽपि न वियत्यनम्बुदे ।
 काप्यनेघसि न वह्नयो महस्तत्किमेतदिति दत्तविस्मयाः ॥ २ ॥
 कंधरावधि तिरोहिता धनैः काप्यमिन्नमुखमण्डलश्रिया ।
 यामिनीरिपुजिगीषयोद्यतं सोमसैन्यमनुकुर्वतीः क्षणम् ॥ ३ ॥
 रत्नभूषणरुचा प्रपञ्चिते वासवस्य परितः शरासने ।
 अन्तरुद्धुरतडित्त्वियो जनैः स्वर्णसायकततीरिवेक्षिताः ॥ ४ ॥
 कान्तिकाण्डपटगुण्ठिता पुरा व्योमगिच्छिन्नु वर्णकक्षुतिम् ।

तन्वतीस्तदनुभाविताकृतीस्तूलिकोल्लिखितचित्रविभ्रमम् ॥ ५ ॥
 शीतदीधितिधियाभिधावितै सैहिकेयनिकुरम्बकैरिव ।
 सौरभादभिमुखालिमण्डलैर्ग्राजितानि वदनानि विभ्रती. ॥ ६ ॥
 स्थानुभावधृतभूरिभूर्तिना प्रभरागमणिनूपुरच्छलात् ।
 भानुना क्षणमिह प्रतीक्ष्यतामित्युपात्तचरणा समन्मथम् ॥ ७ ॥
 निष्कलङ्कगलकन्दलीलुठत्तारहारलतिकापदेशतः ।
 सगता इव चिरेण गौरवादन्तरिक्षसरितावगूहिताः ॥ ८ ॥
 पारिजातकुसुमायतंसकस्पर्शमन्थरमरत्पुर सराः ।
 पश्यतोऽथ नृपतेः सभान्तिकं ताः समीरणपथादवातरन् ॥ ९ ॥ (कुलकम्)
 पीवरोच्चकुचमण्डलस्थितिप्रत्ययानुमितमध्यमागया ।
 दुर्वहोरुजघना जगलघूकुर्नतीरतुलरूपसपदा ॥ १० ॥
 तत्र कोकनदकोमलोपलस्तम्भमिन्दुमणिमण्डप पुर ।
 ताः प्रतापधृतमद्भुतोदय भूपतेर्यश इव व्यलोकयन् ॥ ११ ॥
 तत्प्रतिक्षणसमुल्लसद्यशोराजहसनिकुरम्बकैरिव ।
 कामिनीकरविवर्तनोच्छलच्छुभ्रचामरचयैर्विराजितः ॥ १२ ॥
 दाक्षिणात्यकविचक्रवर्तिनां हृच्चमत्कृतिगुणामिरुक्तिभिः ।
 पूरितश्रुतिशिरो विधूर्णयन्नेतुमन्तरिव तद्रसान्तरम् ॥ १३ ॥
 सुखरश्रुतिमुदाररूपकां रागिणीं पृथगुपात्तमूर्च्छनाम् ।
 गीतिमिन्दुवदनामिवोज्ज्वलां भावयन्मुलितार्धलोचना ॥ १४ ॥
 एणनाभिममिवीक्ष्य कक्षयो क्षिप्तभीततिमिरानुकारिणम् ।
 रत्नकुण्डलमिषेण भानुना सेन्दुना किमपि सश्रितश्रुतिः ॥ १५ ॥
 अङ्गवद्गमगधान्प्रनैपधैः कीरकेरलकलिङ्गकुन्तलैः ।
 त्रिभ्रमादपि समुत्क्षिपन्भ्रुवं गीतगीतमवनीश्वरै श्रितः ॥ १६ ॥
 तत्र हेममयसिंहविष्टरे काञ्चनाचल इवोच्चकैः स्थितः ।

सप्रमोदमुदितेन्दुसंनिभस्तामिरैक्षि सदसि क्षितीश्वरः ॥ १७ ॥ (कुलकम्)

कर्मकौशलदिदृक्षयात्र नः प्राप्त एष पुरतोऽपि किं प्रभुः ।

सत्स्वपोहितुमितः प्रभृत्यथो दौस्थ्यमर्थपतिरभ्युपस्थितः ॥ १८ ॥

एकका इह निशम्य तच्छलाद्वाधितुं मनसिजोऽथवा गतः ।

अन्यथास्य वसुधामिमामतिक्रामति द्युतिरमानुषी कुतः ॥ १९ ॥

तर्कयन्त्य इति ताः परस्परं सप्रमोदमुपसृत्य भूपतिम् ।

जीव नन्द जय सर्वदा रिपूनित्यमन्दमुदचीचरन्वचः २० (त्रिभिर्विशेषकम्)

ताः स यत्नपरकिंकरापितैप्वासनेषु नृपतिर्न्यवीविशत् ।

वारिदात्ययदिनोपबृंहितेष्वम्बुजेष्विव विरोचनो रुचः ॥ २१ ॥

ताः क्षितीश्वरनिरीक्षणक्षणे रेजुरङ्कुरितरोमराजयः ।

अङ्गमग्नविषमेषुमार्गजव्यक्तपुद्गलबलान्छिता इव ॥ २२ ॥

निर्मलाम्बरविशेषितत्विपस्तं स्फुरच्छब्दवणहस्तभूषणाः ।

कान्तिमन्तममराङ्गना नृपं तारका इव विधुं व्यभूषयन् ॥ २३ ॥

सोऽथ दन्तकरकुन्दकुञ्जलस्रग्विभूषितसभं सभापतिः ।

आतिथेयवितथीकृतक्लृप्ता इत्युवाच मुरसुन्दरीर्वचः ॥ २४ ॥

यद्गुणेन गुरुणा गरीयसां स्वार्थमर्तिं गणनां जगत्स्वपि ।

मन्दिराणि किमपेक्ष्य ताः स्वयं भूसुजामपि नृणामुपासते ॥ २५ ॥

किं तु सा स्थितिरथातिघृष्टता व्याजमेतदथवातिमाषणे ।

त्वादृशोऽपि यदुपागते जने किं प्रयोजनमिहेति जल्प्यते ॥ २६ ॥

भारतीमिति निशम्य भूपतेः श्रीस्वाच मुरयोपिदीरिता ।

दन्तदीधितिमृणालनालकैः कर्णयोर्निदधती मुधामिव ॥ २७ ॥

भा वदस्त्वमिति भूपते भवद्दास्यमेव भुवि नः प्रयोजनम् ।

वासैरस्तु कतिभिः पुरंदरोऽप्यत्र कर्मकरवद्यतिप्यते ॥ २८ ॥

निर्जरासुरनरोगेषु ते कोऽधुनापि गुणसाम्यमृच्छति ।
 अग्रतस्तु सुतरां यतो गुरुस्त्वं जगन्नयगुरोर्मविष्यसि ॥ २९ ॥
 उक्तमागमनिमित्तमात्मनः सूत्रवत्किमपि यत्समासतः ।
 तस्य भाष्यमिव विस्तरान्मया वर्ण्यमानमवनीपते शृणु ॥ ३० ॥
 यच्चतुष्टयमनन्ततीर्थतोऽनर्घहायनमुदन्वतामगात् ।
 तस्य पत्न्य (?) दलमन्तिमं तथा भारतेऽभवदधर्मदूषितम् ॥ ३१ ॥
 तेन धर्मपरिवर्तदत्सुना शुद्धदर्शनमणौ हृते छलात् ।
 वीक्षमाण इव केवेलीश्वरं वासवोऽनिमिपलोचनोऽभवत् ॥ ३२ ॥
 अद्य भूप भवतोऽस्ति या प्रिया सुग्रता तदुदरे जिनोऽन्तरम् ।
 अर्धवत्सरमतीत्य धर्म इत्येप्यतीत्यवधितो विवेद सः ॥ ३३ ॥
 तत्प्रयाथ जननीं जिनस्य तां भाविनीं चिरमुपाध्वमादरात् ।
 इत्थमादिशदशेषनाकिनां नायकः समुपह्वय नः क्षणात् ॥ ३४ ॥
 आगतोऽयमिह तत्तवाज्ञया प्रेयसी नृप निशान्तवर्तिनीम् ।
 ध्यातुमिच्छति सुराङ्गनाजनः कौमुदीमिव कुमुद्वतीगणः ॥ ३५ ॥
 संवदन्तमिति भारतीं मुनेर्वाक्प्रपञ्चमवधार्य स श्रियः ।
 उत्सवं द्विगुणितादरो द्वयेऽप्याशु घाप्ति पुरि च व्यदीधपत् ॥ ३६ ॥
 ताश्च कञ्चुकिपुरःसरास्तस्तेन तूर्णमवरोधमन्दिरम् ।
 मास्वताग्रचरसंमदा रुचश्चन्द्रमण्डलमिव प्रवेशिताः ॥ ३७ ॥
 तत्र भूरिविबुधावतंसकप्रीतिपूरिगुणपूरपूरिताम् ।
 अङ्गसौरभविसर्पिषट्पदां पारिजाततरुमञ्जरीमिव ॥ ३८ ॥
 संभ्रमभ्रमितलोललोचनप्रान्तवान्तशुचिरोचिषां चयैः ।
 अद्भुतं घवलितालयापि ध्यामलीकृतविपक्षयोषितम् ॥ ३९ ॥
 कामसिद्धिमिव रूपसंपदो जीवितव्यमिव यौवनश्रियः ।
 चक्रवर्तिपदवीमिव शुतेश्चेतनामिव विलासवेपथोः ॥ ४० ॥

तामनेकनरनाथसुन्दरीवृन्दवन्दितपदां द्युयोपितः ।
 हारिहेमहरिविष्टरे स्थितां मानुपेशमहिषीं व्यलोकयन् ॥ ४१ ॥ (कुलकम्)
 तामुदीक्ष्य जितनाकनायिकाकायकान्तिमबलमिलोपतेः ।
 तामिरप्रतिमकालसंचितोऽप्युज्झितः सपदि चारुतामदः ॥ ४२ ॥
 श्रीरशेषमुखदा प्रियंवदा भारती रतिरमेयकिंकरी ।
 सौम्यदृष्टिरपि कैर्ममोटिका कालिका च रचितालकावलिः ॥ ४३ ॥
 शीलवृत्तिरपराजिता जने सा धृपप्रणयिनी मनःस्थितिः ।
 ह्रीप्रसत्तिधृतिकीर्तिकान्तयः स्पर्धयेव कुलमण्डनोद्यताः ॥ ४४ ॥
 देव्य इत्यलमिमामुपासते प्रागपि प्रगुणिता गुणैः स्वयम् ।
 तन्निदेशरसपेशलं हरेर्भूहि कर्म किमु कुर्महेऽधुना ॥ ४५ ॥ (कुलकम्)
 इत्युदीर्य च मिथः प्रणम्य च स्वं निवेद्य च तदिन्द्रशासनम् ।
 स्वःस्त्रियस्त्रिभुवनेशमातरं तां निषेवितुमिहोपचक्रिरे ॥ ४६ ॥
 अश्मगर्भमयमूर्ध्वमुद्धृतं छत्रमिन्दुमणिदण्डमेकया ।
 आजते सः सुदृशोऽन्तरुत्तरज्जाहवौघमिव मण्डलं दिवः ॥ ४७ ॥
 कापि भूत्रयजयाय बलगतो बल्यु तूणमिव पुष्पघन्वनः ।
 पुष्पचारु कवरीप्रसाधनं मूर्ध्नि पार्थिवमृगीदृशो व्यधात् ॥ ४८ ॥
 अङ्गरागमपि कापि सुभ्रुवः सांध्यसंपदिव निर्ममे दिवः ।
 यामिनीव शुचिरोचिपं परा चारुचामरमचालयच्चिरम् ॥ ४९ ॥
 मूर्ध्नि रत्नपुरनाथयोपितः सा कयापि रचितालकावलिः ।
 या मुमोष मुखपद्मसनिधौ गन्धलुब्धमधुपावलिश्रियम् ॥ ५० ॥
 एणनाभिरसनिर्मितैकया पद्मभङ्गिमकरी कपोलयोः ।
 अभ्यधत्त सुतनोरगाधतामुल्लसल्लवणिमाम्बुधेरिव ॥ ५१ ॥

निष्कलङ्कमणिभूषणोच्चयैः सा कयापि सुमुखी विभूषिता ।
 तारतारकवतीन्दुसुन्दरी शारदीव रजनी व्यराजत ॥ ५२ ॥
 तावदेव किल कापि वल्लरीवेणुहारि हरिणेषणा जगौ ।
 यावदर्थपतिकान्तयोदितां नाशृणोदमृतवाहिनी गिरम् ॥ ५३ ॥
 एकया गुरुकलत्रमण्डले धृष्टकामुक इवाधिरोपितः ।
 रागचञ्चलकराग्रलालितः कूजति सा हतमानमौनकः ॥ ५४ ॥
 वल्गितभ्रु नवविभ्रमेक्षणं वेपितस्तनमुदस्तहस्तकम् ।
 चारु चित्रपदचारमेकया नर्तितस्सरमनर्ति तत्पुरः ॥ ५५ ॥
 यद्यदिष्टतममुत्तमं च यज्ज्ञातपूर्वमिह यच्च किञ्चन ।
 तत्तदाभिरभिकर्मकौशलं स्पर्धयेव विधिवद्व्यधीयत ॥ ५६ ॥
 सर्वतोऽपि सुमनोरमार्पितालंकृतिर्गुणविशेषशालिनी ।
 भारतीव सुकवेरभूत्तदा शुद्धविभ्रहवती नृपप्रिया ॥ ५७ ॥
 रात्रिशेषसमये किलैकदा सा मुखेन शयिता व्यलोकयत् ।
 स्वप्नसंततिमिमां दिवोऽर्हतस्तीर्थपद्धतिमिवोचरिष्यतः ॥ ५८ ॥
 संचरत्पदभरेण निर्भरं भज्यमानदृढकूर्मकर्परम् ।
 कल्पगन्धवहलोलमुद्गुरं राजताद्रिमिव गन्धसिन्धुरम् ॥ ५९ ॥
 शृङ्गसंततिकदर्थितग्रहं शारदाभ्रमिव शुभ्रविग्रहम् ।
 भूत्रयोत्सवविधायिनं वृषं मूर्तिमन्तमिव विभ्रत वृषम् ॥ ६० ॥
 गर्जितग्लपितदिग्गजावलीगण्डमण्डलमदाम्बुनिर्झरम् ।
 एणकेतनकुरङ्गलिप्सयेवान्तरिक्षरचितक्रमं हरिम् ॥ ६१ ॥
 रावरोपदलिताम्बुदावलीलमलोलरुचिसंचयामिव ।
 कंधरामुरुकडारकेसरोल्लासिनी दधतमुद्धतं हरिम् ॥ ६२ ॥

(इति पाठान्तरम्)

स्फारकान्तिलहरीपरम्पराश्रावितप्रकृतिकोमलकृतिम् ।

तत्क्षणभ्रमदमन्दमन्दरक्षुब्धवारिधिगतामिव श्रियम् ॥ ६३ ॥

संभृतभ्रमरसङ्घिविश्रमं सद्भयं शुचि विकासिकौमुदम् ।

व्योम्नि दिग्गजमदाविलं द्विधा जाह्नवौघमिव वायुना कृतम् ॥ ६४ ॥

उग्रदग्धमधिरोप्य लाञ्छनच्छन्ननात्मभुवमङ्कमात्मनः ।

ओषधीरसनिषेवणैरिवोज्जीवयन्तमुदितौषधीश्वरम् ॥ ६५ ॥

कौमुदीरसविलासलालसं मीनकेतुनृपतेः पुरोघसम् ।

कामिनीषु नवरागसंभ्रमाद्वैतयादिनमतिगमतेजसम् ॥ ६६ ॥

(इति पाठान्तरम्)

सर्वथाहमपदोप एव किं घ्यामलो जन इति प्रतिज्ञया ।

लब्धशुद्धिमुद्बुदिव्यतण्डुलैश्चचितैरिव कृतोत्सर्व रविम् ॥ ६७ ॥

स्तम्भितभ्रमितकुञ्चिताञ्चितस्फारितोद्वलितवेष्टितादिभिः ।

प्रक्रमैर्विहरदम्बुधौ युगं मीनयोर्नयनयोरिव श्रियः ॥ ६८ ॥

प्राग्रसातलगतस्य तत्क्षणानिर्यतः सुकृतमत्तदन्तिनः ।

कुम्भयोरिव युगं समौक्तिकं शातकुम्भमयपूर्णकुम्भयोः ॥ ६९ ॥

अभ्युपात्तकमलैः कवीश्वरैः संश्रुतं कुवलयप्रसाधनम् ।

द्रावितेन्दुरसराशिसोदरं सच्चरित्रमिव निर्मलं सरः ॥ ७० ॥

पीवरोच्चलहरित्रजोद्धुरं सज्जनकमकरं समन्ततः ।

अब्धिमुग्रतरवारिमज्जितर्क्षमाभृतं पतिमिवावनीभुजाम् ॥ ७१ ॥

स्वस्वदीधितिपरिग्रहग्रहग्रामवेष्टितमिवाद्रिशेखरम् ।

चित्ररत्नपरिवेपमुच्चकैश्चारुहेमहरिणारिविष्टम् ॥ ७२ ॥

अश्मगर्भमणिकिङ्किणीचयैः सानुभावमकृताश्रयैरिव ।

दिव्यगन्धहृतलोलपट्पदैः सखनैः सुरविमानमन्वितम् ॥ ७३ ॥

१. महादवमस्मीकृतम्. २. जलपक्षिश्रेष्ठः. ३. पीवरोच्चल-हरित्रजोद्धुरम्;
(पक्षे) पीवरोच्चल-हरि-त्रजोद्धुरम्. ४. सज्जन-कमकरम्; (पक्षे) सज्जन-कम-
करम्. ५. उग्रतर-वारि; (पक्षे) उग्र-तरवारि. ६. रक्षमाभृतो राजानः पर्वताश्च.

मत्तवारणविराजित स्फुरद्वज्रहेतिमतोरणोल्बणम् ।
 लोलकेतुपृतनाकदम्बक नाकिनामिव विमानमम्बरे ७४ (इति पाठान्तरम्)
 अन्तरूपैर्नफणिविस्फुरत्फणास्थालकोल्बणमणिप्रदीपके ।
 निष्फलीकृतरिरमुभोगिनीपृच्छतोद्यममहीन्द्रमन्दिरम् ॥ ७५ ॥
 क प्रयासि परिभूय मेदिनीं दौस्थ्य मत्पुर इतीव रोपत ।
 चित्ररत्नचयमुल्लसत्करे स्फारिनोरुहरिचापमण्डलम् ॥ ७६ ॥
 तीर्थकर्तुरहमिन्द्रमन्दिरादेप्यत पथि समृद्धिभावत ।
 अग्निमग्निफणसततिच्छलादुत्क्षिपन्तमिव लाजसचयम् ॥ ७७ ॥
 प्रेक्ष्य तत्क्षणविनिद्रलोचना सा विहाय तैलिन सुभूषणा ।
 पत्युरन्तिकमुपेत्य सुप्रता स्वप्नसङ्गमस्विर तमव्रवीत् ॥ ७८ ॥
 बन्धुर तमवधार्य तस्य सहन्धुरन्तकरमेनसा फलम् ।
 व्याजहार स रदाग्रदीधितिव्याजहारमुरसि प्रकल्पयन् ॥ ७९ ॥
 त निशम्य हृदि मोक्तिकावली दन्तजोर्द्विगुणयन्मरीचिभि ।
 प्रीतिकन्दलितरोमकन्दलीमुन्दराकृतिरवीवदन्नृप ८० (इति पाठान्तरम्)
 देवि धन्यचरिता त्वमेव या स्वप्नसततिमपश्य ईदृशीम् ।
 श्रूयता सुकृतकन्दलि क्रमाद्वर्ण्यमानमनपायि तत्फलम् ॥ ८१ ॥
 वारणेन्द्रमिव दानगन्धुर सौरभेयमिव धर्मधूर्धरम् ।
 केसरीशमिव विक्रमोदित श्रीस्वरूपमिव सर्वसेवितम् ॥ ८२ ॥
 माल्यवत्प्रथितकीर्तिसौरभ चन्द्रवन्नयनवल्लभप्रभम् ।
 भानुवद्भुवनबोधकोविद मीनयुग्मवदमन्दसमदम् ॥ ८३ ॥
 कुम्भयुग्ममिव मङ्गलास्पद निर्मल सर इव क्लमच्छिदम् ।
 तोयराशिमिव पालितस्वितिं सिंहपीठमिव दर्शितोन्नतिम् ॥ ८४ ॥
 देवतागमकर विमानवद्गीततीर्थमुरगस्य हर्म्यवत् ।

१. मत्तवारणो वरण्डक, (पक्षे) मत्तगज २ हीरकप्रभाभरनिर्मिततोरणेन,
 (पक्षे) पविरूपायुधतिशयत सङ्ग्रामोल्बणम् ३ शय्याम्

सद्गुणाव्यभिह रत्नराशिवत्सुष्टकर्मगहनं च वह्निवत् ॥ ८५ ॥
 लप्स्यसे सपदि भूत्रयाधिपं तीर्थनाथममुना त्वमात्मजम् ।
 जायते व्रतविशेषशालिनां स्वप्नवृन्दमफलं हि न क्वचित् ॥ ८६ ॥
 इत्थं तदर्थकथया हृदि कुल्ययेव श्रोत्रान्तरप्रहितया हृदयेश्वरेण ।
 देवी प्रमोदसलिलैरभिपिच्यमाना वंप्रावनीव विलसत्पुलकाङ्कुराभूत् ८७
 स श्रीमानहमिन्द्र इत्यभिषया देवस्रयसिंघतो-
 दन्वद्भिः प्रमितायुषो व्यपगमे सर्वार्थसिद्धेक्ष्युतः ।
 चन्द्रे विभ्रति रेवतीप्रणयतां वैशाखकृष्णत्रयो-
 दश्यां गर्भमवातरत्करितनुः श्रीसुव्रतायास्तदा ॥ ८८ ॥
 आगत्यासनकम्पकल्पितचमत्काराः सुराः सर्वतो
 जम्भारातिपुरःसराः सपदि तां गर्भे जिनं विभ्रतीम् ।
 स्तोत्रैस्तुष्टुवुरिष्टभूषणचयैरानर्चुरुच्चैर्जगु-
 र्भक्त्या नेमुरनर्तिपुर्नवरसैस्तर्कितं न यत्ते व्यधुः ॥ ८९ ॥
 अहमिह मैहमीहे यावदुच्चैर्विधातुं
 कथमिव पुरुहूतोत्पादितं तावदीक्षे ।
 इति मनसि विलक्षं तं क्षितीशं सरल-
 त्रिदशकुसुमवृष्टिच्छन्नना द्यौरहासीत् ॥ ९० ॥
 इति महाप्रविश्रीहरिचन्द्रविरचिते धर्मशर्माभ्युदये महाकाव्ये पञ्चमः सर्गः ।

यष्टः सर्गः ।

सा भारतीव चतुरातिगभीरमर्थं
 वेलेव गूढमणिमण्डलमम्बुराशेः ।
 पौरन्दरी दिगिव मेरुतिरोहितेन्दुं
 गर्भं तदा नृपवधूर्दधती रराज ॥ १ ॥

तामादरादुदरिणीं रहसि प्रहृष्टा

दृष्टिः प्रतिक्षणमुदैक्षत भूमिभर्तुः ।

• • • • • देवादवाप्य तपनीयनिधानकुर्म्या
सांशङ्करङ्गकुलमूलकुटुम्बिनीव ॥ २ ॥

अन्तर्वपुः प्रणयिनः परमेश्वरस्य

निर्यद्यशोभिरिव सा परिरभ्यमाणा ।

स्वस्रैरहोभिरमितो घनसारसार-

कृतोपदेहमिव देहमुवाह देवी ॥ ३ ॥

तृष्णाम्बुधेरपरपारमुपागतं च

निर्बन्धनं च तनयं जनयिष्यतीयम् ।

तेनावरुद्धकलकेलिशकुन्तमुक्तिं

मुक्त्वान्यवस्तुपु बबन्ध न दोहदानि ॥ ४ ॥

वृद्धिं परामुदरमाप यथायथास्याः

श्यामाननः स्तनभरोऽपि तथातथामूत् ।

यद्वा नितान्तकठिनां प्रकृतिं भजन्तो

मध्यस्थमप्युदयिनं न जडाः सहन्ते ॥ ५ ॥

तस्याः कपोलफलके स्फटिकाश्मकान्तौ

कंदर्पदर्पण इव प्रतिबिम्बिताङ्ग ।

रात्रावलक्ष्यत जनैर्यदि लाञ्छनेन

श्रीकण्ठकण्ठजरठच्छविना मृगाङ्कः ॥ ६ ॥

एकेन तेन बलिना स्वबलेन तस्या

भङ्क्त्वा बलित्रयमवर्धत मध्यदेशः ।

१. भूमितलाद्देवानुकूल्येन लब्धसुवर्णकलशा मा कश्चिद्वर्षादिति भयाकुला
दरिद्रदृष्टिणीव. २. तेन गर्भस्थेन.

तेनैव संमदरसेन सुहृत्तदाम्बु-
 दत्यन्तपीवरतरः कुचकुम्भगारः ॥ ७
 उत्थातपङ्किलविसाविव राजहंसौ
 शुभ्रौ समृद्धवदनाविव पद्मकोपौ ।
 तस्याः स्तनौ हृदि रसैः सरसीव पूर्णं
 सरेजतुर्गवल्मेचकचूचुकाग्रौ ॥ ८ ॥
 गर्भे वसन्नपि मलैरफलङ्कितान्नो
 ज्ञानत्रयं त्रिभुवनैकगुरुर्बभार ।
 तुङ्गोदयाद्रिगहनान्तरितोऽपि धाम
 किं नाम मुद्यति कदाचन तिग्मरश्मिः ॥ ९ ॥
 काले कुलस्थितिरिति प्रतिपद्य विद्वान्-
 न्कर्तुं यदैच्छदिह पुंसवनादिकर्म ।
 स्वःस्पर्धयेव तदुपेत्य पुरंदरेण
 प्रागेव निर्मितमुदैक्षत स क्षितीशः ॥ १० ॥
 सा गर्भनिर्भरतया सकलाङ्गसाद-
 मासाद्य निष्क्रियतनुस्तरुणेन्दुगौरी ।
 आलोकिता स्फटिककृत्रिमपुत्रिकेय
 भर्तुस्तदा भदयति न मनो मृगाक्षी ॥ ११ ॥
 वज्रानलादि न ससर्ज न चोज्ज्वलं
 साश्चर्यमलैविल इत्यपरोऽम्बुवाहः ।
 अष्टौ च सप्त च जिनेश्वरजन्मपूर्वा-
 न्मासान्व्यधत्त नृपधामनि रत्नवृष्टिम् ॥ १२ ॥
 पुष्पं गते हिमरुचौ तपसो वलश्व-
 पक्षाश्रितां त्रियिमय त्रिजयामवाप्य ।

प्राचीव भानुमभिनन्दितसर्वलोकं
 सासूत सूत्रितनयं तनयं मृगाक्षी ॥ १३ ॥
 शातोदरी शयनसनिहितेन तेन
 प्रोत्तप्तकाञ्चनसकाशरुचा चक्राशे ।
 कंदर्पदर्पजयिना नयनानलेन
 कामद्विषः शिरसि चान्द्रमसी कलेव ॥ १४ ॥
 अष्टोत्तरां दशशतीं शुभलक्षणानां
 विभ्रत्स पुण्यविपणिः सहसापि दृष्टः ।
 स्वर्गादृतेऽपि परमोत्सवनिर्निमेषाः
 काश्चिन्नमत्र न चकार चकोरनेत्राः ॥ १५ ॥
 गच्छन्नधश्चिरतरं जिनजन्मदत्त-
 हस्तायलम्ब इव निर्मलपुण्यराशिः ।
 अप्रेरितोऽपि भवनामरमन्दिरेषु
 नि.संख्यशङ्खनिबहः सहसोज्ज्वल ॥ १६ ॥
 रे रे भवभ्रमणजन्मजरान्तकाद्याः
 सद्यः प्रयात शममेव जिनोऽवतीर्णः ।
 इत्थं प्रशासदिव डिण्डिमचण्डिमोच्चैः
 खं व्यन्तरानकशतध्वनिराततान ॥ १७ ॥
 एको न केवलमनेकपमण्डलस्य
 गण्डाच्छिखण्डिगलकज्जलकान्तिचौरः ।
 ज्योतिर्गृहग्रहिलसिंहसहसनादै-
 रुत्कंधरः स जगतोऽपि मदो निरस्तः ॥ १८ ॥
 तत्काललास्यरसलालसमोक्षलक्ष्मी-
 विक्षिप्तपाणिमणिकङ्कणरावस्म्यैः ।

जन्मन्यनल्पतरकल्पनिवासिवेश्म
 घण्टास्वनैः स्वयमपूरि जगज्जिनस्य ॥ १९ ॥
 बालस्य तस्य महसा सहसोद्यतेन
 प्रध्वंसितान्धतमसे सद्ने तदानीम् ।
 सैवागताम्बरमुनीनिव सप्त काचि-
 दीपान्व्यवोद्यत केवलमङ्गलार्थम् ॥ २० ॥
 जन्मोत्सवप्रथमचार्तिकमात्मजस्य
 तस्य प्रमोदभरदुर्ललितो नरेन्द्रः ।
 नौर्वाशिमौलिमणिमालिकयाज्ञयैव
 लक्ष्म्या पुनर्नियतमात्मसमीचकार ॥ २१ ॥
 ते गन्धवारिविरजीकृत राजवर्त्म-
 न्यभ्राददभ्रघृणयो मणयो निपेतु ।
 यैस्तत्क्षणोत्सुकृतद्रुमवीजपुञ्ज-
 निर्यत्परोहनिफराकृतिरन्वकारि ॥ २२ ॥
 उत्क्षिप्तकेतुपटपल्लवितान्तरिक्षे
 चिक्षेप तीक्ष्णरुचिरत्र पुरे न पादान् ।
 मन्ये पतन्निदशपुष्परसप्रवाह-
 संदोहपिच्छिलपथच्छलपातभीतः ॥ २३ ॥
 संवाहयन्निव मनान्चिरबन्धमुक्ता-
 स्त्वङ्गद्विसंस्थुलपदा. प्रतिपश्यवन्दीः ।
 मन्दारदाममधुसीकरमारवाही
 मन्दोऽतिमन्दगतिरत्र चमूव वायु ॥ २४ ॥
 तौयो ध्वनिः प्रतिगृहं लयशालि नृत्तं
 गीतं च चारु मधुरा नवनोरणश्रीः ।

इत्याद्यनेकमरमोत्सवकेलिपात्रं

द्रागेकभोत्रमिव मूत्रितयं वभूव ॥ २५ ॥

शुभ्रं नमोऽभवदभूदपकष्टका मू-

र्भक्तेव भानुरभिगम्यरुचिर्वभूव ।

आरोग्यवानजनि जानपदोऽपि लोक-

स्तर्त्तिकं न यस्य सुखनिमित्तममूत्तदानीम् ॥ २६ ॥

स्नाता इवातिशयशालिनि पुण्यतीर्थे

तस्मिन् रजोव्यपगमात्सहसा प्रसन्नाः ।

एष्यन्निजप्रणयिनां त्रिदिवात्तदानीं

संयोगयोग्यसमयाः ककुभो वभूवुः ॥ २७ ॥

रङ्गावलिध्वजपटोच्छ्रयतोरणादि-

व्यग्रे निधीश्वरपरिग्रहचक्रवाले ।

उद्वेलनोद्दसितरत्नरुचा हसद्भि-

निर्यामिकैरिव चिराच्चलितं निधानैः ॥ २८ ॥

जाते जगन्नयगुरौ गरिमाम्बुराशि-

नीरान्तरान्तरितविश्वमहिम्नि तत्र ।

कोऽन्यस्य राज्यमहिमेति किल प्रभाव-

शक्त्या हतं हरिहयासनमाप कम्पम् ॥ २९ ॥

तत्कम्पकारणमवेक्षितुमक्षमाणि

ज्ञात्वा शतान्यपि दशोज्ज्वललोचनानाम् ।

अत्यन्तविस्मयरसोत्सुकचित्तवृत्ति-

रिन्द्रोऽवार्धं समुदमील्यदेकनेत्राम् ॥ ३० ॥

तेनाकलम्य जिनजन्म जवेन पीठ-

दुत्थाय तद्दिशि पदान्यपि सप्त गत्वा ।

देवो दिवस्तमभिवन्द्य मुदाभिपेक्षुं
 प्रस्थानदुन्दुभिमदापयत क्षणेन ॥ ३१ ॥
 उन्निद्रयन्निव चिराय श्यालुधर्मं
 तस्य ध्वनिर्भरितभूरिविमानरन्ध्रः ।
 हर्म्याणि मेदुरतरोऽपि सुरासुराणां
 द्राक्पारितोषकमिवार्थयितुं जगाम ॥ ३२ ॥
 ते षोडशाभरणभूषितदिव्यदेहाः
 स्वस्वोरुग्राहनजुषः सपरिग्रहाश्च ।
 हृल्लभजैनगुणसंततिकृप्यमाणा-
 श्वेलुर्वलादिव दशापि दिशामधीशाः ॥ ३३ ॥
 स्वर्दन्तिनं तदनु दन्तसर-सरोज-
 राजीनटल्लङ्घनाकवधूनिकायम् ।
 उत्फुल्ललोचनरुचां निचयैर्विचित्रैः
 संचित्रयन्निव दिवस्पतिरारुरोह ॥ ३४ ॥
 ऐरावणश्चटुलकर्णश्लंशल्यमि-
 रुद्धीनगण्डमधुपावलिवाग्भासे ।
 यात्रोद्यतः पथि जिनस्य पदे पदेऽसौ
 निर्मुच्यमान इव पापलवैस्तुटद्भिः ॥ ३५ ॥
 गच्छन्ननल्पतरकल्पतरुसून-
 पात्रीपवित्रकरकिंकरचक्रालैः ।
 सोढुं तदीयविरहातिमशमुवद्भिः
 क्रीडावनैरिव रराज स पृष्ठलभैः ॥ ३६ ॥

अन्योन्यघट्टनरन्मणिभूषणाग्रा

वाचालितोच्चकुचकुम्भभराः सुराणाम् ।

उल्लासिलास्यरसपेशलकांस्यताल-

लीलाश्रिता इव रसाल्ललना. प्रचेलुः ॥ ३७ ॥

गायन्नटन्नमदनुव्रजदप्यमन्दं

वृन्दं तत्रा दिविपदां मिलदासमन्तात् ।

देवः पृथक्पृथगुपात्तविशेषमावै-

स्तुल्यं सहस्रनयनो नयनैर्ददर्श ॥ ३८ ॥

उद्दामरागरससागरभग्महृद्-

हाहादिर्किनरतरङ्गितगीतसक्तः ।

संत्रासहेतुषु नदत्स्वपि तूर्यलक्षे-

ष्वन्तर्न शीतकिरणं हरिणो बवाधे ॥ ३९ ॥

क्रूरः कृतान्तमहिषस्तरणेस्तुरंगा-

घोतिः कुरङ्गरिपवः (?) पवनस्य चैणः ।

सर्वे समं ययुरमी जिनमार्गलम्बाः

के वा त्यजन्ति न परस्परवैरभावम् ॥ ४० ॥

पुण्यैः फलैः किसलयैर्मणिभूषणैश्च

तैस्तैर्विचित्रवरचीवरसचयैश्च ।

कर्तुं जिनेन्द्रचरणार्चनमुत्तरन्तः

कल्पद्रुमा इव वियत्यमरा विरेजुः ॥ ४१ ॥

अन्योन्यसंचलनघट्टितकर्कशोर-

मुष्णोरुहारमणयो नटतां सुराणाम् ।

तारापयात्करिघटाचरणप्रचार-

संचूर्णितोडुनिचया इव ते निपेतुः ॥ ४२ ॥

सूर्याषगामिभिरिभैर्मरुतां कराग्र-
 व्यापारितामिरमितापिनि गण्डमूले ।
 गण्डूपचारिविसरप्रसरच्छटाभि-
 र्दध्रे क्षणं श्रवणचामरचारुक्ष्मीः ॥ ४३ ॥
 रक्तोत्पलं हरितपत्रविलम्बि तीरे
 त्रिस्रोतसः स्फुटमिति त्रिदशद्विपेन्द्रः ।
 विन्ध्यं विकृष्य सहसा तपनस्य मुञ्च-
 न्धुन्वन्करं दिवि चकार न कस्य हास्यम् ॥ ४४ ॥
 तारापथे विचरतां सुरसिंधुराणां
 सूत्कारनिर्गतकराम्बुकणा इवारात् ।
 ताराः सुरैर्ददृशिरेऽथ मिथोऽङ्गसङ्ग-
 नुत्थद्विमूषणमणिप्रकरानुकाराः ॥ ४५ ॥
 त्रैविक्रमक्रममुजंगमभोगमुक्ता
 निर्मोकरञ्जुरिव दंष्ट्रिवियातिरेका ।
 व्योमापगा द्युपुरगोपुरदेहलीव
 देवैर्व्यलोकि घटिता स्फटिकोपलेन ॥ ४६ ॥
 रेजे जिनं स्तपयितुं पततां सुराणां
 शुभ्रा विमानशिखरध्वजपङ्क्तिरे ।
 आनन्दकन्दलितरूपशतं पतन्ती
 ज्ञात्वा निजावसरमम्बरनिम्नगेव ॥ ४७ ॥
 जाते जिने भुवनशास्तरि संचरन्तः
 स्वर्दन्तिनो नमसि नीलपयोदस्वण्डम् ।
 नाथादत्ते प्रथममिन्दुपुरप्रतोल्यां
 दत्तं कपाटमिव लोहमयं बमश्रुः ॥ ४८ ॥

अव्याहतप्रसरवातविवर्तमान-

नीलान्तरीयविवरस्फुरितोरुदण्डा ।

वाह्यच्छविष्यपनयार्पितगर्मशोभा

रम्भेव कस्य न मनो हरति स्म रम्भा ॥ ४९ ॥

यावज्जिनेश्वरपुरं हरिराजधान्याः

स्वर्गैकसां नमसि घोरणिरापतन्ती ।

लोकस्य शास्तरि जिने दिवमारुरुक्षो-

निःश्रेणिकेव सुकृतेन कृता रराज ॥ ५० ॥

वल्गाद्वनोरुलहरीनिबहान्तराल-

हेलोल्लसन्मकरमीनकुलीरपोतान् ।

ये यानपात्रपटलप्रतिमैर्विमानै-

रुत्तेरुम्बरमहाम्बुनिधेरमर्त्याः ॥ ५१ ॥

द्वारि द्वारि नभस्तलान्निपतितैस्तूपैर्मणीनां मुनि-

क्रीडापीतपयोधिभूतलमिव व्यालोक्यद्यद्यपि ।

एकस्यैव जगद्विभूषणमणेस्तस्मार्हतो जन्मना

मेने रत्नपुरं तथापि मरुतां नाथस्तदा सार्थकम् ॥ ५२ ॥

पुरमिव पुरुहूतः प्राञ्जलिस्त्रिः परीत्य

त्रिभुवनमहनीयं हर्म्यमस्यातिरम्यम् ।

समुपनयनबुद्ध्या विश्वविश्वाधिपत्यं

श्रियमिव सहसान्तः प्रेषयामास कान्ताम् ॥ ५३ ॥

इति महाकविश्रीहरिचन्द्रविरचिते धर्मशर्माभ्युदये महाकाव्ये षष्ठः सर्गः ।

१. अन्तरीयमपोवस्त्रम्. २. कदलीव. ३. समूहैः. ४. निखिलजगत्प्रभुत्वम्.

५. शचीम्.

सप्तमः सर्गः ।

प्रविश्य सधन्यथ सुव्रतायाः समर्प्य मायाप्रतिरूपमङ्गे ।
 शची जिनं पूर्वपयोधिवीचेः समुज्जहारेन्दुमिवोदितं द्यौः ॥ १ ॥
 अवाप्य तत्पाणिपुटाग्रमेत्रीं प्रकाशमाने जिनयामिनीशे ।
 करारविन्दद्वितयं तदानीं विडौजसः कुण्डलतां जगाम ॥ २ ॥
 प्रमोदबाष्पाभ्युकरन्वितेन दृशां सहस्रेण सहस्रनेत्रः ।
 अपश्यदस्याकृतिलक्षणानां सकष्टमष्टाभ्यधिकं सहस्रम् ॥ ३ ॥
 अपारयत्नप्रतिरूपमङ्गं जिनस्य तस्येक्षितुमीक्षणाभ्याम् ।
 सहस्रनेत्राय तदा समूहः सुरासुराणां स्पृहयांभवूव ॥ ४ ॥
 तमादरादर्मकमप्यदभ्रैर्गुणैर्गरीयांसमशेषलोकात् ।
 कृतप्रणामाय पुरंदराय समर्पयामास पुंलोमपुत्री ॥ ५ ॥
 ससंभ्रमेणाभ्रमुवल्लभस्य न्यधायि मूर्ध्नि त्रिदिवेश्वरेण ।
 जयेति वाचं मुहुरुचरद्भिः कराञ्जलिः स्वस्य सुररशेपैः ॥ ६ ॥
 स तत्र चामीकरचारुमूर्तिः स्फुरत्प्रभामण्डलमध्यवर्ती ।
 अनम्बुधारावरतुङ्गशृङ्गे नवोदितश्चन्द्र इवावमासे ॥ ७ ॥
 तदङ्घ्रियुग्मस्य नखेन्दुकान्तिर्द्युदन्तिनो मूर्धनि विस्फुरन्ती ।
 बभौ तदाक्रान्तिविभिन्नकुम्भस्थलोच्छलन्मौक्तिकमण्डलीव ॥ ८ ॥
 अथाभिपेक्षुं सुरशैलमूर्ध्नि तमुद्वहंस्तीर्थकरं कराम्याम् ।
 पथा ग्रहाणां स गजाधिरूढश्चाल सौधैर्मपतिः ससैन्यः ॥ ९ ॥
 ध्वनत्सु तूर्येषु हरिप्रणीता स्तुतिस्तदाश्रावि सुरैर्न जैनी ।
 मुहुस्तदारम्भचलाधरौष्ठप्रवाललीलाभिरवेदि किं तु ॥ १० ॥
 अखण्डहेमाण्डकपुण्डरीकव्रजस्य दम्भान्निदशोद्धृतस्य ।
 सुवर्णकुम्भान्स्वशिरोभिरुद्वहन्नियाय तस्य स्रपनाय शेषः ॥ ११ ॥

विधूयमानामरमण्डलीभिः प्रभोरुपान्ते सितचामराली ।
 रराज रागोत्सुकमुक्तिमुक्तकटाक्षविक्षेपपरम्परेव ॥ १२ ॥
 प्रदक्षमानागुरुधूमलेखाकरम्बितं व्योम बभौ तदानीम् ।
 जिनस्य जन्माभिपवोत्सवार्थमिवागताशेषभुजगलोकम् ॥ १३ ॥
 तमिन्दुशुभ्रध्यजनिर्मलोर्मिः सितातपत्रस्फुटफेनपुञ्जः ।
 सुरामुराणां निबहोऽभिपेक्तुं रराज दुग्धाब्धिरिवानुगच्छन् ॥ १४ ॥
 बभौ पिशङ्गः कनकोज्ज्वलाम्बि. प्रभामिरस्याभ्रमुजीवितेशः ।
 प्रभुं तमायान्तमवेत्य भवत्या स समुखायात इवाद्रिराज. ॥ १५ ॥
 सुधाप्रवाहैरिव हरिगीतैस्तरङ्गिते व्योममहाम्बुराशौ ।
 भुजभ्रमोल्लासितलास्यलीलाललास्रवन्ते स मेरुतरुण्यः ॥ १६ ॥
 दिवोऽपि सदर्शितविभ्रमायाः सितैकवेणीमिव वृद्धमूर्तेः ।
 स निर्जराणामधिप. पतन्ती मुमोच दूरेण क्षुरस्त्रवन्तीम् ॥ १७ ॥
 स चित्रमन्तर्हितभानुकान्त्या प्रभोरमुष्योपरि मेघस्वण्डम् ।
 सहेमकुम्भस्य बभार शोभां मयूरपत्रातपवारणस्य ॥ १८ ॥
 प्रयाणवेगानिलकूप्यमाणा घना विमानानि तदानुजग्मुः ।
 तदग्रवेदीमणिमण्डलांशुस्फुरन्मरुच्चापजिघृक्षयेव ॥ १९ ॥
 स बारिधेरन्तरनन्तनालस्फुरद्भरित्रीवलयारविन्दे ।
 उपर्यटत्पद्मपदकर्णिकामं ददर्श मेरुं सपयोदमिन्द्रः ॥ २० ॥
 अधः कृतस्तावदनन्तलोक. श्रिया किमुच्चैस्त्रिदशालयो मे ।
 ईत्यस्य रोषादरुणाब्जनेत्रं भुवाम्युदस्तास्यमिवेक्षणाय ॥ २१ ॥
 परिस्फुरत्काञ्चनकायभाराद्विभावरीवासरयोर्भ्रमेण ।
 विडम्बयन्तं नवदंपतीभ्यां परीयमाणानलपुञ्जलीलाम् ॥ २२ ॥
 रवीन्दुरम्योभयपार्श्वमन्तर्धृतेन्द्रनीलगुति हेमकायम् ।
 सचक्रशङ्खस्य पिशङ्गवखां त्रिविक्रमस्याकृतिमुद्रहन्तम् ॥ २३ ॥

खनैर्भुजंगाञ्छिखिनां दधानं प्रगल्भवेद्यामिव चन्दनालीम् ॥ ३३ ॥
 गजभ्रमान्मुग्धमृगाधिनाथैर्विदार्यमाणान्नखरप्रहारैः ।
 तडिच्छलान्निर्गलदसधारान्दधानमा मेखलमम्बुवाहान् ॥ ३४ ॥
 जिनागमे प्राज्यमणिप्रभाभिः प्रभिन्नरोमाञ्चमिव प्रमोदात् ।
 समीरणान्दोलदबालतालैर्भूजैरिवोल्लासितलास्यलीलम् ॥ ३५ ॥
 अकृत्रिमैश्चैत्यगृहैर्जिनानां कृतः पवित्रोऽयमिति प्रयत्नात् ।
 सुरेश्वरेणानमता प्रदत्तप्रतिष्ठयेवोच्छिरसं महत्या ॥ ३६ ॥
 विलङ्घ्य पन्थानमथामराणां पतिः स निष्कम्पचमूध्वजाग्रः ।
 नितान्तवेगेन तमुत्सुकत्वात्किलगतं संमुखमाससाद ॥ ३७ ॥ (कुलकम्)
 उपेयुषोऽनन्तपथाध्वनीनानेनेनसस्ताञ्छिरसा प्रतीच्छन् ।
 निरन्तराया विबुधानुवृत्तेः फलं व्यनक्ति स तदामराद्रिः ॥ ३८ ॥
 हरेर्द्विपो हारिहिरण्यकक्षः क्षरन्मदक्षालितशैलशृङ्गः ।
 बभौ तडिद्वण्डविहारसारः शरत्तडित्वानिव तत्र वर्षन् ॥ ३९ ॥
 सलीलमैरावणवामनाद्यैर्धृतानि येरेव गजैर्जगन्ति ।
 स्थिरं दधत्तानपि मूर्ध्नि मेरुर्धराधरास्यामधरीचकार ॥ ४० ॥
 सविक्रमं क्रामति हास्तिके यत्ननाम नो नाम मनाभिरीन्द्रः ।
 असंशयं सा जिनभक्तिरेव स्थिरा चकारास्य महाचलत्वम् ॥ ४१ ॥
 मदेन मूर्धन्यमणिप्रभाभिर्विनिर्गतान्तस्तमसेव गण्डात् ।
 निरुद्धदृष्टिप्रसराः सुराणां शनैः शनैर्गन्धगजाः प्रसस्रुः ॥ ४२ ॥
 हिरण्यमूढद्विरदैस्तदानीं मदाम्बुधारास्त्रपितोत्तमाङ्गः ।
 स दृष्टपूर्वोऽपि सुरासुराणामजीजनत्कज्जलशैलशङ्काम् ॥ ४३ ॥

१. लक्ष्मीयुक्तं नीरदं दन्तरहितमप्याश्रयन्तीं निष्कलममतिक्रान्तान्दरिद्रानिति
 यावत्. एतादृशान्नवांस्तरुणानपि भुजंगांश्चिटाञ्छिखिनां चूलाधारिदासविशेषाणां
 खनैः कटुभाषणैः करणभूतैर्नुदन्तीं निष्कासयन्तीम्, इति चेद्यापक्षे, चन्दनालीपक्षे
 २. नीरदं मेघम्, शिखिना मयूराणां खनैरतिमलिनकान्तीन्भुजगानुदन्तीम्.
 २. निष्पापान्.

मदाञ्जनेनालिखितां गजेन्द्रैः सहेपमुत्क्षिप्तपुराप्रदक्षाः ।
 हयाः किंलाहार्यशिलामु जैनीमिहोत्किरन्ति स्म यशःप्रशस्तिम् ॥ ४४ ॥
 केशाञ्जनेः किञ्चिदवाधितास्याः पुरःप्रविष्टापरकायमन्थाः ।
 इह मुतोत्तुहन्नवल्गनाद्यैर्मुदेव लास्यं पुरतोऽस्य चक्रुः ॥ ४५ ॥
 कृतश्रमा ये नववीथिकासु तुरंगमाः साधितपञ्चधोराः ।
 इहोद्यन्तीचं चरणैस्त एव विलङ्घ्य चान्ये नमसीव जग्मुः ॥ ४६ ॥
 दृढैस्तुरंगाम्रपुरप्रहारैरिहोच्छलन्तो ज्वलनस्फुलिङ्गाः ।
 वसुर्विभिधेय महीं विभिन्नफणीन्द्रमौलेरिव रत्नसंघाः ॥ ४७ ॥
 समन्ततः काञ्चनभूमिमागास्तथा रथैर्भुक्षुदिरे सुराणाम् ।
 यथा चिवत्तद्वधनेमिधारापथेऽरुणम्यापि मतिममोऽमृत् ॥ ४८ ॥
 नितम्बमाग्राय मदादुदद्यच्छिरः समारुद्धितफुल्लपोणम् ।
 अनुप्रजन्तं चमरीं महोक्षमिहारुणत्कण्टमहो महेभः ॥ ४९ ॥
 द्युयोपितां कर्पितकुन्तलाग्राः मनोरुजद्वाजयनं स्पृशन्तः ।
 शनैरभीका इव संविचेरुन्नरङ्गिणीतीरसरोजवाताः ॥ ५० ॥
 वियोगनामापि न सोढुमीशं दिवः स्वमुद्यानमिवावतीर्णम् ।
 हरिः प्रपदै मुमनोभिरामं वनं स तत्र पृथु पाण्डुकाम्यम् ॥ ५१ ॥
 अथो जिनेन्द्रानुचराः सुराणामपास्तविम्बीर्णकुथच्छलेन ।
 विचित्रकर्माचरणरदोपधिगदमुच्यन्त मतद्गजेन्द्राः ॥ ५२ ॥
 स वारितो भयमरुहिर्पापः प्रमत्त कामधमशान्तिमिच्छन् ।
 रजस्तला अप्यभजत्पयन्तीरहो मदान्धस्य कुनो विवेकः ॥ ५३ ॥
 गजो न वन्द्यद्विषदानदिग्धं पशौ विषामातुलिनोऽपि तोयम् ।
 स्वजीवितेभ्योऽपि महोन्नतानामहो गरीयानभिमान एव ॥ ५४ ॥
 फरी फरोत्क्षिप्तमरोरहान्योच्छन्नजिह्वात्पुलकच्छलेन ।

१. अहर्षः परितः । २. वन्द्यवर्त्तनैः । ३. अथस्य पथविषा गतिर्पातदुत्पत्तेः ।
 ४. शुक्ला । ५. कानुद्या । ६. वारितो जलदः । (पशौ) वारितो निविष्टः ।

कचेप्विवाकृष्य हठेन थान्तीं वुमोज वामामपि तां स्रवन्तीम् ॥ ५५ ॥
 अवालशेवालदलान्तरीयं व्युदस्य मध्यं स्पृशति द्विपेन्द्रे ।
 तटाग्रभूमिर्जघनस्थलीव जलैरुदप्लावि वनापगायाः ॥ ५६ ॥
 पयस्युदस्तोरुकरं मिमह्नोर्द्विपाधिपस्योत्पतितं कपोलात् ।
 उपर्यलीनां बलयं चकासे सदण्डनीलातपवारणामम् ॥ ५७ ॥
 बिलासवत्याः सरितः प्रसङ्गमवाप्य विस्फारिपयोधरायाः ।
 गजो ममज्जात्र कुतोऽथवा स्यान्महोदयः स्त्रीव्यसनालसानाम् ॥ ५८ ॥
 दलानि संभोगभरार्पितानि नखक्षतानीव सरोरुहिण्याः ।
 दधन्नदान्मस्तैलिनात्कथंचिदवातरलब्धरसो महेमः ॥ ५९ ॥
 वनेऽत्र सप्तच्छदगन्धदत्तप्रतिद्विपभ्रान्तिविधूतवीतीनं ।
 प्रयुज्य सामैव शनैर्गजेन्द्रान्विन्युरालानपदं नयज्ञाः ॥ ६० ॥
 निपादिने साधुनयप्रयुक्ताः स्वयं स्वकायाकलनाय वैरीम् ।
 ददुर्महेभाः क्रियते कथं वा जडात्मकैरात्महितप्रवृत्तिः ॥ ६१ ॥
 खलीनपर्याणमपास्य कृच्छ्रात्सुरैर्मुखारोपितवन्नद्धाः ।
 हँयाननाहेपितदत्तकर्णा विनिन्यिरेऽश्वा भुवि बेल्लनाय ॥ ६२ ॥
 इतस्ततो लोलनभाजि वाजिन्यमिच्युताः फेनलवा विरेजुः ।
 तदङ्गसङ्गत्रुटितोरुहारप्रकीर्णमुक्ताप्रकरा इवोर्व्याः ॥ ६३ ॥
 नदान्मिलच्छैवलजालनीला निरीयुराक्रम्य पयस्तुरंगाः ।
 दिनोदये व्योम समुत्पतन्तः पयोधिमध्यादिव हौरिदश्वाः ॥ ६४ ॥
 इह क्षरन्निर्जरवारिहारिष्यनल्पकल्पद्रुणि कैल्पनाथः ।
 निवेशयामास यथायथं स स्थलम्बुशाखाचरवाहनानि ॥ ६५ ॥
 तदादि भूमौ शिशुवक्रमाभ्यां सकौतुकं क्रामति नाकिचक्रे ।
 वमार दृग्दोपनिषेधयित्रीं यमदृष्टिं कैज्जललान्छनस्य ॥ ६६ ॥

१. शय्यातः. २. 'वीतिरङ्गुलकर्मणि'. ३. निजबन्धनरज्जुम्. ४ हयाननाः
 दिनयः. ५. सूर्यरथाश्वाः. ६. इन्द्रः. ७. बालकस्यापि मुखादिषु दृष्टिदोपनिषारणार्थं
 वज्रलविन्दुं कुर्वन्ति.

भूदेव्या. शिरसीव कुन्तलतुलालम्बिद्रुमश्यामले
 लीलोत्तंसितकेतकीकिसलयस्योन्मुद्रयन्ती द्युतिम् ।
 शृङ्गे स्वर्णगिरेः स घूर्जटिजटाजूटाग्रपिङ्गत्विपि
 प्रेङ्खत्याण्डुशिलां कलामिव विधोः कल्पाधिपः प्रैक्षत ॥ ६७ ॥
 संसारार्तिमिव व्यतीत्य पदवीं शुङ्गेन दिग्दन्तिना
 ध्यानेनेव महीभृतस्त्रिभुवनस्येवास्य मूर्ध्नि स्थितम् ।
 तां कैवल्यशिलामिवाधरजनीप्राणाधिनाथाकृतिं
 प्राप्यार्हन्निरतो व्रतीव समभूदाखण्डलो निर्वृतः ॥ ६८ ॥
 इति महाकविध्रीहरिचन्द्रविरचिते धर्मशर्माभ्युदये महाकाव्ये सप्तमः सर्गः ।

अष्टमः सर्गः ।

अथ सरभसमस्यां न्यस्तविस्तीर्णमास्व-
 न्मणिमयहरिपीठे निर्मरोत्साहयोगः ।
 शरभमिव हिमाद्रेरग्रमातङ्गकुम्भा-
 ज्जिनपतिमवतार्य स्थापयामास जिष्णुः ॥ १ ॥
 मदनमिदमधास्यन्नूनमेनं न मूर्धा
 यदि कश्चमपि शेषस्तच्छिलापद्मवेषः ।
 अपि मृदुलमृणालीकोमलस्तदुरापां
 स कथमितरथाप्स्यत्तन्माभरोद्धारकीर्तिम् ॥ २ ॥
 किमतनुतरपुण्यैः स्विद्यन्तोमि स्वयं वा
 निजसमयसमेतैरुर्मिभिः क्षीरसिन्धोः ।
 इति सुरपरिपाद्या शङ्कमानैः शिलाया.
 शिरसि सितमयून्वै. श्लिष्यमाणः स रेने ॥ ३ ॥

अनुगुणमनुभावस्यानुरूप विभूते
 समुचितमनुवृत्तेर्दशकालानुकूलम् ।
 अविकल्मकलङ्क निस्तुल तस्य भर्तु
 स्तपनविधिममर्त्या प्रारमन्ते स तस्मिन् ॥ ४ ॥
 अवकरनिकुरम्बे मारुतेनापनीते
 कुरुत धनकुमारा साधु गन्धोदवृष्टिम् ।
 तदनु च मणिमुक्तामङ्गरङ्गावलीभि-
 र्विरचयत चतुष्क सत्वर दिङ्मार्ग ॥ ५ ॥
 स्वयमयमिह धत्ते छत्रमीशाननाथ
 स्तदनुगतमृगाक्ष्यो मङ्गलान्युत्क्षिपन्तु ।
 जिनसविधममर्त्या नर्तित्वा बालवाल
 व्यजनविधिसनाथा सन्तु सानत्कुमारा ॥ ६ ॥
 बलिफलपुसुमस्तगन्धधूपाक्षताद्यै
 प्रगुणयत विचित्राप्यन्नपात्राणि देव्य ।
 सलिलमिह पयोधेरेष्यति व्यन्तराद्या
 पटुपट्टमृदङ्गादीनि तत्सज्जयन्तु ॥ ७ ॥
 प्रवणय वरवीणा वाणि रीणांसि कस्मा-
 त्किमपरमिह ताले तुम्बरो त्व वरोऽसि ।
 इह हि भरत रङ्गाचार्य विस्तार्य रङ्ग
 त्वरयसि नटनार्थं किं न रम्भामदम्भाम् ॥ ८ ॥
 समुचितमिति कृत्य जेनचन्माभिपेके
 त्रिदशपतिनियोगाद्वाह्यताग्रहेण ।
 कलितकनकदण्डोद्दण्डोद्दोर्दण्डचण्ड
 सुरनिवहमवादीद्वारपाल जुवेर ॥ ९ ॥ (कुलकम्)

वहलमलयजन्मोन्मिथ्रकपूर्पांसु-
 प्रसरपरिमलान्धाः श्रेणयः पट्पदानाम् ।
 जिनपतिमभिपेक्तुं वाञ्छतां ब्रुव्यदेनो-
 निगलवल्यतुल्या निर्लुठन्ति ह तसिन् ॥ १० ॥
 अयमतिशयवृद्धो निम्नगानामधीशः
 कथमिममधिरोहत्वम्बुनाथो नगेन्द्रम् ।
 इति तमुपरि मेरोर्नेतुमुत्क्षिप्य देवाः
 कलितकनककुम्भामारमन्ते स पङ्क्तिम् ॥ ११ ॥
 अभिनवमणिमुक्ताशङ्कुशुक्तिप्रवाल-
 प्रभृतिकमतिलोलैर्दृश्यन्नर्महस्रैः ।
 जडजठरतयैश्च व्याकुलो मुक्तकच्छः
 स्यविरचणिगिवाग्रे स्वर्गिभिः क्षीरसिन्धुः ॥ १२ ॥
 उपचितमतिमात्रं वाहिनीनां सहस्रैः
 पृथुलहरिसमूहैः क्रान्तदिक्चक्रवालम् ।
 अकलुपतरवारिकोडमज्जन्महीध्रं
 नृपमिव विजिगीषुं मेनिरे ते पयोधिम् ॥ १३ ॥
 अनुगतभुजगेन्द्रान्मन्दराद्रीनिवोच्चै-
 र्दधतममलमुक्तामालिनः स्वर्णकुम्भान् ।
 सुरनिकरमुपेतं वारिधिर्गोक्ष्य भूयो-
 ऽप्यतिमयनमियेव व्याकुलोर्मिश्चकम्पे ॥ १४ ॥
 उदधिनिहितनेत्रान्वीक्ष्य वाग्मिभ्रमाणां
 निधिरमृतमुजस्तान्पालकः केलिपात्रम् ।

१. पूर्णागाधमध्यमावेन स्थूलोदरत्वेन च दृष्टः. २. नदीनाम्; सेनानां च.
 ३. पृथुलहरिसमूहैः; (पक्षे) पृथुल-हरिसमूहैः. हरयोऽश्वाः. ४. अकलुपतरं वारि
 पलम् (पक्षे) सरपतिः सङ्घः.

विहितमुदमवोचद्वाचमेतामनुक्तो-

ऽप्यवसरमुखस्त्व प्रीतये कस्य न स्यात् ॥ १५ ॥

नियतमयमुदञ्चद्वाचिमालाछलेनो-

च्छलति जलद्रमागे ज्ञातजैनाभिपेक्ष ।

तदनु जडतयोचेर्नाधिरोढु समर्थ

पतति पुनरधस्तात्सागर कि करोतु ॥ १६ ॥

प्रशमयितुमिवार्ति दुर्वहामौर्ववहे-

र्यदधिरजनि चान्द्री शीलयाभास भास ।

तदयमिति मतिमे क्षीरसिन्धुर्जनाना

मजनि हृदयहारी शरनीहारगौर ॥ १७ ॥

द्विरदतरुतुरगश्रीसुधाकौस्तुभाद्या

कति कति न ममार्था हन्त धूर्तैर्गृहीता ।

इति मुहुरयमुर्वी ताडयन्नर्मिहस्ते

र्भहिलं इव विरावे सागरो रोरवीति ॥ १८ ॥

पवनजववशेनोत्पत्य दूर पतन्तो

जलधिजलतरङ्गा कम्बुकिर्मीरभास ।

उपरि विततमुक्तासप्रहोत्तालबुद्ध्या

झटिति कलिततारामण्डला वा विभान्ति ॥ १९ ॥

धेनतरतरुणाब्धेनात्र देशे न केना-

प्यतिगुरुगिरिणा वा दुर्निवारप्रचारा ।

खयमिममभिससुर्यत्समस्ता सवन्त्यो

निरुपममिदमस्मादस्य सोभाग्यमब्धे ॥ २० ॥

अयमुपरि सविद्युत्तोयभादास्तुमब्धे-

र्यतिपतति तमालश्यामलो वारिवाह ।

बुहिनकिरणकान्तं कान्तया श्लिष्यमाणः

शिशयिपुरिव शौरिः शेषपर्यङ्कपृष्ठम् ॥ २१ ॥

स्फुटकुमुदपरागः सागरो मातरं नः

क्षितिमहह कदाचित्प्रवयिष्यत्यशेषाम् ।

इति किल जलवेगं रोद्धुमावद्धमालाः

कथमपि तटमस्य क्षमारुहो न त्यजन्ति ॥ २२ ॥

रतिविरतिषु वेलोकानने किंनरीभिः

पुलकितकुचकुम्भोत्तम्भमासेव्यतेऽसिन् ।

चपलकलमलीलामिन्नकङ्कोलकैला-

परिमलमिलितालिध्वानधीरः समीरः ॥ २३ ॥

अयमिह जटिलोर्मिर्माति कङ्कोलिवल्ली-

किसलयललिताभिर्विदुमाणां लताभिः ।

ज्वलिततनुरिवान्तर्वाडवाग्नेः शिखानां

विततिभिरंतिगाध्यांस्ताहवंह्रीयसीभिः ॥ २४ ॥

इह हि मिलितरत्नज्यौढसिन्धुप्रियायाः

पुलिनजपनरङ्गोत्सङ्गसङ्गात्पयोधिः ।

सरमसमुपकूजत्स्फुटकाणदम्भा-

न्मत्तणर्मणितलीलोत्सामम्यस्यतीव ॥ २५ ॥

सकलजगदपृष्यस्यैकगाग्भीर्यभाजो

बहुलहरियुतस्य प्रोत्सर्तकदृणस्य ।

१. विरहितकुमुदबण्डितः; (पक्षे) कुमुद भूमेर्हर्षमेनापरागो बद्धमाधरः.
२. अतिपूष्णासंयोगशीर्षतमाभिः ३. कुमुदो जलगद्विशेषः. ४ 'मनितं रतिर-
जितम्'. ५. बहु-लहरिः; (पक्षे) बहुल हरिः. ६. कङ्कनं करमुपगम्य; जलरन्ध्र.

इति निगदति तस्मिन्नाकिलोकस्य तस्या-
 प्यजनि सलिराशेरन्तरं नैव किञ्चित् ॥ २६ ॥
 सुरसमिति रसख्ये क्षीरपायोधिनीरं
 यदुरुकनककुम्भेरुच्छुल्लम्याचकार ।
 चुल्लुककलितवार्धे स्मारयामास नश्य-
 द्भ्रूणनगरनारीस्तेन कुम्भोद्भवस्य ॥ २७ ॥
 क्लपनविधिनिमित्तोपात्तपानीयपूर्णा
 सपदि दिवमुदोयु शतकुम्भीयकुम्भा ।
 दृषद इव तदन्ये यच्च रिक्ता निपेतु
 प्रकटमिह फल तज्जैनमार्गानुवृत्ते ॥ २८ ॥
 अनुगतभुजमालालीलयारभ्यमाणै-
 र्मेणिघटपरिवर्तावर्तनै क्षीरसिन्धो ।
 उदकमुपनयद्भिर्देववृन्दैस्तदानी-
 मभिनवमभिनीत वार्धटीयघ्नचक्रम् ॥ २९ ॥
 धैनमुषिरततानामुद्धुरानद्धनादे
 तिरयति रवमुच्चेर्भिन्नमूमीधरन्ध्रे ।
 प्रसरति नवनाथप्रकण्टिकिङ्किणीना-
 ममरसहचरीणा मङ्गलोद्गारावे ॥ ३० ॥
 कलुषमिह विपक्षं दर्शनादेव जित्वा
 स्वगुणगारिमहेलाक्रान्तसिंहासनस्य ।
 प्रथमममरनाथा भूत्रयस्येव राज्ये
 कनककलशतोयैश्चक्रुरस्याभिषेकम् ॥ ३१ ॥ (युग्मम्)

१. देवसमूहः. २. वार्धटीयघ्नमरघट इति प्रसिद्धम्. ३. 'तत्त वीणादिक वा-
 यमानद्ध मुरजादिकम् । वशादिक तु सुषिरं कास्यतालादिकं घनम् ॥' इत्यमरः.

जरठविशदकन्दप्रोज्ज्वलाया शिलायां
 प्रचरदरुणमुग्धस्निग्धपाणिप्रवालः ।
 अमृतमधुरनीरैः सिच्यमान स देवै-
 रभिनव इव रेजे पुण्यवल्लीप्ररोहः ॥ ३२ ॥
 हिमगिरिमिव मेरु नीरपूरैः स्रजद्भिः
 रत्नयितुमपि पृथ्वीमाशु पृथ्वीं समर्थैः ।
 शिशुरपि जिननायश्चुलुभे नो मनाग-
 प्यहह सहजधैर्यं दुर्निवार्यं जिनानाम् ॥ ३३ ॥
 यदधरितमुधौघैरहंतः स्नानतोयैः
 सममसमसमृद्धघोनेनिजु श्रद्धयाङ्गम् ।
 जगति खलु जराया सर्वसाधारणायां
 तदसुलभममर्त्या मेजिरे निर्जरत्वम् ॥ ३४ ॥
 नटदमरवधूना दृक्कटाक्षच्छटाभा-
 कनकरुचिकपोले तीर्थकर्तुः स्फुरन्तीः ।
 स्रपनसलिलशेषाश्चक्या भार्जयन्ती
 व्यधित हरिपुरध्री कस्य न स्मेरमास्यम् ॥ ३५ ॥
 विशदमणिमयाभ्यां वज्रसूचीविभिन्न-
 श्रवणयुगमिताभ्यां कुण्डलाम्भ्यां स रेजे ।
 किमपि समधिगन्तु तत्त्वविचारहस्य
 सुरगुरुभृगुपुराभ्यामिव ज्ञानसिन्धुः ॥ ३६ ॥
 त्रिगुणवलितमुक्तातारहारापदेशा-
 दुरसि वरणमाला प्रक्षिपन्त्यस्तदानीम् ।
 अहमहमिकयोर्गौ श्रीश्च मुक्तिश्च तिस्रः
 स्वयमपि वृणते स प्रेमवत्यस्तमेकम् ॥ ३७ ॥

निरुपममणिमाला तन्मुखेन्दोरुपान्ते
 विगलदमृतधाराकारमुन्मुद्रयन्ती ।
 शशिनममलकान्त्याक्रम्य बन्दीकृताना
 विततिरिव विरेजे तल्लियाणामुद्भूताम् ॥ ३८ ॥
 मणिमयकटकप्रोत्तरत्नग्रहश्रीः
 स घनकनककाञ्चीमण्डलामोगरम्य ।
 त्रिदशरचितभूपाविभ्रमो हेमगोर
 कनकगिरिरिवान्यो मेरुशृङ्गे रराज ॥ ३९ ॥
 ध्रुवमिह भवितायं धर्मतीर्थस्य नेता
 स्फुटमिति स मघोना धर्मनाम्नाभ्यघायि ।
 न खलु मतिविकासादर्शदृष्टाखिलार्था-
 कथमपि विततार्था वाचमाचक्षते ते ॥ ४० ॥
 किमपि मृदमृदङ्गध्वानविच्छेदमूर्च्छ-
 ष्णुतिसुखसुपिरास्यप्रस्वनोल्लासिलासे ।
 परिणमति सुधात्माधीनगन्धर्वगीते
 व्यतिकरपरिरम्भे तत्र तौर्यत्रिकस्य ॥ ४१ ॥
 दलितकमठपृष्ठ चारुचारीप्रयोगै-
 र्भ्रमितभुजनिस्तस्रस्तविस्तारितारम् ।
 प्रकटघटितलिङ्गाकारमावर्तवृत्त्या
 भ्रमदविवशमिन्द्रैस्तत्पुरस्तादनर्ति ॥ ४२ ॥ (युग्मम्)
 इति निरुपममार्क्तिं शक्तिमप्यात्मनीना
 रूपनविनययुक्त्या व्यक्तयन्त सुरेन्द्रा ।
 स्तुतिभिरवितथामि. स्तुत्यमेन समस्ता
 शिरसि निहितहस्ता. स्तोतुमारेभिरे ते ॥ ४३ ॥

अखिलमलिनपक्षं पूर्वपक्षे निधाय
 प्रथममुदितमात्रस्यापि संपूर्णमूर्तेः ।
 जिनवर तव कान्त्या यत्कलामात्रशेषः
 प्रतिपदमृतमानुः स्पर्धते तन्मुघैव ॥ ४४ ॥
 मुनिभिरमलबोधैरप्यशक्यासु कर्तुं
 स्तुतिषु तव गुणानामप्रगल्भप्रमेव ।
 वरद मुहुरमन्दानन्दसंदोहदम्भा-
 तस्त्वलति गलगुहान्तर्निर्भरं भारती नः ॥ ४५ ॥
 स्पृशति किमपि चेतश्चुम्बकप्रावगत्या
 त्वयि जिन जनतायाः स्वस्वकार्योद्यतायाः ।
 किमु कुतुकमपूर्वं नाथ यत्पूर्वजन्म-
 ध्रजवृजिनपनायः शृङ्खला निर्गलन्ति ॥ ४६ ॥
 अमितगुणगणानां त्वद्गतानां प्रमाणं
 भवति समधिगन्तुं यस्य कस्यापि चान्छा ।
 प्रथममपि स तावद्योम कत्यह्वलानी-
 त्यनप मुगमसंख्याभ्यासमङ्गीकरोतु ॥ ४७ ॥
 मनुज इति मुनीनां नायकं नाकिनाम-
 प्यवगणयति यस्त्वां निर्विवेकः स ष्टकः ।
 सकलविदकलङ्घः क्षीणसंसारशङ्क-
 श्रवितजनशरण्यः कसिलोक्यां त्वदन्यः ॥ ४८ ॥
 न खलु तद्रपि चित्रं यत्त्वयोदेप्यतापि
 प्रथममयमकारि प्राप्तुष्यो जनोऽत्र ।
 प्रतिशिसरि वनानि ग्रीष्ममध्येऽपि कुर्या-
 त्किमु न जलदकालः प्रोक्षसत्पद्मानि ॥ ४९ ॥

तव वृषमधिरूढो योऽपि तस्य शुलोक
 स खलु कियति दूरे यो जनेनापि लभ्य ।
 यदि चतुरगमाप्त प्राप्तवास्तदुराप
 तदपि जित जनोऽय जन्मकान्तारतीरम् ॥ ५० ॥
 सर इव मरुमागे स्वच्छतोय तृपार्ते-
 स्तरुरिव रविरश्मिव्याकुलैरत्र सान्द्र ।
 निधिरिव चिरदु स्यै शर्मणेऽस्माभिरक
 कथमपि भवभीतैर्नाथ दृष्टोऽसि दिष्टा ॥ ५१ ॥
 स्वगुणगरिमदौ स्थ्य रोदसी रन्ध्ररोपा-
 द्भयतिपजति जिनेश त्वघशश्चन्द्रगौरम् ।
 कथय कथममन्दा मन्दिरोद्द्योतशक्तिं
 प्रकटयति घटान्तर्वर्तिरूप प्रदीप ॥ ५२ ॥
 गुणपरिकरमुच्चै कुर्वतैव त्वयैते
 क्षपितकलुषदोषा रोपितास्तद्विपक्षा ।
 अथ ॥ कथममीषा नेक्ष्यते त्वद्वयेन
 त्वदनुगतजनेऽपि प्रायश प्रीतिलेश ॥ ५३ ॥
 इह पिहितपदार्थे सर्वथैकान्तबल्लग
 त्रिबिडतमतमोभिर्विश्ववेदमन्यकस्मात् ।
 त्वमसि स खलु दीप केवलालोकहेतु
 शलभमुलभलीला लप्स्यते यत्र काम ॥ ५४ ॥
 अलमलममृतेनाखादित त्वद्वचश्चे
 त्किममस्तुरुलक्ष्म्या त्वय्यपि प्रार्थ्यमाने ।

१ वृष धर्मम्, (पक्षे) वृषभम् २ य जनेन, (पक्षे) योजनेन क्रोशचतुष्ट
 यात्मकेन, ३. चतुरग चारित्र्यभारम्, (पक्षे) चतुरगम्

जिन जगदतमस्कं कुर्वति त्वत्प्रबोधे

किमहिमरुचिना वा कार्यमत्रेन्दुना वा ॥ ५५ ॥

हुरितमुदितं पाकोद्रेकात्पुराकृतकर्मणां

क्षटिति घटयत्यर्हद्भक्तेः स्वशक्तिविपर्ययम् ।

उपजलतरुच्छायाच्छन्ने जने जरठीभव-

द्दुग्धमणिकिरणैर्भीष्मो ग्रीष्मो न किं शिशिरायते ॥ ५६ ॥

इत्याराध्य त्रिमुवनगुरुं तत्र जन्माभिपेके

भवत्या मातुः पुनरपि तमुत्सङ्गमाजं विधाय ।

भूयो भूयस्तदमलगुणग्रामवार्ताभिरुध-

ह्योमानस्ते त्रिदशपतयः स्वानि धामानि जग्मुः ॥ ५७ ॥

इति महाकविध्रीहरिचन्द्रविरचिते धर्मशर्माभ्युदये महाकाव्येऽष्टमः सर्गः ।

नवमः सर्गः ।

सिक्तः सुरैरित्यमुपेत्य विस्फुरज्जटालबालोऽथ नन्दनद्रुमः ।

छायां दधत्काञ्चनसुन्दरीं नवां सुखाय वैक्तुः सुतरामजायत ॥ १ ॥

चित्रं किमेतज्जिनयामिनीपतिर्यथा यथा वृद्धिमनधरीमगात् ।

सीमानमुल्लङ्घ्य तथा तथाखिलं प्रमोदवार्धिर्जगदप्यपूरयत् ॥ २ ॥

लप्स्यामहे तीर्णभवाण्यं पुनर्विवेकिनं कै नमितीव तं प्रभुम् ।

बाल्याङ्गसंस्कारविशेषसत्क्रिया किमप्यहंपूर्विकया सिपेविरे ॥ ३ ॥

लोकखिलोक्त्यां सकलोऽपि सप्रमः प्रभावसमावितमेकमर्भकम् ।

ज्योतिर्गहाणामिव मण्डलो भुवं ध्रुवं समन्तादनुवर्तते स तम् ॥ ४ ॥

तैस्तैस्त्रिसंध्यं मणिमूपणैः प्रभुं तमेकमेवोपचचार वासवः ।

१. जटाला जटालुक्ता बालाः कदा यस्य, (पक्षे) जटा मूलम्, भालगालना-
बालाः. २. कांचन अनिर्वचनीयाम्; (पक्षे) काञ्चनवस्तुन्दरीम्. ३. पितुं;
मालाकारादेय.

को वा दुरापां समवाप्य संपदं विचक्षणः क्षेमविधौ विमुह्यति ॥ ५ ॥
 औत्सुक्यनुन्ना शिशुमप्यसंशयं चुचुम्ब मुक्तिर्निमृतं कपोलयोः ।
 माणिक्यताटङ्ककरापदेशतस्तथाहि ताम्बूलरसोऽत्र संगतः ॥ ६ ॥
 प्राच्या इवोत्थाय स मातुरङ्गतः कृतावलम्बो गुरुणा महीभृता ।
 भून्यस्तपादः सवितेव घालकश्चाल वाचालितकिङ्किणीद्विजः ॥ ७ ॥
 रिद्धन्मदाक्रान्तमहीतले बभौ स्फुरन्नखांशुप्रकरेण स प्रभुः ।
 शेषस्य बाधाविधुरेऽस्य धावता कुडुम्बकेनेव निपेवितक्रमः ॥ ८ ॥
 बभ्राम पूर्वं सुविलम्बमन्थरप्रवेपमानाप्रपदं स बालकः ।
 विश्वंभरायां पदभारधारणप्रगल्भतामाकलयन्निव प्रभुः ॥ ९ ॥
 पुत्रस्य तस्याङ्गसमागमक्षणे निमीलयन्नेत्रयुगं नृपो बभौ ।
 अन्तः कियद्गाढनिपीडनाद्वपुः प्रविष्टमस्येति निरूपयन्निव ॥ १० ॥
 उत्सङ्गमारोप्य तमङ्गजं नृपः परिष्वजन्मीलितलोचनो बभौ ।
 अन्तर्विनिक्षिप्य मुखं वपुर्गृहे कपाटयोः सघटयन्निव द्वयम् ॥ ११ ॥
 चित्रं प्रचिक्रीड यथा यथा करप्रकीर्णपांसुप्रकरैः कुमारकैः ।
 आदर्शवन्निर्मल एव सोऽभवत्तथा तथान्तःफलितावनीत्रयः ॥ १२ ॥
 कः पण्डितो नाम शिष्यण्डमण्डने मराललीलागतिदीक्षकोऽथवा ।
 नैसर्गिकज्ञाननिधेर्जगद्गुरोर्गुरुश्च शिष्यासु बभूव तस्य कः ॥ १३ ॥
 शस्त्रेषु शास्त्रेषु कलासु चाभवन्मनीषिणां यश्चिरसंचितो मदः ।
 ज्ञानापणे तत्र पुर स्थितेऽगलच्छरीरतः स्वेदजलच्छलेन सः ॥ १४ ॥
 बाल्यं व्यतिक्रम्य समुन्नतिं क्रमाद्घत्समस्तावयवानुवर्तिनीम् ।
 लक्ष्मीं स निःशेषकलाजुपस्तदा पुपोष पीयूषमयूखमालिनः ॥ १५ ॥
 मध्यंदिनेनेव सहस्रदीधितेर्महाच्चराग्नेर्हविषेव मूयसा ।
 बाल्यव्यपायेन किमप्यपूर्ववज्जिनस्य नैसर्गिकमप्यमून्महः ॥ १६ ॥
 तस्योद्धृताद्रिर्दशकंधरो मुदे बहन्न येनैक्षि महीमहीश्वरः ।

नाश्वर्यकृतस्य बभूव तद्वयं स येन दृष्टस्त्रिजगद्गुरंधरः ॥ १७ ॥
 चक्राब्जशङ्खादिविलोकनोत्थया स्वकान्तसंकेतनिवासशङ्कया ।
 मन्ये न लक्ष्मीर्नवपल्लवारुणं तदद्विपद्नेरुहयुग्ममत्यजत् ॥ १८ ॥
 उद्यत्पदाङ्गुष्ठनखांशुदण्डिकाप्रकाण्डगर्भं युगमस्य जङ्घयोः ।
 कार्तस्वरस्तम्भविशेषशालिनीं जहास दोलां नवधर्मसंपदः ॥ १९ ॥
 अत्यन्तमव्याहतवेगवीर्ययोर्जगन्नयीनेत्रमनोगजेन्द्रयोः ।
 स्तम्भाविबोर्लु दृढबन्धहेतवे व्यघातयिषातां ध्रुवमस्य वेधसा ॥ २० ॥
 कण्ठीरवेणेव नितान्तमुन्नतं नितम्बविम्बं परिणाहि विभ्रता ।
 एनोमयी तेन जनस्य दर्शनात्ममत्तमातङ्गघटाविघट्टिता ॥ २१ ॥
 तप्तो ध्रुवं प्राग्जिननाभिपल्लवे विवेश दानोद्गुरधर्मसिन्धुरः ।
 समुल्लसत्क्षोमलतापदेशतो मद्राम्बुधारा कथमन्यथा तटे ॥ २२ ॥
 लक्ष्मीरिहान्तःपुरसुन्दरी चिरं गुणैः सह स्थास्यति सौविदल्लकैः ।
 जानन्नितीयास्य मनोहितं विधिर्व्यघाद्विशालं हृदयं दयावतः ॥ २३ ॥
 तस्यैकमुधैर्मुजशीर्षमुद्रहन्सहेलमालम्बितमूत्रयो भुजः ।
 भूभारनिर्युक्तशिरःसहस्रकं फणीश्वरं दूरमधश्चकार सः ॥ २४ ॥
 रेखात्रयेणेव जगत्प्रयाधिकां निरूपयन्तं निजरूपसंपदम् ।
 तत्कण्ठमालोक्य ममज्ज लज्जया विशीर्यमाणः किल कम्बुरम्बुधौ ॥ २५ ॥
 यन्निस्तुलेनापि तदाननेन्दुना व्यघातुलारोहणमुपपातकम् ।
 अद्यापि हेमद्युतिरुद्यतस्ततो भवत्यसौ धिक्त्रविपाण्डुरः शशी ॥ २६ ॥
 स्निग्धा वसुधैर्धनि तस्य कुन्तलाः कलिन्दकन्याम्बुतरङ्गमद्गुराः ।
 पुद्गलाननाम्भोरुहि सारसौरभे निलीननिःशब्दमधुजता इव ॥ २७ ॥
 यज्जालासारैरिव वेधसा कृतं तमास्पदं विक्रमसांकुमार्ययोः ।
 उर्व्याः करं ग्राहयितुं न केवलं बभूव बध्वा अपि वसुरामहः ॥ २८ ॥
 त्वं यौवराज्ये नयनीलशालिनं व्यधात्तनूजं नवयौवनं नृपः ।

प्रागेव लोकत्रयराज्यसंपदां निधानमेनं न विवेद भूपतिः ॥ २९ ॥
 तस्मिन्गुणैरेव नियम्य कुर्वति प्रकाममाज्ञावशवर्तिनः परान् ।
 आसीन्नृपोऽन्तः पुरसारसुन्दरीविलासलीलारसिकः स केवलम् ॥ ३० ॥
 शृङ्गारवत्या दुहितुः स्वयंवरे प्रतापराजेन विदर्भभूमुजा ।
 दूतः कुमारानयनार्थमीरितः समाययौ रत्नपुरप्रभोर्गृहम् ॥ ३१ ॥
 भर्तुः प्रतीहारनिवेदितस्ततः प्रविश्य संसद्गृहमाहितानतिः ।
 भ्रूमेददत्तावसर स कर्णयोः क्षरत्पुष्पासारमुवाच वाचिकम् ॥ ३२ ॥
 किं चाग्रतस्तेन निरीक्ष्य भूपते कुमारमाकारविनिर्जितसरम् ।
 तद्रूपशोभासुभगोऽस्य दर्शितो जगन्मनोलुण्ठनलम्पटः पटः ॥ ३३ ॥
 पीयूषधारागृहमत्र नेत्रयोर्निरीक्ष्य कन्याप्रतिबिम्बमद्भुतम् ।
 किं तथ्यमित्थं भवितेति चिन्तयन्पुरो नृपः श्लोकमिमं व्यलोकयत् ॥ ३४ ॥
 अस्याः स्वरूपं कथमेणचक्षुषो यथावदन्यो लिखितुं प्रगल्भताम् ।
 घातापि यस्याः प्रतिरूपनिर्मितौ धुणाक्षरन्यायकृताकृतेर्जडः ॥ ३५ ॥
 ततोऽधिकं विस्मितमानसो नृपः सुतस्य तस्याश्च विलोक्य विग्रहम् ।
 तच्चारुरूपसवपानधूर्णितोत्तमाङ्गसंसूचितमित्यचिन्तयत् ॥ ३६ ॥
 यः स्वप्नविज्ञानगतेरगोचरश्चरन्ति नो यत्र गिर कवेरपि ।
 यः नानुबध्नन्ति मनः प्रवृत्तयः स हेल्यार्थो विधिनैव साध्यते ॥ ३७ ॥
 कार्यं जगल्लोचनवल्लभो युवा कः कन्यकारत्नमतर्क्यमीदृशम् ।
 तत्सर्वथा दुर्घटकर्मनिर्मितिप्रगल्भ्यमानाय नमोऽस्तु वेधसे ॥ ३८ ॥
 नूनं विहायैनमियं स्वयंवरे वरार्थिनी नापरमर्थयिष्यति ।
 इन्दुः सदानन्दविधायिनं विना किमन्यमन्वेति कदापि कौमुदी ॥ ३९ ॥
 यत्कन्यकायामुपवर्ण्यते बुधैः कुलं च शीलं च वयश्च किंचन ।
 सर्वत्र संबन्धविधानकारणं प्रियस्य तत्प्रेम गुणैर्विशिष्यते ॥ ४० ॥
 प्रत्यङ्गलावप्यविलोकनोत्सुकः कृतस्पृहोऽस्या युवराजकुञ्जरः ।

दृष्ट्यापि रागोल्बणया विभाव्यते करो यथान्तर्मददर्पदुःसहः ॥ ४१ ॥

इत्थं विचिन्त्यैष कृतार्थनिर्णयो नृपः सुतं दारपरिमृक्षमम् ।

प्रस्थापयामास ससैन्यमादराद्विदभेभूवल्लभपालितां पुरीम् ॥ ४२ ॥

राजा च दूतेन च तेन चोदितस्ततो ध्वजिन्या च मुद्रा च संयुतः ।

रूपेण चास्यास्त्वरितस्मरेण च प्रभुः प्रतस्थे स विदर्भमण्डलम् ॥ ४३ ॥

शोभां स विभ्रत्करवालशालिनीं सुवर्णसारं कैटकं प्रकाशयन् ।

भज्यं च भीमं च तदा प्रसाधनं वमार नारीहितपूरणक्षमम् ॥ ४४ ॥

दन्तीन्द्रमाल्य स दानभोगवान्पथि प्रवृत्तश्च गुरोरनुज्ञया ।

शोभामसंप्राप्तसहस्रचक्षुषः पुरंदरस्यानुचकार सुन्दरीम् ॥ ४५ ॥

धुन्वन्निबोधीं दलयन्निवाम्बरं गिलन्निवाशाश्चलयन्निवाचलान् ।

प्रस्थानशंसी पटहध्वनिस्तदा समुज्जन्मभे जगदाक्षिपन्निव ॥ ४६ ॥

ओंकारवत्प्रस्तुतमङ्गलधृतेः समुत्थिते व्योमनि शङ्खनिःस्रजे ।

कण्ठेऽपतद्द्युप्रसवच्छलात्प्रभोः स्वयंवरसङ्निहितैव कान्तया ॥ ४७ ॥

राज्ञा प्रयुक्ताः स्वयमाहितौजसः समर्पितालंकृतयः क्षितीश्वराः ।

सं साधुशब्दा इव साध्यसिद्धये मनश्चमत्कारिणमर्थमन्वयुः ॥ ४८ ॥

भद्राश्च मन्दाश्च मृगाश्च केऽपि ये नदीगिरीन्द्रोभयवर्त्मचारिणः ।

ते तस्य संकीर्णसमन्विताः पुरो बभूवुरैरावतवंशजा गजाः ॥ ४९ ॥

काम्बोजवानायुजबाहिका हयाः सपारसीका पथि चित्रचारिणः ।

शैलपसम्या इव दृष्टिर्नर्तकीमनर्तयन्त्यविचक्षणाः प्रभोः ॥ ५० ॥

तां नेत्रपेयां विनिश्चम्य सुन्दरीं सुधामलङ्घामयमान उत्सुकः ।

क्रामर्त्तपाचीं हंरिसेनया वृतो बभौ स काकुत्स्थ इर्वास्तदूपणः ॥ ५१ ॥

१. खत्र, (पक्षे) कराश्च बालाश्च (?). २. शाभनवर्णा प्राङ्गणादयः; कनकं च. ३. सेना, भूषणविशेषश्च. ४. न वरीणामिति च्छेदः; (पक्षे) नारीणाम्. ५. सुधा-मल-कामयमान, (पक्षे) सुधाम लङ्घा-अयमान. ६. दक्षिणां दिशम्. ७. अश्वसेनया, धानरसेनया च. ८. दूरीकृतदोषः; नाशितदूषणाद्व्यराक्षसश्च.

कल्पद्रुचिन्तामणिकामधेनवस्तटेऽपि मग्नाः खलु दानवारिधेः ।
 स्तोत्रैरजस्रं कथमन्यथार्थिनो धनार्थमस्यैव यशांसि तुष्टुवुः ॥ ५२ ॥
 रत्नावनीविम्बितचारुमूर्तयो विरेजिरे तस्य चमूचराः प्रमोः ।
 विज्ञाय सेवावसरं रसातलाद्विनिःसरन्तो भवनामरा इव ॥ ५३ ॥
 लावण्यकासारतरङ्गसीकरमजैरिवोदृतमुजाग्रपातिभिः ।
 लाजैस्तमानर्चुरुदग्रमन्मथद्रुमप्रसूनैरिव पौरयोपितः ॥ ५४ ॥
 जीवेति नन्देति जयेति चोच्चकैरुदीरिताशीर्जरतीभिरात्मनः ।
 सिद्धेरिव द्वारमवाप तत्क्षणं पुरस्तदानीं युवराजकुञ्जरः ॥ ५५ ॥
 अग्रे प्रसर्पच्चतुरङ्गविरूतां कृशां च मध्ये विशिखावरोधतः ।
 पश्चादतुच्छामपि तां पंताकिनीं प्रियामिव प्रेक्ष्य स पिप्रिये प्रभुः ५६
 हर्षैरिवोत्तम्बितकुम्भशोभितैरुपात्तनानावलभीमतैर्गजैः ।
 निर्यान्तमुत्केय वियोगविह्वला तमन्वगात्सालसमुन्नतैः पुरी ॥ ५७ ॥
 रम्याननेन्दोर्धृतकौननश्रियः श्रितस्य सद्भिः सदनश्रयस्य च ।
 वेगेन भर्तुः पथि गच्छतोऽन्तरं महत्तदा तस्य पुरस्य चाभवत् ॥ ५८ ॥
 श्रेणीव रेणूद्रमनिष्ठितावनिस्फुटीभवच्छेषफणामणित्विषाम् ।
 सर्पस्तु सैन्येषु रराज दन्तिनां मदस्रुतिस्तत्क्षणपातलोहिनी ॥ ५९ ॥
 कम्पाद्भुवः क्षुब्धदेशेपवारिधिस्तदा भविष्यज्जगतोऽप्युपप्लवः ।
 अस्या व्यधास्यन्भरमङ्गुराकृतेर्गजा न चेद्दानजलमिषेचनम् ॥ ६० ॥
 प्रायोऽपदस्पृष्टमहीतलः खुरैर्विन्दूमाभ्यासरसं हया व्यधुः ।
 उन्मत्तमातङ्गचमूमराद्भुवो विभावयामासुरमी विपर्ययम् ॥ ६१ ॥
 लीलाप्रचारेषु यथा यथा व्यधुर्नस्त्राग्रमागोल्लिखन् तुरंगमाः ।

१. रम्या. २. सेनाम्. ३. उपात्ता नाना बलस्य बलेन वा मीमता मयंकरत्वं
 यैः; (पक्षे) बलभी चन्द्रशाला तथा मतैः. ४. सालवत्समुन्नतैः (पक्षे) सालस-
 मिति क्रियाविशेषणम्; ५. वनम्; (पक्षे) कुत्सितं मुखम्. ६. मतामनाश्रयस्य;
 (पक्षे) सदनानां गृहाणामाश्रयस्य.

तत्सर्पिपांसुप्रकरच्छल्यदमूतथा तथोर्व्याः पुलकाङ्कुरोद्गमः ॥ ६२ ॥

अन्तःस्वलंल्लोहस्वलीननिर्गलद्विलोललालजलफेनिलाननाः ।

चेलु पिवन्तः पवनातिरंहसो द्विपद्यशांसीव तुरंगपुंगवाः ॥ ६३ ॥

तस्योत्क्रमालक्ष्यत पार्श्वयोर्द्वयोः समुल्लसल्लोलपृथुप्रकीर्णका ।

ध्यानान्नभोवर्त्मगतेरसशयादुदीर्णपक्षेव तुरंगमावलिः ॥ ६४ ॥

तस्य व्रजद्वीरतुरंगसंनिधौ मयूरपनातपवारणव्रजः ।

वीचीचयोल्लासितशैवलावलीविलासमासादयति स्म तोयधेः ॥ ६५ ॥

दुष्प्रेक्ष्यतामस्य बलाभियोगतो रजोभिस्तत्सर्पिभिरम्बरे गते ।

रक्तोऽपि दोषैकभयादिवोच्चकैर्न दिक्षु चिक्षेप दिवाकरः करान् ॥ ६६ ॥

आसिन्धुगङ्गाविजयार्धसिंहादभिद्रवदुर्वह्याहिनीमृतः ।

त्रस्यद्धरित्रीधरवज्रपञ्जरो बलोदधित्तस्य बभूव दुर्धरः ॥ ६७ ॥

तापापनोदाय सदैव भूत्रयीविहारस्वेदादिव पाण्डुरद्युतिम् ।

कीर्तेर्धयस्यामिव भर्तुस्प्रतो विलोक्य गङ्गां बहु मेनिरे नराः ॥ ६८ ॥

शमोर्जटाजूटदरीविवर्तनप्रवृत्तसस्कार इव क्षितावपि ।

यस्याः प्रवाहः पयसां प्रवर्तते सुदुस्तरावर्ततरङ्गभङ्गुरः ॥ ६९ ॥

पर्यन्तकान्तारसमीरविस्फुरत्तरङ्गविस्फारितफेनलाञ्छिता ।

प्रालेयशैलोरगाराजरेचितप्रलम्बनिर्मोकनिभा विभाति या ॥ ७० ॥

विष्णोरीवाङ्घ्रैर्नखरश्मिरञ्जिता करैरिवेन्दोर्भवमूर्ध्नि लालिता ।

मित्रा हिमाद्रेस्तुहिनैरिवोच्चकैश्चकास्ति या क्षीरसहोदरद्युतिः ॥ ७१ ॥

काञ्चीव रत्नोच्चयगुम्फिता क्षितेर्दिवश्च्युतेवामलमौक्तिकावलिः ।

कृष्टा सशब्दं पुरुहूतदन्तिनो विराजते राजतशृङ्गलेव या ॥ ७२ ॥

सूर्यस्य तापेन दिवानिशं ज्वलन्महौषधीनामकृशः कृशानुभिः ।

तप्तस्य नीहारगिरेरिव द्रवश्चकास्ति यस्याः शुचिरम्भसां श्रवः ॥ ७३ ॥

तीरेऽपि यस्यास्त्रिजगज्जुषश्चरन्तः सार्वभौमोऽपि निमज्जति ध्रुवम् ।

बुद्धयेव नावा घटितोरुकाष्ठया ततार तृष्णामिव तां स जाह्वीम् ॥ ७४ ॥

हेलोत्तरतुङ्गमतङ्गजावलीकपोलपालीगलितैर्मदाम्बुभिः ।

गङ्गाजलं कज्जलमञ्जुलीकृतं कलिन्दकन्योदकविभ्रमं दधौ ॥ ७५ ॥

एके भुजैर्वारणसेतुभिः परे चमूचराः केचन नौभिरायताम् ।

अहाय जहोस्तनयां यदृच्छया पुरः प्रतिज्ञामिव तामतारिषुः ॥ ७६ ॥

उत्साहशीलाभिरलं जडात्मिका त्रिमार्गगासंख्यपथप्रवृत्तिभिः ।

तद्वाहिनीभिः प्रसभं दिवौकसां कथं न पश्चात्क्रियते स वाहिनी ॥ ७७ ॥

नागैः समुत्सर्पिभिराक्षिपन्नगान्पुरीरशेषाः पटवेश्मभिर्जयन् ।

उत्केतनैर्भूरिवनानि तर्जयन्नदीक्ष्मभूभिः स विडम्बयन्नगात् ॥ ७८ ॥

प्रेमिति विधुरा ये मिथ्यात्वं पथः प्रतिपेदिरे

पिदधुरपि ये कूटारम्भैर्दिग्गम्बरदर्शनम् ।

प्रेमगुणबलबांस्तानुचैः प्रमथ्य गिरीधरा-

न्वमिह सुगमं कुर्वन्मार्गं जगाम जिनेश्वरः ॥ ७९ ॥

इत्युच्चैस्तनवप्रभूषणवतीर्नारीः पुरीर्वा श्रय-

न्कान्तारङ्गमितानरीनिव नगेष्वा लोकयन्किनरान् ।

देशानप्यतिलह्वयन्संमकरान्सिन्धुप्रवाहानिव

प्राप प्रेमवतीमिवात्तमैदनां देवः स विन्ध्यस्थलीम् ॥ ८० ॥

इति महाकविश्रीहरिचन्द्रविरचिते धर्मशार्माभ्युदये महाकाव्ये नवमः सर्गः ।

१. अतिशयेनाप्रमाणाः; (पक्षे) प्रमाणपञ्चकापलक्षिततर्कशास्त्रविह्वलाः

२. मार्गस्य, जिनदर्शनस्य च. ३. शिखरारम्भे; अनुचितप्रारम्भश्च. ४. दिगाक्ष-

शावलोकनम्; जिनदर्शनं च. ५. सुपन्नदसैन्यवान्; चतुर्दशगुणस्यानशक्तिमांश्च.

६. पर्यतेन्द्रान्; समर्थानैवायिकप्रभृतिवादिनश्च. इत्यादर्शपुस्तकस्य टिप्पणम्.

७. उच्चैः-स्तनवप्रः (पक्षे) उच्चैस्तनवप्र इति च्छेदः. ८. इवार्थे. ९. कान्ता-

रङ्ग-इतान्; (पक्षे) कान्तारंगमितान्; १०. सम-करान् (पक्षे) स-मकरान्.

११. कामः; (पक्षे) वृक्षविशेषः.

दशम सर्ग ।

अथाधिपेनार्थयितु दिनाना रयस्य पन्थानमिवोपरिष्ठात् ।
 पादाग्रनम्रेण निपेव्यमाण घराधर विन्ध्यमसो ददर्श ॥ १ ॥
 समुन्नमत्कूटपरम्पराभिराक्रान्तमन्त पृथुकदराभि ।
 भुवोऽर्धमर्धं नभसो गृहीत्वा मन्ये यमुच्चैर्विदधे विधाता ॥ २ ॥
 स्रष्टा दधालेव महानदीना महानदीना शिखरोन्नतिं य ।
 स्वर्गादिहागत्य सदैवभोगै सदा नभोगेरनुगम्यमान ॥ ३ ॥
 मुनेर्महिम्नामभितो निरोद्धुरध्वानमन्वेष्टुमिवोत्सुको य ।
 शृङ्गाप्रलम्बोडुचयच्छलेन नक्त समुन्निद्रसहस्रनेत्र ॥ ४ ॥
 प्रस्थेरदुस्यै कलितोऽप्यमान पादैरमन्दै प्रसृतोऽप्यगेन्द्र ।
 युक्तो वनैरप्यवन श्रिताना य प्राणिना सत्यमगम्यरूप ॥ ५ ॥
 विहाय मानं सरवासभूमाविर्हयमान सहसा सुरस्त्री ।
 रसालसार विपिन निरीक्ष्य रसालसा रन्तुमिवेष कान्तम् ॥ ६ ॥
 पञ्चाननोत्क्षिप्तकरीन्द्रकृत्तिर्गुहान्वितो दत्तशिवाप्रमोद ।
 अहिप्रहारोत्पणनीलकण्ठो यो रौद्रभाव कचिदातनोति ॥ ७ ॥
 पुनागनारङ्गलवङ्गजम्बूजम्बीरलीलावनशालि यस्य ।
 शृङ्ग सदापारनमोविहारश्रान्ता श्रयन्ते सविस्तुरगा ॥ ८ ॥
 प्रियायुत सानुनि कुञ्जर गा निकुञ्जरङ्गा गतमीक्षमाण ।
 मुनीश्वरोऽपि सरति प्रियाया रतिप्रियायासवशेन यत्र ॥ ९ ॥
 वप्रक्रीडाप्रहतिषु दृढैर्यत्र मत्तद्विषाना
 दन्ताघातैर्घटिति जलदामोगभाजो नितम्बात् ।
 पक्षच्छेदव्रणगणगतोद्दामदम्भोलिधारा-
 शल्यानीव स्फुरदुस्तडिदृण्डस्रण्डानि पेतु ॥ १० ॥

मम यदि लवणोदानन्दिसोमोद्भवाया

सममपरमपत्य स्यादह तत्कृतार्था ।

इति किल निशि सूते यस्य सोमोद्भवाना

सितकरमणिभिर्त्तिर्वाहिनीना शतानि ॥ ११ ॥

यन्नाम्बुजेषु अमरावलीनामेणावली सैत्तमरावलीना ।

पपौ सरस्याशुतर गतान्त न वारि विस्फारितरङ्गैतान्तम् ॥ १२ ॥

निर्मुक्तगर्भभरनिर्भरदुर्बलासु

कादम्बिनीषु कटकाग्रविलम्बिनीषु ।

भग्नमनेकमणिभासुररश्मिजालै-

र्य पूरयत्यनुदिन हरिचापलक्ष्मीम् ॥ १३ ॥

स दृष्टमात्रोऽपि गिरिर्गरीयास्तस्य प्रमोदाय विमोर्वभूव ।

गुणान्तरापेक्ष्यमभीष्टसिद्धये नहि स्वरूप रमणीयताया ॥ १४ ॥

सुहृत्तम सोऽथ समासु हृत्तम प्रभाकरइच्छेत्तुमिति प्रेमाकर ।

धरे क्षण व्यापृतकधरेक्षण तमीश्वर ग्राह जगत्तमीश्वरम् ॥ १५ ॥

पूर्वापराम्मोषितटीतरङ्गमालाग्ररङ्गत्कटकोऽयमद्रि ।

त्वत्सेनिकाकान्ततनुश्चकास्ति नग्रीभवन्नन्य इव क्षितीश ॥ १६ ॥

अशेषसुरसुन्दरीनयनवल्लभोऽय दध

न्मदान्धधनसुन्दरभ्रमरुचि सहस्राक्षताम् ।

महावहनभक्तितो मुकुलिताग्रमास्वत्कर

पुरस्तव पुरदरद्युतिमुपैति पृथ्वीधर ॥ १७ ॥

अनेकधातुच्छविभासुरा बलान्निवर्तिता कुम्भभुवार्कमण्डलात् ।

अनेकधातुच्छविभा मुखावला न का श्रयत्यस्य चनाकुलास्तटी ॥ १८ ॥

१ नर्मदाया २ समीचीनशब्दध्रुवणे आसक्त्या ३ प्राप्तधमीपम् ४. हृदया
न्धकारदूरीकरणे सूर्य ५ एतन्नामक ६ पर्वते ७ जगच्चन्द्रम् ८ पृथ्वीछ
न्दोऽपि. ९. अनेक धातु च्छवि भासुरा १०. अगस्त्येन ११. अनेकधा
तुच्छविभा १२. देवाहना

चिम्बं विलोक्य निजमुज्ज्वलरत्नमिच्छौ ,
क्रोधात्मतिद्विप इतीह ददौ प्रहारम् ।

तद्भ्रमदीर्घदशनः पुनरेव तोषा-

लीलालसं स्पृशति पश्य गजः प्रियेति ॥ १९ ॥

पलाय्य निर्यन्मदवारिधारा गिरेरुपान्ते करिणः प्रयान्तः ।

त्वचूर्यनादैस्तुटितोरुमूला विभान्ति कूटा इव निर्लुठन्तः ॥ २० ॥

न वप्रे नवप्रेमबद्धा अमन्ती स्मरन्ती स्मरं तीव्रमासाद्य भर्तुः ।

क्षणादीक्षणादीश बाष्पं वमन्ती दशां कादंशाक्कामिहान्वेति न स्त्रीः २१

प्रकटितोरुपयोधरबन्धुराः सरसचन्दनसौरभशालिनीः ।

मन्दनबाणगणाक्लितविग्रहो गिरिरयं भजते सुभगास्तटीः ॥ २२ ॥

इयं गिरेर्गैरिकरागरञ्जिता विराजते गह्वरवारिवाहिनी ।

पाविप्रहारस्तुटितोरुपक्षतिक्षताद्रलन्तवि नवासघोराणिः ॥ २३ ॥

निर्जयता निजरत्नरुचा मां मन्दरसानुगतारमणीनाम् ।

सा न कदाप्यमुना प्रियते या मन्दरसानुगता रमणीनाम् ॥ २४ ॥

रोद्धुं पुनर्ग्रहपथं लघु हौरिदश्वै-

रश्वरुपद्रुतनिकुञ्जलताप्रवालः ।

शृङ्गादुदमजलदैरयमुन्नमद्भिः

प्रोलङ्घयन्निव मुनेः समयं विभाति ॥ २५ ॥

दिवाकरोच्चापिततापनोपलात्सरारिभालादिव निर्गतो गिरेः ।

समूलमारार्तकुसुमेषु सुन्दरं क्षणादघाक्षीन्मन्दनं हुताशनः ॥ २६ ॥

द्रुपङ्क्तिभिः प्रांशुमनोरमाभिर्गिरौ हरत्याशु मनोऽर्जमाभिः ।

पिकध्वनीनां केमितारमन्ते सुरस्त्रियः सोत्कंमिता रमन्ते ॥ २७ ॥

१ दशमी कामदशाम्. भरणमित्यर्थः. २. मदनबाणः पुष्पविशेषः;
कामशरश्च. ३. मन्दर-सानुव तार-रमणीनाम्. ४. मन्द-रस-अनुगता. ५. सूर्य-
संबन्धिभिः. ६. कुसुमेषु इति सप्तमी; (पक्षे) कुसुममयैरिषुभिर्बाणैः सुन्दरम्.
७. वृक्षविशेषम्. कामं च. ८. अरं ग्रीवम्. ९. कामुकम् १०. सोत्कण्ठं प्राप्ताः.

विस्तारं पथि पुरतोऽधिकं दधाना वक्रत्वं विषमविषा प्रदर्शयन्ती ।
 एतस्मात्प्रसरति शैलं वामललात्कैर्न्येयं सरिदुरगीव मेकलस्य ॥ २८ ॥
 उन्मीलन्नवनलिनीवनप्रसूनं भात्येतद्गतमलमम्बु नर्मदायाः ।
 निर्भिन्नं शिखरशतैरमुष्य पुष्यन्नक्षत्रं पतितमिवान्तरिक्षखण्डम् ॥ २९ ॥
 मुदा पुलिन्दीभिरिहेष्यते भवान्कान्तारसानुग्रहभूरिभान्वितः ।
 अयं महीध्रोऽप्यधिरुह्यते भिया कान्तारसानुग्रहभूरिभान्वितः ॥ ३० ॥

सत्सूत्रमत्र तरुतीरनिकुञ्जवेदी-

विद्यामठे कलरवक्रमपाठकेषु ।

अश्रान्तमेव निगदत्सु यधूद्वितीयः

को नाम कामनिगमाध्ययनं न घटे ॥ ३१ ॥

भियेव धाव्या स्थलपङ्कजाक्ष्या निरीक्ष्यमाणं वनसैरिभाणाम् ।

क्रीडत्युदञ्चद्वनपङ्कशृङ्गं गिरेः शिशूनामिव वृन्दमग्रे ॥ ३२ ॥

त्वत्सैनिकास्तुल्यमदुर्महामयं निर्लिंशचक्रेष्वराहवा नराः ।

नश्यत्सु सिंहादिषु तेन निर्भया निर्लिंशचक्रेषु वैराहवानराः ॥ ३३ ॥

यो नारङ्गः सरल इति यो यश्च पुंनागनामा

ज्ञात्वा वृक्ष सरसपयसा पोषितः पालितश्च ।

गूढं सोऽपि प्रथयति निषिं यत्परोहाग्रहस्तै-

स्तात्किं युक्तं गिरिरयमिति व्याकुलो रोरवीति ॥ ३४ ॥

जराधवलमौलिभिः प्रचुरसौविदलैरिव

प्रफुल्लतरुभिर्वृता प्रणयिनामुनोत्सङ्गिता ।

परिष्वजति चन्दनावलिरियं भुजंगान्यत-

स्ततोऽतिगहनं स्त्रियश्चरितमत्र चन्दामहे ॥ ३५ ॥

१. पर्वतरूपवल्मीकात्, २. नर्मदा. ३. कान्तार-रस अनुग्रहभू-इमान्विता.

४. कान्तार सानु ग्रहभूरि-भ-अन्वितः. ५. निर्लिंश चक्र-इषु-वर-आहवा.

निर्लिंश खड्गः. ६. द्विंशसमूहेषु. ७. वराहवानरा.

भेन्दाक्षमन्दा क्षणमत्र तावन्नव्यापि न व्यापि मनोभवेन ।

रामा वराः मौवनिरन्यपुष्टवध्वा नवध्वानवशा न यावत् ॥ ३६ ॥

कुपितकेसरिचक्रचपेटया करटिकुम्भतटादग्निपातिताः ।

इह विभान्ति तरुस्खलनन्युतस्फुरदुडुप्रकरा इव मौक्तिकाः ॥ ३७ ॥

प्रणयिनि नवनीवीग्रन्थिमुद्भिद्य लज्जा-

विधुरसुरवधूनां मोचयत्यन्तरीयम् ।

अधिरजनि गुहायामत्र रत्नप्रदीपे

कंरकुवलयघाताः साध्वपार्याभवन्ति ॥ ३८ ॥

नवो घनी यो मदनायको भवेन्न बोधनीयो मदनाय को भवे ।

स सुभ्रुवामत्र तु नेत्रविभ्रमैर्विबोध्यते सत्तिलकोऽपि कानने ॥ ३९ ॥

उद्भिद्य भीमभवसंततितन्तुजालं

भार्गेऽपवर्गनगरस्य नितान्तदुर्गं ।

लब्ध्वा भवन्तमभयं जिन सार्थवाहं

प्रस्थातुमुत्थितवतामयमग्रभूमिः ॥ ४० ॥

वनेऽत्र पाकोल्वणदाडिमीफलप्रकाशमीकाशमणिं नवोदितम् ।

जिहृक्षवोऽमी निपतन्ति वानरा अनूदण्डाग्रनिवारिता अपि ॥ ४१ ॥

कैटके सरोजवनसंकटके हरिणानपास्य सविधे हरिणां ।

करटकैर्दलयता कैरटं करिणः क्षताः स्फुटमिहोकरिणः ॥ ४२ ॥

केदं नभः क्व च दिशः क्व च पुष्पवन्तौ

क्षताः प्रकामतरलश्रुतयश्च ताराः ।

१. लज्जाव्याकुला. २. नवीनापि. ३. व्याप्ता. ४. लक्ष्मीस्थानम्. ५. कोकिलया.
६. नवीनकूजिताधीना. ७. निष्फला भवन्ति. ८. तरुणः. ९. संसारे. १०. वृक्ष-
विशेषः. स च नारीकटाक्षपातेन विकसितो भवतीति प्रसिद्धिः. ११. सूर्यम्.
१२. अद्रिनितम्बे. १३. सिंहेन. १४. कुम्भम्. १५. आकरः खनिरेषामस्ति
योनित्वेन ते. आकरजा इत्यर्थः. १६. चन्द्रसूर्या.

मन्येऽमुना नंगनिशागतिना गिलित्वा

सर्वं स्वमेव विहित ननु पीनपीनम् ॥ ४३ ॥

दूरेण दावानलशङ्कया मृगास्त्यजन्ति शोणोपलसचयशुतीः ।
इहोच्छलच्छोणितनिर्झराशया लिहन्ति च प्रीतिजुष क्षण शिवा ॥ ४४ ॥

स्मरति स्म रतिप्रियाद्यत क्षणमीक्षणमीलितं रतम् ।
परमाप रमात्र तैत्तमस्तरसास्तरसा वियोगिनी ॥ ४५ ॥

अत्रोच्चरुक्मशिखरी गिरिरत्र रौप्य
साक्षादिह स्फटिकसारशिलोच्चयोऽपि ।

अस्मिन्वनैहिममयोऽत्र च चित्रकूटो
रक्षैरनेकगिरिभिर्घटितोऽयमेक ॥ ४६ ॥

अनेन पूर्वोपरदिग्विभागयो प्रमाणदण्डायितमत्र भारते ।
अयं कुबेरान्तकगुप्तयोर्दिशोरलङ्घ्यसीमेव पृथु स्थितोऽन्तरे ॥ ४७ ॥
दृष्ट्वा नदन्तीह भवत्यरीणा नवाशु भङ्गाय तिरोहितानाम् ।
यशस्तवोच्चं शुचि किंनरेन्द्रे न वा शुभ गायति रोहितानाम् ॥ ४८ ॥

मेघन्मरुचलितचम्पकचारुपुष्पै-
र्यं च निर्झरजलैश्च वितीर्य पाद्यम् ।

त्वय्यागते मणिशिलावृतविष्टरायः
शैल करोति सकलामयमातिथेयीम् ॥ ४९ ॥

उद्दामसामोद्भवचीलकृतानां प्रत्यारवैर्गुरिदरीमुग्धोत्थैः ।

त्वत्मेन्यसमर्दभवोरुदु खान्मुहुर्मुहुः प्रेतुरस्तेऽयमद्रि ॥ ५० ॥

हृतार्थीहृतार्थीहित त्वा हितत्वात्मदानं सदा नन्दिन चादिनं वा ।

१. पर्यतरात्रिचरेण. २. मृच्छालक्ष्णमन्धकारम्. ३. मृगविशेषाणाम्. ४. सा
मोद्भवा हस्तिन. ५. पूतकरणमार्तव्याहरणमिति मतचम्पूरीका. ६. अयोऽहनाथ
तेऽर्धिनोऽर्धोऽहतायिन. ७. तमर्थं हृतार्थिनामीहित येन तत्संबोधनम् त्वात्मानं
विमालम्बी सप्रभो भालो यस्य. मुषर्मा देवसभा शोभनभयं नापिता प्रापिता सती
स्यापिता प्रकटीकृता दयाति कीर्तिर्देव भवनकर्मणि तत्तयाभूतम् नैति स्तोत्रि.

विभालम्बिभालं सुधर्मा सुधर्मापितस्त्र्यापितस्त्र्याति सा नौति सानौ ॥५१॥

प्राभाकरीरिति गिरो विनिशम्य सम्य-

ग्देवेऽपि तां परिषदं प्रति दत्तनेत्रे ।

एकोऽवतीर्य शिखरादथ किंनराणा-

मिन्द्रः प्रणम्य विनयाज्जिनमित्यवादीत् ॥ ५२ ॥

दिवसैव पुण्यजननी विषयः ॥ धन्यः

सेव्यानि तानि नगपत्तनकाननानि ।

यान्यर्हता भगवता भवता कथंचि-

दध्यासितान्यपरमस्ति किमत्र तीर्थम् ॥ ५३ ॥

मव्यस्तवस्याद्यमलंकृतीनामनर्घरत्नत्रयमाश्रितोऽपि ।

मव्य स्तवस्याद्यमलं कृतानां प्राप्याङ्घ्रिपङ्केरुहयोः क्षणेन ॥ ५४ ॥

अत्र प्रचारो न विपलवानां विपलवानां यदि वा तरूणाम् ।

आवासमसद्गृहसंनिधाने हसन्निधानेशपुरीं ददातु ॥ ५५ ॥

कुंशोपरुद्धां द्रुतमालपल्लवां वरौप्सरोभिर्महितामकरूपाम् ।

नृपेषु रामस्त्वमिहोरीकुरु प्रसीद सीतामिव काननस्थलीम् ॥ ५६ ॥

इत्याकर्ण्य स तस्य किंनरपतेर्भक्तिप्रगल्भां गिरं

श्रान्तं सैन्यमवेत्य वीक्ष्य करिणां संभोगयोग्यां भुवम् ।

देवो यावदचिन्तयन्निधिभृता तावत्क्षणाभिर्मितं

शालामन्दिरमन्दुराट्टवलम्बीप्राकारसारं पुरम् ॥ ५७ ॥

इति महाकविग्रीहरिचन्द्रविरचिते धर्मशर्माभ्युदये महाकाव्ये दशमः सर्गः ।

१. विपदशानाम्. २. विगतकिसलयानाम्. ३. कुशैस्त्वमविशेषैः; (पक्षे) तन्नाम्ना पुत्रेण. ४. द्रुतमालपल्लवाम्; (पक्षे) द्रुतं-आलपल्लवाम्. लवोऽपि सीतायाः पुत्रः. ५. अप्सरसो देवाङ्गनाः; (पक्षे) अद्रियुङ्गानि सरांसि. ६. रमणीयः; (पक्षे) दाशरथिः.

एकदश सर्ग ।

अथ स तत्र निधीश्वरनिर्मिते प्रविशति स पुरे परमेश्वर ।
 स्सुदितोऽपि चतुर्विधसेनया विहितमोहतमोहतिरद्भुतम् ॥ १ ॥
 सुहृदमात्यगणाननुजीविनो नयनिधिर्विनिवेद्य यथायथम् ।
 श्वयमिहोज्ज्वलरत्ननिकेतने स पद्मभाप दमान्वितमानस ॥ २ ॥
 जलमरोच्छलितैः पिहितप्रभोऽभजत मृण्मयतामिव येर्जन ।
 मुकुरवत्स तु तैरपि पासुभिर्नर्मणी रमणीयतरोऽभवत् ॥ ३ ॥
 न घनघर्मपय पृषतोदयो न च तनुत्वमजायत यत्प्रमो* ।
 तदमिनत्यदुता न जगज्जनोत्सवपुषो वपुषोऽध्वपरिश्रम ॥ ४ ॥
 तदपि रूढिवशात्कृतमज्जनो विहितयात्रिकवेपविपर्यय ।
 अयमुवाह सचिं नयनमिया न च न काचन काञ्चनदीधिति ॥ ५ ॥ (युग्मम्)
 नमसि दिक्षु बनेषु च सचरन्तुगणोऽथ गुणाढ्यमियाय तम् ।
 स्सुपमोक्तुमिवैतत्तुपासनारसमय समय स्वमवश्विव ॥ ६ ॥
 हिममहानहिमानमपोहितु सरसतामनुशासितुमङ्गिनाम् ।
 दधदनिन्द्यगुणोपनतामृतक्रमधुर मधुरञ्चैति काननम् ॥ ७ ॥
 कतिपर्यैर्दशनैरिष कोरकैः कुरवकप्रभवैर्विहसन्मुख ।
 शिशुरिव स्खलितस्खलित मधु पदमदादमदालिनि कानने ॥ ८ ॥
 मलयशैलतटीमटतो रवेर्ध्रुवमभूत्पणयी मल्यानिल ।
 पुनस्तुप्य यतो दिशमुत्तरामपरथाप रथाग्रर कथम् ॥ ९ ॥
 कैलविराजिविराजितकानने नवरसालरसालसपद्मपद ।
 सुरमिकेसरकैसरशोभित प्रविससार स सारवले मधु ॥ १० ॥
 अहह निर्दहति स वियोगिना मुमगमङ्गमनङ्गहुताशन ।
 मुहुरेदीरितरोचिरय चलत्कमलया मल्यानिललीलया ॥ ११ ॥

१. विहिता मोहरूपमसौ दृष्टिर्येन २. नरभट्ट ३. अलङ्कारात्. ४. अप-
 रथा-भाप ५. ध्येनिल. ६. पृथविशेष ७. प्रवदितज्वाल.

तदभिधानपदैरिव षट्पदैः शबलिताग्रतरोरिह मञ्जरी ।

कनकमल्लिरिव स्मरधन्विनो जनमदारमदारयदञ्जसा ॥ १२ ॥

समधिरुह्य शिरः कुसुमच्छलादयमशोकतरोर्मदनानलः ।

पथि दिधक्षुरिचैक्षत सर्वतः संभवधूतवधूतरसोऽध्वगान् ॥ १३ ॥

युवतिदीर्घकटाक्षनिरीक्षितः पुलकितस्तिलकः कुसुमच्छलात् ।

अकृत लास्यमिवास्य जगत्पतेरुपवने पवनेरितपल्लवः ॥ १४ ॥

शशिमुखीवदनासवलालसे वकुलमूरुहि पुष्पसमाकुले ।

धृतिमधत्त' परां मधुपावलिः किमसमा न समानगुणे रतिः ॥ १५ ॥

उचितमाप पलाश इति ध्वनिं द्रुमपिशाचपतिः कथमन्यथा ।

अजनि पुष्पपदादलिताध्वगो नृगलजङ्गलजम्भरसोन्मुखः (?) ॥ १६ ॥

गहनकुञ्जलतान्तरितक्रमां सहचरीं निभृतः प्रतिपालयन् ।

विधुरितोऽपि पयौ स पिपासया कुसुमलीनमली न मधु क्षणम् ॥ १७ ॥

रसविलासविशेषविदो नराः कथममी विलयं न ययुः क्षणात् ।

विकसितास्तरवोऽपि विचेतना मृगदृशोऽङ्गं दृशोर्न्यतिपङ्क्तः ॥ १८ ॥

मलयमारुतचूतपिकध्वनिप्रभृतिसायकसंचयमर्पयन् ।

मधुरसौ विदधे स्मरधन्विनं कमपि नाकिपिनाकिजयोजितम् ॥ १९ ॥

श्वसिति रोदिति मुह्यति कम्पते स्खलति ताम्यति यत्सहसाध्वगः ।

तदयमक्षतपक्षशिलीमुखैः किमधुना मधुना हृदि नाहतः ॥ २० ॥

विनिहतोऽयमनाथवधूजनो विधुरिता घुरि ता मुनिपङ्क्तयः ।

सुरभिणा सममेदि नतभ्रुवामिह स मानसमानमतङ्गजः ॥ २१ ॥

इति विशङ्क्य मधोर्वेनवासिनः ग्रहरतः परितोऽपि पराभवम् ।

प्रणयिनीकुचकञ्चुकमुचकैरुरसि को रसिको न दधे जनः ॥ २२ ॥ (कुलकम्)

प्रचलवेणिलताञ्चलताडितोन्नतनितम्बतटस्तरुणीजनः ।

स्सरनिषादकशाभिरिवाहतश्चिरमतोऽरमतोद्धुरदोलया ॥ २३ ॥

स्सरवशीकरणौषधचूर्णवन्निदधतोपरि सौमनस रज ।

किमपरं मधुना वशिनोऽपि ते मुनिजना निजनामवशीकृता ॥ २४ ॥

स्वयमगाद्वसतिं कलिमत्यजदृशमदत्त मुखे प्रियकामिनाम् ।

इति बहूनि चकार वधूजन स किल कोकिलकोविदशिक्षया ॥ २५ ॥

न्युनिवृत्तिजुषा शुचिसगमाद्धृतमुदामिव काननसपदाम् ।

विचक्रिप्रसवावलिरन्वगादिह सिता हसितानुकृतिं मुखे ॥ २६ ॥

सकलदिग्विजये धरमल्लिककुसुमसगतभृङ्गरवच्छलात् ।

इह निनाय जन स्सरभूपतेर्न न वश नवशङ्खभवो ध्वनिः ॥ २७ ॥

युवतिदृष्टिरिवासवपाटला स्सरनृपस्य बभौ नवपाटला ।

प्रणदिता मधुपैरिव कैहला प्रियतमायतमानपराजये ॥ २८ ॥

वपुषि चन्दनमुज्ज्वलमल्लिका शिरसि हारलता गलकन्दले ।

मृगदृशामिति वेपविधिर्नृणामनवमो नवमोऽहमजीजनत् ॥ २९ ॥

इह तृपातुरमर्थिनमागत विगलिताशमवेक्ष्य मुहुर्मुहुः ।

हृदयभूलपयेव भिदा गता गतरसा तरसा सरसी शुचौ ॥ ३० ॥

इह शुना रसना बदनाद्वहिर्निरगमन्नवपल्लवचञ्चला ।

हृदि खराशुकरप्रकरार्पिता किमकृशा नु कृशानुशिखा शुचौ ॥ ३१ ॥

खल इव द्विजराजमपि क्षिपन्दलितमित्रैर्गुणो नवैकन्दल ।

अजनि कामकुतूहलिना पुना रसमय समय स घनागम ॥ ३२ ॥

इह घनेर्मलिनैरपहस्तिता कुटजपुष्पमिषादुडुसतति ।

गिरिवने अमरारवपूत्कृतैरवततार ततारतिरम्भरात् ॥ ३३ ॥

१. वायवशय २. चन्द्रम्, (पक्षे) ब्राह्मणधेष्ठम् ३. स्ये, (पक्षे) छन्द
४. अङ्कुर, (पक्षे) कलह ५. तिरस्कृता, ६. प्रसृतछेदा.

प्रलपता कृपयैव वियोगिना किमपि दाहमहाज्वरशान्तये ।
 शरदिय सरसीषु निरन्तर व्यतनुतातनुतामरस पय ॥ ४५ ॥
 इयमुदस्य करे परिचुम्बत सरसिजास्यममूत्र घनादरा ।
 शरददत्त सुधाकरललनासुखरता खरतापमतो रवे ॥ ४६ ॥
 किमपि पाण्डुपयोधरमण्डले प्रकटितामरचापनखक्षता ।
 अपि मुनोन्द्रजनाय ददो शरत्कुसुमचापमचापलचेतसे ॥ ४७ ॥
 विघटिताम्बुपटानि शनै शनेरिह दधु पुलिनानि महापगा ।
 नवसमागमजातद्वियो यथा स्वजघनानि घनानि कुलस्त्रिय ॥ ४८ ॥
 स्फुरदमन्दतडिद्द्युतिभासुर शरदि शुभ्रमुदीक्ष्य पयोधरम् ।
 कपिशकेसरकेसरिशङ्कया प्रतिनदन्ति न दन्तिगणा क्षणम् ॥ ४९ ॥
 कलमरालवधूमुखस्त्रण्डित विपुलवप्रजले कमलाकरम् ।
 निकटमप्यवधीरयति स्र सांभिनवशालिवशालिपरम्परा ॥ ५० ॥
 अयमनङ्गजस्य मदाम्भस परिमलो न तु शारदमूरुह ।
 इयमैयस्त्रिपदी त्रुटिताभित कमलिनीर्मलिनीवितर्तिर्न तु ॥ ५१ ॥
 हृदयहारिहरिन्मणिकण्ठिकाकलितशोणमणीव नम श्रिय ।
 ततिरुदैक्षि जनै शुकपत्रिणा अमवतामवतारितकौतुका ॥ ५२ ॥
 मरुतिं बाति हिमोदयदु सहे सहसि सततशीतभयादिव ।
 हृदि समिद्धवियोगहुताशने वरतनोरतनोद्वसतिं स्मर ॥ ५३ ॥
 पतितमेव तदा हिममङ्गिना वपुषि कीर्तिहर शरदत्यये ।
 शरणमुद्धतयौवनकामिनीस्तनमरो न मरोपचितो यदि ॥ ५४ ॥
 वहलकुङ्कुमपङ्ककृतादरा मन्दनमुद्रितदन्तपदाधरा ।
 तुहिनकालमतो घनकञ्चुका निजगदुर्जगदुत्सवमङ्गना ॥ ५५ ॥

१ अभिनवशालिवशा अलिपरम्परा २ सप्तच्छदवृक्षस्य ३ लोहभृङ्गला
 ४ अमरीश्रेणि ५ सिन्धुः .

अपि जगत्सु मनोभवतेजसां प्रवणयन्त्यतिरेकमनेकशः ।
 हिममयानि तदा सवितुर्महोर्महिमहानिमहानि वितेनिरे ॥ ५६ ॥
 स महिमोदयतः शिशिरो व्यघादपहतप्रसरत्कमलाः प्रजाः ।
 इति कृपालुरिवाश्रितदक्षिणो दिनकरो न करोपचयं दधौ ॥ ५७ ॥
 विघटयन्नखिलेन्द्रियपाटवं भृशमुरीकृतधर्मदिगाश्रयः ।
 वपुषि विभ्रदसौ तपसा महः कृशमिनः शमिनः समतां दधौ ॥ ५८ ॥
 मृगदृशामिह सीत्कृतकम्पिताघरपुटस्फुटदन्तसमद्युतः ।
 विदधिरे नवकुन्दलता टलत्सुमनसो मनसो धृतिमङ्गिनाम् ॥ ५९ ॥
 सुरमिपप्रवतः कुसुमेष्वमूर्न्मरुवकस्य जनो विगतस्पृहः ।
 सुभगरूपजुषो मृगचक्षुषः प्रैथितमान्यतमान्यगुणेष्विव ॥ ६० ॥
 इह हि रोध्रजांसि यशांसि वा विशदभांसि जगज्जयशालिनः ।
 विदधिरे न मनोभवभूपतेः सममनन्तमनन्तरितं भुवा ॥ ६१ ॥
 करणबन्धविवर्तनसाक्षिणीः समधिगम्य निशाः सुरतक्षमाः ।
 तपसि कामिगणस्तरुणीजनैररमतारमतामसमानसैः ॥ ६२ ॥
 अथ दिदृक्षुममुं रमणीयतामृतगणस्य समं समुपेयुषः ।
 अभिदधे जिनमित्यमराधिपो विनयतो नयतोपितमूत्रयम् ॥ ६३ ॥
 ऋतुकद्रम्यकमाह्वयतीव वः श्रवणगोचरतां युगपद्रूतैः ।
 अमरकोनिलहंसकलापिनां रसकलैः सकलैरपि निःस्वनैः ॥ ६४ ॥
 सेना सुराणामेवमना मित्तारम्भवत्येयाना मधुना च येन ।
 सेना सुराणा मम नामितारं भवत्येयानामधुना चयेन ॥ ६५ ॥
 प्रभावितानेकलतागताया प्रभाविताने कैलता गता या ।

१. महः महिम-हानिम्-अहानि. २. प्रैथित-मान्यतम-अन्यतमगुणेषु. ३. अ-
 मनस्वा. ४. मनोमिरहान्मितारम्भवती. ५. गमनरहिता. ६. कामदेवेन सह.
 ७. कामः. ८. स्तुतिमुखरा. ९. नामिता-अरम्. १०. अयानां भाग्यानां चयेन.
 ११. भवत्येवमधुविषयमोदयतिस्वारा. १२. मनोज्ञता.

प्रभावितानेकैलतागैतार्या सा स्त्री मधौ किं स्पृहणीयपुण्या ॥ ६६ ॥

वीक्ष्याङ्गनां सत्तिलकान्सरागा विलासमुद्रायतनेऽत्र कान्ते ।
गुणांस्त्वयीवाभवदस्तश्चत्राविलो समुद्रायतनेत्रकान्ते ॥ ६७ ॥

पदप्रहारैः पुरुषेण दध्रे मदः समुद्यत्तरुणीहतेन ।

रुतं तदश्रावि वने पिकीनामदः समुद्यत्तरुणीह तेन ॥ ६८ ॥

त्वामद्य केकिध्वनितापदेशात्सुराजमानेन स मानवेन ।

घनागमः स्तौत्यमृतोदयार्थी सुराजमानेनस मा नवेन ॥ ६९ ॥

कलापि नो मन्दरसानुगास्ते पयोदलेशोपहिता हिमांशोः ।

कलापिनो मन्दरसानुगास्ते संभाव्यते तेन शरत्प्रवृत्तिः ॥ ७० ॥

गुणलतेव धनुर्भ्रमरावली शरदि तामरसं गमिताधिकम् ।

ततिरतोऽप्सरसां कुसुमेपुणा शरदितामरसङ्गमिताधिकम् ॥ ७१ ॥

इति वचनमुदारं भाषमाणे मुदारं

प्रशमितवृजिनस्य स्वर्गिनाथे जिनस्य ।

मतिरिह धनगानां रन्तुमासीजगानां

ततिपु कुसुमलीनां वीक्ष्य पालीमलीनाम् ॥ ७२ ॥

इति महाकविध्रीहरिचन्द्रविरचिते धर्मशर्माभ्युदये महाकाव्ये एकादशः सर्गः ।

द्वादशः सर्गः ।

दिदृक्ष्या काननसंपदां पुरादथायमिक्ष्वाकुपतिर्विनिर्नयौ ।

विधीयतेऽन्योऽप्यनुयायिनां गुणैः समाहितः किं न तथाविधः प्रभुः ॥ १ ॥

१. प्रभो-इतान्. २. हे इकलत, इः कामस्तद्वत्कलता मनोज्ञता यस्य तत्संबो-
धनम्. ३. अप्राप्तशुभविधिः. ४. भूमिः. ५. समुद्रा-आयतनेत्रकान्ते. ६. समुत्-
यत्. तरणि-(वृक्षे) इह. ७. हे मनुष्यस्वामिन. ८. हे सुराजम. शोभना राक्ष
मा यस्य तत्संबोधनम्. ९. स्वनेन. १०. मन्दर-सानु-गा-आस्ते. ११. मन्द-रम-
अनुगाः-ते. १२. शरदिता बाणखण्डिता अत एव अमरसङ्गमिता देवसङ्गं प्राप्ता.
अधिकं जले. १३. घनं निरन्तरं गानं यस्यास्त्वाम्.

चमूव यत्पुष्पवतीमृतक्षणे वनस्थली सेवितुमुत्सुको जनः ।
 अचिन्तितात्मकमविप्लवो महान्मनोनुरागः खलु तत्र कारणम् ॥ २ ॥
 विकासिपुष्पद्रुणि कानने जना प्रयातुमीषुः सह कामिनीगणैः ।
 स्मरस्य पञ्चापि न पुष्पमार्गेणा भवन्ति सखा. किमसंख्यतां गता ॥ ३ ॥
 बभौ तदारक्तमलक्तकद्रवैर्वधूजनस्याद्विसरोरुहद्वयम् ।
 पथि स्थलाम्भोरुहकोटिकण्टकक्षतक्षरच्छोणितसंचयैरिव ॥ ४ ॥
 गतागतेषु स्खलितं वितम्बता नितम्बमारेण समं जडात्मना ।
 भुजौ सुवृत्तावपि कङ्कणकणैः किलाङ्गनानां कलहं प्रचक्रतुः ॥ ५ ॥
 गुरुस्तनाभोगमरेण मध्यतः कृशोदरीयं झटिति झुटिष्यति ।
 इतीव काञ्ची कलकिङ्किणीकणैर्मृगीदृशः पूत्कुरुते स वर्त्मनि ॥ ६ ॥
 नितम्बसंवाहनबाहुलालनश्रमोदमारापनयादिभिर्धनैः ।
 धट्टनि चक्रे मुहुरेणचक्षुषां विचक्षणो दक्षिणमारुतः पथि ॥ ७ ॥
 प्रवालशालिन्यनपेतविभ्रमा नितान्तमुच्चैस्तनगुच्छलान्छिता ।
 सलीलमुद्यत्तरुणायलम्बिता वनं ययौ कापि लतेव जङ्गमा ॥ ८ ॥
 नितम्बविम्बप्रसराहतक्रमः कुचस्थलीताडनमूर्च्छितश्च यः ।
 विलासिनीना मलयाद्रिमारुत. स जीव्यते स धसितानिलैः पथि ॥ ९ ॥
 प्रियस्य कण्ठार्पितबाहुबन्धना पथि स्खलन्ती विनिमीलनादृशोः ।
 प्रकाशयन्तीव मनोभवान्धतां जगाम काचिद्वनमेणलोचना ॥ १० ॥
 यथाभवन्नूपुरपाणिकङ्कणकणप्रगल्भो मणिकिङ्किणीरवः ।
 उपेयुपीणा वनमेणचक्षुषां तथा पुरो रास्यमघत्त मन्मथः ॥ ११ ॥
 उदञ्चति भ्रूलतिका मुहुर्मुहुः प्रकम्पते तन्वि यदोष्ठपल्लवः ।
 अयम तेन स्मितपुष्पशातनो विजृम्भते ते हृदि मानमारुतः ॥ १२ ॥

१. पादपुष्पा प्रकटकेषुपा च. २. विलाससहिता पक्षिसचारसमेता च.
 ३. उच्चैस्तन गुच्छलान्छिता, उच्चैस्तनगुच्छलान्छिता. ४. तरुणाय लक्षणे तरुण-
 पुरपेण च अघटम्बिता.

जगज्जनानन्दविधायिनि क्षणे वृथा त्वयारम्भि मृगाक्षि विग्रहः ।
 मनखिनीनां सुलभाभिमानता महानृतुप्रक्रम एष दुर्लभः ॥ १३ ॥
 अथापराद्धं दयितेन कुत्रचिद्विनोपपत्त्येति तवाकूल मनः ।
 परस्परं प्रेम समुन्नतिं गतं भयानि भामिन्यपदेऽपि पश्यति ॥ १४ ॥
 अनन्यनारीप्रणयिन्यपि त्वया यदागसा चिह्नमदर्शि स भ्रमः ।
 रसेन यस्त्वामभितोऽपि वीक्षते कथं स ते विप्रियमाचरिष्यति ॥ १५ ॥
 अपास्तपीयूषमयूखशोभया प्रभातकान्त्येव वियुक्तया त्वया ।
 अनुज्झितस्नेहमरः स सप्रति प्रपद्यते दीप इवाभिषाण्डुताम् ॥ १६ ॥
 कृतेर्ष्ययेव त्वयि दत्तचेतसो गतं क्षुधेव कचिदस्य निद्रया ।
 मुखस्य ते दास्यमिवागतोऽधुना शशी स शीतोऽपि ददाह तद्वपु ॥ १७ ॥
 ध्रुव वियोगे कुसुमेपुमार्गणैस्तवापि भिलं हृदयं विभाव्यते ।
 अमी समुद्रासितसारसौरभाः स्फुरन्ति नि श्वाससमीरणाः कुतः ॥ १८ ॥
 तदस्तु सधिर्युवयोः प्रसीद नः प्रतप्तयोरायसपिण्डयोरिव ।
 सखीभिरित्थं गदितानुकूल्यांचकार कान्तं किल कापि कामिनी ॥ १९ ॥

(कुलकम्)

विभिद्य मानं कलकोकिलस्वने मनोनुरागं मिथुनेषु तन्वति ।
 कुतूहलादेव स केवलं तदा धनुर्धुनीते स्र जगज्जयी सरः ॥ २० ॥
 त्रिनेत्रसङ्ग्रामभरे पलायितः सरस्य विश्वासपदं कथं मधुः ।
 उमार्पितप्रत्यय एष मन्यते विलासिनीर्जावितदानपण्डिता ॥ २१ ॥
 विवर्णतां लोकवहिःस्त्रिपिका मधु प्रमुद्रोहिणमाश्रिता ययुः ।
 नतश्रुवां पादयुगल्य पङ्कजं समाश्रितच्छायमभूत्पदं श्रियः ॥ २२ ॥
 तरुन्निपङ्गानिव बिभ्रतामुना सरस्य पौष्पाः कति नार्पिताः शराः ।
 परं तथाप्येष जगज्जये वधूकटाक्षमेवेषुममन्यत क्षमम् ॥ २३ ॥
 वसन्तलीलामल्यानिरादिभिः समं मनोभूः समयेन युज्यते ।

निरन्तरं तस्य समस्तदिग्जये सहायभावं मुदृशो वितन्वते ॥ २४ ॥
 इति प्रसङ्गादुपलालिताः प्रियैः स्वशक्तिमाकर्ष्य मधुप्रघर्षिणीम् ।
 स्वरूपगर्वोद्धुरकधराः स्वल्पदप्रचारं पथि जग्मुस्त्रिणाः २५ (कुलकम्)
 प्रभोदयाद्वादितलोकलोचनो विलासिनीभिः परिवारितस्ततः ।
 शशीव ताराभिरलंकृतो घनं वनं विवेशोत्तरकोसलेश्वरः ॥ २६ ॥
 गिरीशलीलावनमित्युपश्रुतेर्भ्रमन्निह प्लोषमयादिव स्मरः ।
 न कान्तिपीयूषनिधानकुम्भयोर्मुमोच कान्ताकुचयोरुपान्तिकम् ॥ २७ ॥
 ध्रुवं त्रिनेत्रानलदाहत प्रभृत्युदर्चिषि द्वेषमुपागतः स्मरः ।
 यदत्र सान्द्रद्रुमदीर्घदुर्दिने वने निवासैकरसो बभूव सः ॥ २८ ॥
 इहावमौ मारुतधूतकेतकीपरागपांसुप्रकरः समन्ततः ।
 अनङ्गदायानलमीलितात्मना वियोगभाजामिव भस्मसंचय ॥ २९ ॥
 इतस्ततः कज्जलकोमला दधौ पुरो भ्रमन्ती भ्रमराङ्गनावलिः ।
 जगज्जिगीषोर्विषमेपुममुजः कराग्रवल्गान्निशितासिविभ्रमम् ॥ ३० ॥
 विजित्य चाणैर्मदनस्य कुर्वतः समस्तमेकातपवारणं जगत् ।
 अभङ्गुरां पद्मपदबन्दिनो वने जगुस्तदानीं बिरुदावलीमिव ॥ ३१ ॥
 परागपुञ्जा यदि पुष्पजा भमी न पांसुतरुपाः स्मरमत्तदन्तिनः ।
 अलिच्छलात्यान्धवधाय धावतः कथं तदन्तस्तुटित्वाद्भिष्टृहला ॥ ३२ ॥
 ददत्तवारौष्ठमुपात्तयौवनो मधुः प्रसूनांशुककर्षणोत्सुकः ।
 रत्नायधूनामिह सगमे जनैरदाशं कूजन्निव कोकिलस्वनैः ॥ ३३ ॥
 शिखण्डिना ताण्डवमत्र वीक्षितुं तवास्ति चेच्चेतसि तन्वि कौतुकम् ।
 समात्यमुद्दामनितम्बचुम्बिनं मुकेशि तत्संवृणु केशसचयम् ॥ ३४ ॥
 जलेषु ते वभ्रसरोजनिर्जितो जनैः स्फुटचारसरोरुहाकरः ।
 अदाशं सनीड इवोदरे क्षिपन्कृपाणपुरीमिव पद्मदानलिम् ॥ ३५ ॥
 सविभ्रम वीक्ष्य तवेक्षणद्वयं गतं च वाचालितरलनूपुरम् ।

महोत्पलैर्यारि निमीलितं दिवि ह्रियेव हसैश्च पलायितं जवात् ॥३६॥
 यदि स्फुरिष्यन्ति तवाधरद्युतेः पुरः कियत्कालमशोकपलयाः ।
 तदाधिगत्यान्तस्मद्यतत्रपा ध्रुव गमिष्यन्ति चिवर्णताममी ॥ ३७ ॥
 भव क्षणं चण्डि वियोगिनीजने दयालुरुन्मुद्रय सुन्दरी गिरम् ।
 अमी हताशा प्रथयन्तु मूकता कृतान्तदूता इव लक्षिताः पिकाः ॥३८॥
 उदीरयन्तित्यमृतपपां गिरं विचित्रचाटूक्तिविचक्षणः क्षणात् ।
 प्रसर्पदानन्दतिरोहितक्रुध चकार कश्चित्पणो मनस्विनीम् ३९ (कुलकम्)
 अगोचरं चण्डरुचेरपि द्युतां निकुञ्जलीलासदनेषु पुञ्जितम् ।
 प्रभाभिरुद्भासितवीरुधस्तमो विनिन्यिरे भङ्गमनङ्गदीपिकाः ॥ ४० ॥
 परिभ्रमन्त्यः कुसुमोच्चिचीपया विरेजिरे तत्र सरोजलोचनाः ।
 जिनेन्द्रमम्यर्चयितुं सपर्यया कृतप्रयत्ना वनदेवता इव ॥ ४१ ॥
 उदग्रशालाकुसुमार्धमुद्भजा व्युदस्य पाष्णिद्वयमञ्चितोदरी ।
 नितम्बमूलस्तदुकूलबन्धना नितम्बिनी कस्य चकार नोत्सयम् ॥ ४२ ॥
 करैः प्रवालान्कुसुमानि लोचनैर्नखाशुभिन्तत्र विजित्य महारीः ।
 वधूजनस्यास्य जिघृक्षतो भयात्किलाचकम्पे पवनाहतं वनम् ॥ ४३ ॥
 प्रमत्तकान्ताकरसगमादमी सदागमाभ्यासरसोज्ज्वला अपि ।
 क्षणान्निपेतुः सुमनोगणा यतो ह्रियेव विच्छायमभूत्ततो वनम् ॥ ४४ ॥
 किमन्यदन्ये पिकपञ्चमादयो यशांसि पुण्यैरलभन्त सेवकाः ।
 समर्प्यते कार्यमनङ्गमूपतेः पुनस्तदेकेन वसन्तशास्त्रिणा ॥ ४५ ॥
 इतीय काचिन्नवचूतमञ्जरी म्रियस्य वश्यौपध्यामादे मुदा ।
 स्वमेव तद्दर्शनमात्रकर्मणा विवेद मुग्धा न वशीकृतं पुरा ॥४६॥(युगम्)
 लताप्रदोलाञ्चनलीलया मुहुर्नतोज्ञतस्फारनितम्बमण्डला ।
 श्रम प्रवके पुरुषायितक्रियाप्रकर्षहेतोरिव कापि कामिनी ॥ ४७ ॥

स्वमूर्ध्नि चूडामणिरश्मिकार्मुके निवेशयन्ती नवनीपगोलकम् ।
 पिकाय मर्मव्यथकार्यं कानने निबद्धलक्ष्येव वधूरलक्ष्यत ॥ ४८ ॥
 कयाचिदुज्जृम्भितचारुचम्पकप्रसूनमाला जगृहे न पाणिना ।
 स्मरान्तकप्रस्तवियोगिनीच्युता विडम्बयन्ती कलधौतमेखलाम् ॥ ४९ ॥
 उदग्रशाखाञ्चनचञ्चलाङ्गुलेर्भुजस्य मूलं स्पृशति प्रिये छलात् ।
 स्मितं वधूनामिव धीक्ष्य सप्रपैरमुच्यतात्मा कुसुमैर्दुर्माग्रतः ॥ ५० ॥
 मिथः प्रदत्तैर्नवपुष्पदामभिर्बभूवस्तदानीं मिथुनानि सर्वतः ।
 अवन्ध्यपातप्रसैरः प्रकोपतश्चितानि चाणैरिव पुष्पधन्वना ॥ ५१ ॥
 विपक्षनामापि कुरङ्गचक्षुषां बभूव मन्त्रो ध्रुवमाभिचारिकः ।
 प्रियैस्तदुच्चारणपूर्वमर्पिता प्रसूनमाला यदियाय वज्रताम् ॥ ५२ ॥
 रतावसाने लतिकागृहाद्वधूर्विनिर्यती स्त्रिन्नकपोलमण्डलाः ।
 प्रवीजयन्ति स्र समीरणेरितैः प्रवाललीलाव्यजनैर्महीरुहाः ॥ ५३ ॥
 स्रजो विचित्रा हृदि जीवितेश्वरैः समाहिताश्चारुचकोरचक्षुषाम् ।
 तदन्तरेऽन्तर्विशतो मनोभुवश्चक्रासिरे वन्दनमालिका इव ॥ ५४ ॥
 स्मितं विलासस्य कटाक्षविभ्रमं रतेरनङ्गस्य सुधारसच्छटाः ।
 यशसि तारुण्यनृपस्य मेनिरे विलासिनीनां शिरसि स्रजो जनाः ॥ ५५ ॥
 प्रसूनशून्येऽपि तदर्थिनी तरौ नियोजयन्ती करपल्लव मुहुः ।
 निरीक्षणात्पत्सुरनङ्गविह्वला स्मितं सखीनां विदधे सुलोचना ॥ ५६ ॥
 तदा यदासीत्तुरामणीयकं प्रसूनमालाभरणैर्मृगीदृशम् ।
 भवैति तद्वर्णयितुं तदा सारो यदा कवित्वं लभते प्रसादतः ॥ ५७ ॥
 कृतेऽपि पुष्पावचये समन्ततो लतासु लीलार्पितपाणिपल्लवाः ।
 स्फुरन्नखाशुप्रकरेण तत्क्षणं वितेनिरे पुष्पविभङ्गिमङ्गनाः ॥ ५८ ॥
 प्रसूनलक्ष्मीमपहृत्य गच्छता वधूजनानां मयलोचचक्षुषाम् ।
 वनेन मुक्ता विषमेषुशालिना शिलीमुखस्तत्र निपेतुरन्तिके ॥ ५९ ॥

समुल्लसत्समदवाप्यविन्दुमिर्निरीयमानैरिव लोचनेर्नृणाम् ।
 चपुर्जलार्द्रं श्रमभारभङ्गुरास्तदा वहन्ति स कुरङ्गलोचना ॥ ६० ॥
 शुभ्राम्भोजविशाललोचनयुगोपान्तेषु निभ्रन्नवा
 . सद्यः प्रस्फुटशुक्तिसपुटतटीनिष्क्रान्तमुक्तावृतिम् ।
 मूले च स्तनकुम्भयोरनुकृतश्चोतत्सुधाभ्योलव
 स्त्रीणां जीवितमन्मथ समजनि स्वेदोदभिन्दुमज्ज ॥ ६१ ॥
 वनान्मकरकेतनप्रणयिनः करोल्लासित-
 स्फुरत्कमलकेलयस्तुलितपूर्णचन्द्रानना ।
 व्यशेषकुसुमोच्चयश्रमजलार्द्रदेहास्ततो
 जवाज्जनितविस्मया श्रिय इव स्त्रियो निर्ययु ॥ ६२ ॥
 तादृकान्ताचरणकमलस्पर्शजाप्रत्सरस्य
 मत्सेदाम्बुद्रव इव पुरो विन्ध्यघात्रीधरस्य ।
 सद्दामोर्मिप्रसरपुलको धर्ममर्मव्ययाया
 दृष्ट सैन्यैरसिरिव महाजर्मदाम्भ प्रवाह ॥ ६३ ॥
 इति महाकविभ्रीहरिचन्द्रविरचिते धर्मशर्माभ्युदये महाकाव्ये द्वादशः सर्गः ।

त्रयोदशः सर्गः ।

द्विगुणितमिव यात्रया वनानां स्तनजघनोद्बह्नश्रम वहन्त्य ।
 जलविहरणवान्छया सकान्ता ययुरथ मेकलकन्यका तरुण्य ॥ १ ॥
 जलभरपरिरम्भदत्तचित्ता श्रमसलिलप्रसरच्छलेन रागात् ।
 श्रयममिव समेत्य समुत्सवा सपदि जलैः परिरेभिरे तरुण्य ॥ २ ॥
 क्षितितलविनिवेशनात्मसर्पजसमणिशोणमयूखमद्वियुग्मम् ।
 श्रमनिवहविलम्बमानजिह्वाप्रसरमिवाध्वनि सुभ्रुवा वभासे ॥ ३ ॥
 प्रियकरकलित विलासिनीनां नवशिखिपत्रमयातपत्रवृन्दम् ।
 मृदुकरपरिमर्शनात्तसौख्यं वनमिव पृष्ठगतं रराज रागात् ॥ ४ ॥

इह मृगनयनासु साम्यमक्ष्णोः प्रथममवेक्ष्य विशश्वसुः कुरङ्गयः ।
 तदनु निरुपमैर्भ्रुवो विलसैर्विजितगुणा इव ताः प्रणश्य जग्मुः ॥ ५ ॥
 चदनमनु मृगीदृशो द्रुमाप्राप्ततदलिमण्डलमाशु गन्धलुब्धम् ।
 क्षितिगतशशिनो अमेण राहोरेवतरतो गगनाद्द्युतिं जहार ॥ ६ ॥
 दिनकरकिरणैरुपर्यधस्तात्तुलितकुक्कूलकृशानुभिः परागैः ।
 पुटनिहितसुवर्णवद्वधूभिः स्वतनुरमन्यत हन्त तप्यमाना ॥ ७ ॥
 वनविहरणखेदतिः सहं ते वपुरतिपीनपयोधरं वभूव ।
 इति किल स मुदस्य कोऽपि दोभ्यां युवतिमनाकुलितो जगाम रागी ॥ ८ ॥
 मिलदुरसिजचक्रवाकयुग्माः प्रथयति भास्वति यौवने प्रकाशम् ।
 स्फुटरचकलहंसकास्तरुण्यः सरित इव प्रतिपेदिरे नदी ताम् ॥ ९ ॥
 अधिगतकरुणारसेव रेवा श्रमभरमन्दरुचो विलोक्य तन्वीः ।
 जललव्णनिचितारविन्ददम्भात्सपदि सवाप्पकणेक्षणा वभूव ॥ १० ॥
 प्रकटय पुलिनानि दर्शयाम्भोभ्रमणमुदञ्चय निर्भरं तरङ्गान् ।
 धनजघनगभीरनाभिनृत्यङ्गुकुटि तुलां न तथाप्युपैपि तन्व्याः ॥ ११ ॥
 नयनमिव महोत्पलं तरुण्याः सरसिजमास्यनिमं च मन्यसे यत् ।
 तदुभयमपि विभ्रमैरुमाभ्यां जितमिह वल्गासि किं वृथोद्वहन्ती ॥ १२ ॥
 इति मुहुरपरैर्यथार्थमुक्ता क्षणमपि न स्थिरतां दधौ ह्रियेव ।
 गिरिविवरतलान्यधोमुखी सा परमपराब्धिवधूर्द्रुतं जगाम १३ (कलापकम्)
 प्रकटितपुलकेव सा स्रवन्ती विदलितशैवलराजिमञ्जरीभिः ।
 सरलिततरलोर्मिबाहुदण्डा प्रणयमरादिव दातुमङ्गपालिम् ॥ १४ ॥
 स्मितमिव नवफेनमुद्वहन्ती प्रथममनल्पसरोजकल्पितार्धा ।
 कलविहगरवैरिवालपन्ती व्यतनुत पाथमिवाम्भुर्मिर्नधूनाम् १५ (युग्मम्)
 उपनदि पुलिने प्रियस्य मुक्तामणिमयमूपणमाजि वक्षसीव ।
 स्वयमुपरि निपत्य कापि रागान्मुहुरिह लोलयति स चञ्चलाक्षी ॥ १६ ॥

प्रणिहितमनसो मृगेक्षणानां चटुलविवर्तितनेत्रविभ्रमेषु ।
 प्रविदधुरधिकस्पृहां हृदिन्यां चलश्चफरीस्फुरिते क्षणं युवानः ॥ १७ ॥
 उपनदि नलिनीवनेषु गुञ्जत्यलिनि निमीलितलोचनः कुरङ्गः ।
 तटगतमपि नो ददर्श सैन्यं नहि विषयान्धमतिः किमप्यवेति ॥ १८ ॥
 कथमपि तटिनीमगाहमानाश्चकितदृशः प्रतिमाछलेन तन्व्यः ।
 इह पयसि भुजाबलम्बनाथं समभिसृता इव वारिदेवताभिः ॥ १९ ॥
 अधिगतनदमप्यगाधभावं सलिलविहारपरिच्छदं वहन्त्यः ।
 प्रणयिभिरथ धार्यमाणहस्ताः प्रविचिगुरम्भासि कातरास्तरुण्यः ॥ २० ॥
 अविरलपलितायमानफेनं बेलिनमिवोर्मिभिरङ्गमुद्रहन्ती ।
 जतुबहलवधूपदप्रहारैरजनि सरिज्जरती रूपेव रक्ता ॥ २१ ॥
 ध्वनिविजितगुणोऽप्यनेकधायं रटति पुरः कथमत्रपो मरालः ।
 इति समुचितवेदिनेय तन्व्याः स्थितमिह वारिणि नूपुरेण तूष्णीम् ॥ २२ ॥
 प्रसरति जललीलया जनेऽस्मिन्विसवदनो दिवमुत्पपात हंसः ।
 नवपरिभवलेखभृन्नलिन्या प्रहित इवांशुमते प्रियाय दूतः ॥ २३ ॥
 पृथुतरजघनैर्नितम्बिनीनां स्खलितगतिः पयसांमभूत्प्रवाहः ।
 अधिगतवनिनितम्बभारः कथमथवा सरसः पुरः प्रयाति ॥ २४ ॥
 अपहृतवसने जडेन लौल्याज्जघनशिलाफलके नितम्बवत्याः ।
 करजलिपिपदात्तदाविरासीद्विषमशरस्य जगज्जयप्रशस्तिः ॥ २५ ॥
 कथमधिकगुणं करं मृगाक्षी क्षिपति मयीह वनान्तमाश्रितायाम् ।
 इति विदितपरामवेव लक्ष्मीः सपदि सरोजनिवासमुत्सर्ज ॥ २६ ॥
 निवसनमिव शैवलं निरस्य स्पृशति जने नवसङ्गमाजि मध्यम् ।
 वदनमिव पिघातुमुद्यतोर्मिप्रसरकराथ सरिद्वधूश्चकम्पे ॥ २७ ॥

पृथुतरजघनैर्विलोड्यमाना युवतिजनैः कलुपत्वमाश्रयन्ती ।
 स्वपुलिनमुपसर्पिभिः पयोभिः सरिदुपगोषयति स्म लज्जितेव ॥ २८ ॥
 प्रतियुवति निपेव्य नाभिरन्ध्रेष्वभिनवविन्ध्यदरीप्रवेशलीलाम् ।
 अभजत गुरुगण्डशैल्युक्त्या स्तनकलशाप्रविधट्टनानि रेवा ॥ २९ ॥
 वरतनुजघनाहतैर्गभीरप्रकृतिभिरप्यतिचुक्षुमे पयोभिः ।
 इह विकृतिमुपैति पण्डितोऽपि प्रणयवतीपु न किं जडस्वभावः ॥ ३० ॥
 समसिचत मुहुर्मुहुः कुचाग्रं करसलिलैर्दयितो विमुग्धवध्वाः ।
 मृदुतरहृदयस्थलीप्ररूढसरनवकल्पतरोरिवाभिवृद्धधौ ॥ ३१ ॥
 स्तनतटपरिघट्टितैः पयोभिः सपदि गले परिरेभिरे तरुण्यः ।
 अधिगतहृदया मनस्विनीनां किमु विलसन्मकरध्वजा न कुर्युः ॥ ३२ ॥
 हृदि निहितघटेव बद्धतुम्बीफललुलिताङ्गलतेव कापि तन्नी ।
 इह पयसि सविभ्रमं तरन्ती पृथुलकुचोच्चयशालिनी रराज ॥ ३३ ॥
 तटमनयत चारुचम्पकानां सजमवलागलविच्युतां तरङ्गैः ।
 निजदयितरिपोरिवैर्वह्नेः प्रचुरशिखापरिशङ्कया स्रवन्ती ॥ ३४ ॥
 प्रियतमकरकल्पितेऽङ्गरागे प्रथममगान्न तथा क्लमं सपत्नी ।
 अनुनदि सलिलैर्यथापनीते नखपदमण्डनवीक्षणान्मृगाक्ष्याः ॥ ३५ ॥
 नवनखपदराजिरम्बुजाक्ष्या हृदि जलधिन्दुकरम्बिता बभासे ।
 वरसरिदुपदौकितप्रवालव्यतिकरदन्तुररत्नकण्ठिकेव ॥ ३६ ॥
 सरभसमधिपेन सिच्यमाने पृथुलपयोधरमण्डले प्रियायाः ।
 श्रमसलिलमिपात्सखेदमश्रूण्यहह मुमोच कुचद्वयं सपत्न्याः ॥ ३७ ॥
 प्रियकरसलिलोक्षितातिपीनस्तनकलशोत्थितसीकरैस्तरुण्याः ।
 प्रतियुवतिरथत्रैसारमग्राक्षरनिकरैरिव ताडिता मुमूर्च्छ ॥ ३८ ॥
 अहमिह गुल्लज्जया हतोऽसि अमर विवेकनिधिस्त्वमेक एव ।
 मुसमनु मुमुक्षीकौ धुनाना यदुपजनं भवता मुहुश्चुक्षुमे ॥ ३९ ॥

इति सरसिस्त्रुअमोत्प्रियाणामनुसरते वंदनानि षट्पदाय ।
 रतिरसरसिकोऽपि लज्जमानः किमपि हृदि स्पृह्यांवभूव कामी ॥ ४० ॥
 (युग्मम्)

प्रियकरसलिलैर्मनस्विनीनां न्यशमि हृदि भवलोऽपि मन्युवहिः ।
 अविरलमलिनाञ्जनप्रयाहो नयनयुगाभिरग्गादिवास्य धूमः ॥ ४१ ॥
 अपहृतवसने जलैर्नितम्बे निहितदृशं करकेलिपङ्कजेन ।
 प्रियमुरसि विनिघ्नती सरस्य स्फुटमकरोल्लुसुमायुषत्वमेका ॥ ४२ ॥
 मुखतुहिनकरेऽपि संहतेन स्तनयुगलेन तुलां कुतोऽधिरूढे ।
 इति जघनहतं पयो वधूनां रजनिवियोगिविहंगमौ निरासे ॥ ४३ ॥
 सरमसमिह यत्तटात्तन्त्यः प्रविविशुरन्तरशङ्कितास्तरुण्यः ।
 घनपुलक इवाश्रयो जलानां तदुदितवुद्बुदबिन्दुभिर्बभूव ॥ ४४ ॥
 प्रियकरविहितामृताभिपेकैरुसि हरानलदग्धविग्रहोऽपि ।
 प्रतिफलितचलद्विरेफदम्भादजनि सजीव इव सरस्तरुण्याः ॥ ४५ ॥
 निपतितमरविन्दमङ्गनायाः श्रवणतटादतिदुर्लभोपभोगात् ।
 मधुकरनिकरस्वनैर्विलोले पद्मसि शुचेव समाकुलं रुरोद ॥ ४६ ॥
 अविरललहरीप्रसार्यमाणैस्तरलदृशश्चकितेव केशजालैः ।
 स्तनकलशतटान्ममज्ज यत्रान्तरमकरी सरितः पयस्यगाधे ॥ ४७ ॥
 अभजत जघनं जघान वक्षस्तरलतरङ्गकरैश्चकर्ष केशान् ।
 विट इव जलराशिरङ्गनानां सरमसपाणिपुटाहतश्चकूज ॥ ४८ ॥
 मुखमपहतपद्ममङ्गनानां प्रचलजलैरवलोक्य शङ्कितेव ।
 सरिदकृत पुनस्तदर्थमूर्ध्निप्रसरकरार्पितशेवलप्ररोहैः ॥ ४९ ॥
 सपदि वरतनोस्तन्यतान्तर्य इह परिष्वजता जडेन रागः ।
 स किल विमलयोर्युगे तदक्ष्णोः स्फटिक इव प्रकटीबभूव तस्याः ॥ ५० ॥

निरलकमपवस्त्रमस्तमाल्यं क्षततिलकं च्युतयावकाशरौप्यम् ।
 सह दयिततमैर्निपेव्यमाणं सुरतमिवाम्बु मुदेऽभवद्वधूनाम् ॥ ५१ ॥
 श्रवणपथरतापि कामिनीनां विशदगुणाप्यपदूपणापि दृष्टिः ।
 अभजत जडसंगमेन रागं घिगाधिकनीचरताश्रयं जनानाम् ॥ ५२ ॥ -
 धुतकरवलयस्वनं निशम्य प्रतियुवतेरलिखण्डिताधरायाः ।
 अविहितकथया कयापि सेष्यं विवलिक्कंधरमैक्षि जीवितेशः ॥ ५३ ॥
 अकलुषतरवारिभिर्विभिन्नास्वभिनवपत्रलतासु कामिनीनाम् ।
 नखपदविततिर्दधौ कुचान्तर्भुवि परिशेषितरक्तकन्दलीलाम् ॥ ५४ ॥
 अविरतजलकेलिलोलकान्तास्तनकलशच्युतकुङ्कुमैस्तदानीम् ।
 कृतग्रहलविलेपनेव रेवा यतिमकरोत्सरितामतीव रक्तम् ॥ ५५ ॥
 अहमुदययता जनेन नीचैः पथनिरतापि यदृच्छयोपमुक्ता ।
 इति सरलितवीचिबाहुदण्डा प्रमदभरादिव वाहिनी ननर्त ॥ ५६ ॥
 दिनमंबलमथो गृहान्प्रयाथ क्षणमहमप्यभयं भजामि कान्तम् ।
 इति करुणरुतेन चक्रवाक्या समभिहिता इव ताः प्रयातुमीषुः ॥ ५७ ॥
 इति कृतजलकेलिकौतुकास्ताः सह दयितैः सुदृशस्ततोऽवतेरुः ।
 कल्पितहृदयस्तदा नदोऽपि प्रकटमभूदिव तद्वियोगदुःखैः ॥ ५८ ॥
 जलविहरणकेलिमुत्सृजन्त्याः कचनिचयः क्षरदम्बुरम्बुजाक्ष्याः ।
 परिविदितनितम्बसङ्गसौर्यः पुनरपि बन्धभियेव रोदिति स ॥ ५९ ॥
 मुखशशिविमुखीकृतावतारे सतमसि पक्ष इवोच्चये कचानाम् ।
 अविरलजलबिन्दवस्तदानीमुडुनिकरा इव रेजिरे बधूनाम् ॥ ६० ॥
 प्रणयमथ जलाविलांगुकानां मुमुचुरुद्गारदृशः क्षणात्तदानीम् ।
 ध्रुवमवगणयन्ति जाड्यभीत्या स्वयमपि नीरसमागतं विदग्धाः ॥ ६१ ॥
 अतिशयपरिभोगतोऽम्बुलीलारसमयतामिव सुभ्रुवोऽमिजसुः ।
 सितसिचयपदाद्यदुत्तरङ्गं पुनरपि मेजुरिमाः पयःपयोधिम् ॥ ६२ ॥

१. केशकोटिल्यरादिल्यात्. २. समाप्तप्रायम्. ३. नीर-समागतम्. नीरस-आगतम्.

इति सरसिरुहभ्रमात्प्रियाणामनुसरते वदनानि पदपदाय ।

रतिरसरसिकोऽपि लज्जमान किमपि हृदि स्पृहयावभूव कामी ॥ ४० ॥

(युग्मम्)

प्रियकरसलिलैर्मनस्विनीना न्यशमि हृदि प्रवलोऽपि मन्युबहिः ।

अविरलमलिनाञ्जनप्रवाहो नयनयुगाक्षिरगादिवास्य धूम ॥ ४१ ॥

अपहृतवसने जलैर्नतम्बे निहितदृश करकेलिपङ्कजेन ।

प्रियमुरसि विनिघ्नती सरस्य स्फुटमकरोत्कुमुमायुधत्वमेका ॥ ४२ ॥

मुखतुहिनकरेऽपि सहतेन स्तनयुगलेन तुला कुतोऽधिरूढे ।

इति जघनहत पयो बधूना रजनिवियोगिविहगमौ निरासे ॥ ४३ ॥

सरभसमिह यत्तटात्पतन्त्य प्रविनिशुरन्तरशङ्कितास्तरुण्य ।

घनपुलक इवाशयो जलाना तदुदितवुद्बुदनिन्दुभिर्मभूव ॥ ४४ ॥

प्रियकरविहितामृताभिषेकैरुरसि हरानलदग्धविग्रहोऽपि ।

प्रतिफलितचलद्विरेफदम्भादननि सनीव इव सरस्तरुण्या ॥ ४५ ॥

निपतितभरविन्दमङ्गनाया श्रवणतटादतिदुर्लभोपभोगात् ।

मधुकरनिकरखनैर्विलोले पयसि शुचेव समाकुलं रुरोद ॥ ४६ ॥

अविरललहरीप्रसार्यमाणैस्तरलदृशश्चकितेव केशजालै ।

स्तनकलशतटान्ममञ्च पञ्चान्तरमकरी सरित पयस्यगाधे ॥ ४७ ॥

अभजत जघन जघान वक्षस्तरलतरङ्गकरैश्चकर्ष केशान् ।

विट इव जलराशिरङ्गनाना सरभसपाणिपुटाहतशुक्ल ॥ ४८ ॥

मुखमपहृतपद्ममङ्गनाना प्रवलनैरवलोक्य शङ्कितेव ।

सरिदकृत पुनस्तदर्थमूर्मिप्रसरकरार्पितशेवलप्ररोहै ॥ ४९ ॥

सपदि वरतनोस्तन्यतान्तर्य इह परिप्लवता जडेन राग ।

स किल विमलयोर्युगे तदक्ष्णो स्फटिक इव प्रकटीबभूव तस्या ॥ ५० ॥

निरैलकमपवस्त्रमस्तमाल्यं क्षततिलकं च्युतयावकाधरौघम् ।
 सह द्रयिततमैर्निपेव्यमाणं सुरतमिवाम्बु मुदेऽभवद्वधूनाम् ॥ ५१ ॥
 श्रवणपथरतापि कामिनीनां विशदगुणाप्यपदपणापि दृष्टिः ।
 अभजत जडसंगमेन रागं धिगाधिकनीचरताश्रयं जनानाम् ॥ ५२ ॥ -
 धृतकरवलयस्वनं निशम्य प्रतियुवतेरलिखण्डिताधरायाः ।
 अविहितकथया कयापि सेष्यं विवलितकंधरमैक्षि जीवितेशः ॥ ५३ ॥
 अरुलुपतरवारिभिर्विभिन्नास्वभिनवपञ्चलतासु कामिनीनाम् ।
 नखपदविततिर्दधौ कुचान्तर्भुवि परिशेषितरक्तकन्दलीलाम् ॥ ५४ ॥
 अविरतजलकेलिलोलकान्तास्तनकलशच्युतकुङ्कुमैस्तदानीम् ।
 कृतब्रह्मविलेपनेव रेवा पतिमकरोत्सरितामतीव रक्तम् ॥ ५५ ॥
 अहमुदयवता जनेन नीचैः पथनिरतापि यदृच्छयोपमुक्ता ।
 इति सरलितवीचिबाहुदण्डा प्रमदभरादिव बाहिनी ननर्त ॥ ५६ ॥
 दिनमेवलमथो गृहान्प्रयाथ क्षणमहमप्यभयं भजामि कान्तम् ।
 इति करुणरुतेन चक्रवाक्या समभिहिता इव ताः प्रयातुमीपुः ॥ ५७ ॥
 इति कृतजलकेलिकौतुकास्ताः सह द्रयितैः मुदशस्ततोऽवतेरुः ।
 कलुपितहृदयस्तदा नदोऽपि प्रकटमभूदिव तद्वियोगदुःखैः ॥ ५८ ॥
 जलविहरणकेलिमुत्सृजन्त्याः कचनिचयः क्षरदम्बुरम्बुजाक्ष्याः ।
 परिविदितनितम्बसङ्गसौख्यः पुनरपि बन्धभियेव रोदिति स्म ॥ ५९ ॥
 मुखशशिभिमुखीकृतावतारे सतमसि पक्ष इवोच्चये कचानाम् ।
 अविरलजलबिन्दवस्तदानीमुडुनिकरा इव रेजिरे वधूनाम् ॥ ६० ॥
 प्रणयमय जलाविलाङ्गुकानां मुमुचुरुदारदृशः क्षणात्तदानीम् ।
 ध्रुवमवगणयन्ति जाड्यभीत्या स्वयमपि नीरसमागतं विदग्धाः ॥ ६१ ॥
 अतिशयपरिभोगतोऽम्बुलीलारसमयतामिव मुमुवोऽमिजम्बुः ।
 सितसिचयपदाद्यदुत्तरङ्गं पुनरपि भेजुरिमाः पयःपयोधिम् ॥ ६२ ॥

भैरुदपहृतककणापि काम करकलितामलकङ्कणा तदानीम् ।
 कचनिचयविभूषितापि चित्र विकचसरोजमुखी रराज काचित् ॥ ६३ ॥
 अनुकलितगुणस्य सौमनस्य प्रकटमभूत्कुसुमोच्चयस्य तेन ।
 अहमहमिकया स्वयं वधूर्भिर्यदयमघार्यत मूर्ध्नि सभ्रमेण ॥ ६४ ॥
 समुचितसमयेन मन्मथस्य त्रिभुवनराज्यपदे प्रतिष्ठितस्य ।
 मृगमदतिलकच्छलान्मृगाक्षी न्यधित मुखे नवनीलमातपत्रम् ॥ ६५ ॥
 अभिनवशयिनो भ्रमेण भा मून्मम वदनेन समागतो मृगस्य ।
 श्रवणगतमितीव कापि पाशद्वयमकरोन्माणिकुण्डलच्छलेन ॥ ६६ ॥
 मृगमदघनसारसारपङ्क्तस्तवकितकुम्भनिभस्तनी सखीनाम् ।
 हृदि मदनगनेन्द्रमात्तधूलीमदमिव काचिददर्शयत्कुशाक्षी ॥ ६७ ॥
 लवणिमरसपूर्णनाभिवापीमनु जलयन्त्रघटीगुणोपमानम् ।
 निरवधि दधती कयापि मुक्तामणिमयहारलता न्यषायि कण्ठे ॥ ६८ ॥
 अभिमुखमभिदक्षमानकृष्णागुरघनधूमचयच्छलेन तन्व्य ।
 स्तरपरवशवल्लभाभिसारोत्सुकमनसः परिरेभिरे तमासि ॥ ६९ ॥

रतिरमणविलासोल्लासलीलासु लोला

किमपि किमपि चित्ते चिन्तयन्त्यस्तरण्य ।

प्रविरचितविचित्रोदारशृङ्गारसारा

सह निजनिजनाथे स्वानि धामानि जग्मुः ॥ ७० ॥

इत्थं वारिविहारकेलिलितश्रोणीदुकूलञ्चला

वीक्ष्यैतां परयोपितं मुकृतधूर्धुर्यो जगद्भान्धव ।

तद्दोषोपचयप्रमार्जनविधौ दत्ताशयः साशुको

ऽप्यर्घिं स्नातुमिवापरं दिनमणिस्तत्कालमेवागमत् ॥ ७१ ॥

इति महाकविधीहरीचन्द्रविरचिते धर्मशमाभ्युदये महाकाव्ये त्रयोदश सर्गः ।

चतुर्दशः सर्गः ।

स्वं सप्तधा स्यन्दनसिद्धिदम्भात्कृत्वा समाराधयतोऽथ वृद्धये ।
 ध्वान्तस्य भानुः कृपयेव दातुं प्रस्तावमस्ताचलसंमुखोऽमूत् ॥ १ ॥
 अपास्य पूर्वाममिसर्तुकामो गुप्तां दिशं पञ्चधरेण सूर्यः ।
 विलम्बमानापसरन्मयूरैः पपात पार्श्वैरिव कृप्यमाणः ॥ २ ॥
 खैरामिसारोत्सवसंनिरोधात्क्रोधोद्धुराणामिव बन्धकीनाम् ।
 अर्कस्तदा रक्तकटाक्षलक्षच्छटाभिराताम्ररुचिर्बभूव ॥ ३ ॥
 तां पूर्वगोत्रस्थितिमप्यपास्य यद्धारुणीं नीचरतः सिपेवे ।
 स्वसंनिधानादपसार्यते स्म भहीयसा तेन विहायसार्कः ॥ ४ ॥
 यथा यथा चण्डरुचिः प्रतीच्यां संतापमुत्सृज्य बभूव रक्तः ।
 स्पर्धानुषन्धादिव कामिनोऽपि तथा तथा प्रेमवतीष्वरज्यन् ॥ ५ ॥
 प्राप्तं पुनः प्रैत्यगमोपधीषु न्यासीचकारात्मरुचोऽत्र कञ्चित् ।
 शोषा रविः स्थापयितुं दिनान्ते यियामुरस्ताचलमाजगाम ॥ ६ ॥
 मूर्ध्निव लीलावनकुन्तलाब्धे तिष्ठन्भुवो भानुरिहास्तशैले ।
 चूडामणित्वं प्रययौ दिनान्तेऽप्यहो महत्त्वं महतामचिन्त्यम् ॥ ७ ॥
 अस्ताद्रिमारुह्य रविः पयोधौ कैवर्तवत्क्षिप्तकराम्रजालः ।
 आरुप्य चिक्षेप नमस्तटेऽसौ क्रमात्कुलीरं मकरं च मीनम् ॥ ८ ॥
 आविर्भवद्भ्रान्तकृपाणयष्ट्या छिन्नेव मूले दिनवह्निरुच्चैः ।
 सस्तांशुमत्पक्फला पतन्ती सद्यो जगद्याकुलमाततान ॥ ९ ॥
 विम्बेऽर्धमग्रे सवितुः पयोधौ प्रोद्धत्तपोतमममादधाने ।
 लोलांशुकाष्ठामविलम्बिताहः सांयात्रिकेणाम्बुनि मङ्गुमीपे ॥ १० ॥
 भूयो जगद्गूणमेव कर्तुं तप्तं सुवर्णोज्ज्वलमानुगोलम् ।
 करामसदंशपृतं ययोपेक्षिक्षेप नीरे विधिहेमकारः ॥ ११ ॥

आवर्तगर्तान्तरसौ पयोधेर्न्यधीयत स्यन्दनवाहवैषै ।
 आकृष्य शूरोऽपि तम समूहेरहो दुरन्तो बलिना विरोध ॥ १२ ॥
 प्रवासिना तद्विरहाक्षमेव सूर्येण पत्यारुणकान्तिदम्भात् ।
 दत्त्वालये पञ्चकपाटमुद्रा ययौ सहाम्भोजवनस्य लक्ष्मी ॥ १३ ॥
 दिशा समानेऽपि वियोगदुःखे पूर्वैव पूर्वं यदभूद्विवर्णा ।
 तेनात्मनि प्रेम रवेरतुल्य प्रवासिनोऽनक्षरमाचक्षे ॥ १४ ॥
 कामस्तदानीं मिथुनानि शीघ्र प्रत्येकमेक प्रजहार बाणै ।
 न लक्ष्यशुद्धिर्निबिडान्धकारे भविष्यतीत्याहितचेतसेव ॥ १५ ॥
 अन्योन्यदत्त विसखण्डमास्ये रथाङ्गनाम्नोर्युगल प्रयत्नात् ।
 साय वियोगाद्भुतमुत्पतिष्णोर्जावस्य वज्रागलवद्भार ॥ १६ ॥
 लब्ध्वा पयोमज्जनपूर्वमब्धे रम्याशुकप्रावरण दिनान्ते ।
 मित्रेण दूराध्वचरेण मुक्त वर्माम्बर ध्वान्तमलीमस तत् ॥ १७ ॥
 निर्मज्ज्य सिन्धो सवितुर्दिनान्ते धृतोदुरलोद्धरणाय यत्न ।
 यत्त्वरस्पर्शमवाप्य जम्मुर्भूयोऽपि रत्नाकरमेव तानि ॥ १८ ॥
 मित्रं क्वचित्कूटनिधिर्निघटे वसूनि हृत्वेत्युदितापवाद ।
 सध्यामथोदीरितरागरक्ता शङ्खीमिवान्तर्निदधेऽस्तशैल ॥ १९ ॥
 प्रदोषपञ्चास्यचपेटयोच्चैरुन्मुक्तमुक्तोज्ज्वलतारकौघ ।
 ध्वस्तो नम प्रौढगजस्य भास्वत्कुम्भोपरश्चेन्दुमिषादुदस्त ॥ २० ॥
 अथास्तसंध्यारुधिराणि पातु विस्तारितारामरदन्तुरास्य ।
 वेतालवत्कालकरालमूर्ति समुज्जृम्भे सहसान्धकार ॥ २१ ॥
 अस्ताचलात्कालवलीमुखेन क्षिप्ते मधुच्छन्न इवार्कबिम्बे ।
 उड्डीयमानैरिव चञ्चरीकैर्निरन्तर व्यापि नमस्तमोभि ॥ २२ ॥

१ यथा कश्चिच्छन्ननिधानो मित्रद्रोही इव्य गृहीत्वा मित्रं पातयति, रक्त
 लिप्तां कार्यकारिणीं छुरिकां च पिदधाति तद्वत्

अन्यं जलाधारमितः प्रविष्टे कुतोऽपि हंसे सहिते सहायैः ।
 नमःसरोऽच्छेदगरीयसीमिश्रजं तमःशैवलमञ्जरीभिः ॥ २३ ॥
 अस्मिं गते भासति जीवितेशे विकीर्णकेशेव तमःसमूहैः ।
 ताराश्रुविन्दुप्रफुरैर्वियोगदुःखादिव द्यौ रूढती रराज ॥ २४ ॥
 तेजोनिरम्नाद्विजराजजीवे गते जगत्तापिनि तिग्मरश्मौ ।
 तद्वासहस्यं तमसा विशुद्धौ द्यौर्गोमयेनेव विलिम्पति स्म ॥ २५ ॥
 नूनं महो ध्वान्तभयादिवान्तश्चित्ते निलीनं परिहृत्य चक्षुः ।
 यद्येतसैवेक्षणनिर्व्यपेक्षमद्राक्षुरुच्चावचमत्र लोकाः ॥ २६ ॥
 आश्रामतिक्रम्य मनोभयस्य यियासतां सत्वरमध्वगानाम् ।
 पुनस्तदा नीलशिलामयोच्चमाकारबन्धाधितमन्धकारैः ॥ २७ ॥
 लब्ध्या समृद्धिं रतये स्वभावात्मलीमसानां मलिना भवन्ति ।
 यत्प्राप्तुला दस्युनिशाचराणामभून्मुदे केवलमन्धकारः ॥ २८ ॥
 तथाविधे सूचिमुक्ताप्रभेधे जातेऽन्धकारे वसतिं प्रियस्य ।
 हृत्कक्षलग्नमारदाहवद्विदिशातमार्गेव जगाम काचित् ॥ २९ ॥
 संचार्यमाणा निदिश कामिनीभिर्गृहाद्गृहं रेजुरमी प्रदीपाः ।
 तेजोगुणद्वैपितया प्रवृद्धेन्मनोभिरान्ध्य गमिता इन्द्रोद्यः ॥ ३० ॥
 दधुर्वधूभिर्निदिश साभिलषमुल्लासितप्रांशुशिरसाः प्रदीपाः ।
 प्रत्यालस्यं क्रुध्यदनह्रमुत्तप्रोत्तनाराचनिकायन्नीलाम् ॥ ३१ ॥
 पूर्वाद्रिभित्पन्तरितोऽथ रागात्स्वप्नापनायोपपत्तिः किलेन्दुः ।
 पुरंदराभाभिमुत्तं यशमैश्वर्येण तान्मूलनिमां सक्रान्तिम् ॥ ३२ ॥
 मेरावणेन प्रतिदन्तिपुद्गला क्षते समोभ्यामल्पपूर्वशले ।
 प्राची तटोत्थैरिय धातुचूर्णैरिन्द्रोः यशमैश्वर्येण रराज ॥ ३३ ॥
 उदंशुमत्या कन्या हिमाशोः कोदण्डयष्ट्यार्पितचाणमेव ।
 मेतुं तन्योमगजेन्द्रनासीदापद्रसंधान इन्द्रोदयाद्रिः ॥ ३४ ॥

व्यापारितेनेन्द्रककुब्जवान्या हत्वार्धचन्द्रेण तमोलुलायम् ।
 कीलालधारा इव तस्य शोणा प्रसारिता दिक्षु रुच क्षणेन ॥ ३५ ॥
 अधोदितेन्दो शुक्लचक्षुरक्त वपु स्तनामोग इवोदयाद्रौ ।
 प्राच्या प्रदोषेण समागताया क्षत नखस्येव तदावभासे ॥ ३६ ॥
 इन्दुर्यदन्यासु कला क्रमेण तिथिष्वशेषा अपि पौर्णमास्याम् ।
 धत्ते स्म तद्वेदि गुणान्पुरघ्नीप्रेमानुरूप पुरुषो व्यनक्ति ॥ ३७ ॥
 उद्धर्तुमुद्दामतमिस्रपङ्काद्वधोमापि कार्त्तप्यनिधि पिशङ्ग ।
 भूद्वारलीलाकिणकालिकाङ्ग सिन्धो शशी कूर्म इवोज्जगाम ॥ ३८ ॥
 मुख निमीलन्नयनारविन्द कलानिधौ चुम्बति राशि रागात् ।
 गलत्तमोनीलदुकूलबन्धा श्यामाद्रवच्चन्द्रमणिच्छलेन ॥ ३९ ॥
 एकत्र नक्षत्रपति स्वशक्त्या निशाचरोऽन्यत्र दुनोति वायु ।
 निमील्य नेत्राङ्गमत कथंचित्पत्युर्वियोग नलिनी विपेदे ॥ ४० ॥
 लेभे शशी शोणरुच किरातैयो बाणविद्वेण इवोदयाद्रौ ।
 अग्रेऽवदातद्युतिरङ्गनाना धौत स हर्षाधुजलैरिवासीत् ॥ ४१ ॥
 रात्रौ नभश्चत्वरमापतन्तमुद्वेलदुल्लोलभुज पयोधि ।
 तनूजमिन्दु सुतवत्सरत्वादुत्सङ्गमानेतुमिवोल्लास ॥ ४२ ॥
 तथाश्रुयानेन जगन्महोभि कृतस्तनीयान्शशिनान्धकार ।
 मन्ये यथास्यैव कलङ्कदम्भादनन्यगामी शरण प्रपेदे ॥ ४३ ॥
 कुमुद्वतीविभ्रमहासकेलिं कर्तुं प्रवृत्ते भृशमोपधीशे ।
 प्रमावभाजा ज्वलति स रात्रौ महौपधीना ततिरीर्ष्ययेव ॥ ४४ ॥
 दिवार्कतप्तं कुमुदै मुहत्वात्प्रकाश्यमाने हृदये सिताशु ।
 उत्त्वाततत्पक्षसरोजमूलो रूपेव रेजे लसमानरश्मि ॥ ४५ ॥
 विलासिनीचित्करण्डिकाया जगद्भ्रमात्स्विन्न इवाहि सुप्त ।
 उत्थाप्यते स द्रुतमशुदण्डै सताढ्य चन्द्रेण स्तेर्भुजग ॥ ४६ ॥

शशी जगत्ताडनकुण्ठितानां निशानपट्टः सरमार्गणानाम् ।
 उत्तेजितांस्तान्यदनेन भूयो व्यापारयामास जगत्सु कामः ॥ ४७ ॥
 कर्पूरपूरैरिव चन्दनाल्यैर्मालिकलपैरिव मालतीनाम् ।
 द्यौर्दक्षिणेनेव समं धरिज्या प्रसाधिता चन्द्रमसा कराग्रैः ॥ ४८ ॥
 वपुः सुधांशोः सरपार्थिवस्य मानातपच्छेदि सितातपध्रुम् ।
 धनेन कामास्पदमानिनीनां छाया परा कापि मुखे यदासीत् ॥ ४९ ॥
 किमप्यहो धाष्टर्धमचिन्त्यमस्य पश्यन्तु चन्द्रस्य कलङ्कभाजः ।
 यदेव निर्दोषतया जितोऽपि तस्यौ पुरस्तात्तरुणीमुखानाम् ॥ ५० ॥
 यन्मन्दमन्दं बहलान्धकारे मनो जगामाभिमुखं प्रियस्य ।
 तन्मानिनीनामुदिते मृगाङ्गे मागोपलम्भादिव धावति स ॥ ५१ ॥
 तावत्सती स्त्री ध्रुवमन्यपुंसो हस्ताग्रसंस्पर्शसहा न यावत् ।
 स्पृष्टा कराग्रैः कमला तथा हि त्यक्ताविन्दाभिससार चन्द्रम् ॥ ५२ ॥
 उपात्ततारामणिभूषणामिरायाति पत्यौ निलये कलानाम् ।
 कान्ताजनो दिग्भिरिवोपदिष्टं प्रचक्रमेऽथ प्रतिकर्म कर्तुम् ॥ ५३ ॥
 जनैरमूल्यस्य क्रियन्ममेदं हैमं तुल्यकोटियुगं निबद्धम् ।
 इत्यभ्युजाक्ष्या नययावकाद्रं रूपेव रक्तं पद्मयुग्ममासीत् ॥ ५४ ॥
 त्रिनेत्रभालानलदाहविभ्यत्कंदर्पलीलानगरस्य हैमम् ।
 प्राकारमुच्चैर्जघनस्य पार्श्वे बबन्ध काचिद्रशनाललेन ॥ ५५ ॥
 पयोधराणामुदयः प्रसर्पद्धारानुबन्धेन विलासिनीनाम् ।
 विशेषतः कस्य मलीमसास्यो न दीप्रभावोन्नतिमाततान ॥ ५६ ॥
 चन्द्रोदयोऽर्जुम्भितरागवार्धेर्वलाग्रकल्लोलमिवोल्लुन्तम् ।
 श्वासैः सकम्प निशि मानिनीनां मेने जनो यावत्परक्तमोष्ठम् ॥ ५७ ॥

१. तीक्ष्णीकरणपापाण . २. नायकविशेषेण . ३. प्रसर्पत्-धारानुबन्धेन; प्रसर्प-
 त् धारानुबन्धेन . ४. न दीप्रभावोन्नतिम् . दीप्रभावः कायोद्रेकः ; नदी-

कायस्य एव स्मर एष कृत्वा हृग्लेखनीं कज्जोलमञ्जुलां यः ।
 शृङ्गारसाम्राज्यविभोगपत्रं तारुण्यलक्ष्म्याः सुदृशो लिलेख ॥ ५८ ॥
 श्लक्ष्णं यदेवावरणाय दध्रे नितम्बिनीभिर्नवमुल्लसन्त्या ।
 क्रोधादिवोच्छृङ्खलया तदङ्गकान्त्यात्मनान्तर्निदधे दुकूलम् ॥ ५९ ॥
 आरोप्य चित्रा वरपत्रवल्लीः श्रीखण्डसारं तिलकं प्रकाश्य ।
 नैरङ्गपुंनागनिपेवणीया कयापि चक्रे नवकाननश्रीः ॥ ६० ॥
 आदाय नेपथ्यमथोत्सुकोऽयं कान्ताजनः कान्तमतिप्रगल्भाः ।
 मूर्ता इवाज्ञाः स्मरभूमिभर्तुरलङ्घनीयाः प्रजिघाय दूतीः ॥ ६१ ॥
 गच्छ त्वमाच्छादितदैन्यमन्यव्याजेन तस्यापसदस्य पार्श्वे ।
 ज्ञात्वाशयं ब्रूहि किल प्रसङ्गात्तथा यथासिंहलघिमा न मे स्यात् ॥ ६२ ॥
 यद्वा निवेद्य प्रणयं प्रकाश्य दुःखं निपत्य क्रैमयोरपि त्वम् ।
 प्रियं तमन्त्रानय दूति यस्मात्क्षीणो जनः किं न करोत्यकृत्यम् ॥ ६३ ॥
 नार्थी स्वदोषं यदि बाधिगच्छत्यालि त्वमेवात्र ततः प्रमाणम् ।
 इत्याकुला काचिदनङ्गतापादभिप्रियं संदिदिशे वयस्याम् ६४ (कुलकम्)
 दृष्टापराधो दयितः श्रयन्ते प्राणाश्च मे सत्वरगत्यस्त्वम् ।
 तदत्र यत्कृत्यविधौ विदग्धा दूति त्वमेवेति जगाद काचित् ॥ ६५ ॥
 त्वद्वासवेश्माभिमुखे गवाक्षे प्रतिकर्षणं चक्षुरनुक्षिपन्ती ।
 त्वद्रूपमालिख्य मुहुः पतन्ती त्वत्पादयोः सा गमयत्यहानि ॥ ६६ ॥
 स्त्रीत्वादरुद्धप्रसरो यथास्यां शरैरमोघैः ग्रंहरत्यनङ्गः ।
 साशङ्कवत्केवलपौरुषस्थे तथा न दृष्टे त्वयि किं करोति ॥ ६७ ॥
 यत्कम्पते निःश्वसितैः कवोष्णं गृह्णाति यल्लोचनमुक्तमम्भः ।
 अवैम्यनङ्गज्वरजर्जरं तत्त्वद्विप्रयोगे हृदयं भृगाक्ष्याः ॥ ६८ ॥

आविर्बभूवुः सरसूर्यतापे हारावलीभूलजटा यथाङ्गे ।

त्वन्नामलीना गलकन्दलीयं तथाधिकं शुष्यति चञ्चलाक्ष्याः ॥ ६९ ॥

स्तुत्वा दिने रात्रिमहश्च रात्रौ स्तौति स सा पूर्वमपूर्वतापात् । :

संप्रत्यहो वाञ्छति तत्र तन्नी स्थातुं न यत्रास्ति दिनं न रात्रिः ७० (युग्मम्)

प्रगल्भतां शीतकरः स्फुरन्तु कर्णोत्पलानि प्रसरन्तु हंसाः ।

त्वद्विप्रलम्भज्वरभाजि तस्यां वीणाप्यरीणा रणतु प्रकामम् ॥ ७१ ॥

इत्थं घने व्यञ्जितनेत्रनीरे प्रदर्शिते प्रेम्णि सखीजनेन ।

क्षणान्मृगाक्षी हृदयेधरस्य हंसीव सा मानसमाविवेश ॥ ७२ ॥ (कुलकम्)

प्रकाशितप्रेमगुणैर्वचोभिराक्रम्य बद्धा हृदये सखीभिः ।

आकृष्यमाणा इव निर्विलम्बं ययुर्युवानः सविध वधूनाम् ॥ ७३ ॥

आः सचरन्नम्भसि वारिराशेः श्लिष्टः किमौर्वामिश्रित्वाकलापैः ।

स्विच्चण्डचण्डद्युतिमण्डलाग्रप्रवेशसंक्रान्तकठोरतापः ॥ ७४ ॥

अथाङ्गदम्भेन सहोदरत्वात्सोत्साहमुत्सङ्गितकालकूटः ।

अङ्गानि यन्मुर्मुखद्विपुञ्जभाञ्जीव मे शीतकरः करोति ॥ ७५ ॥

इत्थं वियोगानलदाहमङ्गे निवेदयन्ती सुमुखी सखीनाम् ।

समेपुपस्तक्ष्णमद्वितीयामजीजनत्कापि रतिं प्रियस्य ७६ (विशेषकम्)

आयाति कान्ते हृदयं विधेयविवेकवैकल्यमगान्मृगाक्ष्याः ।

तत्कालनिर्लिङ्गशमनोभवास्त्रसंघातघातैरिव घूर्णमानम् ॥ ७७ ॥

बाष्पाम्बुसंघावितपक्ष्मलेखं चक्षुः क्षणात्स्फारिततारकं च ।

किं प्रेम मानं यदि वा मृगाक्ष्याः प्रियावलोके प्रकटौचकार ॥ ७८ ॥

समुच्छ्वसन्नीवि गलदुकूलं स्खलत्पद्मं सकणकङ्कणं वा ।

प्रियागमे स्थानकमायताक्ष्या विसिसिये प्रेक्ष्य सखीजनोऽपि ॥ ७९ ॥

लावण्यमङ्गे भवती बिभर्ति दाहश्च मेऽभूद्यवधानतोऽपि ।

तद्गृहि शृङ्गारिणि संप्रतीदं कुतस्त्वया शिक्षितमिन्द्रजालम् ॥ ८० ॥

जाह्नव्य यदि प्राप्यमुरोजयोस्ते तद्वेपथुर्मानिनि मे कुतस्त्य ।
 इत्युच्चरंश्चाटुवचासि कश्चिप्रियामकार्षीच्छ्युतमानप्रेगाम् ८१ (सुग्मम्)
 मानस्य गाढानुनयेन तन्व्या निर्वासितस्यापि किमस्ति शेष ।
 इतीव चोद्बु हृदि चन्दनाद्रं व्यापारयामास कर विलासी ॥ ८२ ॥

सम्भ्रमद्ग करकिसलयोल्लासलीलाभिनीत

प्रत्यप्रार्था प्रतिविदधती विस्मयसेरमास्यम् ।

सा दपत्योरजनि मदनोज्जीविनी कापि गोष्ठी

यस्या मन्ये श्ररणमयता जगमुरन्येन्द्रियाणि ॥ ८३ ॥

चन्द्रे सिञ्चति चान्दनेरिव रसेराशा महोभि क्षणा-

दुन्नीलन्मकरन्दसौरभमिव प्रादाय दूतीवच ।

सोत्कण्ठ समुपेत्य कैरवमिव प्रोल्लासि कान्तामुख

स्वस्या केऽपि मधुघ्नता इव मधून्यापातुमारेभिरे ॥ ८४ ॥

इति महाकविश्रीहरिचन्द्रविरचिते धर्मशमाभ्युदये महाकाव्ये चतुर्दश सर्ग ।

पञ्चदश सर्ग ।

भर्गभालनयनानलदग्ध मन्मथं यदधिजीवयति स ।

कोऽपि कल्पतरुमध्वमृत तत्पातुमारमत किंनरलोक ॥ १ ॥

शीतदीधितिविकासि सुगन्ध पनवद्दशनक्रेसरकान्तम् ।

स्त्रीमुख कुमुदवन्मधुपाना पातुमन्न मधुभाजननासीत् ॥ २ ॥

यावदाहितपरिलुति पात्रे चित्तमुत्तरलित मिथुनानाम् ।

तावदन्तरिह विम्बपदेन द्रागमज्जि वदनेरतिलौल्यात् ॥ ३ ॥

दन्तकान्तिशबल सविलासा साभिलाषमपिबन्मधु पात्रे ।

श्लिष्यमाणमिव सोदरभावाद्यक्तरागममृतेन तरुण्य ॥ ४ ॥

१ शैल स्थौन्य च २ दलयुक्तम्, (पक्षे) पञ्चवल्लीमण्डनसमेतम्

यामिनीप्रथमसंगमकाले शोणतां यदमजद्विजनाथः ।
 तन्मधूनि ललनाकरपात्रे सोऽपि नूनमपिबत्प्रतिमूर्त्या ॥ ५ ॥
 श्वासकीर्णनवनीरजरेणुच्छन्ना चपकसीधु पिबन्ती ।
 कान्तपाणिपरिमार्जनशिष्टं मानचूर्णमपि कापि मुमोच ॥ ६ ॥
 निष्ठितासवरसे मणिपात्रे पाणिशोणमणिकङ्कणभासः ।
 कापिशायनधियाशु पिबन्ती काप्यहस्यत सखीभिरमीक्षणम् ॥ ७ ॥
 यौवनेन मदनेन मदेन त्वं कृशोदरि सदाप्यसि मत्ता ।
 तद्विधायमधुना मधुघारापानकेलिकलनास्त्रभियोगः ॥ ८ ॥
 पुण्डरीककमलोत्पलसारैर्यधिवर्णमकरोत्किल वेधा ।
 किं तु कोकनदकान्ति चिकीर्षुर्नेत्रयुग्ममधुना मधुपानात् ॥ ९ ॥
 अङ्गसादमयसादितधैर्यो यो ददाति मतिमोहनमुच्चैः ।
 सोऽपि सस्पृहतया रमणीभिः सेव्यते कथमहो मधुवारः ॥ १० ॥
 सीधुपानविधिना किल कालक्षेपमेव कलयन्मददान्धः ।
 कामिनीं रहसि कोऽपि रिरंसुश्चाटुचारुपदमित्थमवादीत् ॥ ११ ॥ (कुलकम्)
 उल्लास विनिमीलितनेत्रं यन्मृगीदृशि मधूनि पिबन्त्याम् ।
 तन्निपीतचपके स्फुरिताक्ष्यां लज्जयेव गतमञ्जमधस्तात् ॥ १२ ॥
 मद्यमन्यपुरुषेण निपीतं पीयते कथमिवेति जिहासुः ।
 चन्द्रबिम्बपरिचुम्बितमेतत्कामिना बहिरहस्यत काचित् ॥ १३ ॥
 किं न पश्यति पतिं तव पार्श्वे घृष्ट एष सखि शीतमयूखः ।
 आसवान्तरवतीर्ये यदुच्चैः पातुमाननमुपैति पुरस्तात् ॥ १४ ॥
 त्वत्प्रदष्टमथवा कथमग्रे दर्शयिष्यति मुखं स्ववधूनाम् ।
 इत्युदीक्ष्य चपके शशिविम्बं काप्यगद्यत सनर्म सखीभिः १५ (युग्मम्)
 स्त्रीमुखानि च मधूनि च पीत्वा द्वित्रिवेलम्परः कुतुहेन ।

अन्तरं महदिह प्रतिपद्य प्रीतिमासवरसेषु मुमोच ॥ १६ ॥

विम्बितेन शशिना सह नूनं यीवरोरुमिरपीयत मधम् ।

यत्तदीयहृदयान्तरलीनैर्निर्गतं सपदि मन्युतमोभिः ॥ १७ ॥

कामहेतुरुदितो मधुदाने गोत्रमेदमकरोत्पुरतोऽन्यः ।

सगताप्यपुरुषोत्तमबुद्ध्या श्रीन्यवर्तत ततो वनितायाः ॥ १८ ॥

ह्रीविमोहमपनीय निस्सन्नन्तरीयमपि चुम्बितवक्त्रः ।

सस्पृहं प्रणयवानिव भेजे कामिनीमिरसकृन्मधुवारः ॥ १९ ॥

जग्मतुर्मुहुरलक्षकतिकौ यद्विदंशपदवीमधरोष्ठौ ।

तेन मधमधिकं स्वदते स्म स्मेरमन्मथवते मिथुनाय ॥ २० ॥

क्षालितोऽपि मधुना परिपीतोऽप्याननेन दशनैर्दलितोऽपि ।

स्था मुमोच न रुचिं मिथुनानां यत्ततः कथमभूदधरोऽयम् ॥ २१ ॥

त्यज्यतां पिपिपिप्रिय पात्रं दीयतां मुमुमुस्तासव एव ।

इत्यमन्थरपदस्खलितोक्तिः प्रेयसी मुदमदादयितस्य ॥ २२ ॥

कापिशायनरसैरभिषिच्य प्रायशः सरलतां हृदि नीते ।

भ्रूलतासु रचनासु च वाचां मुमुवां घनमभूत्कुटिलस्त्वम् ॥ २३ ॥

प्रोल्लसन्मृगदृशां मदनो हृबालबाल इव सीधुरसेन ।

भ्रूलताविलसितैरिह साक्षात्कस्य हास्यकुमुमं न चकार ॥ २४ ॥

तोपितापि रूपमाहितरोपाप्याप तोपमबला मधुपानात् ।

सर्वथा हि पिहितेन्द्रियवृत्तिर्वाम एव मदिरापरिणामः ॥ २५ ॥

भ्रूलता ललितलास्यमकस्मात्स्मेरमास्यमवधानि वचांसि ।

मुमुवां चरणयोः स्खलितानि क्षीवतां भृशमनक्षरमूत्रुः ॥ २६ ॥

मिन्नमानदृढवज्रकवाटेनास्यता जवनिकामिव लज्जाम् ।

तत्क्षणाच्चितशरासनचण्डः सीधुना प्रकटितो विषमेषु ॥ २७ ॥

प्रावृताः शुचिपटैरतिमृद्धीः स्पर्शदीपितमनोभवमावा ।

प्रेयसीः समगुणा इह शय्याः कामिनो रतिमुखाय विनिन्युः ॥ २८ ॥

कान्तकान्तदशनच्छददेशे लम्बदन्तमणिदीधितिरेका ।

आवभावपजनेऽपि मृणालीनालकैरिव रसं प्रपिबन्ती ॥ २९ ॥

प्रेयसा धृतकरापि चकम्पे चुम्बितापि मुखमाक्षिपति स्म ।

व्याहृतापि बहुधा सकृदूचे किञ्चिदप्रकर्तमेव नमोदा ॥ ३० ॥

उत्तरीयमपकर्षति नाथे प्रावरिष्ट हृदयं स्वकराभ्याम् ।

अन्तरीयमपरा पुनराशु अष्टमेव न विवेद नितम्बात् ॥ ३१ ॥

कामिना द्रुतमपास्य मुखान्तर्धानवस्त्रमिव कञ्चुकमस्याः ।

व्यञ्जितः पृथुपयोधरकुम्भो दुःसहो मदनगन्धगजेन्द्रः ॥ ३२ ॥

पीनतुङ्गकठिनस्तनशैलैराहतोऽपि न मुमूर्च्छ युवा यत् ।

तत्र नूलमधराभृतपानप्रेम कारणमवैम्यवलायाः ॥ ३३ ॥

वक्षसा पृथुपयोधरभारं निष्पिपेप हृदयं दयितायाः ।

कोऽपि कर्तुमिह चूर्णमिहान्तर्लीनदुर्ललितकोपकणानाम् ॥ ३४ ॥

लिष्टमिष्टवनितावपुसादौ नापनेतुमपरः प्रशशाक ।

प्रीतिमिन्नपुलकाङ्कुरशङ्कुप्रोतविग्रह इवामहतोऽपि ॥ ३५ ॥

श्लिष्यतापि जघनस्तनमुच्चैरन्तरे प्रणयिनाहमपास्तम् ।

सुभ्रुवो बलिमिपादिह मध्यं भ्रूविमङ्गमतनिष्ठ रूपेव ॥ ३६ ॥

योपितां सरसपाणिजरेखालंरुतो घनतरः स्तनभारः ।

आवभौ प्रणयिसंगमदृष्योच्छ्वासवेगभरमिन्न इवोच्चैः ॥ ३७ ॥

कर्कशस्तनयुगेन न भग्नास्त्वन्नखा हृदि न वा व्यथितस्त्वम् ।

इत्युदारनवयौवनगर्वा कापि कान्तमधि गर्वमहासीत् ॥ ३८ ॥

सुप्त इत्यतिविविक्ततया स्वं संप्रकाश्य निलयः कुतुकेन ।

ऐक्षतेव सुतनो रतचित्रं बोधितैकतरदीपकनेत्रः ॥ ३९ ॥

नात्र काचिदपरा परिणेतुः प्रीतिधामं वसतीति पुरंध्री ।
 ईर्ष्ययेव परिरव्यवतोऽन्तर्द्रष्टुमस्य हृदयं प्रविवेश ॥ ४० ॥
 कुन्तलाञ्चनविचक्षणपाणिः श्रोत्रमध्यं वदनं वनितायाः ।
 कोऽपि लोलरसनाञ्चललीलाललनाचतुरमोष्ठमघासीत् ॥ ४१ ॥
 पीवरोच्चकुचतुम्बकचुम्बिन्यापुपोष कमितुः करदण्डे ।
 बल्लकीत्वमनुताडिततट्टीकाणकूजितगुणेन पुरंध्री ॥ ४२ ॥
 अङ्गसंग्रहपरः करपातं मध्यदेशमभितौ विदधानः ।
 योषितः स विजिर्गापुरिवान्यः क्षिप्रमाक्षिपति काञ्चनकाञ्चीम् ॥ ४३ ॥
 स्पर्शभाजि न परं करदण्डे कामिनः प्रकटकण्टकयोगः ।
 ईषदुच्छ्वसितकोमलनामीपङ्कजेऽपि मुदृशोऽद्भुतमासीत् ॥ ४४ ॥
 सचरन्नित इतो नतनामीकूपके निपतितः प्रियपाणिः ।
 मेखलागुणमवाप्य मदान्योऽप्यारुरोह जघनस्थलमस्याः ॥ ४५ ॥
 नीविबन्धमिदि बल्लभपाणौ सुभ्रुवः कलकलो मणिकाञ्च्याः ।
 नोदितालिमुस्तोत्सवलीलारम्भसंभ्रमपट्टः पटहोऽभूत् ॥ ४६ ॥
 नीविबन्धमतिलह्वर कराम्ने कामिनः प्रसरतीह यथेच्छम् ।
 भर्त्सना सितमलीकतरा इत्याख्यदक्षतमनङ्गवतीनाम् ॥ ४७ ॥
 पाणिना परिमृशन्नलोलस्तम्भमञ्चितकलापगुणेन ।
 कञ्चिदाकलितमारमहेर्भं मौचयन्निव स्तेषु रराज ॥ ४८ ॥
 भ्रूकपोलचित्रकाधरचक्षुश्चुकादिपरिचुम्बनदक्षः ।
 कोऽपि कोषितवधूप्रतिपिद्धां सान्त्वयन्निव रतिं विरराज ॥ ४९ ॥
 सीलूतानि कलहंसकनकदः पाणिकङ्कणरत्नकृतमुच्चैः ।
 ओष्ठसण्डनमनोभवसूत्रे माप्यतां ययुरमूनि वधूनाम् ॥ ५० ॥
 गण्डमण्डलभुवि स्तनशैले नाभिगह्वरतले च विहृत्य ।
 सश्रमा एव दृशो दयितम्यानङ्गवेदमनि विग्रथमुरासाम् ॥ ५१ ॥

नोत्पपात पतिता नवकामिन्यूरुमूलफलके खलु दृष्टिः ।
 कामिनः प्रमदकारिणि रङ्गस्येव गूढमणिभाजि निघाने ॥ ५२ ॥
 पूर्वशैलमिव तुङ्गकुचाग्रं प्रेयसि श्रयति लोचनचन्द्रे ।
 श्लावितं मनसिजार्णवर्नारैः सुश्रुवो जघनमण्डलमुच्चैः ॥ ५३ ॥
 प्रेहति प्रियतमे निरवधातोद्यवाद्यपटुकूजितरुण्ठे ।
 चित्रलास्यलयवल्गु नितम्बो वल्गति स सुरते वनितायाः ॥ ५४ ॥
 ओष्ठखण्डननखक्षतिवक्षस्ताडनस्तनकचग्रहणाद्यैः ।
 मत्सरादिव मिथो मिथुनानां कामकेलिकलहस्तुमुलोऽभूत् ॥ ५५ ॥
 सोत्सवैः करणसपरिवर्तैश्चाटुभिश्च मणितैः स्तनितैश्च ।
 पूर्णसंस्तुतमपि च्युतलज्जं कामिनां रतमपूर्वमिवासीत् ॥ ५६ ॥
 अक्षुगद्गदगिरामिह तावद्योयितां रतत्रिभौ करुणोक्तिः ।
 तानि शुष्करुदितान्यपि यूनां भेजिरे श्रवणयोरमृतत्वम् ॥ ५७ ॥
 आहतानि पुरुषायितमुच्चैर्घोर्घमीदृगुपमर्दसहत्वम् ।
 कामिमिः क्षणमवेक्ष्य वधूनामन्यतैव सुरते प्रतिपेदे ॥ ५८ ॥
 भग्नपाणिचलया च्युतमाल्या भिन्नतारमणिहारलतापि ।
 ताम्यति स सुरते न कथंचित्त्रेमकर्मणवशेव कृशाङ्गी ॥ ५९ ॥
 स्पष्टघार्ह्यमविरोधितवान्छं मञ्जुकूजितमनादृतदेहम् ।
 चित्रचाटुरुचि यत्प्रणयिन्यास्तत्प्रियस्य रतये रतमासीत् ॥ ६० ॥
 मीलितेक्षणपुटे रतिसौख्यं योपितामनुमवद्विरभीष्टैः ।
 निर्मिमेषनयनैकविभोग्यं तन्निविष्टपमुरां लघु मेने ॥ ६१ ॥
 संवितेनुरधिकं मिथुनानां प्रीतिमप्यवमतात्ममुखानि ।
 प्रेमनिर्भरपरस्परचित्ताराधनोत्सन्नरतानि रतानि ॥ ६२ ॥
 भूरिमथरसपानविनोदैर्गाढशून्यहृदयानि तदानीम् ।
 कान्यपि स मिथुनानि न वेगात्प्राप्नुवन्ति रतिकेलिसमाप्तिम् ॥ ६३ ॥

उत्थितान्यपि रतोत्सवलीलाकौशलापहृतनेत्रमनांसि ।

युक्तमेव मिथुनानि रतान्तेऽन्योन्यवस्त्रवरिवर्तमकार्षुः ॥ ६४ ॥

प्रेयसीपृथुपयोधरकुम्भे बल्लभस्य शुशुमे नस्तपङ्क्तिः ।

चारुतामणिनिधाविव मुद्रावर्णपद्मतिरनङ्गनृपस्य ॥ ६५ ॥

संप्रविश्य बलभीषु गवाक्षैर्वाक्ष्य चोन्नतपयोधरमङ्गम् ।

कामतप्त इव कामधुनीनामाचचाम पवनः श्रमवारि ॥ ६६ ॥

पश्यति प्रियतमेऽवनतास्या कान्तदृष्टदशनच्छदबिम्बम् ।

ऐक्यतेव हृदयं त्रपमाणा स्त्री पुनः स्मरशरस्त्रणचिह्नम् ॥ ६७ ॥

गन्तुमारभत कोऽपि रतान्ते गृह्यमाणवसनान्तरदृष्टम् ।

ऊरुवृण्डमवलम्ब्य तरुण्याः सश्रमोऽपि रतवर्त्मनि भूयः ॥ ६८ ॥

क्षुम्बनेन हरिणीनयनानामोष्ठतो मिलितयावकरागम् ।

ईर्ष्ययेव दयितेक्षणयुग्मं क्षुम्बति सा समयेऽपि न निद्रा ॥ ६९ ॥

इत्थं विलोक्य मधुपानविनोदमद्य-

कान्तारतोत्सवरतान्स्पृहयेव लोकान् ।

चन्द्रोऽपि कैरवमधूनि समं रत्नन्या

पीत्वास्तशैलरतिकाननसंमुखोऽमृत ॥ ७० ॥

इति महाकविधीहरिवन्द्यविरचिते धर्मसर्माभ्युदये महाकाव्ये पद्मदशः सर्गः ।

षोडशः सर्गः ।

सेवायै समयविदागतः सुराणां संदोहः क्षुभितपयोधिमन्द्रनादः ।

धर्माय त्रिभुवनभगवतेऽभ्युदेतु यामिन्याः परिणतिमित्यमाचक्षे ॥ १ ॥

स्थ्यास्तु त्वदमलकीर्तिकीर्तनेषु प्रारब्धेष्वभिनवमागधैरिदानीम् ।

व्योमाग्रात्पतति मुदामरमयुक्तः पुष्पाणां प्रकर इवैष तारकौपः ॥ २ ॥

संमोगं प्रविदधता कुमुद्वतीभिश्चन्द्रेण द्विगुणित आत्मनः कलङ्कः ।

तन्नूनं रतिपरमम्बरान्तर्गतं यात्येनं समवगणय्य यामिनीयम् ॥ ३ ॥

गाढस्त्रीभुजपरिरम्भनिर्मरोद्यन्निद्राणि स्फुटपटहारवैश्च भूयः ।
 घर्तन्ते विधटितसंपुटानि यूनां श्रूकुंसप्रगुणगुणानि लोचनानि ॥ ४ ॥
 दृग्दोषव्यपनयहेतवे सगर्वा निर्वाणोल्मुकमिव कर्परं पुरस्तात् ।
 वक्त्रेन्दोरुपरि तवावतार्य दूरं द्यौरेषा क्षिपति सलक्ष्म चन्द्रबिम्बम् ॥ ५ ॥
 ते भावाः करणविवर्तनानि तानि प्रौढिः सा मृदुमणितेषु कामिनीनाम् ।
 एकैकं तदिव रताद्भुतं स्मरन्तो धुन्वन्ति श्वसनहताः शिरांसि दीपाः ॥ ६ ॥
 यद्दोषोपचिततमोऽपि ते कथामु प्रारब्धास्वमरवरैर्विलीयतेऽस्मिन् ।
 तन्मन्ये तव गुणकीर्तनानि नाम साधर्म्योदयमपि न द्विषां सहन्ते ॥ ७ ॥
 राजानं जगति निरस्य सूरसूतेनाक्रान्ते प्रसरति दुन्दुभेरिदानीम् ।
 यामिन्याः प्रियतमविप्रयोगदुःखैर्हृत्संघेः स्फुटत श्वोद्धटः प्रणादः ॥ ८ ॥
 चेतस्ते यदि चपलं पुरानुशेते तन्मानिन्यमुमधुनापि मान्येशम् ।
 आकर्ष्य ध्वनितमितीव ताम्रचूडस्यानम्रं प्रियमुपसि प्रपद्यतेऽन्या ॥ ९ ॥
 संदष्टे प्रियविधिनाघरीकृतेऽसिञ्जरीतांशौ हिमपवनार्तपान्थवक्त्रैः ।
 सीत्कारं प्रवितनुते विधूतहस्ता मुग्धापि क्षणरजनी विवृत्तलक्ष्मीः ॥ १० ॥
 विध्यस्तां निजवसतिं विलोभ्य कोषान्निष्क्रान्ता किल कमलेयमोपधीशार्त्तं
 निःश्रीकं तमिव शुचावलोकयन्ती स्वं तेजस्त्यजति च पङ्क्तिरोपधीनाम् ११
 संमोगश्रमसलिलैरिवाङ्गनानामङ्गेषु प्रशममितं मनोभवामिम् ।
 उन्मीलज्जलजरजःकणान्किरन्तः प्रत्यूषे पुनरनिलाः प्रदीपयन्ति ॥ १२ ॥
 मुष्मामिः प्रकटितकामकौशल्यभिः साध्वेतन्निधुवनयुद्धमत्र सोढम् ।
 इत्युक्त्वा स्पृशति गुदेव भृङ्गनादैः प्रत्यूषानिललहरी वधूः सखीव ॥ १३ ॥
 प्रागल्भ्यं विहितममीभिरत्ययेऽह्नां नाथस्य प्रतिगृहमित्यसौ रूपेव ।
 प्रत्यूषः पवनकरेण धूमकेशेष्वाकृष्य क्षपयति संप्रति प्रदीपान् ॥ १४ ॥
 मूर्ध्निवोद्धतपलितायमानरश्मौ चन्द्रेऽसिन्नमति विमावरीजरत्याः ।
 अन्योन्यं विहगरवैरिवोल्लसन्त्यो दिग्बच्चो विदधति विष्टवाट्टहासान् ॥ १५ ॥

आसज्योद्धृतचरणापरार्धमेता कण्ठाग्र मुकुलितलोचनास्तरुण्यः ।
 प्रस्थातु शयनतलोत्थितानभीष्टान्याचन्ते प्रकटितचाटु चुम्बनानि ॥१६॥
 पन्निन्यामहनि विधाय कोपपान चिक्रीडुर्निशि यदमी वृमुद्वतीभि ।
 तद्वर्णैर्न परमुदीरयन्ति भृङ्गा कृष्णत्व निजचरितैरपि प्रकामम् ॥ १७ ॥
 पर्यस्ते दिवसमणौ न काचिदासीद्वाघा वस्तिमिरपिशाचगोचराणाम् ।
 इत्याशाः पतितहिमद्रवाश्च लोकान्वात्सल्याद्विहगरुतैरिवाल्पन्ति ॥१८॥
 भात्येषा सुभगतम क्षपापवृत्तौ विच्छाया नमसि निशाकरस्य कान्तिः ।
 एत ते मुखमुकुर प्रमार्ज्य लक्ष्म्या प्रक्षिप्ता स्वगुणदिदृक्षयेव भूति ॥१९॥
 तन्नून म्रियविरहातर्चक्रवाक्या कारुण्यान्निशि रुदित धन नलिन्या ।
 यत्प्रातर्जलत्वलाञ्छितारुणानि प्रेक्ष्यन्ते कमलविलोचनानि तस्या ॥२०॥
 सस्रोडुकमपरिणामिपाण्डुपत्रे व्योमाग्रे द्रुम इव सश्रये स्वगानाम् ।
 उन्मीलत्किसलयविभ्रम भजन्ते जम्भारे ककुभि विभाकरस्य भास २१
 भस्मास्थिप्रकरकपालकश्मलोऽग्रे यः सध्यावसरकपालिनावकीर्णै ।
 तं भासत्युदयति चन्द्रिकोडुचन्द्रव्याजेनावकरमपाकरोति काल ॥२२॥
 नि शेष हृतजनजातरूपवृत्तेर्ध्वान्तस्य प्रविरचितोऽमुनावकाश ।
 इत्युच्चैर्गगनमुदस्तमण्डलाग्रे विच्छिन्नश्रवणकर करोति भानु ॥ २३ ॥
 आरम्भोच्छलिततुरगकुञ्जरश्री क्षुण्णोद्यन्मकरकुलीस्मीनरक्त ।
 देवार्थं विदधद्हीनरदिमरुत्प्रेरुन्मज्जत्ययमहिमाशुमन्दराट्त्रि ॥ २४ ॥
 पायोधेरपजलतैलमुत्थितार्चिर्ध्वान्तच्छिद्रजति रवि प्रदीपलक्ष्मीम् ।
 यस्यामात्युपरि पतङ्गपातमीत्या विन्यस्त मरकतपात्रवद्विहाय ॥ २५ ॥
 दीपेनाम्बरमणिना रथाश्वधूयं सयोज्यारुणघुसृण स्वमेव पात्रम् ।
 नक्षत्राक्षतनिकर पुर क्षिपन्ती प्राचीय प्रगुणयतीव भङ्गल ते ॥ २६ ॥
 पाथोधेरधिगतविद्रुमाशुभिर्वा सिद्धस्त्रीकरकलितार्धकुङ्कुमैर्वा ।
 लोकानामयमनुरागकन्दलैर्वा प्रत्यूषे वपुररुण विमर्ति भानु ॥ २७ ॥

उत्तिष्ठ त्रिजगदधीश मुञ्च शय्यामात्मानं बहिरूपदर्शयाश्रितानाम् ।
 तिग्मांशुर्द्रुतमधिरोहतु त्वदीयैस्तेजोभिर्विजित इवोदयाद्रिदुर्गम् ॥२८॥
 आयातो दुरधिगमामतीत्य वीथीमासीनः क्षणमुदयाद्रिमद्रपीठे ।
 प्रारब्धाभ्युदयमहोत्सवो विवस्वान्दिक्कान्ताः करघुसृणैर्विलिम्पतीव ॥२९॥
 मार्तण्डप्रखरकराग्रपीड्यमानादेतस्मादमृतमिव च्युतं सुधांशोः ।
 मध्नन्त्यो दधि कलशीषु मेघमन्द्रैः प्रध्वानैः शिखिकुलमुत्कयन्ति गोप्यः ३०
 यामिन्यामनिशमनीक्षितेन्दुविम्वं व्यावृत्ते प्रणयिनि भास्करे मुदेव ।
 सोल्लासं मधुकरकज्जलैरिदानीं पशिन्यः सरसिजनेत्रयञ्जयन्ति ॥ ३१ ॥
 सिन्दूरद्युतिमिह मूर्ध्नि कुङ्कुमानां वक्रेन्दौ वसनगतां कुसुम्भशोभाम् ।
 विभ्राणा नवतरणित्विपोऽपि साध्वीर्वैधव्येऽभिजनवधूर्विदूषयन्ति ॥३२॥
 खच्छन्दं विधुमभिसार्य यत्प्रविष्टा प्रातः श्रीः कमलगृहे निरस्य मुद्राम् ।
 मूयोऽपि प्रियमनुवर्तते दिनेशं कः स्त्रीणो गहनमवैति तच्चरित्रम् ॥३३॥
 प्रस्थातुं तव विहितोद्यमस्य मर्तुः प्रोत्सर्पद्वदनविलोलनीलपद्मः ।
 प्राच्यायं सस्रुचितमङ्गलार्थमग्रे सौवर्णः कलश इवांशुमानुदस्तः ॥ ३४ ॥
 तद्धारि द्विरदमदोक्षिते मिथोऽङ्गसंघट्टच्युतमणिमण्डिते नृपाणाम् ।
 राज्यश्रीश्चलनुरगाङ्घ्रि तूर्यनादैर्व्यालोलङ्कजकपटेन नृत्यतीव ॥ ३५ ॥
 मार्तण्डप्रखरकराग्रटङ्कघातप्रक्षुण्णस्यपुटतमस्तुपारकूटाः ।
 उद्योगप्रगुणचमूचरस्य योम्याः प्रस्थातुं तव ककुमोऽधुना वभूवुः ॥३६॥
 आयाति प्रचलतरप्रतापपात्रे नेत्राणां दिवसकृति त्वयीव मैत्रीम् ।
 संतापः प्रकटतरो भवत्विदानीं शत्रूणामिव तपनाश्मनां गणेषु ॥ ३७ ॥
 इत्थं स त्रिदशजनस्य मन्दराद्रिस्तुब्धाम्भोनिनदसमां निशम्य वाणीम् ।
 उत्तस्यौ सितवसनोर्भिरम्यतल्पाद्गुग्धाब्धेः पवनतरङ्गितादिवेन्दुः ॥ ३८ ॥
 उत्तिष्ठनुदयगिरिरिवेन्दुरसाद्देवेन्द्रान्मुकुलितपाणिपङ्कजाप्रात् ।
 सोऽद्राक्षीदथ नमतो नगोपमेम्यः पीठेभ्यो भुवि सरितामिव प्रवाहान् ३९

कारुण्यद्रविणनिघे निघेहि दृष्टिं सेवार्थी भवतु जनश्चिराल्लुतार्थः ।
 यच्चिन्ताभ्यधिकफलान्यसौ ददाना तां चिन्तामणिगणनामपाकरोति ॥४०॥
 इत्युच्चैर्निगदति चेत्रिणामधीशे श्रीधर्म. समुचितविन्नरामरेन्द्रान् ।
 भ्रूदृष्टिस्मितवचसामसौ प्रसादैः प्रत्येकं सदसि यथार्हमाचक्षे ॥ (कुलकम्)
 नि.शेषं भुवनविभुर्विभातकृत्यं कृत्वायं कृतसमयानुरूपवेषः ।
 आरुह्य द्विरदमुदग्रदानमुच्चैः प्रत्यग्रं सुकृतमिवाथ सप्रतस्थे ॥ ४२ ॥
 भास्वन्तं द्युतिरिव कीर्तिवद्गुणाढ्य सोत्साहं सुभटमियोत्सुका जयश्रीः ।
 दुर्धर्षा भुवनविसर्पिणी दुरापा तं सेना त्रिभुवननाथमन्विष्याय ॥ ४३ ॥
 अक्षिप्तप्रलयनटोद्गटादृहासैः प्रेङ्खद्भिः पटुपटहारवैः प्रयाणे ।
 एकत्रोच्छलितरजश्छलेन सर्वाः ससक्ता इव ककुमो भयाद्भूवुः ॥४४॥
 मेण्ठेन द्विपमपनीतबन्धमन्यं प्रेक्ष्यैतत्प्रमथनमांसलाभिलाषः ।
 प्रश्नोत्तद्विगुणमदाम्बुधारमुच्चैरालानद्रुवरमिभो हठादमाह्वीत् ॥ ४५ ॥
 तिष्ठन्ती मृदुलभुजंगराजमूर्धन्युद्रोदु दृढपदमक्षमा क्षेमा ते ।
 कर्णान्तेऽभिहित इतीव भङ्गदूतैर्नागेन्द्रः पथि पदमन्यरं जगाम ॥४६॥
 अश्रयन्त्याश्चरणभरात्करावलम्ब ये दातुं भुव इव लम्बमानहस्ताः ।
 कर्णान्तध्वनदलिकोपकृणिताक्षास्ते जग्मुः पथि पुरतोऽस्य वारणेन्द्रा. ॥४७॥
 संचेलुः प्रचलितकर्णताललीलायातोर्मिव्यतिकरशीतलै. समन्तात् ।
 संपट्टममभरमूर्च्छिता इवाशाः सिञ्चन्त. पृथुकरसीकरैः करीन्द्रा. ॥४८॥
 अश्रान्तं श्रिय इव चारुचामराणां य. पश्चाद्विचरति लोलवालधीनाम् ।
 क्रामद्विर्भुवमभितो जवेन बाहैः स व्यक्तं कथमिव लङ्घितो न वायुः ॥४९॥
 अन्योन्यस्खलनवशादयःस्वलीनप्रोद्गच्छज्वलनकणच्छलेन सान्द्रम् ।
 कान्तारे विदधति भूरिवेगगाथां गन्धर्वा निदधुरिव कुधा दवामिम् ॥५०॥

आक्रान्ते चटुलतुरंगपुंगवाङ्घ्रिपुण्ड्रिणीर्वीवलयरजोभिरन्तरिक्षे ।
 दिङ्मोहात्पतित इव कचिच्चदानीं तिम्माङ्गुर्न नयनगोचरीवभूव ॥ ५१ ॥
 उत्फालैर्द्वुतमवटस्थलीरलङ्घ्यास्तद्वाहैर्गतिरभसेन लङ्घयद्भिः ।
 सर्वत्र श्वसनकुरङ्गपुंगवोत्था संश्रान्तिर्मनसि समादधे न केपाम् ॥ ५२ ॥
 उद्वल्गात्तुरगतरङ्गिताप्रसेनासंचारक्षतशिखरोचयच्छलेन ।
 विन्ध्याद्रेः प्रथमकृताध्वसंनिरोधस्खलूनं शिर इव सैनिकैः प्रकोपात् ॥ ५३ ॥
 उत्त्वाताचलशिखैः पुरः परागेणाधीयैः स्फुटमवटेषु पूरितेषु ।
 सा बुद्धिः खलु रथिनो यदस्य पश्चात्प्रस्थाने सुगमतरो बभूव मार्गः ॥ ५४ ॥
 प्राग्भागं द्विरदभयादुदभदन्तः प्रोत्सृज्य प्रकटितधर्घरोरुनादः ।
 उत्तूर्दन्विकटपदैरितस्ततोऽप्रेदासेरः पटुनटकौतुकं चकार ॥ ५५ ॥
 सर्वाशाद्विपमदबाहिनीषु सेनासंचारोच्छलितरजःस्थलीकृतासु ।
 उड्डीनैर्भ्रमरकुलैरिवावकीर्णं व्योमासीदविरलदुर्दिनच्छलेन ॥ ५६ ॥
 आतङ्गाकुलशबरीवितीर्णगुञ्जापुञ्जेषु ज्वलितदवानलभ्रमेण ।
 कारुण्यामृतरसवर्षिणीं स गच्छंश्चिक्षेप प्रभुरसकृद्वनेषु दृष्टिम् ॥ ५७ ॥
 संसर्पद्बलमरुद्धसिन्धुवेगं मोहामद्विरदतिरस्कृताग्रशृङ्गम् ।
 आक्रम्य ध्वजविजितोरुकन्दलीकं विन्ध्याद्रिं स विभुगुणैरधश्चकार ॥ ५८ ॥
 सर्पस्तु द्विरदबलेषु नर्मदायाः संजातं सपदि पयः प्रतीपगामि ।
 बाहिन्यो मदजलनिर्मितास्त्वमीषामुत्सङ्गं द्रुतमुदघेरवापुरेव ॥ ५९ ॥
 मदन्तद्वयधलमीनिवासलीलालोलेयं नियतमनन्यगा तु लक्ष्मीः ।
 सामर्यप्रसरमितीव चिन्तयन्तो दन्तीन्द्राः सरिति बभञ्जुरम्बुजानि ॥ ६० ॥
 आ स्कन्धं जलमवगाह्य दीर्घदन्तैरामूलोद्धृतसरलारविन्दनालाः ।
 आलोढ्याखिलमुदरं तरङ्गवत्याः कृष्टात्रा बलय इव द्विपा विरेजुः ॥ ६१ ॥
 उन्मीलन्नवनलिनीमराललीलालंकारव्यतिकरसुन्दरीं समन्तात् ।
 आनन्दोदवसितदेहलीमिवार्थथ्रीसिद्धेः सरितमलङ्घयत्स रेवाम् ॥ ६२ ॥

एकान्तं सुरसवरार्धमाश्रयन्ती प्रेक्ष्योच्चैरतनुपयोधराग्रलक्ष्मीः ।
 स्त्रीरत्नोत्सुकमनसापि तेन विन्ध्यारण्यानी गुणगुरुणा स्थिरं सिपेवे ॥६३॥
 उत्तुङ्गद्रुमवलमीषु पानगोष्ठीव्यासकैर्मधुपकुलैर्निनीलनमुक्तम् ।
 विभ्राणामधु मधुरं प्रसूनपात्रे गञ्जेव द्रुतमटवी बलैः प्रमुक्ता ॥ ६४ ॥
 बाहिन्यो हिमसलिलाः सशाद्वला मूर्यत्रोच्चैर्द्विरदमरक्षमा द्रुमाश्च ।
 ससिद्धयै द्रुतमटतो बभूवुरध्वन्यावासाः कतिचिदमुष्य तत्र तत्र ॥६५॥
 द्राघीयासमपि जवान्नितान्तदुर्गं गन्धूतिप्रमितमिव व्यतीत्य मार्गम् ।
 सोत्कण्ठं हृदयमसौ दधत्त्रियायां वैदर्भं विषयमथ प्रभुः प्रपेदे ॥ ६६ ॥
 आरूढस्तुरगमिमं सुखासनं वा प्रोलङ्घ्य द्रुतमसमं सुखेन मार्गम् ।
 देशेऽस्मिन्महति पुनर्वसुप्रधाने व्योम्नीव द्युमणिरगादसौ रथस्थः ॥६७॥
 प्रध्वानैरनुकृतमन्द्रमेघनादैः पाण्डित्य दधति शिखण्डिताण्डवेपु ।
 ग्रामीणैर्धन इव धीक्षिते सहर्षं वज्रीव प्रसुरधिकं रथे रराज ॥ ६८ ॥
 क्षेत्रश्रीरधिकतिलोत्तमा सुकेश्यः कामिन्यो दिशि दिशि निष्कुटाः सरम्भाः
 इत्येनं प्रथितमशेषमप्यसरोभिः स्वर्गादप्यधिकममस्त देशमीशः ॥ ६९ ॥
 विस्फारैरविदितविभ्रमैः स्वभावाद्भामेयीनयनपुटैर्निपीयमानम् ।
 लावण्यामृतमधिकाधिकं तथापि श्रीधर्मो भुवनविभुर्बभार चित्रम् ॥७०॥
 पुण्ड्रेक्षुव्यतिकरशालिशालिवप्रे प्रोन्मीलद्विशदसरोरुहच्छलेन ।
 अन्येषां श्रियमिव नीवृतां हसन्ती देशश्रीर्गुणगुरुणा मुदा लुलोके ॥७१॥
 कृष्माण्डीफलभरगर्भचिर्भटेभ्यो धृन्ताकस्तवकविनम्रवास्तुकेभ्यः ।
 संकीर्णे मिथ इव दृष्टिरस्य लग्ना निष्कान्ता कथमपि शाकवाटकेभ्यः ७२

१. सुरा एव सवरा गिह्याः, दन्त्यादरपि सवरशब्द ; (पक्षे)सुरासो यो वरः.

२. मदिरागृहम्. पानशालेति यावत् ३. गृहाराणां. ४. अप्सरोभिर्देवाङ्गनाभि-
 स्तिलोत्तमासुकेशीरम्भाप्रमृतिभिः, (पक्षे)जालयुक्तसरोभिः. ५. देशानाम्. ६. चि-
 र्भटः 'कचरी' इति देशभाषाप्रसिद्धः फलविशेषः.

देशश्रीहृतहृदयेक्षणः क्षणेन प्रोलङ्घ्य क्लममिव वर्त्म नातिदूरे ।
 तत्रोर्वीमणिमयकुण्डलानुकारिप्राकारं पुरमथ कुण्डिनं ददर्श ॥ ७३ ॥
 वार्तादौ तदनु रजस्ततः प्रणादो भेरीणामतनुबलान्वितस्य भर्तुः ।
 एतस्याभिमुखगमोत्सुकं तदानीं सानन्दं पुरि विदधे विदर्भराजम् ॥ ७४ ॥
 सोल्लासं कतिपयवेगवत्तरंगैरेत्यास्मिन्नभिमुखमंशुमानिवासीत् ।
 अस्योधद्रुणगरिमप्रकर्षमेरोः पादान्ते प्रणतिपरः प्रतापराजः ॥ ७५ ॥
 देवोऽपि प्रणयवशीकृतः कराभ्यामुत्क्षिप्य क्षितिमिलितोत्तमाङ्गमेनम् ।
 यद्गम्यं क्षणमपि नो मनोरथानां तद्वाहोः पृथुतरमन्तरं निनाय ॥ ७६ ॥
 श्लाघ्यं मे कुलमखिलं दिगर्प्यवाची धन्येयं समजनि संततिः कृतार्था ।
 कीर्तिश्च प्रसरतु सर्वतोऽद्य पुण्यैरातिथ्यं भुवनगुरौ त्वयि प्रयाते ॥ ७७ ॥
 सोऽप्यन्तर्मनसि महानयं प्रसादो देवस्येत्यविरतमेव मन्यमानः ।
 उन्मीलद्धनपुलकाङ्कुरः प्रमोदादित्यूचे विनयनिधिर्विदर्भराजः ॥ ७८ ॥
 किं भूमः शिरसि जगन्नयेऽपि लोकैराज्ञेयं सखिब पुरापि धार्यते ते ।
 स्त्रीकारस्तदखिलराज्यवैभवेषु प्राणेष्वप्ययमधुना विधीयतां न ॥ ७९ ॥
 अत्यन्तं किमपि वचोभिरित्युदारैः सप्रेम प्रवणयति प्रतापराजे ।
 देवोऽयं सरलतरं स्वभावमस्य प्रेक्ष्येति प्रियमुचितं मुदाचक्षे ॥ ८० ॥
 सर्वस्वोपनयनमत्र तावदास्तां जाताः सस्त्वदुपगमाद्वयं कृतार्थाः ।
 नास्माकं तव विभवे परस्वबुद्धिर्नो वास्ते वपुषि मनागनात्मभावः ॥ ८१ ॥
 आलौपेरिति बहुमानयन्समीपे गच्छन्तं तमुचितसत्क्रियाप्रतीतः ।
 ताम्बूलार्पणमुदितं विदर्भराजं स्वावासं प्रति विससर्ज धर्मेनाथः ॥ ८२ ॥
 आनन्दोच्छ्वसितमनाः पुरोपकण्ठे योग्यायामथ वैरदाप्रतीरभूमौ ।
 आवासस्थितिमविरोधिनीं विधातुं सेनायाः पतिमयमादिदेश देवः ॥ ८३ ॥

स यावत्सेनानीरलमलमताज्ञामिति विमो
 पुर पूर्वस्थित्या सपदि धनदस्तावदकरोत् ।
 सुस्क्न्धाचारद्युतिविजयिनो यस्य विशिखा-
 समासन्न शास्त्रानगरमिव तत्कुण्डिनमभूत् ॥ ८४ ॥

द्वारि द्वारि पुरे पुरे पथि पथि प्रत्युल्लसत्तोरणा
 पोरा पूर्णमनोरथा रचयत प्रत्यभरद्भावलिम् ।
 पुण्येर्नेस्त्रिदशेन्द्रशेखरमणि सोऽयं जगद्वल्लभ
 प्राप्तो रत्नपुरेश्वरस्य तनय श्रीधर्मनाम प्रभु ॥ ८५ ॥

यास्तूर्यारवहारिगीतमुखरा पात्राणि दध्यक्षत
 स्रग्दूर्वादलभाञ्जि बिभ्रति करे सौप्तसवेषा स्त्रिय ।
 श्रीशृङ्गारवतीचिरार्जिततप सौभाग्यशोभा इव
 श्रेय प्राप्य समग्राम वरमिम धन्या प्रतीच्छन्तु ता ॥ ८६ ॥

अद्योत्क्षिप्य कर ब्रवीम्यहमित शृण्वन्तु रे पार्थिवा
 का शृङ्गारवती कथापि भवता प्राप्ते जिने सप्रति ।
 वार्ता तावदमी ग्रहप्रभृतय कुर्वन्तु भाप्राप्तये
 देवो यावदुदेति नासिलजगच्चूडामणिर्मास्कर ॥ ८७ ॥

इत्य विदर्भवमुधाधिपराजघ्नान्या
 द्राम्दण्डपाशिकवच शकुन निशम्य ।
 तिष्ठन्स तत्र नगरे धनदोषनीते
 सिद्धिं विमुद्रदयति सा हृदि स्वकार्ये ॥ ८८ ॥

इति महाकविश्रीहरिच द्रविरचिते धर्मशर्माभ्युदये महाकाव्ये षोडश सर्ग ।

सातदशः सर्गः ।

अथायमन्येधुरुदारवेषः प्रतापराजासजनोपहृतः ।

देशान्तरायातनरेन्द्रपूर्णा स्वयंवराभ्युदयं प्रपेदे ॥ १ ॥

मुक्तामयी कुङ्कुमपङ्किलायां रङ्गावलिर्यत्र पतिवरायाः ।

सौभाग्यभाग्योदयमूरुहाणामुप्तेव रेजे नववीजराजिः ॥ २ ॥

यशः सुधाकूर्चिकयेव तत्र शुभ्रं नमोवेश्म स कर्तुमुच्चैः ।

मञ्चोच्चयान्कुण्डिनमण्डनेन प्रपञ्चितान्मूमिभुजा ददर्श ॥ ३ ॥

शृङ्गारसारङ्गविहारलीलाशैलेषु तेषु स्थितमूपतीनाम् ।

वैमानिकानां च मुदागतानां देवोऽन्तरं किञ्चन नोपलेभे ॥ ४ ॥

निःसीमरूपातिशयो ददर्श प्रदत्तमानागुरुधूपवर्त्या ।

मुखं न केपामिह पार्थिवानां लज्जामपीकूर्चिकयेव कृष्णम् ॥ ५ ॥

अयं स कामो नियतं भ्रमेण कमप्यधाक्षीद्विरिशस्तदानीम् ।

इत्यद्भुतं रूपमवेक्ष्य जैनं जनाधिनाथाः प्रतिपेदिरे ते ॥ ६ ॥

अथोऽङ्गिनां नेत्रसहस्रपात्रं निर्दिष्टमिष्टेन सा मञ्चमुच्चैः ।

सोपानमार्गेण समारुहोह हैमं मरुत्वानिव वैजयन्तम् ॥ ७ ॥

सिंहासने शृङ्ग इवोदयाद्रेस्तत्र स्थितो रत्नमये कुमारः ।

स तारकाणामिव भूपतीनां प्रभां पराभूय शशीव रेजे ॥ ८ ॥

उल्लासितानन्दपयःपयोधौ पीयूषधाम्नीव विशेषरम्ये ।

कासां न नेत्राणि पुराङ्गनानां दृष्टेऽपि तत्रेन्दुमणीवमूवुः ॥ ९ ॥

इक्ष्वाकुमुख्यक्षितिफलकीर्तिं पठत्त्वथो मङ्गलपाठकेषु ।

दत्तसारास्फालितकार्मुकज्यानिर्घोषवन्मूर्च्छति तूर्यनादे ॥ १० ॥

करेणुमारुह्य पतिवरा सा विवेश चामीकरचारुकान्तिः ।

विस्वारिमञ्चान्तरमन्तरिक्षं कादम्बिनी लीनताडिलतेव ॥ ११ ॥ (युग्मम्)

सा वागुरा नेत्रकुरङ्गकाणामनङ्गमृत्युंजयमव्रशक्तिः ।
 शृङ्गारभूवल्लभराजधानी जगन्मनःकर्मणमेकमेव ॥ १२ ॥
 लावण्यपीयूषपयोधिवेला संसारसर्वस्वमुदारकान्तिः ।
 एकाप्यनेकैर्जितनाकनारी नृपैः सक्रामं ददृशे कुमारी ॥ १३ ॥ (युग्मम्)
 एतां धनुर्यष्टिमिवैष मुष्टिग्राह्यैकमध्यां समवाप्य तन्वीम् ।
 नृपानशेषानपि लाषवेन तुल्यं मनोभूरियुभिर्जघान ॥ १४ ॥
 यद्यत्र चक्षुः पतितं तदङ्गे तत्रैव तत्कान्तिजले निमग्नम् ।
 शेषाङ्गमालोकयितुं सहस्रनेत्राय भूषाः स्पृहयां वभूवुः ॥ १५ ॥
 पयोधरश्रीसमये भ्रसर्पद्भारावलीशालिनि संप्रवृत्ते ।
 सा राजहंसीव विशुद्धपक्षा महीभृतां मेनसमाविवेश ॥ १६ ॥
 स्वभावशोणौ चरणौ दधत्या न्यस्ते पदेऽन्तः स्फटिकावदातम् ।
 उपाधियोगादिव भूपतीनां मनस्तदानीमतिरक्तमासीत् ॥ १७ ॥
 अहो समुन्मीलति घातुरेषा शिल्पक्रियायाः परिणामरेखा ।
 जगद्द्वयं मन्मथवैजयन्त्या यया जयत्येष मनुष्यलोकः ॥ १८ ॥
 घनुर्लता झरिपवः षटाक्षाः स्तनौ च सर्वस्वनिधानकुम्भौ ।
 सिंहासनं श्रोणिस्तुल्यमस्याः किं किं न योग्यं सरपार्थिवस्य ॥ १९ ॥
 मङ्गं जले वाञ्छति पद्ममिन्दुर्व्योमाङ्गणं सर्पति लङ्घनार्थम् ।
 क्लिश्यन्ति लक्ष्म्याः सुदृशा हतायाः प्रत्यागमार्थं कति न त्रिलोक्याम् २०
 कुतः सुवृत्तं स्तनयुग्ममस्या नितम्बमारोऽपि गुरुः कथं वा ।
 येन द्वयेनापि महोज्जतेन सगाश्रितं मध्यमकारि दीनम् ॥ २१ ॥
 यद्वर्ण्यते निर्वृतिधाम धन्यैर्ध्रुवं तदस्याः स्तनयुग्ममेव ।
 नो चेत्कुतस्त्यक्तकलङ्कपद्मा युक्ता गुणैरत्र वसन्ति मुक्ताः ॥ २२ ॥

१. यावने, प्रावृषि च. २. हारावली, धारावली च. ३. शुद्धमातापितृकुला,
 शुद्धोभयपदश च. ४. हृदयं सरोविशेषं च.

इत्यङ्गशोभातिशयेन तस्याश्चमत्कृताश्चेतसि चिन्तयन्तः ।
 मनोभवान्नैरिव हन्यमानाः शिरांसि के के दधुवुर्न भूपाः ॥ २३ ॥
 मन्त्रान्निपेटुस्तिलकान्यकार्पुर्णानं दधुश्चिक्षिपुरिष्टचूर्णम् ।
 इमां वशीकर्तुमनन्यरूपां किं किं न चक्रुर्निमृतं नरेन्द्राः ॥ २४ ॥
 शृङ्गारलीलामुकुरायमाणान्यासन्नृपाणां विविधेक्षितानि ।
 कन्यानुरागि प्रतिविम्ब्यमानं व्यक्तं मनोऽलक्ष्यत यत्र तेषाम् ॥ २५ ॥
 कंदर्पकोदण्डलतामिवैको भ्रुवं समुत्क्षिप्य समं मुहुरिहः ।
 करप्रयोगाभिनयप्रवालां विलासगोष्ठां रसिकश्चकार ॥ २६ ॥
 स्कन्धे मुहुर्वेक्षितकंधरोऽन्यः कस्तूरिकायास्तिलकं ददर्श ।
 अभ्युद्धरस्युद्धरवैरिवार्धेर्वसुंधरापङ्कमिवात्र लग्नम् ॥ २७ ॥
 लीलाचलत्कुण्डलरत्नकान्त्या कर्णान्तकृष्टं धनुरैन्द्रमन्यः ।
 अदर्शयच्चन्द्रधिया गतस्य सङ्गं मृगस्येव मुखे निपेद्मुम् ॥ २८ ॥
 व्यराजतान्यो निजनासिकाग्रे निधाय जिघ्रन्करकेलिपद्मम् ।
 सदस्यलक्ष्यं कमलाश्रितेव श्रियानुरागात्परिबुम्ब्यमानः ॥ २९ ॥
 कश्चित्कराभ्यां नखरागरक्तं सलीलमावर्तयति सा हारम् ।
 सरालभित्ते हृदयेऽसधाराम्रमं जनानां जनयन्तमुच्चैः ॥ ३० ॥
 ताम्बूलरागोल्बणभोष्ठत्रिम्बं प्रमार्जयञ्छोणकराङ्गुलीभिः ।
 पिवन्निवालक्ष्यत दन्तकान्तिच्छलेन शृङ्गारमुधामिवान्यः ॥ ३१ ॥
 अथ प्रतीहारपदे प्रयुक्ता श्रुताखिलक्षमापतिवृत्तवंशा ।
 प्रगल्भवागित्यनुमालवेन्द्रं नीत्वा सुमद्राभिदधे कुमारीम् ॥ ३२ ॥
 अवन्तिनाथोऽयमनिन्द्यमूर्तिरमध्यमो मध्यमभूमिपालः ।
 ग्रहा भ्रुवस्येव समग्रशक्तेर्यस्यानुवृत्तिं विदधुनरेन्द्राः ॥ ३३ ॥
 चुट्यत्सु वेलाद्रितटेपु नश्यत्युदग्रदिक्कुञ्जरचक्रवाले ।
 यस्य प्रयाणे पटहप्रणादैः स्पष्टाट्टहासा इव रेजुराशाः ॥ ३४ ॥

निक्षत्रियादेव रणान्निवृत्तो विनार्थिन कामपुपश्च दानात् ।
 अभूत्कर केवलमस्य कान्ताष्टयुस्तनाभोगविभोगयोग्य ॥ ३५ ॥
 असेदमावर्जितमौलिमालाभृङ्गच्छलेनाङ्घ्रियुग नरेन्द्रा ।
 के के न भृष्टप्रलुटल्लाटप्रद्योद्भटभ्रुकुटय प्रणेमु ॥ ३६ ॥
 पुन पतिं प्राप्य दिवाप्यवन्तीप्रासादशृङ्गाप्रजुपस्तवायम् ।
 सिमातटोद्यानचक्रोरफान्तानेत्रोत्सवायास्तु चिर मुखेन्दु ॥ ३७ ॥
 तत सुभद्रावचनावसाने श्रीमालवेन्द्रादवतारिताक्षीम् ।
 नीत्या नरेन्द्रान्तरमन्तरज्ञा पतिंवरा ता पुनरित्यवोचत् ॥ ३८ ॥
 दुष्कर्मचिन्तामिव यो निषेधु विवेश चित्ते सतत प्रजानाम् ।
 विलोक्यता दुर्नयवह्निपाथ सोऽय पुरस्तान्मगधाधिनाथ ॥ ३९ ॥
 सुख समुत्सारितकण्ठकस्य यन्माम कीर्तिर्भुवनत्रयेऽस्य ।
 विशालवक्ष स्थलवासलुब्धा दूरानृपश्री पुनराजगाम ॥ ४० ॥
 महीभुजा तेन गुणैर्निबद्ध गोमण्डल पालयता प्रयत्नात् ।
 अपूरि प्रै पयसामिवान्तर्ब्रह्माण्डमाण्ड विशदैर्यशोभि ॥ ४१ ॥
 ज्ञातप्रमाणस्य यशोऽप्रमाण वृद्धस्य जज्ञे तरणस्य लक्ष्मी ।
 दैवात्ततोऽतुल्यपरिग्रहस्य त्वमेव कल्याणि भवानुरूपा ॥ ४२ ॥
 विदारयन्ती विपमेपुशयत्या भर्माणि तस्मादहितस्वरूपात् ।
 आकृष्यमाणापि तया प्रयत्नात्पराङ्मुखी चापल्येव सामृत् ॥ ४३ ॥
 स्फुरत्प्रतापस्य ततोऽङ्गभर्तु सूर्योऽग्राशेरिव सनिकर्षम् ।
 कुम्भद्वती सा सरसीव कृच्छ्राग्निनाय चैनामिति चाम्यधत् ॥ ४४ ॥
 अङ्गोऽप्यनङ्गो हरिणोऽक्षणा राजाप्यसौ चण्डरुचि परेषाम् ।
 भोगैरहीनोऽपि हतद्विजिह्व को वा चरित्र महतामवैति ॥ ४५ ॥

१ 'क्षुद्रशत्रुश्च कण्ठक'. २ भूमण्डल, धेनुसमूह च ३. चन्द्रिका कुत्तित-
हयवती च.

वक्त्रेषु विद्वेषिविलासिनीनामुदश्रुधाराप्रसरच्छलेन ।

मेजुः कथंचित्र पुनः प्ररोहमुत्खातमूला इव पत्रवल्लयः ॥ ४६ ॥

संख्येषु साक्षीकृतमात्मसैन्यं खड्गोऽपि वश्यप्रतिभूरुपातः ।

कृतार्थवत्पत्रपरिग्रहेण दासोऽकृतानेन विपक्षलक्ष्मीः ॥ ४७ ॥

गङ्गामुपास्ते श्रयति त्रिनेत्रं स्वं निर्जेरेभ्यः प्रविमज्य धत्ते ।

अस्थानेनेन्दुद्युतिमीहमानो द्योमापि धावन्नधिरोहतीन्दुः ॥ ४८ ॥

यद्यस्ति तारुण्यविलासलीलासर्वस्वनिर्वेशमनोरथस्ते ।

तत्कामिनीमानसराजहंसं मूर्त्यन्तरानङ्गममुं वृणीष्व ॥ ४९ ॥

ग्रीष्मार्कतेजोभिरिव स्मरस्त्रैस्तप्ताप्युदञ्चत्कमलेऽपि तत्र ।

सा पल्लवे निर्मलमानसस्था न राजहंसीव रतिं बबन्ध ॥ ५० ॥

संपूर्णचन्द्राननमुन्नतांसं विशालवक्षःस्थलमम्बुजाक्षम् ।

नीत्वा कलिङ्गाधिपतिं कुमारी दौवारिकी सा पुनरित्युवाच ॥ ५१ ॥

खिलं मुहुश्चारुचकोरनेत्रे प्रौढप्रतापार्कविलोकनेन ।

नेत्रामृतस्यन्दिनि रंशि साक्षान्निक्षिप्यतां निर्वृतयेऽत्र चक्षुः ॥ ५२ ॥

जनारतं मन्दरमेदुराङ्गैः प्रमथ्यमानोऽस्य गङ्गैः पयोधिः ।

शुशोच दुःखान्मरणाभ्युपायं शस्तं त्रिनेत्रेण स कालकूटम् ॥ ५३ ॥

चकर्ष निर्मुक्तशिलीमुखां यत्करेण कोदण्डलतां रणेपु ।

जगन्नयालंकरणैकयोभ्यमसौ यशःपुष्पमवाप तेन ॥ ५४ ॥

चेतश्चमत्कारिणमत्युदारं नवं रसैरर्थमिवातिरम्यम् ।

त्वमेनमासाद्य पतिं प्रसन्ना श्लाघ्यातिमात्रं भव भारती वा ॥ ५५ ॥

भूतिप्रयोगैरतिनिर्मलाङ्गात्तप्तात्सुवृत्तादपि राजपुत्री ।

आदर्शबिम्बादिव चन्द्रबुद्ध्या न्यस्तं चकोरीव चकर्ष चक्षुः ॥ ५६ ॥

नरप्रकर्षोपनिपत्यरीक्षाविचक्षणा दक्षिणभूमिमतुः ।

नीत्वा पुरस्तादवरोधरक्षा विदर्भभूपालमुतां वमापे ॥ ५७ ॥

लीलाचलकुण्डलमण्डितास्यः पाण्ड्योऽयमुद्धामरहेमकान्तिः ।
 आभाति शृङ्गोमयपक्षसर्पत्सूर्येन्दुरुच्चैरिव काञ्चनाद्रिः ॥ ५८ ॥
 निर्मलमुन्मूल्य महीधराणां वंशानशेषानपि विक्रमेण ।
 तापापनोदार्थमसौ धरित्र्यामेकातपत्रं विदधे स्वराज्यम् ॥ ५९ ॥
 अनेन कोदण्डसखेन तीक्ष्णैर्वाणैरसंख्यैः सपदि क्षताङ्गः ।
 अभाजनें धीररसस्य चक्रे को वा न संख्येषु विपक्षवीरः ॥ ६० ॥
 गृहीतपाणिस्त्वमनेन यूना तन्वि खनिःश्वाससहोदराणाम् ।
 श्रीखण्डसारां मलयानिलानां सखीमिवा लोक्य जन्मभूमिम् ॥ ६१ ॥
 कङ्कालकैलालवलीलवङ्गरम्येषु वेलाद्रितटेषु सिन्धोः ।
 कुरु स्पृहां नागरखण्डवल्लीलीलावलम्बिकमुकेषु रन्तुम् ॥ ६२ ॥
 दिनाधिनाथस्य कुमुद्वतीव पीयूषभानोर्नेलिनीव रम्या ।
 सा तस्य कान्तिं प्रविलोक्य दैवान्नानन्दसंदोहवती बभूव ॥ ६३ ॥
 महीभुजो ये जिनधर्मवाङ्मा. सम्यक्त्ववृत्त्येव तथा विमुक्ताः ।
 सद्योऽपि पातालमिव प्रवेष्टु बभूवुरत्यन्तमधोमुखास्ते ॥ ६४ ॥
 कर्णाटलाटद्विबान्ध्रमुख्यैर्महीधरैः कैरपि नोपरुद्धा ।
 रसावहा प्रौढनदीव सम्यग्रत्नाकरं धर्ममथ प्रपेदे ॥ ६५ ॥
 यच्चक्षुरस्याः श्रुतिलङ्घनोत्कं यद्वेष्टि च त्रुः स्मृतिजातधर्मम् ।
 अद्वैतवादं सुगतस्य हन्ति पदकमो यच्च जेडद्विजानाम् ॥ ६६ ॥
 प्रजापतिश्रीपतिवाक्पतीनां ततः समुद्यद्गुफलाञ्छनानाम् ।
 मुक्त्वा परेषामिह दर्शनानि सर्वाङ्गरक्तेयमभूज्जिनेन्द्रे ॥ ६७ ॥ (युग्मम्)

१. कर्णपथलङ्घनोत्कण्ठम्, (पक्षे) वेदभ्यागतिक्रमणाभिज्ञापम् २. स्मृतिजा-
 तः कामद्वयस्य धर्मं चापम् धनुर्वाचकोऽपि धर्मशब्दो येदित्यादिषु पठ्यते; (पक्षे)
 मन्वादिसृतिप्रोक्त धर्मम्. ३. शोभनगमनस्य, बुद्धस्य, च ४. वरणप्रनार,
 (पक्षे) पदस्य कमो वैदिकप्रसिद्धः पदपाठः. ५. जलपक्षिणाम्. इष्टानामिति याव-
 द; (पक्षे) मूढनाशकणानाम् ६. अवलोकनानि, शास्त्राणि च.

तथाहि दृष्ट्योभयमार्गेनिर्यन्मुदशुभारान्वितया मृगाक्षी ।
 प्रसारितोद्दामभुजाग्रयेव सोत्कण्ठमालिङ्गति नूनमेनम् ॥ ६८ ॥
 विभावयन्तीत्यथ मन्मथोत्थं विकारमाकारवशेन तस्याः ।
 अर्हद्गुणप्राप्तकथासु किञ्चिद्विस्तारयामास गिरं सुभद्रा ॥ ६९ ॥
 गुणातिरेकप्रतिपत्तिकुण्ठीकृतामरेन्द्रप्रतिभस्य भर्तुः ।
 यद्वर्णनं यद्वचसाप्यमुष्य भानोः प्रदीपेन निरीक्षणं तत् ॥ ७० ॥
 इक्ष्वाकुवंशप्रभवः प्रशास्ति महीं महासेन इति क्षितीशः ।
 तस्यायमारोपितभूमिमारः श्रीधर्मनामा विजयी कुमारः ॥ ७१ ॥
 मासान्निशान्ते दश जन्मपूर्वानस्यामवत्पञ्च च रत्नवृष्टिः ।
 यया न दारिद्वरजो जनानां स्वप्नेऽपि दम्गोचरतां जगाम ॥ ७२ ॥
 जन्माऽमिषेकेऽस्य सुरोपनीतैर्दुग्धाच्छित्तोद्यैः प्रविधीयमाने ।
 संप्लाव्यमानः कनकाचलोऽपि कैलाससैलोलोपमतां जगाम ॥ ७३ ॥
 लावण्यलक्ष्मीजितमन्मथस्य किं भ्रूमहे निर्मलमस्य रूपम् ।
 वीक्ष्यैव यद्विस्मयतो बभूव हरिद्विनेत्रोऽपि सहस्रनेत्रः ॥ ७४ ॥
 वक्षःस्थलात्प्राज्यगुणानुरक्ता युक्तं न लोलापि चचाल लक्ष्मीः ।
 बद्धा प्रचन्धैरपि कीर्तिरस्य बभ्राम यद्भूत्रितयेऽद्भुतं तम् ॥ ७५ ॥
 बुद्धिर्विशाला हृदयस्यलीव सुनिर्मलं लोचनवच्चरित्रम् ।
 कीर्तिश्च शुभा दशनप्रमेव प्रायो गुणा मूर्त्यनुसारिणोऽस्य ॥ ७६ ॥
 सुराङ्गनानामपि दुर्लभं यत्पदाम्बुजद्वन्द्वरजोऽपि नूतम् ।
 तस्याङ्गमासाद्य गुणाम्बुराशेस्त्रैलोक्यवन्द्या भव सुन्दरि त्वम् ॥ ७७ ॥
 इत्थं तयोक्ते द्विगुणीभयन्तं रोमाञ्चमालोकनमात्रमिन्नम् ।
 सा दर्शयामास तनौ कुमारी जिनेश्वरे मूर्तमिवाभिलाषम् ॥ ७८ ॥
 भावं विदित्वापि तथा करेणुं सख्याः सहासं पुरतः क्षिपन्त्याः ।
 चेलाञ्चलं सा चलपाणिपद्मा प्रोत्सृज्य लज्जां द्रुतमाचक्य ॥ ७९ ॥

श्रीधर्मनाथस्य मनोज्ञमूर्तेः प्रवेपमानाग्रकरारविन्दा ।
 संवाहितां वेत्रभृता कराम्यां चिक्षेप कण्ठे वरुणक्षजं सा ॥ ८० ॥
 निःसीमसौभाग्यपयोधिवेला वीचीव वक्षःपुलिने जिनस्य ।
 समुल्लसन्ती परिपूर्णमस्याः सा पुण्यचंद्रोदयमाचवक्षे ॥ ८१ ॥
 उन्मुद्रितो यत्नवतापि नूनं धात्राधुना स्त्रीनररत्नकोशः ।
 यदस्य युग्मस्य समानमन्यन्नादर्शि रूपं न च दृश्यतेऽत्र ॥ ८२ ॥
 इत्थं मियः पौरकथाः स शृण्वन्पुरःसरीभूतविदर्भराजः ।
 स्वकर्मवृत्त्येव नरेन्द्रपुण्या समं तदात्मेव पुरं विवेश ॥ ८३ ॥
 वधूवृतं वीक्ष्य वरं तमन्ये नृपा यथावासमपास्तमासः ।
 विभान्वितं भास्करमाकलय्य जम्मुः समूहा इव तारकाणाम् ॥ ८४ ॥
 स्वयंवरं द्रष्टुमुपागतानां ध्वजांशुकैर्व्योमसवामुदग्रैः ।
 विचित्रवस्त्रार्पणतत्परेव रेजे विदर्भाधिपराजधानी ॥ ८५ ॥
 अथाभवत्तन्मुदनादमन्द्रं ध्वनत्सु तूर्येषु पुराङ्गनानाम् ।
 उत्कण्ठितान्तःकरणानि कामं शिखण्डिनीनामिव चेष्टितानि ॥ ८६ ॥
 करेऽन्दुकं कङ्कणमङ्घ्रिभागे मुखे च लाक्षारसमायताक्षी ।
 तमुत्सुका वीक्षितुमीक्षणे च संचारयामास कुरङ्गनाभिम् ॥ ८७ ॥
 एतैत हे धावत पश्यताग्रे जगन्मनोमोहनमस्य रूपम् ।
 इत्थं तमुद्दिश्य पुराङ्गनानां कोलाहलः कोऽपि समुज्जगाम ॥ ८८ ॥
 अट्टालशालापणचत्वरेषु रथ्यासु च व्याकुलकेशपाशाः ।
 द्रष्टुं तमग्भोजदृशो अमन्यः समूचिरे कामपिशाचवश्यम् ॥ ८९ ॥
 मुक्तामये स्वच्छरुचौ गुणाढ्ये तस्मिन्मनोज्ञे हृदयावतीर्णे ।
 असूययेव झुटितोऽपि हारः स्पष्टो वधूमिर्न जनावरीर्णे ॥ ९० ॥
 पद्माङ्कुरैः कापि कपोलमेकं संभाव्य नेत्रं च तथाजनेन ।

उद्धाटितैकस्तनमण्डलागात्तमर्धनारीश्वरतां वहन्ती ॥ ९१ ॥
 यियासतस्तस्य नरेन्द्रहर्म्यमत्यद्भुतं रूपमवेक्ष्य मार्गे ।
 पुरःप्रयाणप्रतिषेधनाय शिरासि मन्ये दुधुवुम्भरुण्यः ॥ ९२ ॥
 रुद्धे जर्ननेत्रपथेऽत्र काचिदुच्चैस्तरां निर्भयमारुरोह ।
 आरूढचेतोभवपौरुषाणां किमस्त्यसाध्यं हरिणेक्षणानाम् ॥ ९३ ॥
 अङ्गेषु जातेष्वपि तद्विलोकादुद्भिन्नरोमोद्यकश्रुकेषु ।
 दृढप्रहारो विषमेषुवीरो मर्माणि बाणैरभिनद्धधूनाम् ॥ ९४ ॥
 कोलाहलं कापि मुधा विधाय तस्य स्वमालोरुपथं निनाय ।
 द्रष्टुं दृढोपायमनघ्र एव चक्षुस्तृतीयं मुदृशामुदेति ॥ ९५ ॥
 निर्व्याजपीयूषसहोदरोऽपि तदप्रत्यक्षपथसंप्रवाहः ।
 नेत्रार्धमारेण निषीयमानो न कृतयेऽभूत्तगराग्रनानाम् ॥ ९६ ॥
 आलिङ्ग्य घालाय समर्पयन्ती मुरेण काचित्कमुकस्य सण्डम् ।
 न केवलं तत्प्रणयानुवृत्तिमूचे निजां चुम्बनचातुरीं च ॥ ९७ ॥
 तस्य प्रभोर्धीवरतां गतस्य समन्ततः सर्पति कान्तिजाले ।
 मन्धाय सद्यो रसवाहिनीनां पपात लोला शफरीव दृष्टिः ॥ ९८ ॥
 उच्यतेजालम्बितनासिकाग्रा स्थिता गवाक्षे विगलज्जिमेष्वा ।
 गौरी क्षणं दर्शितनामिचक्रा चक्रे भ्रमं काश्चनपुत्रिकायाः ॥ ९९ ॥
 कामान्धमेव द्रुतमातुल्याभिः क्षिप्तं मनमत्र विलासिनीभिः ।
 तेनेतरालम्बननिप्रयोगाद्वागृचियोग्यं न पुनर्वभूव ॥ १०० ॥
 जिमेणरेतुः किमसावनघ्रः कृष्योऽथवा किं किमसौ कुबेरः ।
 लोकेऽधराग्नी विक्लवाग्रशोभाः कोऽप्यन्य एवं विरोपितधीः ॥ १०१ ॥
 शृङ्गारवत्याधिरमंचितानां रेस्मान्तिरानति वा शुमानाम् ।
 लब्धो यया नूनमभावगम्यो मनोरथानानपि जीयितेशः ॥ १०२ ॥

पीयूषधाराभिरिवाङ्गनानामित्यं स वाग्मिः परिपूर्णकर्णं ।
 उत्तोरणं द्वारमुदारकीर्तिं सबन्धिनं प्रापशनैः कुमार ॥ १०३ ॥ (कुलकम्)
 तत्रायमुत्तीर्य करेणुकाया सुवासिनीसाधितमङ्गलश्री ।
 विवेश यक्षाधिपदचहस्तं प्रशस्तमुच्चैः श्वशुरस्य सौधम् ॥ १०४ ॥
 निर्वर्तिताशेषविवाहदीक्षामहोत्सवोऽसौ श्वशुरेण सम्यक् ।
 बध्वा समं तत्र चतुष्कमध्ये सिंहासनं ह्यममलचकार ॥ १०५ ॥
 अत्रान्तरे वेत्रिनिवेद्यमानमग्ने पितृप्रेषितमेकदूतम् ।
 ददर्श सम्यक्सं निवेदितार्थं तदर्थितं लेखमपि व्यधत् ॥ १०६ ॥
 अथायमाह्वयं पतिं चमूनां सुपेणमित्यादिशति स देव ।
 स्वराजधानीं प्रति सवृतार्थं पित्राहमत्यर्थितयोपहृतः ॥ १०७ ॥
 ततोऽतिवेगेन मनोबदासु बध्वा समं रत्नपुरं समीहे ।
 त्वं कायवत्कार्यमशेषयित्वाशनैः ससैन्यो भवतानुगामी ॥ १०८ ॥

उक्त्वा तमित्यनुचरं श्वशुरानुमत्या

यावत्प्रभुं स्वपुरयानसमत्सुकोऽभूत् ।

तावद्धनाधिपतिरम्बरपुष्पकल्पं

भक्त्या विमानमुपदौकयति स तस्मै ॥ १०९ ॥

तत्रारुह्य वितीर्णविस्मयरुचां शृङ्गारवत्याधिकं

पूपेव प्रविकासितास्यकमलो दिश्युत्तरस्यां व्रजन् ।

सद्यः प्राप सखेदमाह्वयदिव व्यालोलसौघध्वजै-

र्देवो रत्नपुरं पुरदरगुरुं श्रीधर्मनाथं प्रभु ॥ ११० ॥

इति महाकाव्यश्रीहरिचन्द्रविरचितं धर्मशर्माभ्युदये महाकाव्ये सप्तदशः सर्गः ।

अष्टादशः सर्गः ।

अथ धृताशेषसुखप्रवृत्तिना मुदं महासेननृपेण विभ्रता ।

प्रवर्तितानेकमहोत्सवं पुरं समं कलत्रेण विवेश स प्रभुः ॥ १ ॥

■ चन्द्रमाश्चन्द्रिकयेव कान्तया तयान्वितोऽप्यन्तमनोरमाकृतिः ।

कुमुद्वतीनामिव शैस्योषितां चकार दृक्कैरवकाननोत्सवम् ॥ २ ॥

अलंकृतं मङ्गलसंविधानकैः प्रविश्य हर्म्यं हरिविष्टरस्थितौ ।

तदान्वभूतामनुभाविनाविमौ महत्तरारोपितमक्षतक्रमम् ॥ ३ ॥

यदस्पृष्यैर्मनुजैर्दुरासदं सदैव यच्चाननुभूतपूर्यकम् ।

वधूवरालोकनलोलनेत्रयोर्वभूव पित्रोः सममेव तत्सुखम् ॥ ४ ॥

स नन्दनालोकनजातसंमदं सुरागलीललसनिर्जराङ्गनम् ।

अमन्यत स्वर्गपुरोपमं नृपः प्रसक्तसंगीतकहारि तद्दिनम् ॥ ५ ॥

अथैष शृङ्गारवतीमिवापरां सकौतुकेनैव करेण मेदिनीम् ।

तमादराद्वाहयितुं नरेश्वरः स्थितं सदस्यात्मजमित्यभाषत ॥ ६ ॥

नियम्य यद्राज्यतृणेऽपि पालितं तवोदयात्प्राग्गोहनैकसत्त्ववत् ।

विवन्धनं तद्विषयेषु निःस्पृहं मनो वनायैव ममाद्य थावति ॥ ७ ॥

प्रतापटङ्कैः शतकोटिनिष्ठैः किरीटरत्नोपलपट्टिकानजे ।

स्फुरन्निजाज्ञाक्षरमालिकामयी मया प्रशस्तिर्निहिता महीमुजाम् ॥ ८ ॥

यशो जगन्मण्डलमण्डनीकृतं कृताः कृतार्थाः कृतिनोऽपि संपन्ना ।

त्वया च जाता धुरि पुत्रिणां वयं निमस्त्यपर्याप्तमतोऽत्र जन्मनि ॥ ९ ॥

ततोऽवशिष्टं पुरुषार्थमर्थतश्चतुर्थमेवार्थयतीह मे मनः ।

अथान्यदप्यस्ति विधेयमादराच्चमेव तत्प्रापु विचारयोचितम् ॥ १० ॥

उपेत्य बात्येव जरातिजर्जरं करोति यावन्न वपुः कुटीरकम् ।

निकेतनं तावदुपैतुमक्षयं द्रुतं यतिष्ये जिननाथवर्त्मना ॥ ११ ॥

अपत्यमिच्छन्ति तदेव साधवो न येन जातेन पतन्ति पूर्वजाः ।
 इति त्वयापत्यगुणैषिणा पतन्नपेक्षणीयो न भवामि संसृतौ ॥ १२ ॥
 ततोऽनुमन्यस्व नयज्ञ साधये समीहितं त्वद्भुजदण्डशायिनि ।
 चिरं धरित्रीवलये फणावतामपेतमारः सुखमेधतां पतिः ॥ १३ ॥
 तवापि शिक्षा भुवनत्रयीगुरोर्विभाति भानोरिव दीपदीधितिः ।
 इति प्रपद्यापि यदुच्यते मया ममत्वमोहः खलु तत्र कारणम् ॥ १४ ॥
 भृशं गुणानर्जय सद्गुणो जनैः क्रियासु कोदण्ड इव प्रशस्यते ।
 गुणच्युतो बाण इवातिमीपणः प्रयाति वैलक्ष्यमिह क्षणादपि ॥ १५ ॥
 उपात्ततद्गोऽप्यखिलाङ्गरक्षणे न मन्त्रिसानिध्यमपेतुमर्हसि ।
 श्रिया पिशाच्येव नृपत्वचत्वरे परिस्खलन्कश्छलितो न भूपतिः ॥ १६ ॥
 न बद्धकोपं स तथा यथाम्बुजं विकोपमाक्रामति पद्मपदोच्चयः ।
 पराभिभूतिप्रतिबन्धनक्षमं नृपो विदध्यादिति कोपसमूहम् ॥ १७ ॥
 अनुज्झितस्नेहमरं विभूतये विधेहि सिद्धार्थसमूहमाश्रितम् ।
 स पीडितः स्नेहमपास्य तत्क्षणात्त्वैलीभवन्केन निवार्यते पुनः ॥ १८ ॥
 स मन्दरागोपहतः पयोनिधिर्मुमोच लक्ष्मीं सगजामपि क्षणात् ।
 इतीव जानन्निजसंनिधौ जनान्न मन्दरागाननिशं विधास्यसि ॥ १९ ॥
 गतत्रपो यत्पुणीव सन्मणिं नियोजयेद्योग्यमयोग्यकर्मणि ।
 विवेकबन्धयः स महीपतिः कथं भवेदनौचित्यविदाश्रयः सताम् ॥ २० ॥
 अचिन्त्यचिन्तामणिमर्थसंपदां यशस्तरोः स्थानकमेकमक्षतम् ।
 अशेषभूभृत्परिवारमातरं कृतज्ञतां तामनिशं त्वमाश्रय ॥ २१ ॥
 स्थितेऽपि कोपे नृपतिः पराश्रयी प्रपद्यते लाघवमेव केवलम् ।

१. स्नेहः प्रेमा; (पक्षे) तैलम्. २. आश्रितं जन सिद्धार्थसमूहं कृतकृत्यं विधेहि;
 (पक्षे) सिद्धार्थो गौरसर्पप. ३. दुर्जनीभवन्, (पक्षे) पिप्वाकृता गच्छन्. ४. मन्दरागो
 मन्दरपर्वतः; अन्यत्र मन्दरागान्मन्दस्नेहान्.

अशेषविश्वं भरि कुक्षिरच्युतो बलिं भजन्किं न वमूव वामनः ॥ २२ ॥
 अनादृतोपक्रमकर्णधारकाः श्रयन्ति ये नीतिमिमां तरीमिव ।
 विरोधिदुर्वोतविद्रुभितां विपन्नदा न दीनाः परिलङ्घयन्ति ते ॥ २३ ॥
 महोभिरन्यानिह कूपदेशवज्जडाशयान्शोषय भीषणैः क्रमात् ।
 यथा न लक्ष्म्या घटवोदयेव ते कृपाणधारासलिलं विमुच्यते ॥ २४ ॥
 अपेक्ष्य कालं कमपि प्रकुर्यतः स्फुरन्त्यमी धामधना अपि द्रुतम् ।
 हिमेन तेनापि तिरस्कृतिं कृतामहो सटस्ये सटते न किं रविः ॥ २५ ॥
 विशुद्धपाणिः प्रठ्ठीरकोपयज्जयाय यायादरिमण्डलं नृपः ।
 बहिर्व्ययस्यामिति निग्रदान्तराजयां कथं स्यादनिरुध्य विद्विषः ॥ २६ ॥
 ततो जयेच्छुर्निजिगीपुरान्तरान्यतेत जेतुं प्रथमं विरोधिनः ।
 कथं प्रदीप्तानवधीर्यं बहिना गृहानिहान्यत्र कृती व्यवस्पति ॥ २७ ॥
 यथावदारम्भविदो महीपतेर्गुणाय पाहुष्यमपि प्रजायते ।
 असम्यग् स्यादविमृश्यकारिणो मणिं जिहृक्षोरिव तक्षकात्क्षयः ॥ २८ ॥
 विधेयमागेषु पदे पदे मूलक्षराधिनाथो मदमोहिताशयः ।
 न शारदेन्दुद्युतिकुन्दसोदरं यशोगुहं सस्तमवेति मवेत ॥ २९ ॥
 हिनन्ति धर्मं हृदयाभिनन्दिनीं तदर्पितां यो विलम्बतपि श्रियम् ।
 स दुर्जनानाममृतजचेतसां धुरि प्रतिष्ठां लम्बनामचेतनः ॥ ३० ॥
 सुखं फलं राज्यपदस्य जन्यते तदत्र कामेन स चार्थमापनः ।
 विमुच्य सौ चेदिह धर्मगीहमे वृथैव राज्यं वनमेव सेव्यताम् ॥ ३१ ॥
 इहार्थकामाभिनिवेदाश्लमः स्वधर्ममर्माणि भिनत्ति यो नृपः ।
 फलाभिलाषेण समीहते त्वं समूलमुन्मूलयितुं न दुर्मतिः ॥ ३२ ॥
 इहेहते यो नेतवर्गसंपदं तयोपवर्गप्रतिपत्तिनायतौ ।
 अशान्तायार्थं न निपेयते जनाभिर्वर्गेनेव प्रथमं निचक्षणः ॥ ३३ ॥

१. नववर्गं शेषकाः गन्तव्यं, (पक्षे) न तदवर्गसंपदम् इति स्पष्टम्. २. अशान्तौ
 मोक्षः, (पक्षे) पक्षे. ३. विषयो धर्मापेक्षामा, (पक्षे) इ. पु. इ. इति वर्गद्वयम्

नृपो गुरुणा विनय प्रकाशयन्मवेदिहामुत्र च मङ्गलास्पदम् ।
 स चाविनीतस्तु तनूनपादिव ज्वलन्शेष दहति स्वमाश्रयम् ॥ ३४ ॥
 धन ददानोऽपि न तेन तोषकृत्तया यथा साम समीरयन् ।
 तदर्थसिद्धावपरैरुपायकैर्न सामसाम्राज्यतुलाधिरह्यते ॥ ३५ ॥
 स्वमत्र पात्राय समीहित ददत्सिद्धिपात्र परम भविष्यति ।
 अभिन्नतृष्णे जलधौ कमर्थिनो न वैद्वपीताद्यपवादमादधु ॥ ३६ ॥
 नितान्तघोर यदि न प्रसर्पते कृत कदर्यद्रविणेन पातकम् ।
 अदृष्टलोकव्यवहारमन्वह विपच्यते किं वसुधातलोष्मणा ॥ ३७ ॥
 सुमन्त्रबीजोपचय कुतोऽप्यसौ परप्रयोगादिह भेदमीयिवान् ।
 सुरक्षणीयो निपुणे फलार्थिर्मिर्यत स मित्रो न पुन प्ररोहति ॥ ३८ ॥
 पथि प्रवृत्त विपमे महीभृता नितान्तमस्थाननिवेशिनो भ्रमात् ।
 स्वमन्धमाख्याति निपातयत्यपि प्रसह्य दण्ड खलु दण्डधारकम् ॥ ३९ ॥
 धिनोति मित्राणि न पाति न प्रजा विमर्ति भृत्यानपि नार्थसंपदा ।
 न य स्वतुल्यान्विदधाति बान्धवान्स राशब्दप्रतिपत्तिभाक्कथम् ॥ ४० ॥
 विचारस्यैतद्यदि केऽपि बान्धवा महाकविभ्योऽपि परे महीभुज ॥
 यदीयसूक्तामृतसीकरैरसौ गतोऽपि पञ्चत्वमिहाशु जीवति ॥ ४१ ॥
 इहोपभुक्ता कतमैर्न मेदिनी पर न केनापि जगाम सा समम् ।
 फल तु तस्या सकलादिपार्थिवस्फुरद्गुणग्रामजयोजित यश ॥ ४२ ॥
 किमुच्यतेऽन्यद्गुणरत्नमूपणेर्विभूषयात्मानमनन्यसनिभे ।
 स्वभावलोला अपि यैर्विलोभिता श्रियो न मुञ्चन्ति कदाचिदन्तिकम् ४३
 इति प्रमोदादनुशास्य भूपतिस्तदैव दैवज्ञनिवेदितेऽहनि ।
 बलादनिच्छन्तमपि न्यवीविशत्स धर्ममुच्चैरगिपेकपट्टके ॥ ४४ ॥

१ अग्निरिव २ दाशरथिना बद्ध ध्वजश्चमुनिना पीत इत्याद्यपवादमलम्ब
 मनोरथा अर्थिन समुद्रस्रोद्धोपयतीति भाव ३ महाकविभ्योऽधिक कोऽपि
 महीपतीनां बान्धवो नास्तीति भाव

अथैष मूर्च्छत्सु मृदङ्गझल्लरीखनेषु रङ्गत्यपि मङ्गलध्वनौ ।

चकार चामीकरकुम्भचारिभिर्महाभिषेकं स्वयमस्य मूपतिः ॥ ४५ ॥

सभूषणे तत्परिधाप्य वाससी निवेशितस्यास्य मृगाधिपासने ।

स्वयं दधत्काञ्चनदण्डमञ्जसा पुरः प्रतीहारनियोगमादधे ॥ ४६ ॥

प्रसीद दृष्ट्या स्वयमेव नैषधो नमत्यवन्तीपतिरेव सेवते ।

इदं पुरः प्राभृतमङ्गभूपतेरयं स कीरो विनयेन भापते ॥ ४७ ॥

सितातपत्रं द्रविडो विभर्त्यसौ सचापरौ केरलकुन्तलाविमौ ।

इति प्रियैरप्यपदानुवर्तिनः पितुर्वचोभिः शुचमेव सोऽब्रह्म ॥ ४८ ॥

प्रैमाकरे गच्छति वृद्धिमेकतः कैलानिधौ राज्ञि विवृत्तिमन्यतः ।

रराज राज्यं रजनीविरामवत्तदा न नैक्षत्रविशेषशोभितम् ॥ ४९ ॥

पुरा त्रिलोक्यामपि मन्दरे सुरैः कृतेऽभिषेके किमिदं पुनः पुनः ।

इति स्फुरद्दन्तरुचेव निर्मलं नभोऽट्टहासं पटहस्वनैर्व्यधात् ॥ ५० ॥

कृताभिषेको न परं स गामिमां प्रसूनगन्धोदकरत्नवृष्टिभिः ।

दुदोह कामान्दिवमप्यसंशयं किमस्त्यसाध्यं सुकृतात्मनामपि ॥ ५१ ॥

स पङ्करेभ्य कलकेलिपक्षिणो विपक्षवन्दीश्च विमोचयन्नृपः ।

मनोरथादप्यधिक ददत्तदा प्रवर्तयामास न कस्य संमदम् ॥ ५२ ॥

जनेषु गायत्सु जगौ प्रतिस्वनैर्ननर्त नृत्यत्सपि लोलकेतुभिः ।

अवाप्य संहर्षमिवोत्सवे प्रमोर्मुदा न किं किं विदधे तदा पुरम् ॥ ५३ ॥

इति व्यतिक्रम्य दिनानि कानिचिन्महोत्सवेऽसिञ्जरठीभवत्यपि ।

स पुत्रमापृच्छय तपश्चिकीर्षया ययौ महासेनमहीपतिर्वनम् ॥ ५४ ॥

अथ श्रुथीमूलविमोहबन्धनोऽप्यसौ वियोगात्पितुरन्वतप्यत ।

अवेत्य संसारगतिं ततः स्वयं प्रवृद्धमार्गः समचिन्तयन्नृजाः ॥ ५५ ॥

१. कीरदेशमहीपतिः. २. धर्मनाथे सूर्ये च. ३. महासेनमहीपतौ चन्द्रे च.
४. राज्यपक्षे क्षत्रविशेषेर्न शोभितमित्यर्थः.

प्रजाः प्रशस्याः खलु ताः स्मरन्त्यमुं जिनेश्वरं याः प्रविधूतकल्मषम् ।
 स्तुमः कथं तत्सुकृतानि चिन्तनं चकार यासां स्वयमेव स प्रभुः ॥५६॥
 कचिन्न चक्रे कैरवालकर्षणं न चापरागं विदधे कमप्यसौ ।
 स कोमलेनैव कैरेण लाल्यन्वशीचकारैकवधूमिव क्षितिम् ॥ ५७ ॥
 गुणार्णवं नम्रनरामरोरगस्फुरत्किरीटोच्चयचुम्बितक्रमम् ।
 पतिं समासाद्य मही महीयसी बभूव लोकद्वितयादपि ध्रुवम् ॥ ५८ ॥
 न चापमृत्युर्न च रोगसंचयो बभूव दुर्मिक्षभयं न च कचित् ।
 महोदये शासति तत्र मेदिनी ननन्दुरानन्दजुषश्चिरं प्रजाः ॥ ५९ ॥
 बवौ समीरः सुखहेतुरङ्गिनां हिमादिवोष्णादपि नाभवद्वयम् ।
 प्रभोः प्रभावात्सकलेऽपि भूतले स कामवर्षी जलदोऽप्यजायत ॥ ६० ॥
 ध्रुवं भुजस्तन्मनियश्रिता गुणैरनेन गाढं करिणीकृतौचला ।
 कुतोऽन्यथा भूमृदुपायनच्छलात्समाययुः काममदोद्धता गजाः ॥ ६१ ॥
 अजसमासीद्विनसंपदागमो स वारिसंपत्तिरदृश्यत कचित् ।
 महौजसि त्रातरि सर्वतः सतां सदा पराभूतिरभूदिहाद्भुतम् ॥ ६२ ॥
 न नीरसत्वं सलिलाशयादते दधावधः पङ्कजमेव सद्गुणान् ।
 अमृदधर्मद्विषि तत्र राजनि त्रिलोचने यदंजिनानुरागिता ॥ ६३ ॥
 प्रसङ्ग रक्षत्यपि नीतिमक्षताममूर्धनीतिः सुखमाजनं जनः ।
 मयापहारिण्यपि तत्र सर्वतः को नाम नासीत्प्रमयान्वितः क्षितौ ॥६४॥

१. करवालः खड्गः, (पक्षे) करौ हस्तौ बालाः केशाः. २. चापे घनुषि राग-
 मः; (पक्षे) अपरागं विरक्तम्. ३. हस्तेन बलिना च. ४. पूज्या. ५. भूमिः.
 ६. अधिकसंपत्प्राप्तिः; (पक्षे) मेघसंपदायमः. ७. जलसंपत्तिः; (पक्षे) अरिसंपत्तिः
 शत्रुबाहुत्वम्. ८. परिभवः; (पक्षे) उत्कृष्टमैश्वर्यम्. ९. नीरस्य सत्त्वं विद्यमानता.
 (पक्षे) नीरसस्य भावः. १०. जिनेऽनुरागमावः; (पक्षे) अजिनं गजादि चर्म.
 ११. नीतिरहितः; (पक्षे) स्वचक्रपरचक्रादि-ईतिरहितः. १२. प्रकृष्टमयेन, प्रमया
 चान्दला च.

त्रिसध्यमागत्य पुरंदराज्ञया सुराङ्गना दर्शितगूरिविभ्रमा ।

वितन्वते स्म स्मरराजशासनं सुखाय सगीतकमस्य वेश्मनि ॥ ६५ ॥

वक्त्राब्जेन जयश्रियं विकसता कोटीकृतां दर्शय-

न्हस्तोदस्तजयध्वजेन विदधद्व्यक्तमथैना पुनः ।

एकं प्राप सुपेणसैन्यपतिना सप्रेपित ससद

तस्यानेकनृपप्रवर्तितसमिद्धचान्तविद्वार्तिक ॥ ६६ ॥

प्रणतशिरसा तेनानुज्ञामवाप्य जगत्पते-

कथयितुमुपक्रान्ते मूलादिहाजिपराक्रमे ।

श्रवणमयतामन्यान्यापुस्तदेकरसोदया-

दपरविषयव्यावृत्तानीन्द्रियाणि समासदाम् ॥ ६७ ॥

इति महाकविश्रीहरिचन्द्रविरचिते धर्मशर्माभ्युदये महाकाव्येऽष्टादश सर्गः ।

एकोनविंश सर्गः ।

आहवक्रममामूलमथ दूतः पुर प्रभोः ।

आह वैक्रममामूलमिति विद्वेषिमूमुजाम् ॥ १ ॥

कार्यशेषमशेषज्ञोऽशेषयित्वा स निर्ययो ।

यावत्संबन्धिनो देशात्सुपेण सह सेनया ॥ २ ॥

तावदङ्गादय क्षोणीभुजो दाराधियातया ।

बौमयास्यानुजम्मुक्ते भुजोदारा धिया तया ॥ ३ ॥ (युग्मम्)

अथ तैः प्रेषितो दूत पृथ्वीनाथैर्युयुत्सुभिः ।

१. युद्धवार्ताभिः . वार्तिको वार्ताहरो दूत २. अस्मिन्पद्ये आदर्शपुस्तके यमकादिषु संक्षिप्तं टिप्पणं क्वचिद्वर्तते प्रायस्तदेवात्र गृहीतम् ३. एक विषयम्, अत एव अमामूलमलङ्गीकारणम् ४ दारसंबन्धी य आपिक्षेण यातयः प्राप्तया धिया. ५. यामना वक्ष्येति धियेत्यस्य विशेषणम्.

साक्षाद्भवे इवागत्य तमवोचचमूपतिम् ॥ ४ ॥
 त्वं क्षमो सुवनस्यापि तेने नेन प्रभास्वतः ।
 तैवानूना चमूचके तेनेऽनेन प्रभा स्वतः ॥ ५ ॥
 तवानूरोरिवाकाशे प्रभुमर्क्तिर्न बाधिका ।
 अग्रेसरी पुनः किं न वारिराशौ निमज्जत ॥ ६ ॥
 चतुरङ्गां चमूं त्यक्त्वा चतुरं गा गतः कथम् ।
 प्रभयाधिकरक्षा स प्रभयाधिगतोऽवति ॥ ७ ॥
 कर्मणेनैव तेनोढा सा शृङ्गारवतीति यः ।
 साशङ्कस्तु कृतं पत्या राजवर्गः प्रणश्यता ॥ ८ ॥
 नैवमायोधनं शक्त्या नवमायो धनं ददत् ।
 सैमनागबलं कर्तुं स मैनागवलत्वया ॥ ९ ॥ (युग्मम्)
 लक्ष्मीजिघृक्षया तुभ्यं राजकं नापराध्यति ।
 किं तु रीत्येव वैदर्भ्या गौडीयाभ्यामसूयितम् ॥ १० ॥
 मौरसारसमाकारा रैकामा सरसा रैमा ।
 सा गता हंसना तेन न तेनासहर्तागसा ॥ ११ ॥

(प्रतिलोमानुलोमपादः)

१. तेन इनेन स्वामिना. २. प्रभास्वतस्त्रेजस्विनः. ३. तव चमूचके अनेन स्वतः
 अनूना प्रभा चके. ४. नवा अधिका च, बबयोरभेदात्, (पक्षे) बाधि का न.
 ५. समुद्रे, (पक्षे) वा-अरिराशौ शत्रुसमूहे. ६. प्रभया तेचसा; प्रकर्षेण भयाधि-
 गतः. योऽकारणं चमूं त्यक्त्वा प्रपलायते स भयान्वितो भवत्येव. ७. प्रत्यप्रसङ्गा-
 मम् ८. न अवम अयं शुभावहो विधिर्यस्य. ९. तुल्यहस्तिष्वेव. १०. मनाक्
 अवलत्. ११. गौडदेशमवाय. यथा वैदर्भी रीतिर्गौडीवद्भाय कवये कुप्यति
 तथा तुभ्यं शृङ्गारवत्याभ्यामसूयितम्. १२. कामसर्वस्वतुल्याकृतिः. १३. राकावन्मा
 लक्ष्मीर्यस्याः सा. १४. कामिनी. १५. सितमुखी, (पक्षे) अदसना अस्मेरास्या.
 चित्तानुरागविरहात् १६. तेन आगसापराधेन.

त्वामिहायुक्क विश्वंस्तमूतलोपकृतिक्षमः ।
 न चापराधकृन्नाथः केवलं मूर्तिहेतवे ॥ १२ ॥
 अस्य मौनाधिकैः सेना अस्यमाना नैवाजितः ।
 अस्यमानाहतेरेता अस्यमानावितुं क्षमः ॥ १३ ॥
 परलोकमयं विप्रर्त्यमुमर्क्ति प्रपद्यसे ।
 भवितासि ततो नूनं स्ववंशोद्धरणक्षमः ॥ १४ ॥
 अरमर्मीतियुक्तस्ताः कष्टं स्कन्दोऽपि रक्षति ।
 अरमर्मीतियुक्तस्ता दूरे पास्यति वाहिनीः ॥ १५ ॥
 अवलां तां पुरस्कृत्य त्यक्तोऽसि सबलोऽमुना ।
 निराश्रयस्ततो धीर राजवर्गं त्वमाश्रय ॥ १६ ॥
 प्रार्थयैतांश्चतुर्वर्गं रथवाजिप्रदानतः ।
 लप्स्यसे पञ्चतामुच्चैरर्थवाजिप्रदानतः ॥ १७ ॥
 परमक्षेहनिष्ठास्ते परदानकृतोद्यमाः ।
 समुन्नतिं तवेच्छन्ति प्रघनेन महापदाम् ॥ १८ ॥
 राजानस्ते जगत्ख्याता बहुशोभनवाजिनः ।
 वने फस्तारकुधा नासीद्बहुशोभनवाजिनः ॥ १९ ॥
 सैरुपाणां स्थितं विप्रर्त्यैधामनिधनं तव ।
 दाता वा रजसंदोहो द्रौकान्तारसमाश्रयम् ॥ २० ॥

१. विश्वस्तु समस्त बहुलं तस्योपकाराय समर्थः; (पक्षे) विश्वस्तुभूत लोप-
 कृत-क्षमः अदातुवनविनाशकः, विश्वासपातक इति यावत्. २. न-या-अपराध-
 कृतः; (पक्षे) नवभरपराधकृत. ३. प्रमाणाधिकैः. ४. क्षिप्यमाणा. ५. नवीनसङ्ग्रामात्.
 ६. यथाप्रमाणपाततः. ७. अस्ति-अमान-अविजितुं. ८. परलोकं जन्मान्तरं शत्रुध.
 ९. क्षान्तिसेवा अर्हता च. १०. रथ-वाजि-प्रदानतः. ११. अथवा-आजि-प्र-
 जानतः. १२. बहुशोभनवाजिनः. १३. बहुशोभन-नव-अजिनः. १४. सदयानाम्;
 (पक्षे) सयपाम्. १५. स्वधामनि स्वगृहे धनं तव दाता दास्यति; (पक्षे) स्वपात्रा
 निधनम्. १६. राजसमूहः. १७. दान्ता-रस-आश्रयम्; (पक्षे) दान्ता-रसमाधयम्.

सहसा सह संरेभैर्धाविताघाविता रणे ।

दुःसहेऽदुः सहेऽलं ये कस्य नाकस्य नार्जनम् ॥ २१ ॥

तेषां परमतोपेण संपैदातिरसं गतः ।

स्त्रोत्रति पतितां विभ्रत्सैर्ग्रहीनो भविष्यसि ॥ २२ ॥ (युग्मम्)

बहुशस्त्रासमाप्येषां बहुशस्त्रासमाहतेः ।

को वा न रमते प्राप्ताङ्को वानरमते गिरौ ॥ २३ ॥

किमु दासतया स्थातुमीहसे कापि भृङ्गमृति ।

असंख्यं कर्म तत्कुर्वन्लप्स्यसे कम्बलोत्सवम् ॥ २४ ॥

बहुधामरणेऽच्छद्युद्धुघा मरणेच्छया ।

परंभीरहितं पश्येत्परंभीरहितं परम् ॥ २५ ॥

बन्धाय बाहिनीशस्य तवैते मेदिनीभृतः ।

आयान्ति कटकैर्जुष्टाः सनागहरिखड्गिभिः ॥ २६ ॥

मुरलो मुरलोपीव कुन्तल कुन्तलश्च कैः ।

मालवो मौलवोद्गीवैर्वार्यते वार्य ते रणे ॥ २७ ॥

उद्दामाद्विरदेनाद्यो (?) कलिङ्गेन वृषध्वजः ।

शिरोर्पितार्धचन्द्रेण कार्यस्त्वमगजाश्रितः ॥ २८ ॥

अनेकपापरक्तो वा लभ सेनाशमं गतः ।

अनेकपापरक्तो वा लभसे नाशमङ्गतः ॥ २९ ॥

१. गजप्रधानैः. २. धाविताधौ आधिरहिते रणे इताः प्राप्ताः. ३. सपरयाधिक-
रागम्; (पक्षे) संपदातिः सेवकः, असंगत एकाकी. ४. स्वामित्वम्; (पक्षे) च्युताम्.
५. सत् मही-इनः समीचीनभूपालः; (पक्षे) गृहरहितः. ६. बहुशस्त्रासम्.
७. बहुशस्त्र आसमाहतेः. ८. लघोत्सवः. ९. उदासतया, (पक्षे) दासतया.
१०. रात्रि, पर्वते च. ११. कम्बलोत्सवम्; (पक्षे) कम्बलोत्सवम्. १२. बहु-
धाम-रणे. १३. अच्छद्युत्सवोत्सवः. १४. पर-भी-रहितम्. १५. परमीः कातरः.
१६. विष्णुरिव. १७. कुन्तलदेशनृपः. १८. कुन्तान् लातीति. १९. मा लक्ष्मी-
स्तस्यालवलेनोद्गीवैः. २०. अनेकप-अपरक्तः.

हितहेतु वचस्तुभ्यमभ्यधामहमीदृशम् ।
 विरोधिन्यपि यत्ताघुर्न विरुद्धोपदेशकः ॥ ३० ॥
 अधिकं दरमेत्याहो अधिकंदरमुन्नतान् ।
 समासादयशाः शैलान्समासादय वा नृपान् ॥ ३१ ॥
 इति राजगणे तस्मिन्नधिकोपकृतिसुमे ।
 गतिद्वयमुदाहृत्य प्रणिधिर्विरराम सः ॥ ३२ ॥
 रैरोऽरीरोरुररुत्काकुं केकिकङ्किकः ।
 चञ्चच्चञ्चच्चिच्चोचे तततातीति तं ततः ॥ ३३ ॥ (चतुरक्षरः)
 अन्तरत्यन्तनिर्गूढपदाभिप्रायभीषणा ।
 वाग्मुजग्नीव ते मृद्वी कस्य विधासकृद्बहिः ॥ ३४ ॥
 दुर्जनः सत्समां प्रष्टामीहते न स्वभावतः ।
 किमुल्लकस्तमोहन्त्रीं भास्वतः सहते प्रमाम् ३५ (गूढचतुर्थपादः)
 सीमां सौभाग्यमाग्यानां शोभासंभावितसरः ।
 अहो घाष्ट्यं जगन्नाथः कर्मणीत्युच्यते स्वलैः ॥ ३६ ॥
 प्रभाप्रभावभाग्येन भाग्येन स बधूकरम् ।
 तेने तेनेऽपतन्माला तन्मालापं वृथा कृथाः ॥ ३७ ॥
 गुणदोषानविज्ञाय भर्तुर्मत्काधिका जनाः ।
 स्तुतिमुच्चावचामुच्चैः कां न कां रचयन्त्यमी ॥ ३८ ॥
 धर्मे बुद्धिं परित्यक्त्वौपरत्रानेकपापदे ।
 सदयः कुरुते कस्तां परत्रानेकपापदे ॥ ३९ ॥

१. समासात्-अयशाः. २. रायं घनं ददातीति रैरः; अरीन् ईरयन्तीत्यरीराः
 गुमटाः, येषां वरमदान्. केकिना कङ्किके इत्येवंशीलः केकिङ्किकी कर्तित्वेयः,
 तस्यैव कः कामो यस्य स केकिङ्किकः. चञ्चन्ती चमुरंशा उषा मदती चिदुदि-
 यंस्य. ततां प्रचुरां तां ददामीमतति गच्छति इत्येवंशीलस्तताती. कायुलं मर्म-
 व्यपकृशम्. ३. अधर्मे. ४. परेभ्यः प्रायन्ते ते अनेकान् इति नक्षेत्राणां पापदे.

आस्ता जगन्मणेस्तावद्भानोरन्यैर्महस्विभि ।
 अनूरोरपि किं तेज समूय परिमूयते ॥ ४० ॥
 मम चापलता वीक्ष्य नवचापलता दधत् ।
 अयमाजिरसाद्गन्तु किं यमाजिरमिच्छति ॥ ४१ ॥
 सौजन्यसेतुमुद्भिन्दन्यत्त्वया नैव चारित ।
 तन्न क्रोधार्णवौघेन शायनीयो नृपप्रज ॥ ४२ ॥
 विपद्विधास्यतेऽत्राहकारिमि कारिभिर्मम ।
 एकाकिनापि रुध्यन्ते हरिणा हरिणा न किम् ॥ ४३ ॥
 जयश्रियमथोद्बोद्धु त्वत्पतापामिसाक्षिकाम् ।
 विचमाजो ददद्भूत सुपेणो विससर्ज स ॥ ४४ ॥
 रागिताजिवरा कापि नेतेनातत्ततामसा ।
 सामताततना तेने पिकारावजिता गिरा ॥ ४५ ॥

(अनुलोमप्रतिलोमार्ध)

तथाप्यनुनयैरेष शाम्यति स्म न दुर्जन ।
 और्वस्तनूनपान्नीरैर्नरिधेरिव भूरिभि ॥ ४६ ॥
 युद्धानका स्म तद्भीमा सदानघ नदन्ति न ।
 बभूहिरे जयामोच्चै सदानघनदन्ति न ॥ ४७ ॥
 उद्भिन्नोद्दामरोमाश्चकञ्चुकेषु मुदस्तदा ।
 अन्तरङ्गेषु शूराणा सनाहान बहिर्गमु ॥ ४८ ॥
 निजदोरदनोदीर्णश्रीरता घनताविमा ।
 तैरसारबल चेरुरिमा भूतहतो भृशम् ॥ ४९ ॥

१ का अग्निभि २ निजबाहुद ताभ्यामुदीणा या श्रीस्तस्या रता ३ घना
 ना ममूहो घन्ता तद्वद्भिमा येषाम् ४ तरसा आरबल शत्रुघैर्यम् ५ भूतहता
 प्राणिघातका

(प्रातिलोभ्येनानन्तरश्लोकः)

संभृतो हृतभूमारिरुचेऽलं वैरसारतः ।

भाविताभयतारश्रीर्न दीनो दरदोऽजनि ॥ ५० ॥

शङ्केऽनुकूलपवनप्रेक्षितैः स्यन्दनध्वजैः ।

निकणत्किङ्किणीकाणैर्योद्धुं जहुविरे द्विपः ॥ ५१ ॥

नवप्रियेषु विभ्राणाः सङ्गरागमनायकाः ।

क योपितोऽभवन्नोत्क्राः संगरागमनाय काः ॥ ५२ ॥

सदृशावत्यनीकेऽत्र त्वत्प्रतापप्रदीपके ।

वधायैव निपेतुस्ते पतंगा इव शत्रवः ॥ ५३ ॥

गङ्गोरगगुरुग्राहगौरगोगुरुगुग्गुः ।

रौगागारिगैरैरङ्गैरङ्गेऽङ्गं गुरुगीरगात् ॥ ५४ ॥ (द्वयक्षरः)

अङ्गमुत्तुङ्गमातङ्गमायान्तं प्रत्यपद्यत ।

वात्येव धारिदानीकं सा सुपेणस्य बाहिनी ॥ ५५ ॥

अतस्तमानसे सेना सदाना सारवा रणे ।

अतस्तमानसेसेना सदानासारवारणे ॥ ५६ ॥ (समुद्रकः)

कुम्भभूरिव निर्ममसपक्षानेकमूधरम् ।

उच्चुलुम्पांचकारोचैः स क्षणादङ्गवारिधिम् ॥ ५७ ॥

निर्निशदारितारातिहृदयाचलनिर्गता ।

१. भुवि भान्तीति भूमास्ते च तेऽरयश्च, तेषां रुचिः सा हृता येन, तत्संबो-
धनम्. २. यरसारत उत्कृष्टबलात्. ३. भाविता अधिगता अनया तारा उज्ज्वला
धीर्येन. ४. गङ्गा च उरगगुरुश्च उग्राङ्गं च तद्द्वौरा या गौर्वाणी तथा गुरुर्बृह-
स्पतिः. उग्रा गात्रो बाणा मयूखा वा यस्य सः. ५. राग एवागारं येषां तेषां
गैरविप्रायैः. गुरुगीर्महानादः. ६. सत् शोभनं अनो बलं यस्याः सा सदानाः
अतस्तमानान् भङ्गीणाहंकारान् इयति तस्मिन्. सेना स्वामियुद्धः सदानासारा
वारणा यस्मिन्.

न करिस्कन्धदग्नासृद्धदी दीनैस्तीर्यत ॥ ५८ ॥ (निरोष्ठ्य)
 श्लेहपूर इव क्षीणे तत्रोद्रेक महीमुज ।
 अस्त गियासवोऽन्येऽपि प्रदीपा इव भेजिरे ॥ ५९ ॥
 हेमवर्माणि सोऽद्वाक्षीद्वाविना आविनासिना ।
 द्विद्वलान्यत्सकेनेव निचितानि चिताग्निना ॥ ६० ॥
 संद्वनोत्क्षिप्तदुर्बारतरवारिमहोर्मय ।
 अरिक्माधरवाहिन्यो रणशोर्णा प्रपेदिरे ॥ ६१ ॥
 समुत्साह स्मुत्साहकारमाकारमादधत् ।
 ससारार ससारारम्भवतो मवतो बलम् ॥ ६२ ॥
 कोदण्डदण्डनिर्मुक्तकाण्डच्छन्ने विहायसि ।
 चण्डाशुश्चण्डभीत्येव सबध्रे करसचयम् ॥ ६३ ॥
 सारसेनारैसे नागा समरे समरेस्वया ।
 न न दाननदाश्चेरुर्वाजिनो वाजिनोद्धता ॥ ६४ ॥
 उदण्ड यत्र यत्रासीत्पुण्डरीक रणाम्बुधौ ।
 निपेतुस्तव योधाना तत्र तत्र शिल्लीमुखा ॥ ६५ ॥
 के न बाणेर्नर्वाणैस्ते सेनया सेनया हता ।
 मानवा मानवाधान्धा सत्वर सत्वरशय ॥ ६६ ॥
 बाणैर्बलमरातीना सदापिहितैस्तेभ्यै ।
 अपूरि सुसमुक्तैश्च त्वद्वल कुसुमोत्करे ॥ ६७ ॥
 मूर्धान दुधुवुस्तत्र कङ्कपत्रक्षता भटा ।
 प्रमोरर्यासमाप्तौ वा प्राणाना रोद्धुमुक्त्रमम् ॥ ६८ ॥ (अतालव्य)

१ त एव घना २ वार चलम्, (पक्षे) तरवारि खड्ग ३ रसो रसा,
 शब्दो वा ४ छत्र, सिताम्भोज च ५ बाणा, प्रमराध ६ नवशब्दै
 ७. आच्छादितमूर्स्यन्तिभिर्बाणै, प्रकटीकृतसौरभ्यै कुसुमोत्करैश्च

नुत्थद्विद्वक्कण्ठपीठास्थितात्कारभरभैरवे ।

पेतुर्भयान्वितास्तत्र पत्रिणो न पतत्रिणः ॥ ६९ ॥

शरघाताद्भ्रजैर्दानरसितैरुत्पलायितम् ।

रक्ताब्धौ तत्करैश्छिन्नैरसितैरुत्पलायितम् ॥ ७० ॥

वेतालास्ते तृपोचालाः पश्यन्तः शरलाघवम् ।

पाणिपात्रस्यमप्यत्र कीलालं न पपुरुधि ॥ ७१ ॥

त्यद्वलैर्विषमारातिमारातिस्फुटाविक्रमैः ।

अरुगं व्योम कुर्याणैः कुर्वाणैस्तस्तरे तदा ॥ ७२ ॥

संसारसारलक्ष्येव वेदभ्यां स्वीकृतस्य ते ।

ईर्ष्या यार्धितोत्साहा तत्र क्षुपरम्परा ॥ ७३ ॥

पराजिताशु भवतः सेनया यन्तमानया ।

पराजिता शुभवतः सेनया यन्तमानया ॥ ७४ ॥ (युग्मम्)

ततो भग्ने बलेऽन्यस्मिन्पुलकस्फारसैनिकः ।

एकहेलं सहोत्तमे मालवेन्द्रेण कुन्तलः ॥ ७५ ॥

मुपेणस्तद्वलयूहं संनाहवपुषं ततः ।

हर्षेण वीक्ष्य सौवर्णसंनाहवपुषं ततः ॥ ७६ ॥

चतुरङ्गबले तत्र परिसर्पति शात्रवे ।

सैन्यमाश्वासयामास व्याकुलं स्वं चमूपतिः ॥ ७७ ॥

स वाजिसिन्धुरग्रामान्सग्रमादभिधावितः ।

जरादसि स्फुरद्धामा विभ्रन्नादमघाततः ॥ ७८ ॥ (गोमूत्रिकः)

१ मया प्रभया, (पक्षे) भवेन. २. युद्धात्पलायिता गत्रा इत्यर्थः. ३. वत्स-
लवदाचरितम्. ४. विषमा ये अरातयस्तेषां मारो मारणम्. ५. कुः पृथ्वी.
६. पराजिता आशु. ७. यस्मै कुर्याणया. ८. स्थानिसमेतया. ९. निस्तृताहंकारया.
१०. सप्त-आहव-पुषं.

सगजः सरथः साश्वः सपदातिः समन्ततः ।

क्रामन्नभिमुखं क्रोधात्तीव्रतेजाः शितायुधः ॥ ७९ ॥ (युग्मम्)

समारैभे समारेमे समारे भे रणे रिपुः ।

स दानेन सदानेन सदानेन व्यपोहितुम् ॥ ८० ॥

अम्मोधिरिव कल्पान्ते खड्गकल्लोलमीषणः ।

स्खलितो न स मूपालैस्तत्र वेलचलैरिव ॥ ८१ ॥

कैङ्कः किं कोककेकाकी किं काकः केकिकोऽककम् ।

कौकः कुकैककः कैकः कः केकाकाकुकाङ्कम् ८२ (एकाक्षरः)

अनेकधातुरङ्गाव्यान्कुञ्जराजिदुरासदान् ।

रिपुशैलानसिर्भिन्दज्जिष्णोर्वज्रमिवाबभौ ॥ ८३ ॥

जघान करवालीयघातेनारेर्बलं बली ।

न नाप्ता ते निरालम्बा करे तेनावनिर्वरः ॥ ८४ ॥ (अर्धभ्रमः)

तेन सङ्ग्रामधीरेण तव नाथ पदातिना ।

एकहेलमनेकेभ्यः शत्रुभ्यो निशितासिना ॥ ८५ ॥

भैर याममयारम्भरञ्जिता ददताजिरम् ।

याता क्षमा माक्षता या मदमाररमादम ॥ ८६ ॥ (युग्मम्)

(सर्वतोभद्रम्)

१. स-मार-इभे, सम-आरेभे, आरेभः शब्दः समारेभे समारब्धः. दानेन खण्डनेन सदानेन सद्वलेन. व्यपोहितुमुपक्रान्तुम्. २. कङ्को चकः. कोककेकाकी चक्रवाकहंसगामी. काको घ्राहः. केकिकः भयूरवत्क आत्मा स्वरूपं यस्य सः. कुकैककः स्वर्गपृथ्वीजलेष्वद्वितीयः. गुरुत्वात्. कुटिलं जगाम. केकाकाकुको भयूरः स चिह्नं यस्य स केकाकाकुकाङ्कः, तस्येव कं शरीरं यस्य तम्. ३. अनेकधा-तु-रङ्गः (पक्षे) अनेक-धातु-रङ्गः. ४. कुञ्जर-आजिः (पक्षे) कुञ्ज राजि. ५. भर-मत्यर्थम्. अयारम्भरञ्जिता शुभावहविधिप्रारम्भरञ्जिता सती. मा लक्ष्मीस्वस्या अक्षता नित्यता. आररमादम अरिसमूहलक्ष्मीदमन. याता लम्बा.

घाप्ता धाराजलेनेव दृष्टमातङ्गसंगमाम् ।

अभ्युक्ष्याभ्युक्ष्य जग्राह तत्कृपाणो रिपुश्रियम् ॥ ८७ ॥

देवेन्दो विषदद्वादिवाददाधदवाम्बुद ।

दिवं ददद्दुदावेदं दुद्वृन्दं विदैवैवत् ॥ ८८ ॥ (व्यक्षरः)

पीत्यारिशोणितं सद्यः क्षीरगौरं यशो वमन् ।

इन्द्रजालं तदीयासिः काममाविश्वकार सः ॥ ८९ ॥

स प्रसादेन देवस्य रसादेकपदे वलम् ।

संपदेऽजयदेव द्विद्वक्म्पदेन सदेवनम् ॥ ९० ॥ (मुरजबन्धः)

तेन माल्यचोलाङ्गकुन्तलव्याकुले रणे ।

भानुनेव तमःकीर्णं किं किं नो तेजसा कृतम् ॥ ९१ ॥

काननाः कानने नुना नाकेऽनीकाङ्गकानिनः ।

के के नानीकिनीनेन नानीनैकाकिना ननु ॥ ९२ ॥ (व्यक्षरः)

सागरे भुवि कान्तारे संगरे वा गरीयसि ।

त्वद्वक्तिः कस्य नो दत्ते कामधेनुरिवेहितम् ॥ ९३ ॥

देवनाथमनादृत्य भावनास्तम्भनादृते ।

त्वर्यानासीत्स नास्तद्विद्वज्जयी नाथमनास्ततः ॥ ९४ ॥ (मुरजबन्धः)

खङ्गत्रासावशिष्टेऽथ प्रणष्टे विद्विषां वले ।

मुपेणः शोषयामास रणमूर्तिं महाबलः ॥ ९५ ॥

गजयाजिजयाजिजयानुगतः स रसाचरसात्तयशोविमवः ।

प्रमयन्नमवन्तमित्तां श्रयितुं स्वयमेत्येयमेत्य भवन्तमितः ॥ ९६ ॥

१. शयुसमूदम्. २. विपरीतभाग्ययुक्तम्. ३. जितवानेव. ४. सर्वाङ्गं यथा भवति. ५. अस्पृष्टोऽस्य बन्धस्य विन्यासः. ६. पुत्रिप्रमुखा. ७. अनीकाङ्गे राक्षसोत्सृष्टे कनन्ति एषसीदाः. ८. सेनापतिना. ९. हे देवेश, एकाकिना. १०. भाग्यं श्रम्य.

चन्द्रांशुचन्दनरसादपि शीतमङ्गं
 पीयूषपूग्मसकृद्भ्रमतीव दृष्टिः ।
 कायं पुनर्वसति वैरिमहीशवंश-
 संश्लोषणो भुवनमूषण ते प्रतापः ॥ ९७ ॥

चक्रेऽरिसंततिमिहाजिषु नष्टपद्मा-
 तिरूयातिमेकचकिताकृतिधारिणी यः ।
 तिग्मासिरिष्टमतवत्स तवावति क्ष्मां
 किं तत्परं धरणिमिष कृतिन्त्रवीमि ॥ ९८ ॥

कः शर्मदं वृजिनमीतिहरं जितात्मा
 हर्षाय न स्मरति तेऽभिनवं चरित्रम् ।

संपद्गुणातिशयपस्त्य रुचं तवैति
 कः कान्तिमानतिसुधाद्रवरोचमानाम् ॥ ९९ ॥

(इति श्लोकद्वयनिर्वर्तितपोडशदलकमलचित्रे कविकाव्यनामाङ्कः ।

यथा—कर्णिकाक्षरेण सह प्रथमदलग्रदलाग्रेषु 'हरिचन्द्रकृतधर्मजिनप-
 तिचरितमिति' इति ।)

हतमोहतमोगतेस्तव क्षणदेनेक्षणदेशशोभितः ।
 समयो समयात्स्वयं ततः कमला त्वां कमलाममैक्षत ॥ १०० ॥

आतङ्गार्तिहरस्तपद्युमणिसद्भूरिप्रभाजिद्वसु-
 द्रंष्टव्यं हृदि चिह्नैरक्षमसमं शौचं च पीनोन्नते ।

देहेऽधत्त हितं त्वमन्दमहृदि क्षुद्रेऽप्यतो दर्शने
 वल्गुर्मर्द्रमहस्य रम्यमपरं क्षीणव्यपायं पदम् ॥ १०१ ॥

दम्भलोभममा आदिरुद्धा गुणैर्द्रष्टुमप्यक्षमादेव वक्रं तव ।

वर्जयित्वा ययुः सुश्रुत त्वां तथा ते भजन्ते यथा नेष्ट भक्तानपि ॥ १०२ ॥

(अत्र श्लोकद्वयविनिर्मिते चक्रचित्रे प्रथमतृतीयपद्याष्टमाक्षररेखाग्रमेण कविनामाङ्कश्लोकः । यथा—

‘आर्द्रदेवसुतेनेदं काव्यं धर्मजिनोदयम् ।

रचितं हरिचन्द्रेण परमं रसमन्दिरम् ॥’)

स्फुटमिति कथयित्वा सत्कृतिं प्राप्य दूते

गतवति निजगोहं तत्सुपेणः ससैन्यः ।

अहितविजयलब्धं विचरमानीय भवत्या-

नतिचिरमुपनिन्ये धर्मनाथाय तस्मै ॥ १०३ ॥

लभ्या श्रीर्विनिहत्य संगरसुवि क्षुद्रद्विपोऽभ्युन्नता

धिक्तां धर्मपरिच्युतामरमिति स्त्रीरारमन्दस्पृहः ।

तद्गर्भामरुचं दधद्वरमरिद्रव्यं सदायो ददे

देवोऽस्तालसमाधिमिल्लूतधियां ताम्यन्महस्वी मुदे ॥ १०४ ॥

(अत्र चक्रवन्धचित्रे तृतीयपद्याक्षररेखाग्रमेण काव्यकविनामाङ्कः ।

यथा—श्रीधर्माभ्युदयः । हरिचन्द्रकाव्यम् ।)

इति महाकविश्रीहरिचन्द्रविरचिते धर्मशर्माभ्युदये महाकाव्ये एकोनविंशः सर्गः ।

विंशः सर्गः ।

इत्यब्जानां पद्मलक्षणाणि यावत्क्षीणक्षुद्रारातिरुद्यत्प्रभावः ।

दैवः पारावारवेलयवनान्तं प्राज्यं धर्मः पालयामास राज्यम् ॥ १ ॥

रात्रौ तुङ्गे स्फाटिके सौधशृङ्गे तामास्थानीमेकदा स प्रतेने ।

चन्द्रज्योत्स्नान्तर्दितेऽस्मिन्प्रभावादाकाशस्या या मुधमेव रेजे ॥ २ ॥

जीर्णं फालाज्जातरन्ध्रं नु पश्यन्देवस्यारादन्तुरं व्योमभागम् ।

ज्वालालीलां विप्रतीं कल्पमेहेरदायोक्तां निष्पन्नतीं ददर्श ॥ ३ ॥

आविष्कर्तुं स्फारमोहान्धकारच्छन्नं मुक्तेर्मार्गमत्यन्तदुर्गम् ।
 आदौ दिष्ट्या व्यञ्जिता या ज्वलन्ती वर्तिर्दीपस्यैव शोभामभार्षति ॥ ४ ॥
 व्यादायास्यं विस्फुरचारतारादन्तश्रेणीमीप्समतुं जगन्ति ।
 कालेनेका व्योम्नि विस्तार्यमाणा जिह्वेवाशु श्रद्धया या चक्रासे ॥ ५ ॥
 फान्तिः कालव्यालचूडामणेः किं पिङ्गा स्थाणोव्योममूर्तेर्जटा वा ।
 ज्वाला किं वास्यैव भालाक्षर्वेद्देहाहायेन्दोर्धाविता कामबन्धोः ॥ ६ ॥
 भूयोऽनेन त्रैपुरं किं नु दाहं कर्तुं मुक्तस्तप्तनाराच एषः ।
 इत्याशङ्काव्याकुल लोकचेतो या सर्पन्ती व्योम्नि दूरादकार्षात् ॥ ७ ॥
 कर्तुं कार्यं केवलं स्वस्य नासौ देवो विश्वस्यापि धाता तपस्याम् ।
 इत्यानन्दात्तस्य नीराजनेव व्योम्ना रेजे या समारभ्यमाणा ॥ ८ ॥
 तामालोक्याकाशदेशादुदञ्चज्योतिर्ज्वालयदीपिताशां पतन्तीम् ।
 इत्थं चित्ते प्राप्तनिर्वेदखेदो मीलच्चक्षुश्चिन्तयामास देवः ॥ ९ ॥
 देवः कश्चिज्ज्योतिषां मध्यवर्ती दुर्गे तिष्ठन्नित्यमेषोऽन्तरिक्षे ।
 यातो देवादीदृशी चेदवस्थां कः स्थालोके निर्व्यपायस्तदन्यः ॥ १० ॥
 आयु कर्मालानभङ्गे प्रसर्पन्नापद्वीथीदीर्घदोर्दण्डचण्डः ।
 प्राणायामाराममूलानि भिन्दन्कैरुत्सिक्तः सखते कालदन्ती ॥ ११ ॥
 यत्संसक्त प्राणिनां क्षीरनीरन्यायेनोच्चैरङ्गमप्यन्तरङ्गम् ।
 आयुश्छेदैर्याति चेत्तत्तदास्था का बाह्येषु स्त्रीतनूजादिकेषु ॥ १२ ॥
 प्रत्यावृत्तिर्न व्यतीतस्य नूनं सौख्यस्यास्ति आन्तिरागामिनोऽपि ।
 तत्तत्कलोपस्थितस्यैव हेतोर्वध्नात्यास्या ससृतौ को विदग्धः ॥ १३ ॥
 वातान्दोलत्पद्मिनीपल्लवाम्भोविन्दुच्छायाभङ्गुरं जीवितव्यम् ।
 तत्ससारासारसौख्याय कस्माज्जन्तुस्ताम्यत्यब्धिवीचीचलय ॥ १४ ॥
 सारङ्गाक्षीचञ्चलापाङ्गनेत्रश्रेणीलीललोकसकामित नु ।
 व्यालोलत्वं तत्क्षणादृष्टनष्टा धत्ते नृणा हन्त तारुण्यलक्ष्मी ॥ १५ ॥

हालाहेलासोदरा मन्दरागभादुर्भूता सत्यमेवात्र लक्ष्मीः ।

नो चेचेतोमोहहेतुः कथं सा लोके रागं मन्दमेवादधाति ॥ १६ ॥

विष्णूत्रादेर्धाम मध्यं वपूनां तन्निःप्यन्दद्वारमेवेन्द्रियाणि ।

श्रोणीविम्बं स्थूलमांसास्थिकृष्टं कामान्धानां प्रीतये धिक्स्तथापि ॥ १७ ॥

मेदोमज्जाशोणितैः पिच्छिलेऽन्तस्त्वक्प्रच्छन्ने व्यायुनद्धास्यसंपौ ।

साधुर्वहे कर्मचण्डालगेहे बभ्रास्युद्यत्पूतिगन्धे रतिं कः ॥ १८ ॥

इन्द्रोपेन्द्रब्रह्मरुद्राहमिन्द्रा देवाः केचिद्ये नराः पन्नगा वा ।

तेऽप्यन्येऽपि प्राणिनां क्रूरकालव्यालकान्तं रक्षितुं न क्षमन्ते ॥ १९ ॥

वालं वर्षीयांसमाद्यं दरिद्रं धीरं भीरुं सज्जनं दुर्जनं च ।

अश्वात्मेकः कृष्णवर्मेव कक्षं सर्वप्रासी निर्विवेकः कृतान्तः ॥ २० ॥

स्यच्छामेवाच्छाद्य दष्टिं रजोभिः श्रेयोरक्षं जाग्रतामप्यशेषैः ।

दोषैर्येषां दस्युरूपैरुपाशं संसारेऽस्मिन्हा हतास्ते हताशाः ॥ २१ ॥

वित्तं गेहादङ्गमुच्चैश्चित्तमेव्यर्थावतन्ते बान्धवाश्च श्मशानात् ।

एकं नानाजन्मवल्लीनिदानं कर्म द्वेषा याति जीवेन सार्धम् ॥ २२ ॥

छेतुं मूलारकर्मपाशानशेषान्सद्यस्तीक्ष्णैस्तपतिप्ये तपोभिः ।

को वा कारागाररुद्ध प्रवुद्धः शुद्धात्मानं वीक्ष्य कुर्यादुपेक्षाम् ॥ २३ ॥

इत्थं यावत्प्राप्य वैराग्यभावं देवश्चित्ते चिन्तयामास धर्मः ।

उत्तुः स्वर्गादित्युपेत्यानुकूलं देवान्नावत्केऽपि लोकान्तिकान्ते ॥ २४ ॥

निःशेषापन्मूलभेदि त्वयेदं देवेदानीं चिन्तितं साधु साधु ।

एतैर्नैकः केवलं नायमात्मा संसारावधेरुद्धृता जन्तवोऽपि ॥ २५ ॥

गष्टा दष्टिर्नष्टमिष्टं चरित्रं नष्टं ज्ञानं साधुधर्मादि नष्टम् ।

सन्तः पश्यन्त्यत्र मिथ्यान्यसारे त्वत्तः सर्वं केन न ज्ञानदीपात् ॥ २६ ॥

तैरानन्दादित्यमानन्दमानं सर्वन्तीन्द्रारुद्रजम्भारिमुन्याः ।

आसेदुम्नं दुन्दुभिचानवन्तमे चैतारो निर्वराणां निकायाः ॥ २७ ॥

दत्त्वा प्राज्यं नन्दनायाथ राज्यं देवोऽनुच्छप्रीतिरापृच्छय बन्धून् ।
 दत्तस्कन्धं थाप्ययानं सुरेन्द्रैरारुह्यागात्सालपूर्वं वनं सः ॥ २८ ॥
 सिद्धान्तत्वा तत्र पष्ठोपवासी मौलौ मूलानीव कर्मद्रुमाणाम् ।
 मुष्टिप्राहैः पञ्चभिः कुन्तलानां वृन्दान्युच्चैरुच्चस्नान क्षणेन ॥ २९ ॥
 केशांस्तस्याधत्त माणिक्यपात्रे क्षीराम्भोधिप्रापणायामरेन्द्रः ।
 भर्त्रा मूर्धादाय मुक्तान्कथंचित्को वा विद्वान्नाददीतादरेण ॥ ३० ॥
 प्रालेयांशौ पुष्यमैत्रौ प्रयाते भाषे शुक्ला या त्रयोदश्यनिन्द्या ।
 धर्मस्तस्यामात्तदीक्षोऽपराहे जातः क्षोणीभृत्सहस्रेण सार्धम् ॥ ३१ ॥
 तत्र त्यक्तालंकृतिमुक्तवासा रूपं विभ्रज्जातमात्रानुरूपम् ।
 देवो भेजे प्रावृषेप्याम्बुवाहश्रेणीमुक्तस्वर्णशैलोपमानम् ॥ ३२ ॥
 गीतं वाद्यं नृत्यमप्यात्मशक्त्या कृत्वा चेतोहारि जम्भारिमुख्याः ।
 देवाः सर्वे प्राप्तपुण्यातिरेका नत्वाहन्तं स्वानि धामानि जग्मुः ॥ ३३ ॥
 स्कन्धावारे पाटलीपुत्रनाम्नि क्षोणीभर्तुर्धन्यसेनस्य गेहे ।
 क्षीराब्जेनाचारवित्याणिपात्रे कृत्वा पञ्चाश्चर्यकृत्यारणं सः ॥ ३४ ॥
 पुण्यारण्ये प्रांगुके कापि देशे नासाम्रान्तन्यस्तनिःस्पन्दनेत्रः ।
 कार्योत्सर्गं विभ्रदभ्रान्तचित्तो लोके लेप्याकारशङ्कामकार्पात् ३५ (युग्मम्)
 अध्यासीनो ध्यानमुद्रामतन्द्रः स्वामी रेजे लम्बमानोरुबाहुः ।
 ये निर्भन्नाः श्वभ्रगर्मान्धकूपे व्यामोहान्धास्तानिवोद्धर्तुकामः ॥ ३६ ॥
 मुक्ताहारः सर्वदोषत्यकान्तारब्धप्रीतिः स्त्रीकृतानन्तवासाः ।
 देवो धुन्वन्विग्रहस्थानरातीन्कान्तारेऽपि प्राप सौराज्यलीलाम् ॥ ३७ ॥

१. शिथिकाम्. २. चित्रलिखित इव तस्यौ. ३. त्यक्तभोजन ; (पक्षे) मुक्ताहारोऽस्यास्तीति. मौक्तिकहारवानिति यावत्. ४. सर्वदः, अपलेषु कान्ताद्यु च आरब्धप्रीतिः; (पक्षे) सर्वदा उपलब्धकायाः पर्वतासन्नभूमेरन्ते आरब्धप्रीतिः. ५. स्त्रीकृतानि अनन्तानि वासांसि येन सः; (पक्षे) स्त्रीकृतमनन्तं वियदेव वासो येन सः. दिगम्बर इति यावत्. ६. युद्धस्थानं शत्रून्; (पक्षे) देहस्थानं कामक्रोधादीन्.

देवोऽक्षामक्षान्तिपाथोदपाथोघारासारैः सारसंपत्फलाय ।

सिञ्चन्नुच्चैः संयमारामचक्रं चक्रे क्रोधोद्दामदावाग्निशान्तिम् ॥ ३८ ॥

मिन्दन्मानं मार्दवेनार्जवेन च्छिन्दन्मायां निःस्पृहत्वास्तलोभः ।

मूलादेवोच्छेत्तुकामः स चक्रे कर्मरीणामाश्रयद्वाररोधम् ॥ ३९ ॥

कुर्वन्नुर्वी याच्यनःकायगुप्तिं रक्षन्साक्षात्त्वं समित्यर्कभागिः ।

बभ्रत्क्षान्तेषु दीर्घैर्गुणैषैश्चित्रं मोक्षार्थं वद्वोद्यमोऽभूत् ॥ ४० ॥

तत्सारण्ये ध्याननिष्क्रम्यमूर्तेर्वैष्णवेवामोदमात्रातुकामाः ।

बद्धावासाश्चन्दनस्येव तस्थुः स्वस्थाः स्वैरं स्कन्धबन्धे भुजंगाः ॥ ४१ ॥

दृष्ट्वात्मानं पुद्गलाद्विन्नरूपं देवो देहे न स्वयुद्धं बबन्ध ।

तेनात्याक्षीचोयशीतातपातं भेयोनिष्ठः काष्ठवद्भूरमेनम् ॥ ४२ ॥

विघ्नं निघ्नन्नाक्षिपन्नेष दोषाञ्जज्ञे स्वामी भाजनं यत्क्षमायाः ।

सैषा काचिच्चातुरी तस्य भर्तुश्चित्तेऽस्माकं चित्रमद्यापि दत्ते ॥ ४३ ॥

आतंसारं साहचर्यमतस्यं दुःस्वीकुर्वन्नागमागन्तुकेऽपि ।

योगे भैक्षी पक्षपातं च मोक्षे विघ्नचित्रं स्वं चरित्रं स ऊचे ॥ ४४ ॥

तत्प्राशेषं कर्पतो धीर्वरस्य स्फारीभूतं भानसान्नोहजालम् ।

तत्प्राग्रान्तःपीठ्यमानैकमीनो मन्ये त्रासाज्जिर्ययौ भीनकेतुः ॥ ४५ ॥

कल्पान्तोद्यद्वादशद्विंशत्प्रात्मयेणीतेजःपुञ्जतीव्रतेऽसिन् ।

दृग्व्यापातग्रस्तचित्तेव चक्षुर्नो विश्लेष प्रत्यहं मोहलक्ष्मीः ॥ ४६ ॥

चक्रे कार्यं संयमस्तस्य देहे तन्वानोऽपि ज्योतिस्त्यन्तरम्यम् ।

भाणिक्यस्येवावनीमण्डनार्थं शाणोल्लेखः सम्यग्गारम्यमाणः ॥ ४७ ॥

एकं पात्रं सौकुमार्यस्य तीव्रे तेजःपुञ्जे तापसे वर्तमानः ।

चण्डज्योतिर्मण्डलतिथ्यमाजो भेजे लक्ष्मीं क्षीणपीयूषरश्मेः ॥ ४८ ॥

१. देहात्. २. धिया घेष्टसः; (पक्षे) केवर्तस्य. ३. अन्तःकरणदः; (पक्षे) सारविशेषात्. ४. द्वादशानां दिशाकरः.

भर्गादीनां भग्नगर्वातिरेकः कः श्रीधर्मे मीनकेतुर्वराकः ।
 अध्यारूढप्रौढिरग्नौ न कुर्याद्रत्नज्योतिःस्तम्भमम्भोनिपेकः ॥ ४९ ॥
 अत्रापेनारुणमाकृष्य मुक्ता स्वर्गस्त्रीभिस्तत्र दीर्घा कटाक्षाः ।
 ह्रस्वतोपाविर्भवद्वोरवाणे वाणा. कामस्येव वैफल्यमीयुः ॥ ५० ॥
 भोगे रोगे काञ्चने वा तृणे वा मित्रे शत्रौ पत्तने वा वने वा ।
 देवो दृष्टिं निर्विशेषां दधानोऽप्येकः सीमासीद्विशेषजतायाः ॥ ५१ ॥
 तथ्य पथ्यं चेदभाषिष्ट किञ्चित्सिद्धं शुद्धं चेदमुक्कान्यदत्तम् ।
 मुक्त्वा नक्तं चेदयासीत्स पश्यन्सर्वं किञ्चित्स्य शास्त्रानुरोधि ॥ ५२ ॥
 सत्यावश्यं वायुरेकेन्द्रियोऽपि प्रत्यासत्तौ प्राप न प्रातिकूल्यम् ।
 तर्हि चित्रं तत्र पञ्चेन्द्रियाणां सिंहादीनां यत्र दुःशीलभावः ॥ ५३ ॥
 अन्तर्बाह्यैर्दीप्यमानैस्तपोमिज्ज्वालेर्नोत्वा दुर्जराण्याशु पाकम् ।
 भुञ्जानोऽसौ कर्मवल्लीफलानि श्लाघ्यः स्वल्पैरप्यहोभिर्बभूव ॥ ५४ ॥
 निर्ब्यामोहो निर्मदो निष्पपञ्चो निःसङ्कोऽयं निर्मयो निर्ममश्च ।
 देशे देशे पर्यटन्संयतानां केषां नासीन्मोक्षशिक्षकहेतु ॥ ५५ ॥
 छत्रस्थोऽसौ वर्षमेकं विहृत्य प्राप्तो दीक्षाकाननं शालरम्यम् ।
 देवो मूले सप्तपर्णद्रुमस्य ध्यानं शुष्कं सम्यगालम्ब्य तस्थौ ॥ ५६ ॥
 माघे मासे पूर्णमास्यां सपुष्ये कृत्वा धर्मो घातिकर्मव्यपायम् ।
 उत्पादान्तमौष्यवस्तुस्वभावोद्भासि ज्ञानं केवलं स प्रपेदे ॥ ५७ ॥
 भित्त्वा कर्मध्वान्तमभ्युद्गतेऽसिन्दत्तानन्दे केवलज्ञानचन्द्रे ।
 तत्कालोद्यद्गुन्दुभिध्वानदम्भाद्योमाम्भोधिर्गाढमभ्युज्जगर्ज ॥ ५८ ॥
 जातं चेतो व्योमवत्रीरजस्कं नृणां पूर्वाद्या इवाशा. प्रसेदु ।
 पाप द्वेषीवानिलोऽप्यानुकूल्यं किं किं नासीन्निष्कलङ्कं तदानीम् ॥ ५९ ॥

तन्माहात्म्योत्कर्षवृत्त्येव हर्षं विश्राणासौ साधुमन्धोदवृष्ट्या ।
 तत्कालोद्यत्सत्यसपञ्चलेन क्षोणी तत्राद्यत रोमाञ्चमुच्चै ॥ ६० ॥
 नित्योपात्तानङ्गसङ्गमलीलासाहस्येन व्यजितात्मापराधम् ।
 मीत्येवास्य मूरकदर्पशत्रो सेवा चक्रे चक्रासिन्नृतूनाम् ॥ ६१ ॥
 भाषामेदैस्तैश्चतुर्भिश्चतुर्धा ससारस्वापारदु सा प्रवृत्तिम् ।
 वक्तुं चतुर्वर्ण्यसधस्य हेतोर्मन्ये देवोऽसौ चतुर्नर आसीत् ॥ ६२ ॥
 तस्य क्षीणाशातवेद्योदयत्यान्नामृद्धिर्नोपसर्गं यदाचित् ।
 नि व्यन्दाया ज्ञानदृष्टेरिवापुः पक्ष्मस्पन्द स्पर्धया नेक्षणानि ॥ ६३ ॥
 वृद्धिं प्रापुर्नाङ्गजा वा नरया वा तस्यावश्य योगनिद्रास्थितम् ।
 का वार्ता वा कर्मणामान्तराणां येया रेखा नाममात्रावशेषा ॥ ६४ ॥
 पादव्यासे सर्गतो न्यस्यमानप्रेङ्खत्सन्नाम्भोजलीलाशयेव ।
 सेवानम्रप्राणिसचाररक्ष्या पादाभ्यर्णं नास्य रक्ष्मीर्मुमोच ॥ ६५ ॥
 नो दोर्भिक्ष नेतयो नोपसर्गा नो दारिद्र्य नोपघातो न रोगा ।
 तन्माहात्म्याद्योजनानां शते द्वे नाभूत्किञ्चित्कापि कर्माप्यनिष्टम् ॥ ६६ ॥
 नात्रैर्षण्डासिंहशङ्खानफाना कल्पज्योतिर्भावनव्यन्तरेन्द्रा ।
 कर्तुं सेवा ते प्रचेल्लुर्गुणैर्पिहत्सरगैः कृष्यमाणा इवास्य ॥ ६७ ॥
 स्वर्गाच्चरागच्छतामन्तराले रेजे पङ्क्तिः कापि वैमानिकानाम् ।
 शुभीकर्तुं कीर्तिसंपत्सुधाभिर्व्योमेवोच्चैर्मञ्चनाध्यासितानाम् ॥ ६८ ॥
 तन्निष्काले ता समा धर्मनायसेन्द्रादेशाद्ब्रजोन्नि चक्रे कुनेर ।
 यस्या नानारजमग्न्याः प्रमाणं पञ्च प्रादुर्योजनान्यागमजा ॥ ६९ ॥
 नेद्रीयस्य प्रेयसा विप्रलम्भश्याख्यादक्षा तेन वेणीं विमोच्य ।
 धूर्त्तानालच्छप्रना पार्धतोऽस्या क्षिप्त मुद्रारुद्धेण मुक्तिरक्ष्म्या ॥ ७० ॥

१. 'संश्रुतं श्राव्यं चैवापभ्रजो भूतभाषितम् । इति मायाधतस्तोऽपि शक्तिं व
 काव्यस्य काव्यताम् ॥' इति वासभट्टः .

ते प्रत्याशं वायुवेलङ्कुजाग्रा मानस्तम्भास्तत्र चत्वार आसन् ।
 क्रोधादीनां ये चतुर्णां निरासे संसलक्ष्म्यास्तर्जनीकार्यमीयुः ॥ ७१ ॥
 तत्पर्यन्ते रत्नसोपानरम्या वाप्यो रेजुस्ताश्चतस्रश्चतस्रः ।
 प्रौढेनार्हत्तेजसा यत्र रात्रौ कोकः शोकं नाप कान्तावियोगात् ॥ ७२ ॥
 आस्यं तस्याः सालकान्तं दधत्याः शोभामङ्गे संसदः स्वां दिदृक्षोः ।
 तच्चत्वारि स्फाटिकस्वच्छनीराण्यापुर्लीलादर्पणत्वं सरांसि ॥ ७३ ॥
 मन्दान्दोलद्वातलीलाचलोर्मिस्तोम्योऽप्यग्रे स्वातिका तोयपूर्णा ।
 जैनव्याख्याज्ञातससारदु खत्रस्यन्निष्कान्ताहिगर्भेव रेजे ॥ ७४ ॥
 अन्तर्लीनैकैकनिष्कम्पभृङ्गप्रेङ्खत्युष्णा पुष्पवाटी तदूर्ध्वम् ।
 दत्ताश्चर्यां भूत्रयस्यापि भर्तुर्द्वेष्टुं लक्ष्मीं स्फारिताक्षीव रेजे ॥ ७५ ॥
 सालः शृङ्गालम्बिनक्षत्रमालस्तस्याः प्रान्ते नायमासीद्विशालः ।
 अष्टं किं तु प्रोत्तरत्वं तदानीमिन्द्रक्षोभात्कुण्डलं स्वर्गलक्ष्म्याः ॥ ७६ ॥
 भृङ्गाराधैर्मङ्गलद्रव्यवृन्दैः शङ्खध्वानैः सुप्रधानैर्निधानैः ।
 द्वारे द्वारे निःस्पृहस्यापि भर्तुर्विश्वैश्वर्यं व्यज्यते स्र प्रभूतैः ॥ ७७ ॥
 तस्यैवोच्चैर्गोपुराणां चतुर्णामन्तर्द्वं द्वे रेजतुर्नाट्यशाले ।
 यत्रावर्णं शासनं भीनकेतोरेणाक्षीणां लस्यमासीज्जनेषु ॥ ७८ ॥
 द्वौ द्वौ मार्गे धूपकुम्भावभूतां यद्वक्त्रेभ्यो निर्गता धूमराजिः ।
 मुक्त्वा देहं शत्रुरग्रे अमन्ती भर्तुः कर्मश्यामिकेवावभासे ॥ ७९ ॥
 कृत्वा रूपं दंशपोतप्रमाणं भीत्या कोणे कापि लोके स्थितस्य ।
 पापस्येवोत्सारणार्थं सुगन्धो घूमस्तस्मिन्धूपजन्मोज्ज्वलम् ॥ ८० ॥
 क्रीडोद्यानान्यत्र चत्वारि ताम्यामासन्नूर्ध्वप्रोलसत्पल्लवानि ।
 इन्द्रोद्यानं तच्चतुर्यागवृक्षव्याजाज्जेतुं यैरुदस्ताः स्वहस्ताः ॥ ८१ ॥
 प्रेङ्खद्दोलासीनसेव्याम्बुधौ रघौ रायव्रैस्तैर्लतामण्डपैश्च ।
 स्वैरक्रोडल्लोकचित्तेक्षणैणास्तेऽप्यारेजुः काञ्चनाक्रीडसैल्यः ॥ ८२ ॥

नानारत्नस्तम्भशोभैरथासीत्सालंकारा तोरणैः स्वर्णवेदी ।

रात्रावन्तर्विम्बितेन्दुग्रहोच्चैरास्थानीव श्रेयसो या विरेजे ॥ ८२ ॥

ऊर्ध्वं तस्यास्ताक्षर्यहंसोक्षमुख्या दिक्संख्यातास्ता वभुर्वैजयन्त्यः ।

यासु व्योमोद्वेल्लनाच्छृङ्गाभ्रान्ति चक्रुः स्यूतमुक्ताफलाभाः ॥ ८४ ॥

कर्णाकारं गोपुराणां चतुष्कं विभ्रत्सालस्तत्परं काञ्चनोऽन्यः ।

धर्मव्याख्यामार्हतीं श्रोतुमिच्छन्मन्ये मेरुः कुण्डलीभूय तस्यौ ॥ ८५ ॥

वाञ्छातीति यच्छतोऽप्यस्य पार्श्वे वाञ्छामात्रत्यागिनः कल्पवृक्षाः ।

तस्मिन्नुच्चैस्तत्पुरुषदृत्य शाखाः का वा लज्जा हन्त निश्चेतनानाम् ॥ ८६ ॥

ऊर्ध्वं तेभ्योऽभूच्चतुर्गोपुराङ्का विश्वानन्दोज्जीविनी वज्रवेदी ।

रेजे पङ्क्तिस्तादृशानां दशानां रत्नज्योतिर्ज्यायसी तोरणानाम् ॥ ८७ ॥

स्तूपास्तेषामन्तरन्तर्नवोच्चैस्ते प्रत्येकं रेजुरर्चासनायाः ।

तत्रैवासन्सन्मुनीनां मनोज्ञा नानाससन्मण्डपास्तुङ्गतुङ्गाः ॥ ८८ ॥

रुद्धकूरानङ्गहेतिप्रचारस्तत्प्राकारः स्फाटिकः प्रादुरासीत् ।

तस्याप्यन्तश्चन्द्रकान्तमतिष्ठाः कोष्ठास्तत्र द्वादशासन्नारिष्ठाः ॥ ८९ ॥

वीतप्रन्याः कल्पनार्योऽप्यथार्या ज्योतिर्भामा हि स्त्रियो भावनाश्च ।

भौमज्योतिः कल्पदेवा मनुष्यास्त्रिर्यमूथान्येषु तस्युः क्रमेण ॥ ९० ॥

ऊर्ध्वं तेभ्यो बल्लभं लोचनानां स्थानं दिव्य गन्धकुट्यास्यमासीत् ।

अन्तस्तस्योदाममाणिक्यदीपं रेजे रम्यं काञ्चन सिंहपीठम् ॥ ९१ ॥

रत्नज्योतिर्भामुरे तत्र पीठे तिष्ठन्देवः शुभ्रमामण्डलस्यः ।

क्षीराम्बोधेः सिच्यमानः पयोभिर्मूयो रेजे काञ्चनाद्राचिवोधैः ॥ ९२ ॥

गायत्रादेनेव भृङ्गाङ्गनानां नृत्यलोलैः पङ्क्तानामिवोधैः ।

किं भ्रूभोऽन्यत्तस्य वृत्त गुणैर्धैर्जज्ञे रक्तो यस्य वृक्षोऽप्यशोकः ॥ ९३ ॥

वृष्टिः पौष्पी सा कुतोऽमूलमन्त्रः संभाव्यन्ते नात्र पुष्पाणि यस्मात् ।

यद्वा शतं द्रागनक्षस्य दृष्टादहर्हृद्गीत्या तत्र बाणा निपेतुः ॥ ९४ ॥

आविर्भूतं यद्रवद्रुतभावि ज्ञानाकारं तुल्यमिन्दुत्रयेण ।
 अव्यावाधामातपत्रयं तत्तस्यावोचद्रुतयैश्वर्यलक्ष्मीम् ॥ ९५ ॥
 छाया कायस्यास्य सेवोपसर्पद्वास्वचक्रणेव भामण्डलेन ।
 क्षिप्ता नान्तश्चेत्कथं तत्प्रपेदे तीव्रा चेतस्तापसपत्रशान्तिम् ॥ ९६ ॥
 रेजे मुक्तिश्रीकिटाक्षच्छटाभा पार्श्वे पङ्क्तिश्चामराणां जिनस्य ।
 ज्ञानालोके निष्फलानामिवेन्दोर्भासमुच्चैर्दण्डनिर्यञ्चितानाम् ॥ ९७ ॥
 अप्सुद्वीवैः श्रूयमाणा कुरङ्गैः कर्णाम्प्यर्णस्फारपीयूषधारा ।
 भा गव्यूतिद्वन्द्वमभ्युल्लसन्ती दिव्या भाषा कस्य नासीत्सुखाय ॥ ९८ ॥
 केयं लक्ष्मीः केदृशं निःस्पृहत्वं केदं ज्ञानं कास्त्यनौद्वत्यमौढक् ।
 रे रे मृतं द्राकुतीर्था इतीव ज्ञाने मर्तुर्दुन्दुमिष्योभ्यवादीत् ॥ ९९ ॥
 लास्योल्लासा बाधविद्याविलासा गीतोद्गाराः कर्णपीयूषधाराः ।
 स्थाने स्थाने तत्र ते ते बभूवुश्छायाप्यस्मिन्दुर्लभासीधदीया ॥ १०० ॥

इति निरुपमलक्ष्मीरष्टभिः प्रातिहार्यै-

रतिशयगुणशाली केवलज्ञानभानुः ।

समवसरणमध्ये धर्मतत्त्वं विवक्षुः

सुरपरिपदि तस्यौ धर्मनाथो जिनेन्द्रः ॥ १०१ ॥

इति महाकविश्रीहरिचन्द्रविरचिते धर्मशर्माभ्युदये महाकाव्ये विंशतितमः सर्गः ।

एकविंशः सर्गः ।

तत्त्वं जगत्रयस्यापि बोधाय त्रिजगद्गुरुम् ।

तमाष्टच्छदथातुच्छज्ञानपण्यापणं गणी ॥ १ ॥

ततो भूतभवद्भाविपदार्थव्यक्तिसाक्षिणी ।

निःशेषदोषनिर्मुक्ता त्यक्तमिध्यापथस्थितिः ॥ २ ॥

विपक्षगर्भसर्वस्वदूरोच्चाटनडिण्डिमः ।
 अपारपादसंसारभूषरोपद्रवाक्षनिः ॥ ३ ॥
 स्याद्वादवादसाम्राज्यप्रतिष्ठाप्रसवश्रुतिः ।
 अतुल्यधर्ममहोरुकरास्फोटस्फुटकृतिः ॥ ४ ॥
 भ्रूविभ्रमकरन्यासश्वासौष्ठस्यन्दवर्जिता ।
 वर्णविन्यासशून्यापि वस्तुबोधविधायिनी ॥ ५ ॥
 पृथक्पृथग्भिप्रायवचसामपि देहिनाम् ।
 तुल्यमेकाग्र्यनेकेषां स्पष्टमिष्टार्थसाधिका ॥ ६ ॥
 सर्वान्धुतमयीं सृष्टिः सुधावृष्टिश्च कर्णयोः ।
 प्रावर्तत ततो वाणी सर्वविद्येश्वराद्विमो ॥ ७ ॥ (कुलकम्)
 जीवाजीवाश्रया धन्धसवरावपि निर्जराः ।
 मोक्षश्चेतीह तत्त्वानि सप्त स्युर्जिनशासने ॥ ८ ॥
 बन्धान्तर्भाविनोऽप्युपपापयोः पृथगुक्तितः ।
 पदार्था नव जायन्ते तान्येव भुवनत्रये ॥ ९ ॥
 अमूर्तश्चेतनाचिह्नः कर्ता भोक्तातनुप्रभः ।
 ऊर्ध्वगामी स्मृतो जीवः स्थित्युत्पत्तिव्ययात्मकः ॥ १० ॥
 सिद्धसंसारिभेदेन द्विप्रकारः स कीर्तितः ।
 नरकादिगतेर्भेदात्संसारि स्याच्चतुर्विधः ॥ ११ ॥
 नारकः सप्तधा सप्तष्टयीभेदेन म्रियते ।
 अधिकाधिकसङ्केतप्रमाणायुर्विशेषतः ॥ १२ ॥
 रत्नशर्करावातुकापङ्कधूमतम प्रभाः ।
 महातम प्रभा चेति सप्तैता श्वभ्रमूयः ॥ १३ ॥
 तत्राद्या त्रिशता लक्षैर्विलानामतिभीषणा ।
 द्वितीया पञ्चविंशत्या तृतीया च तिथिप्रभैः ॥ १४ ॥

चतुर्थी दशभिर्गुक्ता पञ्चमी त्रिभिरुत्त्वणैः ।
 षष्ठी पञ्चोनलक्षेण सप्तमी पञ्चभिर्विलैः ॥ १५ ॥
 एवं नरकलक्षाणामशीतिश्चतुरुत्तरा ।
 विज्ञेया तासु दुःस्वानां न संख्या निपुणैरपि ॥ १६ ॥
 षडङ्गुलालयो हस्ताः सप्त चापानि विग्रहे ।
 इत्येव प्रमा ज्ञेया प्राणिनां प्रथमक्षितौ ॥ १७ ॥
 द्वितीयादिष्वतोऽन्यासु द्विगुणद्विगुणोदयः ।
 उत्तेषः स्याद्वरित्रीषु यावत्पञ्चघनुशती ॥ १८ ॥
 प्रसरद्दुःखसंतानमन्तर्मातुमिवाक्षमम् ।
 वर्धयत्यङ्गमेतेषामधोऽधो धरणीष्वतः ॥ १९ ॥
 एक आधे द्वितीये च त्रयः सप्त तृतीयके ।
 चतुर्थे पञ्चमे च स्युर्दश सप्तदश क्रमात् ॥ २० ॥
 षष्ठे द्वाविंशतिर्ज्ञेयास्तयस्त्रिंशच्च सप्तमे ।
 आयुर्दुःस्वापवरके नरके सागरोपमाः ॥ २१ ॥
 आधे वर्षसहस्राणि दशायुरधमं ततः ।
 पूर्वसिन्यद्यदुत्कृष्टं निरुष्टं तत्तदग्रिमे ॥ २२ ॥
 कदाचिदपि नैतेषां विधिरेष्यतीहितम् ।
 दुःस्विनामनभिप्रेतमिवायुर्वर्धयत्यसौ ॥ २३ ॥
 रौद्रध्यानानुबन्धेन बह्वारम्भपरिग्रहाः ।
 तत्रौपपादिका जीवा जायन्ते दुःखस्नानयः ॥ २४ ॥
 तेषामालिङ्गिताङ्गानां संततं दुःखसंपदा ।
 न कदापि कृतेष्वेव सुखश्रीर्मुखमीक्षते ॥ २५ ॥
 साश्रुणी लोचने बाणी गद्गदा विह्वलं मनः ।
 स्यात्तदेषां कथं दुःखं वर्णयन्ति दयालवः ॥ २६ ॥

सूतवद्विन्नमप्यङ्गं यन्मिलत्यापदे पुनः ।
 दुःखीकरोति भवितुं तेन वार्तापि तादृशम् ॥ २७ ॥
 मधुमांसासवासवत्यावगण्य जिनागमम् ।
 कौलादिदाम्बिकाचार्यसपर्याकारि यत्त्वया ॥ २८ ॥
 तस्येदं मुज्यतां पक्वं फलमित्यसुरामराः ।
 उत्कृत्योत्कृत्य तन्मांसं तन्मुखे प्रक्षिपन्त्यमी ॥ २९ ॥
 प्राययन्ति च निर्विश्राः प्रतप्तकललं मुहुः ।
 भ्रन्ति बध्नन्ति मभ्रन्ति क्रकचैर्दारयन्ति च ॥ ३० ॥
 खण्डनं ताडनं तत्रोत्कर्तनं यन्मपीदनम् ।
 किं किं दुष्कर्मणः पाकात्सहन्ते ते न दुःसहम् ॥ ३१ ॥
 कृता श्वभ्रगतेर्भेदात्तत्स्वरूपनिरूपणा ।
 व्यावर्ष्यते कियानस्या भेदस्तिर्यग्गतेरपि ॥ ३२ ॥
 तिर्यग्योनिर्द्विधा जीवैस्सस्थावरमेदतः ।
 त्रसा द्वित्रिचतुःपञ्चकरणाः स्युश्चतुर्विधाः ॥ ३३ ॥
 स्पर्शसाधारणेष्वेपु नूनमेकैकमिन्द्रियम् ।
 वर्धते रसनं घ्राणं चक्षुः श्रोत्रमिति क्रमात् ॥ ३४ ॥
 वर्षाणि द्वादशैवायुर्मानं द्वादशयोजनम् ।
 विवृणोति प्रकर्षेण जीवो द्वीन्द्रियविग्रहः ॥ ३५ ॥
 दिनान्येकोनपञ्चाशदायुरुपश्ले शरीरिणि ।
 षादोनयोजनं मानं जिनाः प्राहुः प्रकर्षतः ॥ ३६ ॥
 आयुर्योजनमानस्य चतुरक्षस्य देहिनः ।
 षण्मासप्रमितं प्रोक्तं जिनैः केवललोचनैः ॥ ३७ ॥

सहस्रमेकमुत्सेधो योजनानां प्रकीर्तितः ।
 पूर्वकोटिमितं चायुः पञ्चेन्द्रियशरीरिणाम् ॥ ३८ ॥
 पृथिवीमारुतासेजोवनस्पतिविभेदतः ।
 अद्वितीयेन्द्रियाः सर्वे स्थावराः पञ्चकायिकाः ॥ ३९ ॥
 द्वाविंशतिः सहस्राणि वर्षाणामायुरादिमे ।
 द्वितीये त्रीणि सप्त स्यात्तृतीयेऽपि यथाक्रमम् ॥ ४० ॥
 चतुर्थे त्रीण्यहान्येव पञ्चमस्य प्रकर्षतः ।
 पञ्चेन्द्रियाधिकोत्सेधस्याब्दानामयुतं मतम् ॥ ४१ ॥
 ध्यातव्यं नवशब्दजीवो लब्धजन्मात्र जायते ।
 शीतवर्षातपक्लेशवधबन्धादिदुःखभाक् ॥ ४२ ॥
 इति तिर्यग्गतेर्भेदो यथागममुदीरितः ।
 मानवानां गतेः कोऽपि प्रकारः कथ्यतेऽधुना ॥ ४३ ॥
 द्विःप्रकारा नरा भोगकर्मभूमेदतः स्मृताः ।
 देवकुर्वादयस्त्रिंशत्प्रसिद्धा भोगभूमयः ॥ ४४ ॥
 जघन्यमध्यमोत्कृष्टभेदात्तास्त्रिविधाः क्रमात् ।
 द्वित्रिचतुःषड्धनुर्दण्डसहस्रोत्तुङ्गमानवाः ॥ ४५ ॥
 तास्तेकद्वित्रिपल्यायुर्जीविनो भुञ्जते नराः ।
 दशानां कल्पवृक्षाणां पात्रदानार्जितं फलम् ॥ ४६ ॥
 कर्मभूमिभवास्तेऽपि द्विघार्यग्लेच्छभेदतः ।
 भारताद्याः पुनः पञ्चदशोक्ताः कर्मभूमयः ॥ ४७ ॥
 धनुःपञ्चशतैस्तासु सपादैः प्रमितोदयाः ।
 उत्कर्षतो मनुष्याः स्युः पूर्वकोटिप्रमायुषः ॥ ४८ ॥
 उत्सर्पिण्यवसर्पिण्योः कालयोर्वृद्धिहासिनी ।
 भरतैरावते स्यातां विदेहस्त्वक्षतोदयः ॥ ४९ ॥

सागरोपमकोटीना कोटिभिर्दशभिर्मिता ।
 आगमज्ञैरिह प्रोक्तोत्सर्पिणी चावसर्पिणी ॥ ५० ॥
 सुखमासुखमा प्रोक्ता सुखमा च ततो बुधैः ।
 सुखमादु खमान्यापि दु खमासुखमा क्रमात् ॥ ५१ ॥
 पञ्चमी दु खमा षष्ठी दु खमादु खमा मता ।
 प्रत्येकमिति मिथ्यन्ते ते षोढा कालमेदत ॥ ५२ ॥
 चतस्रः कोटयस्त्रिंशो द्वे च पूर्वादिषु क्रमात् ।
 तिसृष्वम्भोधिकोटीना मानमुक्त जिनागमे ॥ ५३ ॥
 ऊना सहस्रैरब्दाना द्वाचत्वारिंशता ततः ।
 चतुर्थ्यम्भोधिकोटीना कोटिरेका प्रकीर्तिता ॥ ५४ ॥
 पञ्चमी वत्सराणा स्यात्सहस्राण्येकविंशति ।
 तत्प्रमाणैव तत्त्वज्ञैर्नून षष्ठी प्रतिष्ठिता ॥ ५५ ॥
 षोढा षड्कर्मभेदेन ते गुणस्थानमेदतः ।
 स्युश्चतुर्दश धात्रीर्या म्लेच्छा पञ्च प्रकीर्तिता ॥ ५६ ॥
 स्वभावमार्दवत्वेन स्वस्मारम्भपरिग्रहा ।
 भवन्त्यत्र नरा पुण्यपापासिप्रक्षयक्रमा ॥ ५७ ॥
 नारीगर्भेऽतिबीभत्से कफाऽऽमावृद्ध्यालविले ।
 कुम्भीपाकाधिकाऽऽसृते जायते कृमिवन्तर ॥ ५८ ॥
 वर्णितेति गतिर्नृणा देवानामपि संप्रति ।
 कियत्यपि स्मरानन्दोजीविनी वर्णयिष्यते ॥ ५९ ॥
 भावनव्यन्तरज्योतिर्वैभानिकविमेदतः ।
 देवाश्चतुर्विधास्तेषु भावना दशघोदिता ॥ ६० ॥
 असुराहिसुपर्णाग्निविद्युद्वातकुमारकाः ।
 दिग्द्वीपस्थानिताम्भोधिकुमाराश्चेति मेदतः ॥ ६१ ॥

तत्रासुरकुमाराणामुत्सेधः पञ्चविंशतिः ।
 चापानि दश शेषाणामप्युदन्वत्तरायुषाम् ॥ ६२ ॥
 दशसप्तधनुर्माना व्यन्तराः किंनरादयः ।
 शिष्टास्तेऽष्टविधा येषामायुः पल्योपमं परम् ॥ ६३ ॥
 ज्योतिष्काः पञ्चधा प्रोक्ताः सूर्यचन्द्रादिभेदतः ।
 येषामायुःप्रमाणं च व्यन्तराणामिवाधिकम् ॥ ६४ ॥
 वर्षाणामयुतं भौमभावनानामिहावमम् ।
 पल्यस्यैवाष्टमो भागो ज्योतिषामायुरीरितम् ॥ ६५ ॥
 वैमानिका द्विधा कल्पसंभूतातीतभेदतः ।
 कल्पजास्तेऽच्युतादर्वाकल्पातीतास्ततः परे ॥ ६६ ॥
 सौधर्मेशाननामानौ धर्मारम्भमहोद्यमौ ।
 सनत्कुमारमाहेन्द्रौ ब्रह्मब्रह्मोचरावपि ॥ ६७ ॥
 ततो लान्तवकापिष्ठौ शुकशुकोचरौ परौ ।
 शताराख्यसहस्रारावानतप्राणतावपि ॥ ६८ ॥
 अधारणाच्युतौ कल्पाः षोडशेति प्रकीर्तिताः ।
 इदानीं तेषु देवानामायुर्मानं च कथ्यते ॥ ६९ ॥
 हस्ताः सप्त द्वयोर्मानं षडूर्ध्वं नाकिपु द्वयोः ।
 चतुर्णां पञ्च चत्वारस्तदूर्ध्वं तावतां क्रमात् ॥ ७० ॥
 त्रयः सार्धा द्वयोरूर्ध्वमूर्ध्वमाभ्यां द्वयोस्त्रयः ।
 इति षोडशकल्पानामूर्ध्वं त्रैवेयकेष्वपि ॥ ७१ ॥
 अथःस्थेषु करौ सार्धौ द्वौ मध्येषूर्ध्वगेषु च ।
 त्रिषु सार्धक्रास्तेभ्यः परे हस्तप्रभाः सुराः ॥ ७२ ॥
 सौधर्मेशानयोरायुःस्वितिर्द्वौ सागरौ मतौ ।
 सनत्कुमारमाहेन्द्रकल्पयोः सप्त सागराः ॥ ७३ ॥

दशैव कल्पयोर्ज्ञेया ब्रह्मलोकसंख्ययोः ।
 निर्णीता लान्तवे कल्पे कापिष्ठे च चतुर्दश ॥ ७४ ॥
 षोडशैव ततः शुक्रमहाशुक्रमिधानयोः ।
 अष्टादश शतारे च सहस्रारे च निश्चिताः ॥ ७५ ॥
 चार्णिता विंशतिर्नूतमानतप्राणतास्ययोः ।
 उक्ता द्वाविंशतिः प्राज्ञैरारणाच्युतयोरपि ॥ ७६ ॥
 सर्वार्थसिद्धिर्ष्यन्तेष्वतो भैवेयकार्दिषु ।
 एकैको धर्षते तावद्यावन्निशनयाधिका ॥ ७७ ॥
 अकामनिर्जराबालतपःसंपत्कयोगतः ।
 अत्रौपपादिका भूत्वा प्रपद्यन्ते सुराः सुखम् ॥ ७८ ॥
 विलासोल्लाससर्वसं रतिकोपसमुच्चयम् ।
 शृङ्गाररससाम्राज्यं भुङ्क्षते ते निरन्तरम् ॥ ७९ ॥
 इति व्यावर्णितो जीवश्चतुर्गत्यादिभेदतः ।
 संप्रत्यजीवतत्त्वस्य किञ्चिद्रूपं निरूप्यते ॥ ८० ॥
 धर्माधर्मौ नमः कालः पुद्गलश्चेति पञ्चधा ।
 अजीवः कथ्यते सम्यग्जिनैस्तत्त्वार्थदर्शिभिः ॥ ८१ ॥
 पद्मद्रव्याणीति वर्ण्यन्ते समं जीवेन तान्यपि ।
 विना कालेन तान्येव यान्ति पञ्चास्तिकायताम् ॥ ८२ ॥
 धर्मः स तात्त्विकैरुक्तो यो भवेद्भूतिकारणम् ।
 जीवादीनां पदार्थानां मत्स्यानामुदकं यथा ॥ ८३ ॥
 छायेव धर्मतप्तानामश्वादीनामिव क्षितिः ।
 द्रव्याणां पुद्गलादीनामधर्मः स्थितिकारणम् ॥ ८४ ॥
 लोकाकाशमभिव्याप्य स्थितावेतावनिष्क्रियौ ।
 नित्यावपेरकौ हेतू मूर्तिहीनावुभावपि ॥ ८५ ॥

पुद्गलादिपदार्थानामवगाहैकलक्षणः ।

लोकाकाशः स्मृतो व्यापी शुद्धाकाशो बहिस्ततः ॥ ८६ ॥

धर्माधर्मैकजीवाः स्युरसंख्येयप्रदेशकाः ।

व्योमानन्तप्रदेशं तु सर्वज्ञैः प्रतिपाद्यते ॥ ८७ ॥

जीवादीनां पदार्थानां परिणामोपयोगतः ।

वर्तनालक्षणः कालोऽनंशो नित्यश्च निश्चयात् ॥ ८८ ॥

कालो दिनकरादीनामुदयास्तक्रियात्मकः ।

औपचारिक एवासौ मुख्यकालस्य सूचकः ॥ ८९ ॥

रूपगन्धरसस्पर्शशब्दवन्तश्च पुद्गलाः ।

द्विधा स्कन्धाणुभेदेन त्रैलोक्यारम्भहेतवः ॥ ९० ॥

भूमिशैलतमोगन्धकर्माणुप्रकृतिः क्रमात् ।

स्थूलास्थूलादिभेदाः स्युस्तेषां षोढा जिनागमे ॥ ९१ ॥

भाषाहारशरीरास्यप्राणापानादिमूर्तिमत् ।

यत्किञ्चिदस्ति तत्सर्वं स्थूलं सूक्ष्मं च पुद्गलम् ॥ ९२ ॥

यथागममजीवस्य कृता रूपनिरूपणा ।

इदानीमाश्रवस्यापि कोपमुन्मुद्रयाम्यहम् ॥ ९३ ॥

शरीरवाङ्मनःकर्मयोग एवाश्रवो मतः ।

शुभाशुभविकल्पोऽसौ पुण्यपापानुपहतः ॥ ९४ ॥

गुरुनिहवदोपोक्तिमात्सर्यासादनादयः ।

आश्रयत्वेन विज्ञेया दृग्ज्ञानावृत्तिकर्मणोः ॥ ९५ ॥

दुःखशोकभयाक्रन्दसंतापपरिदेवनैः ।

जीवो वध्नात्यसद्वेद्यं स्वपराभयसंश्रयैः ॥ ९६ ॥

क्षान्तिशौचदयादानसरागसंयमादयः ।

भवन्ति हेतवः सम्यगसद्वेद्यस्य कर्मणः ॥ ९७ ॥

केवलिश्रुतसंघाद्विद्वर्माणामविवेकतः ।
 अवर्णवाद एवाद्यो दृष्टिमोहस्य संभवः ॥ ९८ ॥
 कपायोदयतस्तीव्रपरिणामो मन्स्विनाम् ।
 चारित्रमोहनीयस्य कर्मणः कारणं परम् ॥ ९९ ॥
 श्वभ्रायुषो निमित्तानि बह्वारम्भपरिग्रहाः ।
 मायार्तध्यानतामूलं तिर्यग्योनिमवायुषः ॥ १०० ॥
 नरायुषोऽपि हेतुः स्यादल्पारम्भपरिग्रहः ।
 सरागसंयमत्वादिनिदानं त्रिदशायुषः ॥ १०१ ॥
 स्याद्विसंवादनेन योगवक्ता च निरस्यथा ।
 हेतुरशुभस्य नाशस्तदन्यस्य तदन्यथा ॥ १०२ ॥
 षोडशहविशुद्ध्यावास्तीर्थकृत्त्वामकर्मणः ।
 स्वप्नशंसान्यनिन्दाया नीचैर्गोत्रस्य हेतवः ॥ १०३ ॥
 विपरीताः पुनस्ते स्युर्हृच्चर्गोत्रस्य साधकाः ।
 अन्तरायः सदानादिर्विघ्ननिर्वर्तनोदयः ॥ १०४ ॥
 रहस्यमिति निर्दिष्टं किमप्याश्रवगोचरम् ।
 बन्धतत्त्वप्रबोधोऽयमधुना विधिनोच्यते ॥ १०५ ॥
 सकपायतया दधे जीवोऽसंह्यप्रदेशगान् ।
 पुद्गलान्कर्मणो योग्यान्बन्धः स इह कथ्यते ॥ १०६ ॥
 मिथ्याहवच प्रमादाश्च योगाश्चाविरतिस्तथा ।
 कपायाश्च स्मृता जन्तोः पञ्च बन्धस्य हेतवः ॥ १०७ ॥
 प्रकृतिस्थित्यनुभागप्रदेशानां विभेदतः ।
 चतुर्विधः प्रणीतोऽसौ जैनागमविचक्षणैः ॥ १०८ ॥
 अष्टौ प्रकृतयः प्रोक्ता ज्ञानावृत्तिद्वगावृत्ती ।
 वेद्यं च मोहनीयायुर्नामगोत्रान्तराण्ययुक् ॥ १०९ ॥

तद्भेदाः पञ्च नव द्वावष्टाविंशतिरप्यतः ।

चत्वारो द्विचत्वारिंशद्वौ पञ्चापि स्मृताः क्रमात् ॥ ११० ॥

आदितस्तिसृणां प्राज्ञैरन्तरायस्य च स्मृताः ।

सागरोपमकोटीनां त्रिंशत्कोट्यः परा स्थितिः ॥ १११ ॥

सप्ततिमोहनीयस्य विंशतिर्नामगोत्रयोः ।

आयुपस्तु त्रयस्त्रिंशद्विज्ञेयाः सागरोपमाः ॥ ११२ ॥

अवरावेदनीयस्य मुहूर्ता द्वादश स्थितिः ।

नाम्नो गोत्रस्य चाष्टौ स्याच्छेषास्त्वन्तर्मुहूर्तकम् ॥ ११३ ॥

भाव्यक्षेत्रादिसापेक्षो विपाकः कोऽपि कर्मणाम् ।

अनुभागो जिनैरुक्तः केवलज्ञानमानुभिः ॥ ११४ ॥

ये सर्वात्मप्रदेशेषु सर्वतो बन्धमेदतः ।

प्रदेशाः कर्मणोऽनन्ताः स प्रदेशः स्मृतो बुधैः ॥ ११५ ॥

इत्येष बन्धनत्त्वस्य चतुर्धा वर्णितः क्रमः ।

पदैः संहियते कैश्चित्संवरस्यापि डम्बरः ॥ ११६ ॥

आश्रवाणामशेषाणां निरोधः संवरः स्मृतः ।

कर्म संत्रियते येनेत्यन्वयस्यावलोकनात् ॥ ११७ ॥

आश्रवद्वाररोधेन शुभाशुभविशेषतः ।

कर्म संत्रियते येन संवरः स निगद्यते ॥ ११८ ॥ (इति पाठान्तरम्)

धर्मात्ममितिगुप्तिभ्यामनुप्रेक्षानुचिन्तनात् ।

असावुदेति चारित्रादरिषट्कजयादपि ॥ ११९ ॥

किमन्यैर्विस्तैरेतद्रहस्यं जिनशासने ।

आश्रवः संसृतेर्मूलं मोक्षमूलं तु संवरः ॥ १२० ॥

संवरो विवृतः सैष संप्रति प्रतिपाद्यते ।

जर्जरीकृतकर्माय.पञ्जरा निर्जरा मया ॥ १२१ ॥

दुर्जरं निर्जरत्यात्मा यथा कर्म शुभाशुभम् ।
 निर्जरा सा द्विधा ज्ञेया सकामाकामभेदतः ॥ १२२ ॥
 सा सकामा स्मृता जैनैर्या व्रतोपक्रमैः कृता ।
 अकामा स्वविपाकेन यथा श्वभ्रादिवासिनाम् ॥ १२३ ॥
 सागारमनगारं च जैनैरुक्तं व्रतं द्विधा ।
 अणुमहाव्रतभेदेन तयोः सागारमुच्यते ॥ १२४ ॥
 अणुव्रतानि पञ्च स्युस्त्रिप्रकारं गुणव्रतम् ।
 शिखाव्रतानि चत्वारि सागाराणां जिनागमे ॥ १२५ ॥
 सम्यक्त्वं भूमिरेषां यत्र सिध्यन्ति तदुज्जिताः ।
 दूरोत्सारितसंसारार्त्यात्तत्र व्रतपादपाः ॥ १२६ ॥
 धर्मासगुरुतत्त्वानां श्रद्धानं यत्पुनिर्मलम् ।
 शङ्कादिदोषनिर्मुक्तं सम्यक्त्वं तन्निगद्यते ॥ १२७ ॥
 तत्र धर्मः स एवाप्तैर्यः प्रोक्तो दशलक्षणः ।
 आसास्त्र एव ये दोषैरष्टादशमिरुज्जिताः ॥ १२८ ॥
 गुरुः स एव यो ग्रन्थैर्मुक्तो बाह्यरिवान्तरैः ।
 तत्त्वं तदेव जीवादि यदुक्तं सर्वदर्शिभिः ॥ १२९ ॥
 शङ्काकाङ्क्षा विचिकित्सा मूढदृष्टिः प्रशंसनम् ।
 संस्तवध्वेत्यतीचाराः सम्पादष्टेरुदाहृताः ॥ १३० ॥
 अदेवे देवबुद्धिर्या गुरुषीगुरावपि ।
 अतत्त्वे तत्त्वबुद्धिश्च तन्मिध्यात्वं विलक्षणम् ॥ १३१ ॥
 मधुनांसासवत्यागः पयोदुम्बरवर्जनम् ।
 अमी मूल्यगुणाः सम्यग्दृष्टेरष्टौ प्रकीर्तिनाः ॥ १३२ ॥
 दूतं मांसं सुरा वेश्या पाणर्दिः स्त्रेयश्चिता ।
 परदारभियोगश्च त्याज्यो धर्मधुरंधरैः ॥ १३३ ॥

मोहादमूनि यः सप्त व्यसनान्यत्र सेवते ।
 अपारे दुःखकान्तारे संसारे बन्धमीति सः ॥ १३४ ॥
 मुहूर्तद्वितयादूर्ध्वं मूयस्तोयमगालितम् ।
 शीलयेन्नवनीतं च न देशविरतिः कचित् ॥ १३५ ॥
 दिनद्वयोपितं तक्रं दधि वा पुष्पितौदनम् ।
 आमगोरससंपृक्तं द्विदलं चाद्यान्न शुद्धधीः ॥ १३६ ॥
 विद्धं विचलितस्वादं घन्यमन्यद्विरूढकम् ।
 तैलमम्भोऽथवाज्यं वा चर्मपात्रापवित्रितम् ॥ १३७ ॥
 आर्द्रकन्दं कलिङ्ग वा मूलकं कुसुमानि च ।
 अनन्तकायमज्ञातफलं संधानकान्यपि ॥ १३८ ॥
 एवमादि यदादिष्टं श्रावकाध्ययने सुधीः ।
 तज्जैनीं पालयन्नाज्ञां क्षुत्क्षामोऽपि न भक्षयेत् ॥ १३९ ॥
 पापभीरुर्निशासुक्तिं दिवा मैथुनमप्यसौ ।
 मनोवाक्यसंशुद्ध्या सम्यग्दृष्टिर्विबर्जयेत् ॥ १४० ॥
 वर्तमानोऽनया सित्या सुसमाहितमानसः ।
 भवत्यधिकृतो नूनं श्रावकव्रतपालने ॥ १४१ ॥
 हिंसानृतवच स्तेयस्त्रीमैथुनपरिग्रहात् ।
 देशतो विरतिर्ज्ञेया पञ्चधाणुव्रतस्थितिः ॥ १४२ ॥
 दिग्देशानर्थदण्डेभ्यो यनिघा विनिवर्तनम् ।
 पोतायते भवाम्भोधौ त्रिविधं तद्गुणव्रतम् ॥ १४३ ॥
 शोधनीयमशस्त्राग्निमुसलोल्लसलार्पणम् ।
 ताम्रचूडधमार्जारशारिकाशुकपोषणम् ॥ १४४ ॥
 अङ्गारशकटारामभाटकास्फोटजीवनम् ।
 तिलतोयेसुयन्त्राणां रोपणं दावदीपनम् ॥ १४५ ॥

दन्तफेदानसास्थित्वप्रोम्णां निन्दरसस्य च ।
 शणलान्नल्लक्ष्मणःक्ष्वेदादीनां च विप्रत्यः ॥ १४६ ॥
 चापीकूपतडागादिशोषणं कर्मणं भुवः ।
 निर्लान्छनं भक्षरोषः पशूनामतिभारणम् ॥ १४७ ॥
 वनकेलिर्जलश्रीहा चित्रलेप्यादिकर्म या ।
 पयमन्येऽपि बहयोऽर्घदण्डाः परिकीर्तताः ॥ १४८ ॥
 सामाजिकमथाद्यं स्वाष्टिद्वान्नमगारिणाम् ।
 आवरौद्रे परित्यज्य त्रिकालं जिनवन्दनात् ॥ १४९ ॥
 निवृत्तिर्मुक्तभोगानां या स्वात्पर्यचतुष्टये ।
 पोषणार्थं द्वितीयं तच्छिक्षान्नमितीरितम् ॥ १५० ॥
 भोगोपभोगसंस्थानं क्रियते यदलोत्तुपैः ।
 तृतीयं तत्तदाख्यं स्यादुःसादायानलोदकम् ॥ १५१ ॥
 गृहागताय यत्काले शुद्धं दानं यत्तत्तने ।
 ध्वन्ते सत्प्रेक्षणा वाग्यतत्तुर्थं प्रकीर्त्यने ॥ १५२ ॥
 प्रतानि द्वादशैतानि सम्पन्तर्हिर्भोजनं यः ।
 जानुदातीटनागायमयाग्योषिः स जायते ॥ १५३ ॥
 यथागममिति प्रोक्तं मत्तं देशयत्तत्तनाम् ।
 धनागममतः किञ्चिद्भूम्येलोनयमन्तनम् ॥ १५४ ॥
 धनागमं मत्तं द्वेषा यद्वान्यन्तरमेदतः ।
 बोदा यद्यं जिनेः प्रोक्तं तावन्मन्यमान्तरम् ॥ १५५ ॥
 गृहसंस्थानमौदर्यमुत्तमो रमोऽम्भनम् ।
 राःमिनिननुद्वेगो बोदा यद्यमिनि मत्तम् ॥ १५६ ॥
 राःयसो विनयो ध्यानं बुद्धिर्गो यद्वानिन्तदा ।
 मत्तं यद्वानिति प्रोक्तं राः यद्विपमान्तरम् ॥ १५७ ॥

यास्तिस्रो गुप्तयः पञ्च स्याताः समितयोऽपि ताः ।

जननात्पालनात्पोषादष्टौ तन्मातरः स्मृताः ॥ १५८ ॥

निरूपितमिदं रूपं निर्जरायाः समासतः ।

इयमक्षीणसौस्त्यस्य लक्ष्मीर्मोक्षस्य वर्ण्यते ॥ १५९ ॥

अमावाद्बन्धहेतूनां निर्जरायाश्च यो भवेत् ।

निःशेषकर्मनिर्मोक्षः स मोक्षः कथ्यते जिनैः ॥ १६० ॥

ज्ञानदर्शनचारित्रैरुपायैः परिणामिनः ।

भव्यस्यायमनेकाङ्गनिकलैरेव जायते ॥ १६१ ॥

तत्त्वस्यावगतिर्ज्ञान श्रद्धानन्तस्य दर्शनम् ।

पापारम्भनिवृत्तिस्तु चारित्रं वर्ण्यते जिनैः ॥ १६२ ॥

ज्वालाकलापवद्वहेरूर्ध्वमेरुण्डबीजवत् ।

ततः स्वभावतो याति जीवः प्रक्षीणबन्धनः ॥ १६३ ॥

लोकाग्रं प्राप्य तत्रैव स्थितिं बध्नाति शाश्वतीम् ।

ऊर्ध्वं धर्मास्तिकायस्य विप्रयोगान्न यात्यसौ ॥ १६४ ॥

तत्रानन्तमर्सप्राप्तमव्याबाधमसन्निभम् ।

प्राग्देहात्किञ्चिदूनोऽसौ सुखं प्राप्नोति शाश्वतम् ॥ १६५ ॥

इति तत्त्वप्रकाशेन निःशेषामपि तां समाम् ।

प्रभुः प्रह्लादयामास विवस्वानिव पद्मिनीम् ॥ १६६ ॥

अथ पुण्यैः समाकृष्टो भव्यानां नि स्पृहः प्रभुः ।

देशे देशे तमश्छेतुं व्यचरद्भानुमानिव ॥ १६७ ॥

दत्तविश्वावकाशोऽयमाकाशोऽतिगुरुः क्षितेः ।

गन्तुमित्यादृतस्तेन स्थानमुच्चैर्यियासुना ॥ १६८ ॥

अनपायामिव प्राप्तुं पादच्छायां नमस्तले ।

उपकण्ठे लुलोठस्य पादयोः कमलोत्तरः ॥ १६९ ॥

यत्तदा विदधे तस्य पादयोः पर्युपासनम् ।

अद्यापि भाजनं लक्ष्म्यास्तेनार्यं कमलाकरः ॥ १७० ॥

तिलकं तीर्थकूलक्ष्म्यास्तस्य प्राह पुरो अमत् ।

धर्मचक्रं जगच्चक्रे चक्रवर्तित्वमक्षतम् ॥ १७१ ॥

विश्वप्रकाशकत्वाय तेजोमिर्व्यर्थतां गतः ।

सेवार्थं संचचाराम्रे धर्मचक्रच्छलाद्रविः ॥ १७२ ॥

यत्रातिशयसंपन्नो विजहार जिनेश्वरः ।

तत्र रोगग्रहातङ्कशोकशङ्कापि दुर्लभा ॥ १७३ ॥

निष्कलाभा बभूवुस्ते विपक्षा इव सज्जनाः ।

प्रजा इव भुवोऽप्यासनिष्कण्टकपरिग्रहाः ॥ १७४ ॥

के विपक्षा वराकास्ते प्रातिकूल्यविधौ प्रभोः ।

महाबलोऽपि यद्वायुः प्राप तस्यानुकूलताम् ॥ १७५ ॥

हेमरम्यं यपुः पञ्चचत्वारिंशदनुर्मितम् ।

विभ्रदेयैः श्रितो रेजे स्वर्णशैल इवापरः ॥ १७६ ॥

द्वाचत्वारिंशदेतस्य सभायां गणिनोऽभवन् ।

नवैव तीक्ष्णबुद्धीनां शतानि पूर्वधारिणाम् ॥ १७७ ॥

शिक्षकाणां सहस्राणि चत्वारि सप्तभिः शतैः ।

सह षड्भिः शतैर्ग्रीणि सहस्राण्यधिबोधिनाम् ॥ १७८ ॥

केवलज्ञानिनां पञ्चचत्वारिंशच्छतानि च ।

मनःपर्ययनेराणां तावन्ति क्षपितांहसाम् ॥ १७९ ॥

सप्तैव च सहस्राणि विक्रयार्दिमुपेयुषाम् ।

शतैरष्टाभिराश्लिष्टे द्वे सहस्रे च वादिनाम् ॥ १८० ॥

अर्जिकाणां संहस्राणि षट्चतुर्भिः शतैः सह ।

श्रावकाणां च लक्षे द्वे शुद्धसम्यक्त्वशालिनाम् ॥ १८१ ॥

श्राविकाणां तु चत्वारि लक्षाणि क्षपितैनसाम् ।

निर्जराणां तिरश्चा च संख्याप्यत्र न बुध्यते ॥ १८२ ॥

इत्याश्वास्य चतुर्विधेन महता संघेन संभूषितः

सैन्येनेव विपक्षवादिवदनाकृष्टामशेषां महीम् ।

दृष्यन्मोहचमूं विजित्य विजयस्तम्भायमानं तदा

सम्मेदाचलमाससाद विजयश्रीधर्मनाथ प्रभु ॥ १८३ ॥

तत्रासाद्य सितांशुभोगसुमगां चैत्रे चतुर्थीं तिथिं

यामिन्यां स नवोत्तरैर्यमवतां साकं शतैरष्टभिः ।

सार्धद्वादशवर्षलक्षपरमारम्यायुषः प्रक्षये

ध्यानध्वस्तसमस्तकर्मनिगन्धे जातस्तदानीं क्षणात् ॥ १८४ ॥

अभजदथ विचित्रैर्वाक्प्रभूनोपचारैः

प्रभुरिह हरिचन्द्राराधितो मोक्षलक्ष्मीम् ।

तदनु तदनुयायी प्राप्तपर्यन्तपूजो-

पचितसुकृतराशिः स्व पदं नाकिलोक ॥ १८५ ॥

इति महाकविश्रीहरिचन्द्रविरचिते धर्मशर्माभ्युदये महाकाव्ये एकविंशः सर्गः ।

अन्यकर्तुः प्रशस्तिः ।

श्रीमानमेयमहिमास्ति स नोमकानां

वंशः समस्तजगतीवल्यावतंसः ।

हस्तावलम्बनमवाप्य यमुल्लसन्ती

वृद्धापि न स्खलति दुर्गपथेषु लक्ष्मीः ॥ १ ॥

४१०७

नानाभङ्गिविचित्रभावघटनासौभाग्यशोभास्पदं

तत्र. काव्यसुवर्णमस्तु कृतिना कर्णद्वयीभूषणम् ॥ ९ ॥

जीयाज्जैनमिदं मतं शमयतु क्रूरानपीय कृपा

भारत्या सह क्षील्यत्वविरतं श्री साहचर्यव्रतम् ।

मात्सर्यं गुणिषु त्यजन्तु पिशुना सतोषलीलाजुष.

सन्तः सन्तु भवन्तु च भ्रमविद् सर्वे कवीना जना. ॥१०॥

॥ समाप्तोऽयं ग्रन्थः ॥

धर्मशर्माभ्युदयस्यैकोनविंशसर्गस्थचित्राणामुद्धारः।

१ गोमूत्रिकाबन्धः। (श्लोकः ७८)

स वा जि सिं धु र ग्रा भा न्सं भ्र मा द सि धा वि त.

ज वा द सिं स्फु र ह्य भा वि ध्र मा द म धा त त.

३. सर्वतोभद्रम्। (श्लोकः ८६)

भ	रं	या	म	म	या	रं	भ
रं	जि	ता	द	द	ता	जि	रं
या	ता	क्ष	मा	मा	क्ष	ता	या
म	द	मा	र	र	मा	द	भ
म	द	मा	र	र	मा	द	भ
या	ता	क्ष	मा	मा	क्ष	ता	या
रं	जि	ता	द	द	ता	जि	रं
भ	र	या	म	म	या	र	भ

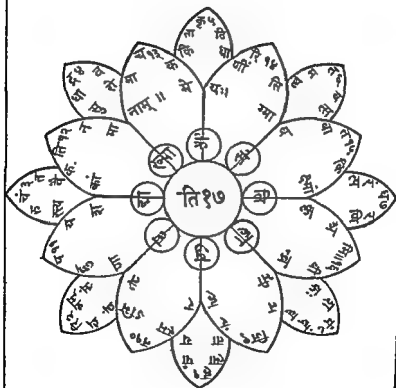
२. अर्धभ्रमः। (श्लोकः ८४)

च	ह	न	त
ह	न	ह	न
न	ह	न	ह
र	न	ह	न
क	न	ह	न
न	न	ह	न
छ	न	न	न
न	छ	न	न

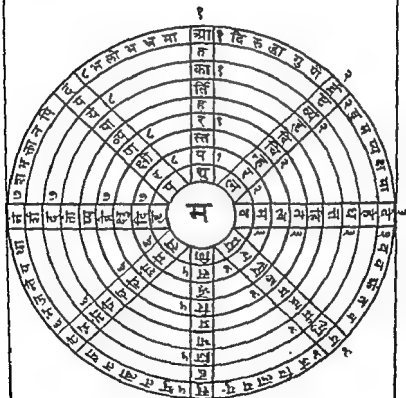
४ मुरजबन्धः। (श्लोकः ९४)

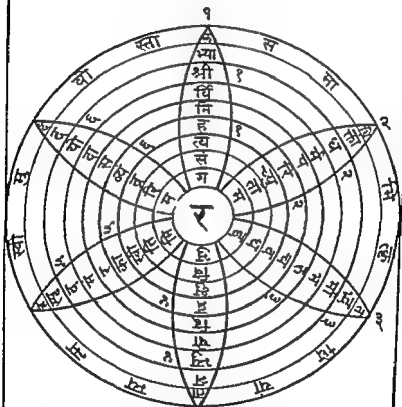
५ षोडशदलपद्मवन्धः। (श्लोको १८।१९.)

६ चक्रबन्धः । (श्लोको १०१।१०२)

७ चक्रबन्धः । (श्लोकः १०४)

धर्मशर्माभ्युदयस्थश्लोकानां सूची ।

8707

स० श्लो० पृ०

स० श्लो० पृ०

अकल्पतरवारिभिर्वि० १३। ५४। १०१

अकामनिर्जराबालतपः २१। ७८। १६९

अकृत्रिमैशैत्यगृहैर्जि० ७। ३६। ५६

अक्षिप्तप्रलयनटोद्ग० १६। ४४। १२०

अखण्डहेमाण्डकपुण्ड ७। ११। ५३

अखिलमखिनपक्षं पूर्व० ८। ४४। ६७

अगुहरिति मुगन्धिद्रव्य० १। ८५। ९

अगोचर चण्डश्चेरपि १२। ४०। ९४

अग्रे प्रसर्पचतुरङ्गविरुतां १। ५६। ७४

अग्रे भजन्तो विरसत्त्व० ४। ७। २६

अङ्गसुत्तुङ्गमातङ्गमा० १९। ५५। १४७

अङ्गरागमपि कापि ५। ४९। ३९

अङ्गवङ्गमगधाङ्गनैर्षव ५। १६। ३६

अङ्गसप्रहपरं करपातं १५। ४३। ११४

अङ्गसादमवसादितथै० १५। १०। १११

अङ्गारशकटारामभा० २१। १४५। १७४

अङ्गेषु जातेष्वपि त १७। ९४। १३३

अङ्गोऽप्यनङ्गो हरिणे० १७। ४५। १२८

अचिन्त्यचिन्तामणि० १८। २१। १३६

अजस्रमासीद्धनसप० १८। ६२। १४०

अञ्जलशालापणचत्व १७। ८९। १३२

अणुव्रतानि पथ स्युः २१। १२५। १७३

अतस्तमानसे सेना १९। ५६। १४७

अतिशयपरिभोगतो० १३। ६२। १०१

अतुच्छमच्छायमहो ३। १०। ११

अत्यन्तं किमपि १६। ८०। १२३

अत्यन्तनिःसर्हरङ्गमुं ३। ४२। २२

अत्यन्तमन्याहृतवेग० ९। २०। ७१

अत्र प्रचारो न वि० १०। ५५। ८३

अनान्तरे वेप्रिनिवे० १७। १०६। १३४

अनोचरुमशिक्षरी० १०। ४६। ८२

अथ तयाविधभाविमु० ३। ७५। २२५

अथ तैः प्रेषितो दूतः १९। ४। १४१

अथ दिदृष्टुममुं रम० ११। ६३। ८९

अथ पुण्यै समाकृत्यो २१। १६७। १७६

अथ प्रतीहारपदे १७। ३२। १२७

अथ श्रुताशेषमुखप्र० १८। १। १३५

अथ श्लयीभूतविमो० १८। ५५। १३९

अथ स तत्र निधीय० ११। १। ८४

अथ स दण्डधरेण ३। ७६। १७

अथ सरमसमस्या ८। १। ६९

अथाद्दुदम्मेन सहो० १४। ७५। १०९

अथाधिपेनार्थयितुं १०। १। ७७

अथापनिद्रावधिवोध० ४। १। २६

अथापराद्ध दयितेन १२। १४। ९२

अयामवजम्बुदनाद० १७। ८६। १३०

अयामिपेक्षुं सुरशैल० ७। ९। ५३

अयामन्येयुरुदार० १७। १। १२५

अयामाहूय पतिं १७। १०७। १३८

अवारणाच्युतौ कल्या० २१। ६९। १६८

स० श्लो० पृ०

अथास्तसंध्यारुधिरा०	१४। २१। १०४
अथास्ति जम्बूपपदः	१। ३२। ४
अथास्पदं नभोगानां	३। ४५। २२
अथास्य पत्नी निखि०	२। ३५। १३
अथैकदान्तःपुरसार०	२। ६३। १६
अथैकदा व्योम्नि निर०	४। ४१। ३०
अथैनमापृच्छप सबा०	४। ७७। ३३
अथैष मूर्च्छत्सु मृदङ्ग०	१८। ४५। १३९
अथैष शृङ्गारवतीमि०	१८। ६। १३५
अथोऽङ्गिनां नेत्रसह०	१७। ७। १२५
अथोचितसपर्यया	४। ९३। ३५
अथो जिनेन्द्रानुचराः	७। ५२। ५७
अथोत्थाय नृपः पीठा०	३। १। १८
अदेवे देवमुद्धिया	२१। १३। ११७३
अदृष्टसंततिः स्पष्ट०	३। ५७। २४
अद्य भूप भवतोऽस्ति	५। ३३। ३८
अद्योस्तिम्य करं प्रवी०	१६। ८७। १२४
अद्यः कृतस्वावदन०	७। २१। ५४
अद्य स्थेषु करौ सा	२१। ७२। १६८
अद्यस्तात्तस्य विस्तीर्णं	३। ३९। २२
अधिकं दरमेत्याहो	१९। ३१। १४५
अधिगतकरणारसेव	१३। १०। ९७
अधिगतनदमप्यगा०	१३। २०। ९८
अधिधिर्यं नीरदमा	७। ३३। ५५
अधृष्यमन्यैरधिरहा	४। १५। २७
अध्यासीनो ध्यानमु	२०। ३६। १५६
अनन्यनारीप्रणयिन्य	१२। १५। ९२
अनपायामिव प्राप्नुं	२१। १६९। १७६

स० श्लो० पृ०

अनागारं व्रतं द्वेधा	२१। १५५। १७५
अनादरेणापि सुधा०	२। ५२। १५
अनादृतोपक्रमकर्ण०	१८। २३। १३७
अनारतं वीररसाभि०	४। ३५। २९
अनारतं मन्दरमेदु०	१७। ५३। १२९
अनिन्द्यदन्तघुतिके०	२। ५९। १५
अनुकलितगुणस्य सौ०	१३। ६४। १०२
अनुगतभुजगेन्द्रान्म०	८। १४। ६१
अनुगतभुजमालाली०	८। २९। ६४
अनुगुणमनुभावस्यानु०	८। ४। ६०
अनुजिततस्नेहमरं वि०	१८। १८। १३६
अनेकधातुच्छविभा०	१०। १८। ७८
अनेकधातुरज्ञान्या०	१९। ८३। १५०
अनेकपद्माप्सरसः	१। ४४। ५
अनेकपापरणो वा	१९। २९। १४४
अनेकविटपस्पृष्टपयो०	३। २४। २०
अनेन कोदण्डसखेन	१७। ६०। १३०
अनेन कोपज्वलनेन	४। २७। २८
अनेन पूर्वापरदिग्दि०	१०। ४७। ८२
अन्तःस्थललोहसली०	९। ६३। ७५
अन्तःस्थितप्रयितरा०	१। ८६। १०
अन्तरत्यन्तनिर्गूढप०	१९। ३४। १४५
अन्तरस्थावकाशेन	३। ४१। २२
अन्तरूपैर्फलिवि०	५। ७५। ४०
अन्तर्बाह्यैर्दोष्यमानै०	२०। ५४। १५८
अन्तर्लीनैर्कैकनिष्क०	२०। ७५। १६०
अन्तर्वपुः प्रणयिनः	६। ३। ४४
अन्यं जलाधारमितः	१४। २३। १०५

स० श्लो० पृ०

स० श्लो० पृ०

अन्याद्गनासंगमलाल० ४। ५५। ३१
 अन्ये भियोपात्तपयो० ४। २८। २९
 अन्योन्यपट्टनरणम्० ६। ३७। ५०
 अन्योन्यदत्तं विसृज० १४। १६। १०४
 अन्योन्यसंचलनप० ६। ४२। ५०
 अन्योन्यस्सलनवशा० १६। ५०। १२०
 अपत्यमिच्छन्ति त० १८। १२। १३६
 अपहतवसने जटेन १३। २५। ९८
 अपहतवसने जलैर्नि० १३। ४२। १००
 अपारयप्रतिरूपमङ्गं ७। ४। ५३
 अपास्वपीयूषमयू० १२। १६। ५२
 अपास्व पूर्वांमभि० १४। २। १०३
 अपि जगद्गु मनोम० ११। ५६। ८९
 अपेक्ष्य कालं कमपि १८। २५। १३७
 अप्युद्गीर्वाः श्रूयमाणा २०। ५८। १६३
 अपलां तां पुच्छस्व १९। १६। १४३
 अपालशेवालदला० ७। ५६। ५८
 अमज्जत जपनं जपान १३। ४८। १००
 अमज्जदय विधिर्नि० २१। १८५। १७८
 अभाषाद्वन्पदेतुर्ना २१। १६०। १७६
 अभिनवमणिमुक्ता० ८। १२। ६१
 अभिनवराशिनी १३। ६६। १०२
 अभिमुखमभिदण्मा० १३। ६५। १०२
 अमूदेदवापुषिद्या० २। १। १०
 अम्युनात्तद्धमनैः ५। ७०। ४१
 अमान्त इव हर्म्येध्व० २। ६। १८
 अमितगुणगणानां ८। ४७। ६७
 अमी प्रमण्डे वितत० ७। २७। ५५

अमूर्तश्चेतनाचिह्नः २१। १०। १६३
 अम्भोधिरिव कल्पा० १९। ८१। १५०
 अयं स कामो नियतं १७। ६। १२५
 अयमतिशयवृद्धो ८। ११। ६१
 अयमनङ्गजस्य म० ११। ५१। ८८
 अयमस्याकमेणाहि ३। ३२। ३१
 अयमिह जटिलोर्मि० ८। २४। ६३
 अयमुपरि सविद्युतो० ८। २१। ६२
 अजिक्काणां सदृष्टाणि २१। १८१। १७८
 अयं हृदिस्येऽपि कवि १। १४। ३
 अर्धोदितेन्दोः शुक्ल० १४। ३६। १०६
 अर्हत्यदाम्भोहह० प्र० प्र० १। ४। १७९
 अलंकृतं मङ्गलसंवि० १८। २। १३५
 अलमलममृतेनाला० ८। ५५। ६८
 अल्पीयसि स्वस्य पले ४। ५३। ३१
 अवहरनिकुरम्बे माद० ८। ५। ६०
 अवन्तिनापोऽयमनि० १७। ३३। १२७
 अवरावेदनीयस्य २१। ११३। १७२
 अवापुरेके रिपवः २। २७। १३
 अवाप्तवान्छाभ्यधि० २। २४। १२
 अवाप्य तत्पानिपुटा० ७। २। ५३
 अवाप्य सपांथिपमो० १। २६। ५
 अविरतव्रतकेतितो० १३। ५५। १०१
 अविरतपञ्चिन्नायमा० १३। २१। ९८
 अविरतलहरीप्रचार्य० १३। ४७। १००
 अव्याहतप्रसरवात० ६। ४९। ५३
 अद्योगुरमुन्दपिनय० १०। १७। ७८
 अदमगर्भमनिर्दिष्टि० ५। ७३। ४१

स० खे० पृ०

अश्मगर्भमयमूर्ध्वमु०

पा ४७। ३९

अथान्तं श्रिय इव

१६। ४९। १२०

अथुगददगिरामिह

१५। ५७। ११५

अथोत्तरां दशशतीं

६। १५। ४६

अथो प्रकृतयः प्रोक्ता

२१। १०९। १७१

असक्तमाकारनिरीक्ष०

२। १३। ११

असत्पथस्यापितदण्ड०

४। ३७। २९

असंभृतं मण्डनमङ्गय०

४। ५९। ३२

असह्यहेतिप्रसरैः प०

७। २९। ५५

असारसंसारमरुस्थ०

२। ६८। १६

असावनालोक्य कु०

२। ७२। १७

असुरादिमुपर्णामिवि०

२१। ६१। १६७

अस्तं गते मास्यति

१४। २४। १०५

अस्ताबलात्कालवली०

१४। २९। १०४

अस्त्रादिमारुह्य रविः

१४। ८। १०३

अहमिह गुरुलज्जया

१३। २९। ९९

अममिह महमीहे

पा ९०। ४३

अहमुदयवता जनेन

१३। ५६। १०१

अहह निर्दहति स्म

११। ११। ८४

अहेरिबापातमनोरमे०

४। ५४। ३१

अहो रत्नस्यापि म०

१। २६। ४

अहो समुन्मीलति

१७। १८। १२६

अस्य मानाधिदैः सेना

१९। १३। १४३

अभ्याः स्वरूपं कथमे०

९। ३५। ७२

अस्येदनावर्जितमौलि०

१७। ३६। १२८

आः संवरणम्भसि

१४। ७४। १०९

आः ध्येमलालापपरे०

१। २७। ४

आकर्णपूर्णं कुटिलाल०

४। ५८। ३१

स० खे० पृ०

आक्रान्ते चटुलतुरंग०

१६। ५१। १२१

आगतोऽयमिह तत्त०

५। ३५। ३८

आगत्यासनकम्पक०

५। ८९। ४३

आज्ञामतिक्रम्य मनो०

१४। २७। १०५

आज्ञामिव पुरि क्लेश०

३। ३। १८

आतङ्काकुलशबरीवि०

१६। ५७। १२१

आतङ्कार्तिहरसपथु०

१९। १०१। १५३

आदाय नेपथ्यमथो०

१४। ६१। १०८

आदाय शब्दार्थम०

१। २८। ४

आदितस्तिष्ठणं प्राज्ञै०

२१। १११। १७२

आद्ये वर्षसहस्राणि

२१। २२। १६४

आनन्दोद्युतितमनाः

१६। ८३। १२३

आयाति कान्ते हृदयं

१४। ७७। १०९

आयाति प्रबलतरप्र०

१६। ३७। ११९

आयातो बुरधिगमा०

१६। २९। ११९

आयुःकर्माख्यानमन्त्रे

२०। ११। १५४

आयुर्गोचनयानस्य

२१। ३७। १६५

आरम्भोच्छलिततुरं०

१६। २४। ११८

आरुढस्तुरगमिमं

१६। ६७। १२२

आरोप्य विप्रा वरप०

१४। ६०। १०८

आर्तध्यानवशाच्चीवो०

२१। ४२। १६६

आर्द्रकन्दं कलिञ्जं वा

२१। १३। ८। १७४

आलापरिनि बहुमा०

१६। ८२। १२३

आलिप्त्य बालाय स०

१७। ९७। १२३

आवर्तगर्तान्तरसौ प०

१४। १२। १०४

आविर्भवुः सारस्य०

१४। ६९। १०९

आविर्भवद्धान्तरुपाण०

१४। ९। १०३

आविर्भूतं यद्रवद्रुत०

२०। ९५। १६३

स० श्लो० पृ०

स० श्लो० पृ०

आविष्कृतं स्फारमो० २०। ४। १५४
 आश्रवद्वाररोधेन शु० २१। ११८। १७२
 आश्रवाणामशेषाणां २१। ११७। १७२
 आससारं साहचर्यम् २०। ४४। १५७
 आसज्योद्धृतचरणाप० १६। १६। ११८
 आसिन्धुगङ्गाविजया० ९। ६७। ७५
 आस्कन्धं जलमव० १६। ६१। १२१
 आस्कन्धमृज्वी तद० १। ५१। ६
 आस्तां जगन्मने० १९। ४०। १४६
 आस्य तस्यां साल० २०। ७३। १६०
 आहतानि पुरुषायित० १५। ५८। ११५
 आहवक्रममामूलमथ १९। १। १४१
 इक्ष्वाकुमुख्यक्षितिपा० १७। १०। १२५
 इक्ष्वाकुवशप्रभवः प्र० १७। ७१। १३१
 इतः प्रसृत्यम्ब न ते २। ३८। १४
 इतस्ततः कजलकोम० १२। ३०। ९३
 इतस्तस्यो लोलनभाजि ७। ६३। ५८
 इति कयापि दयाप० ११। ४३। ८७
 इति कृतजलकेलिकौ० १३। ५८। १०१
 इति तत्त्वप्रकाशेन २१। १६६। १७६
 इति तिर्यग्गतेर्भेदो २१। ४३। १६६
 इति निरुपमभक्तिं ८। ४३। ६६
 इति निरुपमलक्ष्मीर० २०। १०१। १६२
 इति निशम्य स स० ४। ९२। ३५
 इति प्रमोदादनुशास्य १८। ४४। १३८
 इति प्रसङ्गादुपलालि० १२। २५। ९३
 इति प्रीतिप्रायं बहल० ३। ७७। २६
 इति मुहुरपरैर्यथार्थ० १३। १३। ९७

इति राजगणे तसि० १९। ३२। १४५
 इति वचनमुदार भा० ११। ७२। ९०
 इति विशङ्क्य मघोर्व० ११। २२। ८५
 इति व्यतिक्रम्य दि० १८। ५४। १३९
 इति व्यावर्णितो जीव० २१। ८०। १६९
 इति सरसिरुहभ्रमा० १३। ४०। १००
 इतीव कानिप्रवचूत० १२। ४६। ९४
 इतीव भा स्तम्भित० १। ७४। ८
 इत्थं यावत्प्राप्य वैरा० २०। २४। १५५
 इत्थं वारिविहारके० १३। ७१। १०२
 इत्थं विचिन्त्यैष क० १। ४२। ७३
 इत्थं विदर्भवमुधाधि० १६। ८८। १२४
 इत्थं वियोगानलदा० १४। ७६। १०९
 इत्थं विलोक्य मधु० १५। ७०। ११६
 इत्थं स त्रिदशजनस्य १६। ३८। ११९
 इत्थं ग्रन्थिमिव प्रमथ्य ३। ७४। २५
 इत्थं घने व्यशितमे० १४। ७२। १०९
 इत्थं चिन्तयतोऽथ २। ७०। १७
 इत्थं तदर्थकथया हृदि ५। ८७। ४३
 इत्थं तयोके द्विगु० १७। ७८। १३१
 इत्थं पुरः प्रेथ्य जरा० ४। ६०। ३२
 इत्थं मिथः पंगरुषा० १७। ८३। १३२
 इत्यङ्गशोमातिशयेन १७। ७३। १२७
 इत्यब्दाना पञ्चलक्षणि० २०। १। १५३
 इत्याकर्ण्य स तस्य १०। ५७। ८३
 इत्याकस्मिकविसया २। ७९। १७
 इत्याद्यथ त्रिभुवनगुहं ८। ५७। ६९
 इत्याद्यास्य चतुर्विधेन २१। १८३। १७८

सं. श्लो. पृ०	सं. श्लो. पृ०
इत्युचैर्निगदति चेत्त्रि० १६। ४१। १२०	उचितमाप पलाश ११। १६। ८५
इत्युचैस्तनवप्रभूषणव० ५। ८०। ७६	उच्चासनस्योऽपि सतां १। २०। ४
इत्युदीर्य च मियः ५। ४६। ३९	उच्चैस्तनशिखोद्ग्रासिप ३। २२। २०
इत्येष संघिन्य वि० ४। ६१। ३२	उत्क्षिप्तकेतुपटपङ्क्ति० ६। २३। ४७
इत्येष निःशेषजगत् ४। ५०। ३१	उत्क्षिप्तसहकाराग्रम ३। ३०। २१
इत्येष बन्धतत्त्वस्य २१। ११६। १७२	उत्खातसङ्घप्रतिविम्बि० ४। ३४। २९
इत्युर्यदन्यासु कल्पः १४। ३७। १०६	उत्खातपङ्क्तिविज्ञा० ६। ८। ४५
इन्द्रोपेन्द्रप्रज्ञाग्राह० २०। १९। १५५	उत्खाताचलक्षिखरैः १६। ५४। १२१
इमामनालोचनगोचरां २। ५५। १५	उत्तपीयमपकर्षति १५। ३१। ११३
इयं गिरेर्गौरिकरागर० १०। २३। ७९	उत्तिष्ठ त्रिजगदधीश १६। २८। ११९
इयमुदस्य करैः परि० ११। ४६। ८८	उत्तिष्ठमुदयगिरेरेवै० १६। ३९। ११९
इयं प्राणप्रिया पत्नी ३। ५६। २४	उत्तुङ्गद्रुमवलमीषु पा० १६। ६४। १२२
इलामूलमिलन्मौलिर्न० ३। ४६। २२	उत्थितान्यपि रतो० १५। ६४। ११६
इह क्षरभिर्निरवारिहा० ७। ६५। ५८	उत्पालिकाभ्रुस्तिमितै० १। ४७। ६
इह घनैर्मलिर्नरपह० ११। ३३। ८६	उत्फलेर्द्धतमवटस्थ० १६। ५२। १२१
इह तृषातुरमर्थिनमा० ११। ३०। ८६	उत्सङ्गमारोप्य तमङ्गजं ९। ११। ७०
इह पिहितपदार्थे स० ८। ५४। ६८	उत्सर्पिण्यवसर्पिण्योः २१। ४९। १६६
इह मृगनयनासु सा० १३। ५। ९७	उत्साहशीलाभिरलं ९। ७७। ७६
इह ध्वनां रसना वद० ११। ३१। ८६	उदंशुमत्स्य कलया १४। ३४। १०५
इह हि मिलितरङ्ग० ८। २५। ६३	उदग्रशाखाकुसुमार्थ० १२। ४२। ९४
इह हि रोध्ररजांसि ११। ६१। ८९	उदग्रशाखाधनचक्र० १२। ५०। ९५
इहाबभौ भावतधूत० १२। २९। ९३	उदग्रति भ्रूलतिका १२। १२। ९१
इहार्थकामाभिनिवेश० १८। ३२। १३७	उदग्रदुधैःस्तनवप्रशा० २। ४१। १४
इहेहते यो नतवर्ग० १८। ३३। १३७	उदयिनिहितनेत्रा० ८। १५। ६१
इहोपभुक्ता कृतमैर्न १८। ४२। १३८	उद्वेगकां वनितास्व २। २०। १९
उत्तमागमनिमित्तमा० ५। ३०। ३८	उदीर्यशिलमृतप्रपां १२। ३९। ९४
उक्त्वा तमिलनुचरं १७। १०९। १३४	उदीरिते थीरतिदी० २। ५६। १५
उग्रदग्धमाधिरोप्य ५। ६५। ४१	उदेति पातालतल्यस्तु० १। ७२। ८

स० श्लो० पृ०

स० श्लो० पृ०

उद्गायतीव भ्रमदिक्षु० ४। ६। २६
 उद्दण्डं यत्र यत्रासी० १९। ६५। १४८
 उद्दामद्विरदेनाद्यो(?) १९। २८। १४४
 उद्दामरागरससागर० ६। ३९। ५०
 उद्दामसामोद्भवचीत्कृ० १०। ५०। ८२
 उद्दत्तमुद्दामतमिन्नप० १४। ३८। १०६
 उद्दिष्ट मीममवस० १०। ४० १८१
 उद्दिष्टोद्दामरोमाञ्चक० १९। ४८। १४६
 उद्यत्पदाङ्गुष्ठनखांशुद० ९। १९। ७१
 उद्यद्गुजालम्बितना० १७। ९९। १३३
 उद्बलात्तुल्यतरङ्गिता० १६। ५३। १२१
 उद्भिद्रयमिव चिराय ६। ३२। ४९
 उन्मादिका शक्तिर० ४। ७२। ३३
 उन्मीलनवनलिनीम० १६। ६२। १२१
 उन्मीलनवनलिनीव० १०। २९। ८०
 उन्मुद्रितो यत्नवतापि १७। ८२। १३२
 उपचित्तमतिमार्त्रं वा० ४। १३। ६१
 उपनदि नलिनीवनेषु १३। १८। ९८
 उपनदि पुलिने प्रि० १३। १६। ९७
 उपयुंपारूढवधूमुखे० १। ८३। ९
 उषागमे तद्विषदाम० ४। ५१। ३१
 उपात्ततन्त्रोऽप्यसि० १८। १६। १३६
 उपात्ततारामणिभूष० १४। ५३। १०७
 उपासनायास्य बला० २। १४। ११
 उपेत्य बालेव जरा० १८। ११। १३५
 उपेयुषोऽनन्तपथा० ७। ३८। ५६
 उल्लास विनिमीलि० १५। १२। १११
 उल्लसत्केसरो रक्षप० ३। २५। २०

उल्लासितानन्दपयः० १७। ९। १२५
 ऊना सहस्रैरन्दानां २१। ५४। १६७
 ऊर्ध्वं तस्यास्त्रार्ध्यहं० २०। ८४। १६१
 ऊर्ध्वं तेभ्योऽभूच्चतु० २०। ८७। १६१
 ऊर्ध्वं तेभ्यो वल्लभं २०। ९१। १६१
 ऋतुकदम्बकमाह्वयती० ११। ६४। ८९
 एक आद्ये द्वितीये च २१। २०। १६४
 एकका इह निशम्य ५। १९। ३७
 एकत्र नक्षत्रपतिः १४। ४०। १०६
 एकं पात्रं सौकुमार्यस्य २०। ४८। १५७
 एकया शुक्लकलत्रमण्ड० ५। ५४। ४०
 एकान्तं सुरसवरार्यं० १६। ६३। १२२
 एकेन तेन बलिना ६। ७। ४४
 एके भुजैर्वारणसेतुभिः ९। ७६। ७८
 एको न कैवलमनेक० ६। १८। ४६
 एणनाभिमभिषीक्ष्य ५। १५। ३६
 एणनाभिरसनिर्मितै० ५। ५१। ३९
 एताः प्रवालहारिभ्यो ३। ३४। २१
 एतां धनुर्यष्टिमिवैष १७। १४। १२६
 एतैत हे धावत प० १७। ८८। १३२
 एनं पतिं प्राप्य दि० १७। ३७। १२८
 एवं नरकल्लणाणाम० २१। १६। १६४
 एवमादि यदादिष्टं २१। १३। ११७४
 एष्यत्यसारम० प्र. प्र. १ ८। १७९
 ऐरावणधट्टलकर्णद्व० ६। ३५। ४९
 ऐरावणस्याथ करात्क० ४। ४३। ३०
 ऐरावणेन प्रतिदन्ति० १४। ३३। १०५
 ओंकारवप्रस्तुतमङ्ग० ९। ४७। ७३

स० श्लो० पृ०

स० श्लो० पृ०

ओष्ठखण्डननखक्षति०	१५। ५५। ११५	कर्मकौशलदिहस्रयात्र	५। १८। ३७
औलुक्कयनुष्ठा शिशु०	९। ६। ७०	कर्मभूमिमवास्तेऽपि	२१। ४७। १६६
क शर्मद वृजिनमी०	१९। ९९। १५२	कलमरालवधूमुखख०	११। ५०। ८८
क पण्डितो नाम	९। १३। ७०	कलविराजिविराजित०	११। १०। ८४
कङ्क किं कोककेकाकी	१९। ८२। १५०	कलापिनो मन्दरसा०	११। ७०। ९०
कङ्कोलकैलालवली०	१७। ६२। १३०	कलुषमिह विपक्ष द०	८। ३१। ६४
कटक् सरोचननस०	१०। ४२। ८१	कल्पद्रुचिन्तामणिका०	९। ५२। ७४
कण्ठीरवेणैव नितान्त०	९। २१। ७१	कल्पद्रुमान्कल्पितदा०	१। ५५। ७
कटिपदैर्दशनैरेव	११। ८। ८४	कल्पान्तोद्यद्वादश०	२०। ४६। १५७
कथमधिकगुण कर	१३। २६। ९८	कशाखनै किञ्चिदवा०	७। ४५। ५७
कथमपि तटिनीमगा०	१३। १९। ९८	कथितकराभ्या नख०	१७। ३०। १२७
कदाचिदपि नैतेपा	२१। २३। १६४	कपायोदयतस्त्रीत्रप०	२१। ९९। १७१
कदर्पकोदण्डलतामि०	१७। २६। १२७	काशीव रत्नोच्चयगु०	९। ७२। ७५
कघरावधि तिरोहिता	५। ३। ३५	कानना कानने जुष्ठा	१९। ९२। १५१
कपोललावण्यमया०	२। ५७। १५	कान्तकान्तदशनच्छ०	१५। २९। ११३
कपोलहेतो खलु लो०	२। ५०। १५	कान्तारत्तरवो नैत	३। २३। २०
कम्पाङ्गुव क्षुब्धदशे०	९। ६०। ७४	कान्ति कालव्याल्चू०	२०। ६। १५४
कयाचिदुज्जृम्भित०	१२। ४९। ९५	कातिकण्डपटगु०	५। ५। १५
करणबन्धविवर्तनसा०	११। ६२। ८९	कापि भूयजयाव	५। ४८। ३९
करी करोक्षितसरो०	७। ५५। ५७	कापिशायनरसैरभि०	१५। २३। ११२
करेणुमादृक्ष पतिवरा	१७। ११। १२५	काम प्रति प्रोज्जित०	४। १७। २७
करेण्डुक कट्टणम०	१७। ८७। १३२	कामसिद्धिमिव रूप०	५। ४०। २८
करै प्रयागकुमुमानि	१२। ४३। ९४	कामस्तदानीं मिथुनानि	१४। १५। १०४
कर्कशस्त्रनयुगेन न	१५। ३८। ११३	कामहेतुददितो मधु०	१५। १८। ११२
कर्णाकारं गोपुराणा	२०। ८५। १६१	कामान्धमेव द्रुतमा०	१७। १००। १३३
कर्णाटलाटद्विटाघ्न०	१७। ६५। १३०	कामिना द्रुतमपास्य	१५। ३२। ११३
कर्तुं कार्यं केवळ स्वस्य	२०। ८। १५४	काम्योजवानायुजवा०	९। ५०। ७३
कर्पूरपूरैरिव चन्दना०	१४। ४८। १०७	कायस्थ एव स्वर एष	१४। ५८। १०८

•	स० श्लो० पृ०		स० श्लो० पृ०
कारुण्यद्विषणनिधे	१६। ४०। १२०	कुम्भयुग्ममिव मद्भ०	५। ८४। ४२
कार्मणेनैव तेनोदा	१९। ८। १४२	कुर्वन्गुर्वी वाञ्छन०	२०। ४०। १५७
कार्यशेषमशेषशोऽशे०	१९। २। १४१	कुलेऽपि किं तत्र त०	१। ५। १०
काले कुलस्थितिरिति	६। १०। ४५	कुशोपरुद्धा हृतमाल०	१०। ५६। ८३
काले प्रशाना-जन०	४। ११। २७	कृष्माण्डीफलभरगम०	१६। ७२। १२२
कालो दिनकरादीना०	२१। ८९। १७०	कृतधर्मा ये नववी०	७। ४६। ५७
कासारसीकरासारमु०	३। ३१। २१	कृताप्यधो भोगिपुरी	१। ६२। ७
किं सीधुना स्फाटि०	४। ४२। ३०	कृताभिषेको न परं	१८। ५१। १३९
किं व्याप्तस्तेन नि०	९। ३३। ७२	कृतार्थाविति मन्ये०	३। ७२। २५
किं तु सा स्थिति०	५। २६। ३७	कृतार्थीकृतार्थीहित	१०। ५१। ८२
किं लन भूवह्निज०	४। ६५। ३२	कृता-श्रमगतैर्भेदा०	२१। ३२। १६५
किं न पश्यति पतिं	१५। १४। १११	कृतेऽपि सुप्तावच्ये	१२। ५८। ९५
किमतनुतरपुण्ये	८। ३। ५९	कृतेर्धर्मैव लवि द०	१२। १७। ९२
किमन्यदन्ये पिकप०	१२। ४५। ९४	कृतौ न चेत्तेन वि०	२। ४७। १४
किमन्यैर्विस्तरैरेतद्दृश्य०	२१। १२०। १७२	कृत्वा ह्य दशपोत०	२०। ८०। १६०
किमपि पाण्डुपयोध०	११। ४७। ८४	के न बाणैर्नबाणैस्ते	१९। ६६। १४८
किमपि मृदुमृदङ्गष्वा०	८। ४१। ६६	केवलज्ञानिनां पञ्चब०	२१। १७५। १७७
किमप्यहो धार्ष्ट्यम०	१४। ५०। १०७	केवलियुतसप्त दृष्टमा०	२१। ९८। १७१
किमुच्यतेऽन्यहुणर०	१८। ४३। १३८	के विपसा वराकाले	२१। १७५। १७७
किमु दासतया स्था०	१९। २४। १३२	केशास्त्रस्याधत्त मा०	२०। ३०। १५६
किमेणकेतु किमसा०	१७। १०। १। १३३	केशेषु मङ्गस्तरलव०	१। ७९। ९
किं ब्रूम शिरसि ज०	१६। ७५। १२३	कोदण्डदण्डनिर्मुक्त०	१९। ६३। १४८
कुत सुप्त स्तनयु०	१७। २१। १२६	कोलाहल कापि मुधा	१७। ९५। १३३
कुतधिरं जीवति वा०	४। ४७। ३०	कौमुदीरसमिलासला०	५। ६६। ४१
कुन्तलाद्यनविचक्षण०	१५। ४१। ११४	क्रान्ते तवाज्ञे बलिभि०	४। ५६। ३१
कुपितकेसरिचक्रचये०	१०। ३७। ८१	क्रोडाशैलप्रस्थपशास०	२। ७८। १७
कुमुदतीविभ्रमहास०	१४। ४४। १०६	क्रोडोद्यानान्यत्र च	२०। ८१। १६०
कुम्भभूरिव निर्मम०	१९। ५७। १४७	क्रूर कृतान्तमहिष०	६। ४०। ५०

स० श्लो० पृ०

स० श्लो० पृ०

कचिच्च चक्रे करवा० १८। ५७। १४०
 क प्रयासि परिभूय ५। ७६। ४२
 क यामि तर्किं नु २। ७४। १७
 कार्यं जगद्भोचनवल्लभो ९। ३८। ७२
 केदं नभः क्व च दिशः १०। ४३। ८१
 केयं लक्ष्मीः केदशं २०। ९९। १६२
 क्षणं वितर्क्येति स ४। ४४। ३०
 क्षान्तिशौचदयादा० २१। ९७। १७०
 क्षालितोऽपि मधुना १५। २१। ११९
 क्षितितलविनिवेश० १३। ३। ९६
 क्षुद्रतेजःसवित्रीभिः ३। ७०। २५
 क्षेत्रच्छदैः पूर्वविदे० १। ३३। ४
 क्षेत्रधीरधिकतिलोत्त० १६। ६९। १२२
 क्षोदीयानहमस्मीति ३। ६६। २४
 खग्ननासावशिष्टेऽथ १९। ९५। १५१
 खण्डनं ताडनं तथो० २१। ३१। १६५
 खलं विधात्रा सृजता १। २२। ३
 खल इव द्विजराजमपि ११। ३२। ८६
 खलीनपर्यागमपास्य ७। ६२। ५८
 खिन्नं मुहुधावचको० १७। ५२। १२९
 गङ्गामुपास्ते धमति १७। ४८। १२९
 गङ्गोरगगुरुप्राज्ञगौर० १९। ५४। १४७
 गच्छ स्वमाच्छादित० १४। ६२। १०८
 गच्छन्नधधिरतरं जि० ६। १६। ४६
 गच्छन्ननल्पतरकल्प० ६। ३६। ४९
 गजप्रमान्मुग्धमृगा ७। ३४। ५६
 गजवाजिजवाजिज० १९। ९६। १५१
 गजो न वन्यद्विपदा० १४। ५४। ५७

गण्डमण्डलभुवि स्त० १५। ५१। ११४
 गतत्रपो यज्ञपुणीव १८। २०। १३६
 गतागतेषु स्थलितं १२। ५। ९१
 गतेऽपि दृग्गोचरमग्न २। २। १०
 गन्तुमारमत कोऽपि १५। ६८। ११६
 गभीरनाभिहृदमङ्गदु० २। ४२। १४
 गर्जितग्लपितदिग्ग० ५। ६१। ४०
 गर्भे वसन्नपि मलैर० ६। ९। ४५
 गहनकुञ्जलतान्तरित० ११। १७। ८५
 गाढस्त्रीभुजपरिरम्भ० १६। ४। ११७
 गावन्नटधमदनुव्रज० ६। ३८। ५०
 गायन्नादेनेव मृगात् २०। ९३। १६१
 निरीशस्त्रीलावनमिष्यु० १२। २७। ९३
 गीतं वाद्यं नृत्यमप्या० २०। ३३। १५६
 गुणदोषानविज्ञाय १९। ३८। १४५
 गुणपरिकरमुद्यैः कुर्व० ८। ५३। ६८
 गुणलतेव धनुर्धररा० ११। ७१। ९०
 गुणातिरेकप्रतिपत्ति० १७। ७०। १३१
 गुणानधस्ताच्चयतो० १। २९। ४
 गुणार्णवं नम्रनराम० १८। ५८। १४०
 गुणैर्यनोन्नते नूनं भ० ३। ६७। २५
 गुरुः स एव यो ग्र० २१। १२९। १७३
 गुरुनिहवदोयोफिया० २१। ९५। १७०
 गुरुलनामोगमरेण १२। ६। ९१
 गुरोर्नितम्बादिह का० २। ४६। १४
 गृह्यगताय यत्काले २१। १५२। १७५
 गृहीतपाणिस्त्वमनेन १७। ६१। १३०
 ग्रीष्मार्कतेजोभिरिव० १७। ५०। १२९

स० श्लो० पृ०

स० श्लो० पृ०

घनतरतरुणाढ्येनात्र ८१ २०१ ६२

घनसुषिरततानामुद्ध० ८१ ३०१ ६४

घनानिलोत्थैः स्थलप० ७१ २४१ ५५

चकुर्य निर्मुक्तशिली० १७ १५४१२९

चकार यो मेघचकोर० २१ ६४१ १६

चकालि पर्यन्तपतत्प० ११ ३९१ ५

चक्राब्जशङ्खादिविलो० ९१ १८१ ७१

चक्रे कार्यं संप्रमत्स्य २०१ ४७११५७

चक्रेऽरिसंततिमिहा० १९१ ९८११५२

चतस्रः कौट्यस्त्रिलो २११ ५३११६७

चतुरङ्गबले तत्र परी० १९१ ७७११४९

चतुरङ्गां चतुर् लयत्वा १९१ ७११४२

चतुर्थपुरुषार्थीय स्पृ० ३१ ५८१ ३४

चतुर्थी दशमिपुंका २११ १५११६४

चतुर्थे प्रीप्यहान्यैव २११ ४१११६६

चन्दनस्थासकैर्हासं ३१ ५१ १८

चन्द्रप्रभं नौमि गरीय० ११ २१ १

चन्द्रांशुचन्दनरसादपि १९१ ९७११५३

चन्द्रे सिधति चान्द्र० १४१ ८४१११०

चन्द्रोदयोऽम्भित० १४१ ५७११०७

चित्रं किमेतज्जिनया० ९१ ३१ ६९

चित्रमेतज्जगन्मित्रे ३१ ५९१ २३

चित्रं प्रपिक्रीड यथा ९१ १२१ ७०

चुम्बनेन हरिणीनय० १५१ ६९१११६

चेतयमत्कारिणमस्यु० १७१ ५५११२९

चेतस्ते यदि चपलं १६१ ९१११७

छग्रस्मोऽसौ वर्षमेकं २०१ ५६११५८

छाया कायस्यास्य २०१ ९६११६२

छायेव धर्मतप्तानान० २११ ८४११६९

छेतुं मूलात्कर्मपाशा० २०१ २३११५५

जगज्जनानन्दविधा० १२१ १३१ ९२

जगज्ज्योतंसितभासि २१ २२१ १२

जगत्तुमुहुर्ललक० १५१ २०१११२

जयन्यमध्यमोत्कृष्ट० २११ ४५११६६

जधान करवालीयघा० १९१ ८४११५०

जहं गुरुकृत्य नित० ११ ४२१ १४

जनेषु गायत्तु जर्गा १८१ ५३११३९

जनैः प्रतिग्रामसमी० ११ ४८१ ६

जनेरमूल्यस्य किय० १४१ ५४११०७

जन्म वा जीवितव्यं ३१ ७२१ २५

जन्माभिषेकेऽस्य १७१ ७३११३१

जन्मोत्सवप्रथमवार्ति० ६१ २११ ४७

जयन्ति ते केऽपि ११ ९१ २

जयधियमयोद्गोदुं १९१ ४४११४६

जरठविशदचन्द्रप्रो० ८१ ३२१ ६५

जराधवलमौलिभिः १०१ ३५१ ८७

जलधरेण पयः पिब० १११ ३६१ ८७

जलमरपरिरम्भदत्त० १३१ २१ ९६

जलविहरणकेलिमुत्स० १३१ ५९११०१

जलेषु ते वक्रसरोज० १२१ ३५१ ९३

जाल्यं यदि प्राप्यमु० १४१ ८११११०

जातं चेतो व्योम० २०१ ५९११५८

जाते जगज्जगुरौ ६१ २९१ ४८

जाते जिने भुवन० ६१ ४८१ ५१

जितासदुत्तंसमहोत्स० २१ ५४१ १५

जिनागमे प्राजयमणि० ७१ ३५१ ५६

सं. श्लो. पृ०	सं. श्लो. पृ०
जीयाञ्चैनमिदं मतं प्र.प्र. १ १०११८०	तत्कालजातस्य शि० ४१ ६९१ ३३
जीर्णं कालाजातरन्ध्रं २०१ ३११५३	तत्काललास्यरसत्न० ६१ १९१ ४६
जीवः स्वसंवेद्य इहा० - ४१ ६८१ ३२	तत्कालोत्सारिताशेष० ३१ ३६१ २९
जीवाजीवाधवा य० २९१ ८११६३	तत्त्वं जगत्प्रयस्यापि २९१ १११६२
जीवादीनां पदार्थानां २९१ ८८११७०	तत्त्वस्यावगतिर्ज्ञानं - २९११६२११७६
जीवेति नन्देति जयेति ९१ ५५१ ७४	तत्र कारयितुमुत्सवं ५१ - ९१ ३५
ज्ञातप्रमाणस्य यशो० १७१ ४२११२८	तत्र कोकनदकोमलो० ५१ १११ ३६
ज्ञानदर्शनचारित्रैक० २९११६१११७६	तत्र स्वकालं कृतिमुं २०१ ३२११५६
ज्ञानिकसंबेद्यममूर्तमेतं ४१ ७०१ - ३३	तत्र त्रयस्त्रिंशदुदन्व० ४१ ८४१ ३४
ज्योतिष्काः पञ्चधा - २९१ ६४११६८	तत्र धर्मः स एवा० २९११२८११७३
ज्वालाकलापबद्धहेतु० २९११६३११७६	तत्र भूयिष्ठिगुणावतंस० ५१ ३८१ ३८
ठक्का नदन्तीह भव० १०१ ४८१ ८२	तत्र हेममयसिंहविष्टरै ५१ १७१ ३६
सं यौवराज्ये नयस्त्री० - ९१ २९१ ७९	तत्राद्या त्रिस्रता सक्षै० २९१ १४११६३
सदमनयत्त चरुचम्प १३१ ३४१ ९९	तत्रानन्तमसंप्राप्तम० २९११६५११७६
सटे तटिन्यास्वरयः ४१ १२१ २७	तत्रायमुत्तीर्य करेषु० १७११०४११३४
सदैरुदयन्मणिमण्ड० ७१ ३११ ५५	तत्रारुख्य विदीर्णवि० १७१११०११३४
सतः श्रुताग्मोनिधि० २१ १६१ ११	तत्रार्यखण्डं त्रिदिवा० ११ ४३१ ५
सूतः सुमदावचनाव० १७१ ३८११२८	तत्रासाद्य सिताशुभो० २९११८४११७८
सतो जयेच्छुर्विजि० १८१ २७११३७	तत्रासुरकुमाराणामु० २९१ ६२११६८
सतोऽतिवेगेन मनो० १७११०८११३४	तत्रास्त्रि तद्वपुर्गं पुरं ११ ५६१ ७
सतोऽधिकं विलित० ९१ ३६१ ७२	तत्पर्यन्ते रत्नसोपान० २०१ ७२११६०
सतोऽनुमन्यस्व नयः १८१ १३११३६	तत्प्रतिष्ठपसमुल्लसय० ५१ १२१ ३६
सतो भोगे बलेऽन्य० १९१ ७५११४९	तत्प्रमाय जननीं ५१ ३४१ ३८
सतो भूतभवद्भाविष० २९१ २११६२	तथाप्यनुनयैरेष १९१ ४६११४६
सतो लान्तवकापिष्ठौ २९१ ६८११६८	तथा मे पोषिता की० ३१ ५३१ २३
सतोऽवशिष्टं पुरुषार्थं १८१ १०११३५	तथाविधे सूचिमुखाग्र० १४१ २९११०५
सत्कम्पकारणमवेक्षि० ६१ ३०१ ४८	तथाशुभानेन जय० १४१ ४३११०६
सत्कलत्रे कदात्रैव - ३१ ६०१ २४	तथा समुद्रासधिविप्र० - ४१ ८०१ ३४

स० खे० पृ०	स० खे० पृ०
तथाहि दृष्टोभयमा० १७। ६८। १३१	तरङ्गिताम्भोधिदुक्कल० २। ३४। १३
तथ्यं पथ्यं चेदभापि० २०। ५२। १५८	तरुजिपज्ञानिव विप्र० १२। २३। ९२
तदङ्गस्यामृतमक्षिभा० २। ४। १०	तर्कयन्त्य इति ताः ५। २०। ३७
तदङ्गियुग्मस्य नखे० ७। ८। ५३	तव शृपमधिरुढो ८। ५०। ६८
तदपि रुदिवशात्क० ११। ५। ८४	तवानूरोरिवाकाशे १९। ६। १४३
तदभिधानपदैरिव ११। १२। ८५	तवापि शिक्षा भुवन० १८। १४। १३६
तदस्तु संशिर्युवयोः १२। १९। ९२	तस्मादमूर्तेश्व निरल० ४। ७३। ३३
तदा तदुत्तुङ्गतुरंगमक्र० २। ६। १०	तस्मिन्काले तां समां २०। ६९। १५९
तदात्मनः कर्मकलङ्कमू० ४। ७५। ३३	तस्मिन्गुणैरेव नियम्य ९। ३०। ७२
तदादि भूमौ शिशुव० ७। ६६। ५८	तस्य क्षीणाशातवेद्यो० २०। ६३। १५९
तदानेन्दोरधिरोहता २। ६०। १५	तस्य नियामामरणा० ४। ९०। ३५
तदा यदासीत्तुराम० १२। ५७। ९५	तस्य प्रभामासुररत्न० ४। ८६। ३४
तदीयनिर्झिशलसद्वि० २। १९। १२	तस्य प्रभोर्धीवरतां १७। ९८। १३३
तद्वक्षिणं भारतमस्ति १। ४१। ५	तस्य व्रजद्वीरतुरंगसं० ९। ६५। ७५
तदनोत्क्षिप्तदुर्वारत० १९। ६१। १४८	तस्याः कपोलफलके ६। ६। ४४
तद्भारि द्विरवमदोक्षिते १६। ३५। ११९	तस्यारण्ये ध्याननि० २०। ४१। १५७
तद्भेदाः पथ नव द्वा० २१। ११०। १७३	तस्यावदयं वायुरेके० २०। ५३। १५८
तद्यत्र चित्रं यदणी० ४। २४। २८	तस्याशेषं कर्षतो धी० २०। ४५। १५७
तद्वाहनं धीविमलादि० ४। ७९। ३४	तस्येदं भुज्यतां पक्वं २१। २९। १६५
तं निशम्य हृदि ५। ८०। ४२	तस्यैकमुचैर्भुजशीपे० ९। ९४। ७१
तज्जूनं प्रियविरहार्त० १६। २०। ११८	तस्यैवोचैर्गोपुराणां २०। ७८। १६०
तन्माहात्म्योत्कर्षेण० २०। ६०। १५९	तस्योत्कमालङ्कृत ९। ६४। ७५
तन्वाना चन्दनोहा० ३। ३३। २१	तस्योद्धृताद्रिर्दशकंधरो ९। १७। ७०
तपोन्वितेन सूर्येण स० ३। ५०। २३	ताः स यज्ञपरकिंकरा० ५। २१। ३७
तप्तो ध्रुवं प्राग्जिनना० ९। २२। ७१	ताः क्षितीश्वरनिरीक्ष० ५। ३२। ३७
तमादरादर्भकमप्यद० ७। ५। ५३	तादृक्कान्ताचरणकम० १२। ६३। ९६
तमिन्दुशुभ्रध्वज० ७। १४। ५४	तां नेत्रपेयां विनि० ९। ५१। ७३
तं प्रेक्ष्य भूपं परलो० ४। ६२। ३२	तापापनोदाय सदैव ९। ६८। ७५

	स०	श्लो०	पृ०		स०	श्लो०	पृ०
तामनेकनरनायमुन्द०	५।	४१।	३९	तेषामालिङ्गिताज्ञानां	२१।	२५।	१६४
तामादरादुदरिणी	६।	२।	४४	तेषां परमतोषेण सप०	१९।	२२।	१४४
तामालोन्मयाकाशदे०	२०।	९।	१५४	ते योऽश्वाभरणभूयि०	६।	३३।	४९
तामुदीक्ष्य जितना०	५।	४२।	३९	तैरानन्दादित्थमान०	२०।	२७।	१५५
तां पूर्वगोत्रस्थिति०	१४।	४।	१०३	तैस्त्रैस्त्रिसंध्यं मणि०	९।	५।	६९
ताम्बूलरागोत्थण०	१७।	३१।	१२७	तोयितापि रुपमाहि०	१५।	२५।	११२
तारकाः क तु दि०	५।	२।	३५	तौर्यो ध्वनिः प्रतिगृहं	६।	२५।	४७
तारापथे विचरतां	६।	४५।	५१	त्रयः सार्धा द्वयो०	२१।	७१।	१६८
तावत्सती स्त्री ध्रुवम०	१४।	५२।	१०७	त्रिगुणबलितमुक्ता०	८।	३७।	६५
तावद्वाहदयः क्षोणी०	१९।	३।	१४१	त्रिनेत्रमालानलदाह०	१४।	५५।	१०७
तावदेव किल कापि	५।	५३।	४०	त्रिनेत्रसंप्राममरे	१२।	२१।	९२
ताश्च वञ्चकिपुरःसरा०	५।	३७।	३८	त्रिसंध्यमागस्य पुरद०	१८।	६५।	१४१
तास्त्रैकद्वित्रिपल्या०	२१।	४६।	१६६	त्रुट्यास्तु वेलाद्रितटेपु	१७।	३४।	१२७
तिर्यग्योनिर्द्विधा जी०	२१।	३३।	१६५	त्रुट्यद्विदृक्कण्ठपीठा०	१९।	६९।	१४९
तिलकं तीर्थकृत्	२१।	१७१।	१७७	त्रैविक्रमक्रमभुवगम०	६।	४६।	५१
तिष्ठन्ती मृदुलभुजंम०	१६।	४६।	१२०	त्यक्तावरोधोऽपि स०	४।	७८।	३३
तीरेऽपि यस्मात्रिज०	९।	७४।	७५	त्यज्यतां पिपिपिपि०	१५।	२२।	११२
तीर्थकर्तुरहमिन्द्रम०	५।	७७।	४२	त्वं क्षमो भुवनस्यापि	१९।	५।	१४२
तृणकुटीरनिभे हृदि	११।	४४।	८७	त्वङ्गुत्तुङ्गतंरगोर्मेस्ती०	३।	२९।	२१
तृणाम्बुयेरपरपार०	६।	४।	४४	त्वत्कीर्तिजडुकन्याया	३।	६४।	२४
ते गन्धवारिविरजी०	६।	२२।	४७	त्वत्पादपादपञ्चायां	३।	४८।	२३
तेजोनिस्तद्विजराज०	१४।	२५।	१०५	त्वत्प्रदष्टप्रयवा कथ०	१५।	१५।	१११
तेन धर्मपरिवर्तदस्यु०	५।	३२।	३८	त्वत्सैनिकास्तुत्यमदु०	१०।	३३।	८०
तेन मालवबोलाङ्ग०	१९।	९।	१५१	त्वद्भूलैर्विपमारातिमा०	१९।	७२।	१४९
तेन सङ्ग्रामधीरेण तव१९।	८५।	१५५०		त्वद्भक्तिमन्त्रं जनमा०	१।	८।	२
तेनाकलय्य जिनजन्म	६।	३१।	४८	त्वद्वासेवैश्माभिमुखे	१४।	६६।	१०८
ते प्रत्याशं वायुवेल०	२०।	७१।	१६०	त्वमत्र यात्राय समी०	१८।	३६।	१३८
ते भावाः करणवि०	१६।	६।	११७	त्वयि विभावपि भा०	११।	३९।	८७

स० श्लो० पृ०

स० श्लो० पृ०

त्वामय केकिध्वनि० ११। ६९। ९०
 त्वामिहायुक्ल विश्व० १९। १२। १४३
 दक्षैः साधु परीक्षितं प्र.प्र. १ ९। १७९
 दत्तनेत्रोत्सवारम्भ० ३। ४०। २२
 दत्तविश्वकामोऽय० २१। १६८। १७६
 दत्त्वा प्राज्यं नन्दना० २०। २८। १५६
 दत्त्वा स तस्योत्तर० ४। ७६। ३३
 ददत्प्रवालौष्ठमुपात्त० १२। ३३। ९३
 ददर्शाशोकमस्तोक० ३। ३८। २२
 दधुर्धूमिर्निशि सा० १४। ३१। १०५
 दन्तकान्तिशायलं स० १५। ४। ११०
 दन्तकेशनलास्थित्व० २१। १४६। १७५
 दन्तीन्द्रमादय स दा० ९। ४५। ७३
 दन्द्यमानागुरुधूम० १। ६६। ८
 दम्भलोभभ्रमा भा० १९। १०२। १५२
 दर्शनज्ञानचारित्र्यत० ३। ४४। २२
 दलानि सभोगभरा० ७। ५९। ५८
 दलितकमठवृष्टं चारु० ८। ४२। ६६
 दशसप्तधनुर्माना व्य० २१। ६३। १६८
 दशामन्त्रा गतस्यापि ३। ५९। २४
 दशैव कल्पयोज्ञेया २१। ७४। १६९
 दाक्षिणात्यकविचक्र० ५। १३। ३६
 दिक्सैव पुण्यजननी १०। ५३। ८३
 दिगन्तरेभ्यो हृतमा० ७। २५। ५५
 दिगम्बरपदग्रान्तं ३। ८। १८
 दिग्देशानर्थदण्डेभ्यो २१। १४३। १७४
 दिदक्षया काननसपदां १२। १। ९०
 दिनकरकिरणैरुपर्यध० १३। ७। ९७

दिनद्वयोपितं तर्क २१। १३६। १७४
 दिनमवलमयो गृहा० १३। ५७। १०१
 दिनाधिनायस्य कुमु० १७। ६३। १३०
 दिनान्येकोनपञ्चाश० २१। ३६। १६५
 दिवाकरोत्तापितता० १०। २६। ७९
 दिवाकृतसैः कुमुदैः १४। ४५। १०६
 दिवोऽपि संदर्शित० ७। १७। ५४
 दिशा समानेऽपि वि० १४। १४। १०४
 दीपेनाम्बरमणिना १६। २६। ११८
 दुःखसोकमयाक्रन्दस० २१। ९६। १७०
 दुरक्षरक्षोदधियेव १। ३। १
 दुरितमुदितं पात्रोद्रे० ८। ५६। ६९
 दुर्जनः सत्त्वमा प्रष्टा० १९। ३५। १४५
 दुर्जरं निर्जरत्वात्मा २१। १२२। १७३
 दुष्कर्मचिन्तामिव यो १७। ३९। १२८
 दुष्प्रेक्ष्यतामस्य बला० ९। ६६। ७५
 दूरात्समुत्तंसितशाख० ४। ३९। ३०
 दूरेण दावानलशङ्कया० १०। ४४। ८२
 दूदोषव्यपनयहेतवे १६। ५। ११७
 दृष्टिर्निमेषा सुसदा १। ६५। ८
 दृढेस्तुरगाग्रचुरप्रहारे० ७। ४७। ५७
 दृष्टापरायो दयित० १४। ६५। १०८
 दृष्ट्या कुवलयस्यापि० ३। १३। १९
 दृष्टात्मानं पुद्गलाद्भि० २०। ४२। १५७
 देवः कश्चिज्योतिषा० २०। १०। १५४
 देवतागमकरं विमान० ५। ८५। ४२
 देव त्वदारब्धमिदं ४। ६३। ३२
 देवनाथमनाहत्य भा० १९। ९४। १५१

	स०	श्लो०	पृ०		स०	श्लो०	पृ०
तामनेकनरनाथसुन्द०	५१	४११	३९	तेषामालिङ्गिताङ्गानां	२११	२५११६४	
तामादरादुदरिणी	६१	२१	४४	तेषां परमतोषेण सप०	१९१	२२११४४	
तामालोक्याकाशदे०	२०१	९११५४		ते षोडशाभरणभूषि०	६१	३३१ ४९	
तामुदीक्ष्य जितना०	५१	४२१	३९	तैरानन्ददित्वमान०	२०१	२७११५५	
तां पूर्वगोत्रस्थिति०	१४१	४११०३		तैस्त्रिसंध्यं मणि०	९१	५१ ६९	
ताम्बूलरागोष्ण०	१७१	३१११२७		तोपितापि रूपमाहि०	१५१	२५१११२	
तारकाः कृ नु दि०	५१	२१	३५	तौर्यो ध्वनिः प्रतिगृहं	६१	२५१ ४७	
तारापथे विचरतां	६१	४५१ ५१		त्रयः सार्धा द्वयो०	२११	७१११६८	
तावत्सखी श्री भुवम०	१४१	५२११०७		त्रिगुणवलितमुक्त०	८१	३७१ ६५	
तावद्वातदयः क्षोणी०	१९१	१११४१		त्रिनेत्रमालानलदाह०	१४१	५५११०७	
तावदेव किल कापि	५१	५३१ ४०		त्रिनेत्रसंप्राममरे	१२१	२११ ९२	
ताश्च कश्चुकिपुरःसरा०	५१	३७१ ३८		त्रिसंध्यमागल्य पुरंद०	१८१	६५११४१	
तास्तेकद्वित्रिपस्या०	२११	४६११६६		त्रुव्यस्तु बेल्लद्रितटेषु	१७१	३४११२७	
तिर्यग्गोनिर्दिधा जी०	२११	३३११६५		त्रुव्यद्रिदकण्ठपीठा०	१९१	६९११४९	
तिलकं तीर्थकृत्त०	२१११७१११७७			त्रैविक्रमक्रममुजंगम०	६१	४६१ ५१	
तिष्ठन्ती मृदुलभुजंग०	१६१	४६११२०		त्यक्तावरोधोऽपि स०	४१	७८१ ३३	
तीरेऽपि यस्यास्त्रिज०	९१	७४१ ७५		त्यज्यतां पिपिपिपि०	१५१	२२१११२	
तीर्थकर्तुरहमिन्द्रम०	५१	७७१ ४२		त्वं क्षमो भुवनस्यापि	१९१	५११४२	
तृणकुटीरनिभे हृदि	१११	४४१ ८७		त्वहस्तुहतरंगोर्मैस्ती०	३१	२९१ २१	
तृष्णाम्बुधेरपरपार०	६१	४१ ४४		त्वत्कीर्तिजमुकन्याया	३१	६४१ २४	
ते गन्धवारिविरजी०	६१	२२१ ४७		त्वत्पादपादपच्छाया	३१	४८१ २३	
तेजोनिरस्तद्विजराज०	१४१	२५११०५		त्वत्प्रदष्टमथवा कथ०	१५१	१५११११	
तेन धर्मपरिवर्तदस्यु०	५१	३२१ ३८		त्वत्सैनिकास्तुत्यमदु०	१०१	३३१ ८०	
तेन मालवचोलाह०	१९१	९१११५१		त्वद्भूलैर्विषमारातिमा०	१९१	७२११४९	
तेन सङ्ग्रामधीरेण	१९१	८५११५०		त्वद्भक्तिनभं जनमा०	१११	८१ २	
तेनाकल्प्य जिनजन्म	६१	३११ ४८		त्वद्वासरमाभिमुखे	१४१	६६११०८	
ते प्रत्याशं वायुवेष्ट०	२०१	७१११६०		त्वमत्र पात्राय समी०	१८१	३६११३८	
ते भावाः करणवि०	१६१	६१११७		त्वयि विभावयि भा०	१११	३९१ ८७	

सं. श्लो. पृ०	सं. श्लो. पृ०
त्वामय केकिध्वनि० ११। ६९। ९०	दिनद्वयोपित तंक २१। १३६। १७४
त्वामिहायुक्त विश्व० १९। १२। १४३	दिनमबलमयो गृहा० १३। ५७। १०१
दक्षे साधु परीक्षित प्र.प्र.। ९। १७९	दिनाधिनायस्य कुमु० १७। ६३। १३०
दत्तनेत्रोत्सवारम्भ० ३। ४०। २२	दिनान्येकोनपञ्चाश० २१। ३६। १६५
दत्तविश्वावकाशोऽय० २१। १६८। १७६	दिनाकरोत्तापितता० १०। २६। ७९
दत्त्वा प्राज्य नन्दना० २०। २८। १५६	दिबार्कतसै कुमुदै १४। ४५। १०६
दत्त्वा स तस्योत्तर० ४। ७६। ३३	दिवोऽपि सदर्शित० ७। १७। ५४
ददत्प्रबालौष्ठमुपात्त० १२। ३३। ९३	दिशा समानेऽपि वि० १४। १४। १०४
ददर्शाशोकमस्तोक० ३। ३८। २२	दीपेनाम्यरमणिना १६। २६। ११८
दधुर्वधूमिर्निशि सा० १४। ३१। १०५	दु खशोकमयाक्रन्दस० २१। ९६। १७०
दन्तकान्तिशबल स० १५। ४। ११०	दुरक्षरक्षोदधियेव १। ३। १
दन्तकेशनखास्थिर० २१। १४६। १७५	दुरितमुदित पाक्कोद्रे० ८। ५६। ६९
दन्तीन्द्रमारुह्य स दा० ९। ४५। ७३	दुर्जन सत्समा प्रथ० १९। ३५। १४५
दन्दधमानागुरुधूम० १। ६६। ८	दुर्जर निर्जरत्मात्मा २१। १२२। १७३
दम्भलोभभ्रमा भा० १९। १०२। १५२	दुष्कर्मचिन्तामिव यो १७। ३९। १२८
दर्शनशानचारित्र्य० ३। ४४। २२	दुष्प्रेक्ष्यतामस्य बला० ९। ६६। ७५
दलानि सभोगमरा० ७। ५९। ५८	दुरात्समुत्तस्थितशास० ४। ३९। ३०
दलितकमठवृष्ट चारु० ८। ४२। ६६	दूरेण दावानलशङ्कया० १०। ४४। ८३
दशसप्तधनुर्माना व्य० २१। ६३। १६८	दुर्दोषव्यपनयहेतवे १६। ५। ११७
दशामन्त्रां गतस्यापि ३। ५९। २४	दुर्निर्निमेया सुसदा १। ६५। ८
दशैव कल्पयोज्ञेया २१। ७४। १६९	दृष्टेस्तुरंगाग्रचुरप्रहारै० ७। ४७। ५७
दाक्षिणात्यकविचक्र० ५। १३। ३६	दृष्टापराधो दयित १४। ६५। १०८
दिवसैव पुण्यजननी १०। ५३। ८३	दृष्ट्या कुबलयस्यापि० ३। १३। १९
दिगन्तरेभ्यो द्रुतमा० ७। २५। ५५	दृष्ट्यात्मान पुद्गलाद्भि० २०। ४२। १५७
दिगम्बरपदप्राप्त ३। ८। १८	देव कविज्योतिषा० २०। १०। १५४
दिग्देशानर्घदण्डेभ्यो २१। १४३। १७४	देवतागमकर विमान० ५। ८५। ४२
दिदक्षयाः काननसंपदा १२। १। ९०	देव त्वदारब्धमिद ४। ६३। ३२
दिनकरकिरणैरपयैव० १३। ७। ९७	देवनाथमनाहस्य भा० १९। ९४। १५३

स० श्लो० पृ०

स० श्लो० पृ०

देवि धन्यचरिता ५॥ ८१॥ ४२
 देवेन्दो विवदद्वादि० १९॥ ८८१५१
 देवोऽक्षामक्षान्तिपा० २०॥ ३८१५७
 देवोऽपि प्रणयवशी० १६॥ ७६१२३
 देव्य इत्यलमिमामुपा० ५॥ ४५॥ ३९
 देशधीहृतहृदयेक्षणः १६॥ ७३१२३
 दोषानुरक्तस्य खलस्य १॥ २३॥ ३
 दोषोच्येभ्यश्चकितः ४॥ ३२॥ २९
 द्यावापृथिव्योः पृथुर० १॥ ४०॥ ५
 द्युयोपितां कर्षितकु० ७॥ ५०॥ ५७
 द्यूतं मांसं सुरा वेद्या २११२३१७३
 द्रष्टुं चिरेणात्मकुलप्र० ४॥ ८॥ २७
 द्राघीयांसमपि जवा० १६॥ ६६१२२
 द्रुपङ्क्तिभिः प्राञ्चमनो० १०॥ २७॥ ७९
 द्रुमोत्पलात्सौरभमिच्छु० २॥ ६५॥ १६
 द्वाचरवारिशदेतस्य २११७७१७७
 द्वारि द्वारि नभस्तला० ६॥ ५२॥ ५२
 द्वारि द्वारि पुरे पुरे १६॥ ८५१२४
 द्वाविंशतिः सहस्राणि २१॥ ४०११६६
 द्विःप्रक्षारा नरा भो० २१॥ ४४११६६
 द्विगुणितमिव भानया १३॥ १॥ ९६
 द्वितीयादिष्वतोऽन्यासु २१॥ १८११६४
 द्विरदंतंरुतुरंगधीसु० ८॥ १८॥ ६२
 द्विपत्यु कालो धवलः २॥ २५॥ १२
 द्वीपेषु यः कोऽपि १॥ ३४॥ ४
 द्वौ द्वौ मार्गे धूपकु० २०॥ ७९११६०
 धनं ददानोऽपि न १८॥ ३५११३८
 धनु पयसातैस्त्रासु० २१॥ ४८११६६

धनुर्घराणां करवाल० २॥ ३१॥ १३
 धनुर्लता भूरिपवः १७॥ १९११२६
 धन्यस्त्वं गुणपण्या० ३॥ ६३॥ २४
 धर्मः ॥ तात्त्विकैरुक्तो २१॥ ८३११६९
 धर्मोऽत्ममितिगुप्तिभ्या० २११११११७२
 धर्माधर्मैकजीवाः २१॥ ८७११७०
 धर्माधर्मौ नभः कालः २१॥ ८१११६९
 धर्मात्तुल्यतत्त्वाना २१११२७११७३
 धर्मे बुद्धिं परित्यज० १९॥ ३९११४५
 धाम्ना धाराजलेनेव १९॥ ८७११५१
 धिनोति मिश्राणि न १८॥ ४०११३८
 धुतकरबलयस्त्रनं १३॥ ५३११०१
 धुन्वन्निबोर्षो दलय० ९॥ ४६॥ ७३
 ध्यानानुबन्धस्तिमि० ४॥ ८१॥ ३४
 ध्रुवं वियोगे कुसुमे० १२॥ १८॥ ९२
 ध्रुवं त्रिनेत्रानलदाहतः १२॥ २८॥ ९३
 ध्रुवमिह भवितायं ८॥ ४०॥ ६६
 ध्रुवं भुजस्त्वम्भनिय० १८॥ ६१११४०
 ध्वनस्तु त्र्येषु हरिप्र० ७॥ १०॥ ५३
 ध्वनिविजितगुणो० १३॥ २२॥ ९८
 न केवलं दिग्बिजये २॥ ३॥ १०
 नक्षत्रैरुचतेर्युक्तः ३१॥ ३७॥ २२
 न खलु तदपि चित्रं ८॥ ४९॥ ६७
 न घनधर्मपयःशृणुतो० ११॥ ४॥ ८४
 न चन्दनेन्दीवरहा० २॥ ७१॥ १६
 न क्षापयत्युर्न च १८॥ ५९११४०
 न जन्मनः प्राङ् न ४॥ ६४॥ ३२
 नटदमरवधूनां रक्त० ८॥ ३५॥ ६५

स० श्लो० पृ०

स० श्लो० पृ०

नदान्मिलच्छैवलजा०	७१	६४१	५८
न नाकनारी न च	२१	६७१	१६
न नीरसत्वं सलिला०	१८१	६३११४०	
न परं क्षत्रियः सर्वे	३१	६५१	२४
न प्रेम नम्रेऽपि जने	११	२४१	४
न धद्धकोपं स तथा	१८१	१७११३६	
नभसि दिक्षु घनेषु	१११	६१	८४
नभसि निर्गतकोमल०	१११	३७१	८७
नमो दिनेशेन नयेन	२१	७३१	१७
न मन्त्रिणस्तन्त्रजुषो०	२१	९१	११
नयनमिव महोत्पलं	१३१	१२१	९७
नरप्रकर्षोपनिपत्यरी०	१७१	५७११२९	
न रमते स्मयते न	१११	४२१	८७
नरायुषोऽपि हेतुः	२१११०	१११७१	
नवं वयो लोचनहारि	४१	८९१	३४
नवनखपदराजिरम्यु	१३१	३६१	९९
नवप्रियेषु विभ्राणाः	१९१	५२११४७	
न वप्रे नवप्रेमघट्टा	१०१	२११	७९
नवमायोधनं शकला०	१९१	९११४२	
नवो धनी यो मद०	१०१	३९१	८१
नष्ट दृष्टिर्नष्टमिष्टं	२०१	२६११५५	
नागैः समुत्सर्पिभि०	९१	७८१	७६
नात्र काचिदपरा०	१५१	४०१११४	
नादैर्घण्टासिंहशङ्खान०	२०१	६७११५९	
नानारत्नसम्मशोभे०	२०१	८३११६१	
नारकः सप्तया सा०	२११	१२११६३	
नारीगर्भेऽतिषीमत्से	२११	५८११६७	
नार्थो शब्दोपं यदि	१४१	६४११०८	

नासावंशाप्रविन्यस्त०	३१	४३१	२९
निःशेषं हृतजनजात०	१६१	२३१११८	
निःशेषनम्रावनिपाल०	४१	२६१	२८
निःशेषं भुवनविभुर्वि०	१६१	४२११२०	
निःशेषापन्मलमेदि	२०१	२५११५५	
निःसीमरूपातिशयो	१७१	५११२५	
निःसीमसौभाग्यपयो०	१७१	८१११३२	
निःक्षत्रियादेव रणा०	१७१	३५११२८	
निजदोरदनोदीर्णधी०	१९१	४९११४६	
नितम्बविम्बप्रसराह०	१२१	९१	९१
नितम्बभूषुम्बिवना०	४१	१४१	२७
नितम्बमाग्राय मदा०	७१	४९१	५७
नितम्बसंवाहनबाहु०	१२१	७१	९१
नितम्बिनीः संततमेव	७१	२८१	५५
नितान्तघोरं यदि न	१८१	३७११३८	
नित्योपात्तान्नसद्भा०	२०१	६१११५९	
निपतितमरविन्दमङ्ग०	१३१	४६११००	
निपीतमातङ्गपटाम०	२१	१५१	११
निमृत्तमृङ्गकुलाकुल०	१११	३८१	८७
नियतमयमुदयश्री०	८१	१६१	६२
नियम्य यदाज्यतृणे०	१८१	७११३५	
नियोज्य कर्णोत्पल्य०	२१	१२१	११
निरखनज्ञानमरीचिमा०	२१	३२१	१३
निरलकमपवन्नमस्त०	१३१	५१११०५	
निरामयश्रीसद्नाम०	४१	८३१	३४
निरुपममणिमाला	८१	३८१	६६
निरुपययित्ति प्रीत्या	३१	३५१	२१
निरूपितमिदं रूपं	२१११५९११७६		

स० श्लो० पृ०

स० श्लो० पृ०

निर्जयता निजरत्नरुवा १०१ २४१ ७९
 निर्जरासुरनरोरोगेषु ते ५१ २९१ ३८
 निर्निमेषं गलद्दोषं ३१ ५४१ २३
 निर्मेज्य सिन्धौ सवि १४१ १८११०४
 निर्मलाम्बरविशेषित० ५१ २३१ ३७
 निर्माय निर्माय पुरीः ४१ १३१ २७
 निर्मार्जिते यत्पदपङ्क्त० ११ ६१ २
 निर्मुक्तगर्भभरनिर्मे० १०१ १३१ ७८
 निर्मूलमुन्मूल्य मही० १७१ ५९११३०
 निर्बर्तितशेदनिवा० १७११०५११३४
 निर्व्याजपीयूषसहो० १७१ ६६११३३
 निर्व्यामोहो निर्मदो २०१ ५५११५८
 निवसनमिव शैवलं १३१ २७१ ९८
 निवृत्तिर्मुक्तमोगाना २१११५०११७५
 निशासु नूनं मलिना० २१ २०१ १२
 निपादिने साधुनयप्र० ७१ ६११ ५८
 निष्कलङ्कगलकन्दली० ५१ ८१ ३६
 निष्कलङ्कमणिभूषणो० ५१ ५२१ ४०
 निष्कलाभा बभूवुस्ते २१११७४११७७
 निष्ठितासवरसे मणि० १५१ ७११११
 निर्गर्गतोऽप्यूर्ध्वगतिः ४१ ७४१ ३३
 निर्गर्गशुद्धस्य सतो न ११ २११ ३
 निर्विद्यदारिताराति० १९१ ५८११४७
 नीरान्तराप्तप्रतिमाव० ११ ४९१ ६
 नीरोपिताया अपि ४१ ५२१ ३१
 नीलाश्मठीलायकमी० ११ ८२१ ९
 नीविबन्धमिदि बह० १५१ ४६१११४
 नीविबन्धमतिरुद्धय० १५१ ४७१११४

नूनं विहायैवमियं ९१ ३९१ ७२
 नूनं सहस्रांशुसहस्र० ४१ ८८१ ३४
 नूनं महो ध्वान्तभवा० १४१ २६११०५
 नृपाः संचारिणः सर्वे ३१ ९१ १८
 नृपो गुरुणां विनयं १८१ ३४११३८
 नेदीयस्याः प्रेयसा २०१ ७०११५९
 नेद्विचिन्ताह्रमस्यासि ३१ ६२१ २४
 नेत्सपात पतिता १५१ ५२१११५
 नो दौर्भिक्षं नेतयो २०१ ६६११५९
 पद्ममी दुःखमा यष्टी २११ ५२११६७
 पद्ममी यत्सराणां २११ ५५११६७
 पद्माननोत्तिष्ठकरी० १०१ ७१ ७७
 पतितमेव तदा हिम० १११ ५४१ ८८
 पत्राङ्कुरैः कपि कपो० १७१ ९१११३९
 पयि प्रवृत्तं विषये १८१ ३९११३८
 पदप्रहारैः पुरुषेण दध्ने १११ ६८१ ९०
 पदार्थवैविध्यरह० प्र.प्र. ६११७९
 पदे पदे यत्र परार्थ० ११ ७५१ ८
 पदिन्यामहनि विधाय १६१ १७१११८
 पयस्युदस्रोदकरं मि० ७१ ५७१ ५८
 पयोधरश्रीसमये प्रस० १७१ १६११२६
 पयोधराणामुदयः १४१ ५६११०७
 परमवेदनिष्ठास्थे प० १९१ १८११४३
 परलोकमयं विप्रत्य० १९१ १४११४३
 परस्परपञ्चसंपटप्रट० ३१ १२१ १९
 परस्य मुच्छेऽपि परो० ११ १८१ ३
 परागपुञ्जा यदि पु० १२१ ३२१ ९३
 पराश्रुतोऽप्येव परो० ११ २०१ ३

स० श्लो० पृ०	स० श्लो० पृ०
पराजिताशु भवतः १९। ७४। १४९	पुत्रस्य तस्याङ्गसमा० ९। १०। ७०
परिभ्रमन्त्यः ब्रह्मो० १२। ४१। ९४	पुद्गलादिपदार्थानाम० २१। ८६। १७०
परिस्फुरत्काञ्चनकाय० ७। २२। ५४	पुंनागनारङ्गलवङ्गज० १०। ८। ७७
पर्यन्तकान्तारसमीर० ९। ७०। ७५	पुरंघ्रीष्णां स वृद्धानां ३। १८। १९
पर्यस्ते दिवसमणौ न १६। १८। ११८	पुरमिव पुरुद्वृतः प्रा० ६। ५३। ५२
पलाय्य निर्यग्मदवा० १०। २०। ७९	पुराणपारीणमुनीन्द्र० १। १२। २
पल्लवम्यापृतास्याना ३। २८। २१	पुरा त्रिलोक्यामपि १८। ५०। १३९
पवनजवयशेनोत्पल्य ८। १९। ६२	पुष्पं गते हिमरुचौ ६। १३। ४५
पश्यति प्रियतमेऽव० १५। ६७। ११६	पुष्पैः फलैः किसलयैः ६। ४१। ५०
पश्यन्तु संसारतमस्य० १। ३५। ५	पूर्वैशैलमिव तु प्रकु० १५। ५३। ११५
पाणिना परिमृशजब० १५। ४८। ११४	पूर्वादिभित्त्यन्तरितो० १४। ३२। १०५
पातुं बहिर्मादतमद्भु० १। ३८। ५	पूर्वापराम्भोवितटी० १०। १६। ७८
पायोधेरधिगतविह्व० १६। २७। ११८	पूषा तपस्यल्परुचिः ४। ८२। ३४
पायोधेरुपजलतैलमु० १६। २५। ११८	पृथक्पृथग्भिप्रायव० २१। ६। १६३
पादन्यासे सर्वतो० २०। ६५। १५९	पृथिवीमारुतासेजो० २१। ३९। १६६
पापभीरुर्निशाभुक्ति २१। १४०। १७४	पृथुतरजघनैर्नितम्बि० १३। २४। ९८
पाययन्ति च निक्षिप्ताः २१। ३०। १६५	पृथुतरजघनैर्विलो० १३। २८। ९९
पारिजातकुसुमावर्त० ५। ९। ३६	प्रवासिना तद्विरहा० १४। १३। १०४
पीत्वारिशोणितं सद्यः १९। ८९। १५१	प्रकटय पुलिनानि १३। ११। ९७
पीनमुक्ताकठिनस्तन० १५। ३३। ११३	प्रकटितपुलकेव सा १३। १४। ९७
पीयूषधारागृहमग्न ९। ३४। ७२	प्रकटितोरुपयोधरव० १०। २२। ७९
पीयूषधाराभिरिवाङ्ग० १७। १०३। १३४	प्रकाशितप्रेमगुणैर्व० १४। ७३। १०९
पीवरोक्षकुचमुम्बक० १५। ४२। ११४	प्रकृतिस्थित्यनुमाग० २१। १०८। १७१
पीवरोक्षकुचमण्डल० ५। १०। ३६	प्रक्षिप्य पूर्वेण मही ४। २०। २८
पीवरोक्षलहरिमज्जोदुरं ५। ७१। ४१	प्रगल्भतां शीतकरः १४। ७१। १०९
पुण्डरीककमलोत्पल० १५। ९। १११	प्रणतशिरसा सेनानु० १८। ६७। १४१
पुण्ड्रेक्षुव्यतिकरता० १६। ७१। १२२	प्रणयमथ बलाविलां० १३। ६१। १०१
पुण्यारण्ये प्राशुके २०। ३५। १५६	प्रणयिनि नवनीवीप्र० १०। ३८। ८१

सं. श्लो. पृ०	सं. श्लो. पृ०
प्रणिहितमनसो मृगे० १३। १७। ९८	प्रसरति जललीलया १३। २३। ९८
प्रचलवेगिलताञ्चल० ११। २३। ८६	प्रसरद्दुःखसंतानम० २१। १९। १६४
प्रजाः प्रशस्याः खलु १८। ५६। १४०	प्रसह्य रक्षत्यपि नी० १८। ६४। १४०
प्रजापतिथीपतिदा० १७। ६७। १३०	प्रसीद दृष्ट्वा स्वयमेव १८। ४७। १३९
प्रतापदङ्कैः शतकोटि० १८। ८। १३५	प्रसूनलक्ष्मीमपहृत्य १२। ५९। ९५
प्रतापवहौ किल वी० २। २६। १२	प्रसूनशून्येऽपि तद० १२। ५६। ९५
प्रतियुवति निषेग्य १३। २९। ९९	प्रस्थातुं तव विहि० १६। ३४। ११९
प्रत्याह्लावण्यबिलोक० ९। ४१। ७२	प्रस्थैरदुस्थैः कलितो० १०। ५। ७७
प्रत्यावृत्तिर्न व्यतीतस्य २०। १३। १५४	प्रागल्भ्यं विहितम० १६। १४। ११७
प्रदह्यमानागुरुधूमले० ७। १३। ५४	प्रागेव जगमुदयानं ३। ११। १९
प्रदोषपश्चात्स्यचपेटयो० १४। २०। १०४	प्रागेव विक्रमः श्लाघ्यो ३। २१। २०
प्रध्वनैरनुकृतमन्द्रमे० १६। ६८। १२२	प्राग्भागं द्विरदभया० १६। ५५। १२१
प्रभाकरे गच्छति १८। ४९। १३९	प्राग्भासातलातस्य ५। ६९। ४१
प्रभाप्रभावभागेन १९। ३७। १४५	प्राच्या इवोत्थाय ९। ७। ७०
प्रभावितानेकललाग० ११। ६६। ८९	प्राप्तं पुनः प्रत्यगमो० १४। ६। १०३
प्रमोदयाहादितलो० १२। २६। ९३	प्राभाकरीरिति निरो १०। ५२। ८३
प्रमत्तकान्ताकरसं० १२। ४४। ९४	प्रायोऽपदस्फुटमही० ९। ६१। ७४
प्रमितिबिधुरा ये ९। ७९। ७६	प्रार्थयेतांश्चतुर्वर्ग १९। १७। १४३
प्रमोदवाष्पाम्बुकर० ७। ३। ५३	प्रालेयशैलेन्द्रविशाल० १। ८४। ९
प्रयच्छता तेन समी० ४। ३८। २९	प्रालेयाशौ पुष्पमैत्री २०। ३१। १५६
प्रयाणलीलाजितराज० २। ३९। १४	प्राहताः क्षुचिपटैरिति १५। २८। ११२
प्रयाणवेवानिलकृष्य० ७। १९। ५४	प्रासादश्चेष्टेषु निज० १। ६०। ७
प्रलपतां कृपयैव ११। ४५। ८८	प्रियकरकलितं विला० १३। ४। ९६
प्रवण्य वरवीणां ८। ८। ६०	प्रियकरविहितामृता० १३। ४५। १००
प्रवालविम्बीफलविडु० २। ५१। १५	प्रियकरसलिलैर्मन० १३। ४१। १००
प्रवालशालिन्यनपेत० १२। ८। ९१	प्रियकरसलिलोक्षि० १३। ३८। ९९
प्रविश्य सद्यन्यथ ७। १। ५३	प्रियतमकरकल्पिते० १३। ३५। ९९
प्रशमयितुमिवार्ति ८। १७। ६२	प्रियस्य कष्टार्पितया० १२। १०। ९१

	स०	श्लो०	पृ०		स०	श्लो०	पृ०
प्रियायुतं सानुनि	१०१	९१	७७	वात्यं व्यतिक्रम्य	९१	१५१	७०
प्रेक्ष्य तत्क्षणविनिद्र	५१	७८१	४२	वाष्पाम्बुसंश्रवितप०	१४१	७८१०९	
प्रेक्षति प्रियतमे नि०	१५१	५४१११५		विभ्रत्सविभ्रमध्वार०	३१	१६१	१९
प्रेक्षदोलासीनसेव्या०	२०१	८२११६०		विभ्वं विलोक्य नि०	१०१	१९१	७९
प्रेक्षन्मरुलितच०	१०१	४९१	८२	विम्बितेन शशिना	१५१	१७१११२	
प्रेयसा घृतकरापि	१५१	३०१११३		विम्बेऽर्धमग्रे सवितुः	१४१	१०११०३	
प्रेयसीपृथुपयोधरकुन्मे	१५१	६५१११६		वुक्तिर्विशाला हृदय०	१७१	७६११३१	
प्रोलसन्मृगदशां मदनो	१५१	२४१११२		ममपाणिबलया	१५१	५९१११५	
फलं तयाप्यत्र यद्य०	२१	६९१	१६	भद्राद्य भन्दाश्च सृ०	९१	४९१	७३
फलावनम्राविल०	४१	९१	२७	मयातुरनामयीम०	२१	२८१	१३
गन्धान्तर्भाविनोः	२११	९११६३		भर याममयारम्भर०	१९१	८६११५०	
गन्धाय बाहिनीशस्य	१९१	२६११४४		भर्गभालनयनानलदग्ध०	१५१	११११०	
गन्धुरं तमवधार्य	५१	७९१	४२	भर्गादीनां भगवर्गा०	२०१	४९११५८	
गमुत्सदङ्गाहृतदन्त०	२१	१७१	११	भर्तुः प्रतीहारनिवेदि०	९१	३२१	७२
गमुत्सस्य मुखाम्भो०	३१	१५१	१९	भव क्षणं खण्डि वि०	१२१	३८१	९४
गभूज यरपुष्पवतामृ०	१२१	२१	९१	भव्यस्तवस्याद्यमलं०	१०१	५४१	८३
गमौ तदारक्तमलक०	१२१	४१	९१	भस्मास्थिप्रकरकपा०	१६१	२२१११८	
गमौ पिशङ्गः कन०	७१	१५१	५४	भातेपा सुमयतम	१६१	१९१११८	
गभ्राम पूर्वं सुविल०	९१	९१	७०	भारतीमिति निशम्य	५१	२७१	३७
गलमरोच्छलितैः पि०	१११	३१	८४	भावं विदित्वापि तथा	१७१	७९११३१	
गहलकुङ्कुमपङ्कजता०	१११	५५१	८८	भावनव्यन्तरं ज्योति०	२११	६०११६७	
गहलमलयजन्मोन्मी०	८१	१०१	६१	भाव्यक्षेत्रादिसापेशो	२११११४११७२		
गहिस्तोरणमागस्य	३१	७१	१८	भापाभेदैस्तैश्चतुर्भि०	२०१	६२११५९	
गहुधामरणेऽच्छद्यु०	१९१	२५११४४		भापाहारशरीराख्य०	२११	९२११७०	
गहुशङ्खासमाप्येपा	१९१	२३११४४		भास्वन्तं द्युतिरिव	१६१	४३११२०	
गार्गैर्वलमरातीनां सदा	१९१	६७११४८		भित्त्वा कर्मध्वान्तम०	२०१	५८११५८	
गालं वर्षायासमाद्यं	२०१	२०११५५		भिन्दन्मानं मार्दवेना०	२०१	३९११५७	
गालस्य तस्य महसा	६१	२०१	४७	भिजमानदृढवज्रक०	१५१	२७१११२	

सं. श्लो. पृ०	सं. श्लो. पृ०
भिवेव घात्र्यास्तल० १०१ ३२। ८०	मदमन्यपुरुषेण नि० १५। १३। १११
भुवनतापकमर्कमि० ११। ३५। ८७	मद्वाजिनो नोर्ध्वधुरा १। ८१। ९
भूकण्ठलोठश्वपुण्ड० १। ५४। ७	मधुनिशृत्तिजुपां शु० ११। २६। ८६
भूतिप्रयोगैरतिनिर्म० १७। ५६। १२९	मधुमांसासवस्त्यागः २१। १३२। १७३
भूदेव्याः शिरसीव ७। ६७। ५९	मधुमांसासवासकल्या० २१। २८। १६५
भूमितैलतमोगन्धक० २१। ९१। १७०	मध्यंदिनेनेव सहस्र० ९। १६। ७०
भूयादगाधः स विनो० १। ५। २	मनुज इति मुनीनां ८। ४८। ६७
भूयो जगद्भूषणमेव १४। ११। १०३	मन्त्राणिपेदुस्त्रिलका० १७। २४। १२७
भूयोऽनेन त्रैपुरं किं २०। ७। १५४	मन्याचलामूलविलो० १। ७३। ८
भूरिमद्यारसपानविनो० १५। ६३। ११५	मन्दाक्षमन्दा क्षणमत्र १०। ३६। ८१
सृष्टारार्यैर्मज्जलद्रव्य० २०। ७७। १६०	मन्दान्दोलद्रातली० २०। ७४। १६०
मृद्यं गुणानर्जय १८। १५। १३६	मम चापलतां वीक्ष्य १९। ४१। १४६
मृशमधार्म्यत नीपन० ११। ३४। ८७	मम यदि लवणो० १०। ११। ७८
भोगीन्द्रवेश्मेदमिति १। ५८। ७	मरुचलत्केतुकराहु० १। ७०। ८
भोगे रोगे काश्चने वा २०। ५१। १५८	मरुति वाति हिमोद० ११। ५३। ८८
भोगोपभोगसंहयानं २१। १५१। १७५	मरुदपहतकंकणापि १३। ६३। १०२
अश्यन्त्याधरणभ० १६। ४७। १२०	मरुद्भुनद्रांशमनेकतालं ७। ३०। ५५
भ्रूकरोलचिमुकाघर० १५। ४९। ११४	मलयमारुतचूतपि० ११। १९। ८५
भ्रूचापेनाकर्णमाकृष्य २०। ५०। १५८	मलयशैलतटीमटतो ११। ९। ८४
भ्रूलता ललितलास्य० १५। २६। ११२	महानवीनोऽप्यजडा० २। ३३। १३
भ्रूविभ्रमकरन्यासश्वा० २१। ५। १६३	महीभुजा तेन गुणै० १७। ४१। १२८
मर्कुं जले बाष्पति १७। २०। १२६	महीभुजो ये जिन० १७। ६४। १३०
मणिमयकटकामप्रो० ८। ३९। ६६	महोमिरन्यानिह १८। २४। १३७
मत्तवारणविराजितं ५। ७४। ४२	माधे माधे पूर्णमास्यां २०। ५७। १५८
मदनभिदमपास्य० ८। २। ५९	मानस्य गालानुनयेन १४। ८२। ११०
मदाञ्जनेनालिखितां ७। ४४। ५७	मारसारसमाकारा १९। ११। १४२
मदेन मूर्धन्यमणिप्र० ७। ४२। ५६	मार्तण्डप्रपरकराप्रटं० १६। ३६। ११९
मदन्तद्वयवलयनीनि० १६। ६०। १२१	मार्तण्डप्रपरकराप्रपी० १६। ३०। ११९

स० श्लो० पृ०

स० श्लो० पृ०

माल्यवत्प्रथितकीर्ति० ५१ ८३। ४२
 मा वदस्त्वमिति भूषते ५१ २८। ३७
 माघानिशान्ते दश १७। ७२। १३१
 मित्रं क्वचित्कूटनिधि० १४। १९। १०४
 मियः प्रदत्तैर्नवपुष्प० १२। ५१। ९५
 मिथ्याहृदय प्रमादाश्च २१। १०७। १७१
 मिलदुरसिजचक्रवा० १३। ९। ९७
 मीलितेक्षणपुटे रति० १५। ६१। ११५
 मुक्ताफलस्थितिर० प्र. प्र. १ २। १७९
 मुक्तामया एव जनाः १। ५७। ७
 मुक्तामयी कुङ्कुमप० १७। २। १२५
 मुक्तामये खच्छरुचौ १७। ९०। १३२
 मुक्ताहारः सर्वदो० २०। ३७। १५६
 मुखतुहिनकरेऽपि १३। ४३। १००
 मुखं निमीलन्नयनार० १४। ३९। १०६
 मुखमपहृतपद्ममङ्गना० १३। ४९। १००
 मुखशशिविमुखीकृ० १३। ६०। १०१
 मुदा पुलिन्दीभिरिहे० १०। ३०। ८०
 मुनिमिरमलबोधैर० ८। ४५। ६७
 मुनेर्महिम्नाममितौ १०। ४। ७७
 मुरलो मुरलोपीव १९। २७। १४४
 मुहुर्मुहुः स्फाटिकह० ४। २२। २८
 मुहूर्तद्वितयादूर्ध्व २१। १३५। १७४
 मूर्धानं दुधुवुस्तन १९। ६८। १४८
 मूर्ध्नि रत्नपुरनामयो० ५। ५०। ३९
 मूर्ध्नि वलीलावनकु० १४। ७। १०३
 मूर्ध्नि विद्रुतपलिताय० १६। १५। ११७
 मृगदशामिद सीकृ० ११। ५९। ८९

मृगमदधनसारसार० १३। ६७। १०२
 मेण्ठेन द्विपमपनी० १६। ४५। १२०
 मेदोमज्जाशोणितैः २०। १८। १५५
 मोहादमूनि यः सप्त २१। १३४। १७४
 य. स्वप्रविज्ञानगते० ९। ३७। ७२
 यच्चक्षुरस्या. श्रुति० १७। ६६। १३०
 यच्चतुष्टयमनन्तती० ५। ३१। ३८
 यतिभावपरः कान्ति ३। १९। १९
 यत्कन्यकायामुपव० ९। ४०। ७२
 यत्कम्पते नि श्रुतितैः १४। ६८। १०८
 यत्तदा विदधे तस्य २१। १७०। १७७
 यत्पुण्डरीकाक्षमपि ४। ३१। २९
 यत्पृष्ठमिष्ट भवतार्थ० ४। २। २६
 यत्रातिशयसंपन्नो २१। १७३। १७७
 यत्रानुकूलं ज्वलदर्क० ४। १०। २७
 यत्राम्बुजेषु भ्रमरा० १०। १२। ७८
 यत्रालिमाला स्थल० १। ५२। ६
 यत्रारमगर्भोज्ज्वलवे० १। ६९। ८
 यत्रोच्चैर्धैत्यनिकेत० १। ६७। ८
 यत्रोच्चहर्म्याग्रजुषामु० ४। १६। २७
 यत्रोच्चहर्म्याग्रहरि० ४। १८। २७
 यत्रोच्चहर्म्येषु पतत्स० १। ६८। ८
 यत्ससकं प्राणिना २०। १२। १५४
 यत्सिन्धुगङ्गान्तरवर्ति० १। ४२। ५
 यथागममजीवस्य कृता२१। ९३। १७०
 यथागममिति प्रोक्तं २१। १५४। १७५
 यथामवधूतुरपाणि० १२। ११। ९१
 यथा यथा चण्डरुचिः १४। ५। १०३

स० श्लो० पृ०

स० श्लो० पृ०

यथावदारम्भविदो १८। २८। १३७
 यदघरितमुधोघैरहृतः ८। ३४। ६५
 यदभूदस्ति यद्यच्च भा० ३। ४९। २३
 यदल्पपुण्यैर्मनुजैर्दुरा० १८। ४। १३५
 यदि स्फुरिष्यन्ति १२। ३७। ९४
 यद्वणेन गुरुणा गरी० ५। २५। ३७
 यद्वोषोपचिततमोऽपि १६। ७। ११७
 यद्यत्र चक्षुः पतितं १७। १५। १२६
 यद्यदिष्टतममुत्तमं च ५। ५६। ४०
 यद्यस्ति तारुण्यविला० १७। ४९। १२९
 यद्वर्ण्यते निर्द्विधाम १७। २२। १२६
 यद्वा निवेद्य प्रणयं १४। ६३। १०८
 यं तादृशं देशमपास्य १। ५३। ६
 यन्त्रप्रणालीचपकैरज० १। ४५। ६
 यन्निस्तुलेनापि तदा० ९। २६। ७१
 यन्मन्दमन्दं बहला० १४। ५१। १०७
 यशःसुधाकूर्चिकयेव १७। ३। १२५
 यशो जगन्मण्डलम० १८। ९। १३५
 यां क्षारसर्यस्तनिघात० ४। २५। २८
 या चैषा भयतः पत्नी ३। ६८। २५
 यामिनीप्रथमसंगम० १५। ५। १११
 यामिन्यामनिशमनी० १६। ३। १। ११९
 यावज्जिनेश्वरपुरं हरि० ६। ५०। ५२
 यावदाहितपरिस्तुति १५। ३। ११०
 यास्तिष्ठो गुणयः पथ २१। १५। ८। १७६
 यास्तूयांखद्वारिणीत० १६। ८६। १२४
 यियासतत्सस्य नरे० १७। ९२। १३३
 युक्तं तदाच्छिद्य व० ४। ३०। २९

युक्तोऽप्युत्तालपुंनागैः ३। १७। १९
 युद्धानकाः स्म तद्गोमा१९। ४७। १४६
 युवतिदीर्घकटाक्षनि० ११। १४। ८५
 युवतिदृष्टिरिवासवपा० ११। २८। ८६
 युष्मत्पदप्रयोगेण पुष्टयः ३। ५२। २३
 युष्माभिः प्रकटितका० १६। १३। ११७
 ये सर्वात्मप्रदेशेषु० २१। ११५। १७२
 यो नारदः सरल इति १०। ३४। ८०
 योषितां सरसपाणि० १५। ३७। ११३
 यौवनेन मदनेन मदेन १५। ८। १११
 रक्षोत्पलं हरितपत्र० ६। ४४। ५१
 रक्षावलीध्वजपटोच्छ्र० ६। २८। ४८
 रणज्ज्ञानरिक्तद्विनिष्ठा० १। ७७। ९
 रतावसाने कृतिकापृष्ठा१२। ५३। ९५
 रतिरमणविलासोद्भा० १३। ७०। १०२
 रतिविरतिषु धेलाका ८। २३। ६३
 रत्नच्योतिर्भासुरे तन २०। ९२। १६१
 रत्ननयं तज्जननार्ति० १। ७। २
 रत्नभूषणरुचा प्रपञ्चिते ५। ४। ३५
 रत्नशर्करावास्तुकापह० २१। १३। १६३
 रत्नाण्डकैः श्रुप्रसहस्र० १। ७१। ८
 रत्नावनीविम्बितचारु० ९। ५३। ७४
 रप्यामु त्वदगलकीर्ति० १६। २। ११६
 रम्याननेन्दोर्दृष्टकान० ९। ५८। ७४
 रवीन्दुरम्भोभयपार्ध० ७। २३। ५४
 रसविलासविशेषविदो ११। १८। ८५
 रसाध्यमप्याशु विद्या० ४। ५७। ३१
 रहस्यमिति निर्दिष्टं २१। १०५। १७१

स० श्लो० पृ०

राकाकासुखविश्राम्ब०	२। ७७। १७
रागिताजिवरा कापि	१९। ४५। १४६
राजन्ति यत्र स्फुटपु०	४। ५। २६
राजा च दत्तेन च तेन	९। ४३। ७३
राजान जगति निरस्य	१६। ८। ११७
राजानस्ते जग०	१९। १९। १४३
राशा प्रयुक्ताः स्वय०	९। ४८। ७३
रात्रिशेषसमये किल०	५। ५८। ४०
राश्री तम पीतचित्ते०	१। ८०। ९
राश्री तुते स्फाटिके	२०। २। १५३
राश्री नमधत्वरमा०	१४। ४२। १०६
रावरोपदक्षिताम्बु०	५। ६२। ४०
रिक्त्यदाप्राप्तमही०	९। ८। ५०
रुद्रधूरानङ्गदेतिप्रचा०	२०। ८९। १६१
रुद्धे जनेनैत्रपयेऽत्र	१७। ९३। १३३
रूपगन्धरगर्पार्शव०	२१। ९०। १७०
रैपात्रयाभिष्ठितरु०	४। ८७। ३४
रैपात्रयेणेय जगत्र०	९। २५। ७१
रेजे जिन सपविर्तुं	६। ४७। ५१
रेजे मुक्तिधीकटाक्ष०	२०। ९७। १६२
रे रे भवधमणत्रम०	६। १७। ४६
रैरोऽसीरोरररररर०	१९। ३३। १४५
रोदु पुनर्मेहप सपु	१०। २५। ७९
रौद्रप्यानानुबन्धेन	२१। २४। १६४
रुमीजिपुशया मुम्ब०	१९। १०। १४२
रुमीरिहान्त पुरगु०	२। २३। ७१
सताप्रदोतायननीलया	१२। ४७। ९४
सम्पत्ते सपरि भूय०	५। ८६। ४३

स० श्लो० पृ०

सप्यामहे तीर्णमवा०	९। ३। ६९
सन्धात्मलामा बहु०	१। १०। २
सन्धा पयोमज्जनपू०	१४। १७। १०४
सन्धा समृद्धि रतये	१४। २८। १०५
सन्धा श्रीर्विनिहल्य	१९। १०४। १५३
सलाटलेखाक्षकले०	२। ५३। १५
स्यनिमरसपूर्णना०	१३। ६८। १०२
सावण्यसाक्षरतर०	९। ५४। ७४
सावण्यपीयूषपयो०	१७। १३। १२६
सावण्यमङ्गे भवती	१४। ८०। १०९
सावण्यलक्ष्मीजित०	१७। ७४। १३१
सावण्याम्बुनिधि प्रप्र ।	३। १७९
सास्योत्तसा दासवि०	२०। १००। १६२
सीताचलकुण्डलम०	१७। ५८। १३०
सीताचलकुण्डलर०	१७। २८। १२७
सीताप्रचारेषु यथा	९। ६२। ७४
सेमे क्षत्री शोणरुच	१४। ४१। १०६
सोक्षयिलोक्या सक्त०	९। ४। ६९
सोकादशमभिव्याप्य	२१। ८५। १६६
सोकाप्रे प्राप्य तत्रैव	२१। १६४। १७६
वशाम्जेन जयधियं	१८। ६६। १४१
वशेषु विद्वेषिणिजि०	१७। ४६। १२९
वश स्यत्प्राप्त्यगु०	१७। ७५। १३१
वशताश्रयुष्योपरमार०	१५। ३४। ११३
वशान्तरादि न सपत्रं	६। १२। ४५
वशान्तरादि वि०	९। २८। ७१
वदनमनु मृगीद्वयो	१३। ६। ९७
वधूर्त वीर्य वरं	१५। ८४। १३२

स० श्लो० पृ०

वनकेलिर्जलकीडा	२१।१४८।१७५
वनविहरणखेदनिःसहं	१३। ८। ९७
वनान्मकरकेतन०	१२। ६२। ९६
वनेऽथ पाकोल्वणदा०	१०। ४१। ८१
वनेऽथ सप्तच्छदग०	७। ६०। ५८
वपुः सुधाशोः स्मर०	१४। ४५।१०७
वपुर्वयोवेपविवेकदा०	२। ६६। १६
वपुषि चन्दनमुज्ज्वल०	११। २९। ८६
वप्रक्रीडाप्रवृत्तिषु	१८। १०। ७७
वमलमन्दं रिपुवर्मयो०	२। २३। १२
वरतनुजघनाहतैर्ग०	१३। ३०। ९९
वर्णिता विंशतिर्नून०	२१। ७६।१६९
वर्णितेति गतिर्नूणां	२१। ५९।१६७
वर्तमानोऽनया स्थित्या	२१।१४१।१७४
वर्षाणामयुतं भौमभा०	२१। ६५।१६८
वर्षाणि द्वादशैवायुर्मानं	२१। ३५।१६५
वलिफलकुसुमस्रगा०	८। ७। ६०
वल्गद्वनोरुलहरीनि०	६। ५१। ५२
वलिगतभ्रु नवविभ्रमे०	५। ५५। ४०
ववी समीरः सुखहे०	१८। ६०।१४०
वसन्तलीलामलया०	१२। २४। ९२
वाञ्छातीतं यच्छतो०	२०। ८६।१६१
वाणी भवेत्कस्यचि०	१। १६। ३
वातान्दोलत्पद्मिनी०	२०। १४।१५४
वापीकूपतडागादि०	२१।१४७।१७५
वारणेन्द्रमिद दानव०	५। ८२। ४२
वार्तादौ तदनु रज०	१६। ७४।१२३
वाहिन्यो हिमसलिलाः	१६। ६५।१२२

स० श्लो० पृ०

विकासिपुष्पदुग्धि	अ० १२। ३। ९१
विघट्यन्नखिलेन्द्रि०	११। ५८। ८९
विघटिताम्बुपटानि	११। ४८। ८८
विघ्नं निघ्नज्ञाक्षिपन्नेष	२०। ४३।१५७
विचारयैतद्यदि केऽपि	१८। ४१।१३८
विजित्य बाणैर्मदनस्य	१२। ३१। ९३
विष्णुनादेर्धाम मर्च्य	२०। १७।१५५
वितीर्णमसभ्यमनेन	२। ८। ११
वित्तं मेहादज्ञमुच्चैधि	२०। २२।१५५
विदारयन्ती विषमे०	१७। ४३।१२८
विदारितारिद्विषगण्ड०	२। २१। १२
विद्वं विचलितस्त्रादं	२१।१३७।१७४
विधाय कान्तारसमा०	४। ४०। ३०
विभूयमानामरमण्ड	७। १२। ५४
विधेयमार्गेण पदे पदे	१८। २९।१३७
विध्वस्तां निजवसतिं	१६। ११।११७
विनिहतोऽयमनाथ०	११। २१। ८५
विपक्षगर्वसर्वस्वदू०	२१। ३।१६३
विपक्षनामापि क्रुर०	१२। ५२। ९५
विपदिधास्यतेऽप्राहं०	१९। ४३।१४६
विपरीताः पुनस्ते	२१।१०४।१७१
विभाति रात्रौ मणि०	१। ६४। ७
विमान्यमी शत्रुनि०	२। ७। १०
विभावयन्तीत्यथ	१७। ६९।१३१
विमिय मानं कल०	१२। २०। ९२
विभूषयन्पूर्वविदेहमस्य	४। ४। २६
विमत्यग्रान्तपरीक्ष०	१। ११। २
विद्योगनामापि न	७। ५१। ५७

स० श्लो० पृ०

स० श्लो० पृ०

विलक्षण पन्थानमथा० ७। ३७। ५६
 विलासवत्याः सरितः ७। ५८। ५८
 विलासिनीचित्कर० १४। ४६। १०६
 विलासोद्गाससर्वसं २१। ७९। १६९
 विवर्णतां लोकबहिः १२। २२। ९२
 विशदमणिमयाभ्या ८। ३६। ६५
 वीशालदन्तं घनदानं ७। ६२। ६५
 विशुद्धपाणिः प्रह० १८। २६। १३७
 विश्वप्रकाशकस्यास्य २१। १७२। १७७
 विष्णोरिवाद्देनंखर० ९। ७१। ७५
 विस्तारं पथि पुरतो० १०। २८। ८०
 विलस्यं तारा रभ० १। ४६। ६
 विस्फारितविदितविभ्रमे० १६। ७०। १२२
 विहाय तद्दृष्टमदृष्टे० ४। ६६। ३२
 विहाय मानं स्मरवा० १०। ६। ७७
 वीक्ष्याहना सतिल० ११। ६७। ९०
 धौतप्रन्थाः कल्पना० २०। ९०। १६१
 इतिर्नरुद्धीपवसीय १। ३१। ४
 इतिसंख्यानमौदयमु० २१। १५६। १७५
 इति परामुदरमाप ६। ५। ४४
 इति प्राप्नुनाह्मा या २०। ६४। १५९
 इतिः पौष्पी सा कु० २०। ९४। १६१
 येतालाले सुपोता० १९। ७१। १४९
 येपयदग्धारिवधूय० ४। २९। २९
 येमानिघा द्विधा क० २१। ६६। १६८
 व्यराजतान्यो नित्र० १७। २९। १२७
 व्यादायासं विस्फुर० २०। ५। १५४
 व्यनसे ककुभसत्याः ३। ४। १८

व्यापारितेनेन्द्रककु० १४। ३५। १०६
 व्यापार्यं सञ्चालक० ४। १९। २८
 प्रतानि द्वादशैतानि २१। १५३। १७५
 शङ्काकामा विचिकि० २१। १३०। १७३
 शङ्खेऽनुकूलपवनप्रे० १९। ५१। १४७
 शंभोजंटाजूटदरीवि० ९। ६९। ७५
 शरवाताद्गर्जैर्दीर्घद० १६। ७७। १४५
 शरद्वलादूर्ध्वमितकृतः ४। ९१। ३५
 शरीरवाय्वनः कर्मयोग २१। ९४। १७०
 शशिमुखीवदनासव० ११। १५। ८५
 शशी जयसाहनकु० १४। ४७। १०७
 शस्त्रेषु शस्त्रेषु कलासु ९। १४। ७०
 शायानगरमास्तोक्य ३। २०। २०
 शातोदरी शयनसंनि० ६। १४। ४६
 शिशकाणां सहस्राणि २१। १७८। १७७
 शिराण्डिनां ताण्डव० १२। ३४। ९३
 शीतरीधितिधियाभि० ५। ६। ३६
 शीतरीधितिविकासि १५। २। ११०
 शीलवृत्तिरपराजिता ५। ४४। ३९
 शुभ्रं नमोऽमवदभूद० ६। २६। ४८
 शुभ्राम्मोजविशाललो० १२। ६१। ९६
 शुभ्रा यदध्रंतिदम० १। ६१। ७
 श्वरसंततिकदर्थितमहं ५। ६०। ४०
 श्वरालीलामुक्तराय० १७। २५। १२७
 श्वरारवला दुहितुः ९। ३१। ७३
 श्वरारवलाधिरसंवि० १७। १०। ११३३
 श्वरारारारविहार० १७। ४। १२५
 शोधनीयप्रशुभाभि० २१। १४४। १७४

स० श्लो० पृ०

स० श्लो० पृ०

सोमां स विभ्रत्कर० ९। ४४। ७३
 भवणपथरतापि का० १३। ५२। १०१
 भव्यं भवेत्काव्यम० १। २५। ४
 भव्येऽपि काव्ये रचिते १। १७। ३
 भ्रात्रिणां तु चत्वारि २१। १८२। १७८
 श्रीधर्मनायस्य ततः १। १३। ३
 श्रीधर्मनायस्य मनो० १७। ८०। १३२
 श्रीनाभिसूनोश्चिरम० १। १। १
 श्रीमानमेयमहिमा० प्र.प्र.। १। १७८
 श्रीरशेषमुखदा प्रियं० ५। ४३। ३९
 श्रुतं च शीलं च बलं २। १८। १२
 श्रुतेति प्रत्युवाचेदं ३। ६१। २४
 श्रुतेस्त्ववाचीवृत्तिर्वि० ४। ६७। ३२
 श्रेणीषु रेणुमनिष्ठि० ९। ५९। ७४
 शृङ्गं यदेवावरणाय १४। ५९। १०८
 श्लाघ्यं मे कुलमखिलं १६। ७७। १२३
 श्लिष्टमिष्टवनिताव० १५। ३५। ११३
 श्लिष्यतापि जघनस्त० १५। ३६। ११३
 श्वभ्रायुषो निमित्तानि २१। १००। १७१
 श्वसिति रोदिति मु० ११। २०। ८५
 श्वासकीर्णनवनीरज० १५। ६। १११
 षडङ्गुलास्त्रयो हस्ताः २१। १७। १६४
 षड्द्रव्याणीति वर्ण्यन्ते २१। ८२। १६९
 षण्मासादूर्ध्वमेतस्याः ३। ७१। २५
 षष्ठे द्वाविंशतिर्हैया २१। २१। १६४
 षोडशैव ततः शुक्लम० २१। ७५। १६९
 षोडा षट्कर्ममेदेन २१। ५६। १६७
 संयोगतो भूतचतुष्ट० ४। ७१। ३३

संवदन्तमिति भारती ५। ३६। ३८
 संवरो विवृतः सप्त २१। १२१। १७२
 संवाहयन्निव मना० ६। २४। ४७
 संवितेनुरधिकं मिथु० १५। ६२। ११५
 संसर्पद्वलभरुद्धति० १६। ५८। १२१
 संसारसारलक्ष्म्येव १९। ७३। १४९
 संसारसारसर्वस्वं भू० ३। ६९। २५
 ससारार्तिमिव व्यतीत्य ७। ६८। ५९
 सकञ्जलाश्रुवपदे० ४। ३३। २९
 स कर्णपीयूषरस० प्र.प्र.। ७। १७९
 सकलजगदभ्युपस्यं० ८। २६। ६३
 सकलदिग्विजये वर० ११। २७। ८६
 सन्धायतया दत्ते २१। १०६। १७१
 सकृपाणा स्थितं १९। २०। १४३
 स कोऽपि चेदेकत० २। २९। १३
 सगजः सरथः साध्वः १९। ७९। १५०
 संक्रान्तबिम्बः खड्ग० १। ६३। ७
 सख्येषु साक्षीकृतमा० १७। ४७। १२९
 संगीतकारम्भरसन्मृ० १। ७६। ९
 स चन्द्रमाधन्द्रिकयेव १८। २। १३५
 स विभ्रमन्तर्हितमा० ७। १८। ५४
 सज्जालकानर्षा तन ३। १०। १८
 सचरचघरीकाणा ३। २७। २१
 संचरत्पदमरेण निर्भरं ५। ५९। ४०
 सचरञ्चित इतो नत० १५। ४५। ११४
 सचार्यमाणा निशि १४। ३०। १०५
 सचेष्ट प्रचलितक० १६। ४८। १२०
 स तन चाभीकरवा० ७। ७। ५३

स० श्लो० पृ०

स तस्मै घनपालाय	३१	२१	१८
सती च सौन्दर्यवती	२१	४५१	१४
सत्सूत्रमत्र तरुतीर०	१०१	३११	८०
स दृष्टमात्रोऽपि	१०१	१४१	७८
सदृशावल्यनीकेऽत्र	१९१	५३११४७	
स धातुकीरुण्ड इति	४१	३१	२६
स नन्दनालोक्तनजा०	१८१	५११३५	
संदष्टे प्रियविधिना०	१६१	१०१११७	
स पञ्चरेभ्यः कलके०	१८१	५२११३९	
सपदि वरतनोरत०	१३१	५०११००	
सपाद्यजन्यः करु०	२१	४९१	१५
सप्ततिमौदनीयस्य	२११११२११७२		
सत्तैव च सदृष्टानि	२१११८०११७७		
स प्रसादेन देवस्य	१९१	९०११५१	
सभूपने तत्परिधाप्य	१८१	४६११३९	
सध्रूमं करुणिसल०	१४१	८३१११०	
समप्रसौन्दर्यविधिद्विषो	२१	६११	१६
समधिगम्य पयः	१११	४०१	८७
समधिरुण्य शिरः कु०	१११	१३१	८५
समन्ततः कायनभू०	७१	४८१	५७
स मन्दरागोपद०	५०१८१	१९११३६	
समविपत्त मुहुर्मुहुः	१३१	३११	९९
स महिमोदयतः	१११	५७१	८९
समुचितमिति कृत्वां	८१	९१	६०
समुचितसमयेन म०	१३१	६५११०२	
समुच्छ्रयधीनि गत०	१४१	७९११०९	
समुत्साहं समुत्सा०	१९१	६२११४८	
समुपगतं दृष्टपरम्	१०१	२१	७७

१४ अ० द०

स० श्लो० पृ०

समुल्लसत्कल्लतापह०	२१	१११	११
समुल्लसत्संमदवाप्य०	१२१	६०१	९६
समेत्य यस्मिन्मणि०	११	५९१	७
संपूर्णचन्द्राननमुज०	१७१	५१११२९	
संप्रत्यपापाः स्म इति	११	४१	२
संप्रविद्य बलमीधु	१५१	६६१११६	
समृत्तप्रमरसङ्गिविभ्रमं	५१	६४१	४९
समृतो हृतभूभारिण०	१९१	५०११४७	
संभोगं प्रविदधता	१६१	३१११६	
संभोगध्रमसलिलैरि०	१६१	१९१११७	
संभ्रमभ्रमितलोलो०	५१	३९१	३८
सम्यक्त्वपायेयमवा०	११	३७१	५
सम्यक्त्वं भूमिरेषां	२१११२६११७३		
स यावत्स्येनानीरल०	१६१	८४११२४	
सर इव मरुमार्गे	८१	५११	६८
सरमसमधिपेन सि०	१३१	३७१	९९
सरमसमिह यत्तदा०	१३१	४४११००	
सरस्वतीवार्यमनिन्या०	२१	६२१	१६
सरायमुर्ध्वा मृगना०	४१	३६१	२९
सर्वेषु द्विरदण्डेषु	१६१	५९११२१	
सर्वतोऽपि सुमनो०	५१	५७१	४०
सर्वेयाहमपदीय एव	५१	६७१	४१
सर्वेस्त्रोपनयनमत्र	१६१	८१११२३	
सर्वोद्धृतमयी सृष्टिः	२११	७११६३	
सर्वार्थनिदिपयन्ते०	२११	७७११६९	
सर्वाद्यादिपमदवा०	१६१	५६११२१	
सटीकमेरावगमाम०	७१	४०१	५६
स वाजिसेनपुरामामा०	१९१	७८११४९	

स० श्लो० पृ०

स० श्लो० पृ०

स वारितो मत्तमरु०	७। ५३। ५७
स वारिधेरन्तरनन्त०	७। २०। ५४
सविक्रम कामति हा०	७। ४१। ५६
सविभ्रम वीक्ष्य तवे०	१२। ३६। ९३
स श्रीमानहमिद्र	५। ८८। ४३
ससंभ्रमेणाभ्रमुवज्जमस्य	७। ६। ५३
सस्यस्थलीपालकबा०	१। ५०। ६
सहसा सह सौरम०	१९। २१। १४४
सहस्रपा सत्यपि गो०	२। ७०। १६
सहस्रमेकमुत्सेधो	२१। ३८। १६६
सागरे भुवि कान्ता०	१९। ९२। १५१
सागरोपमकोटीना	२१। ५०। १६७
सा गर्भनिर्भरतया	६। ११। ४५
सागारमनगारं च	२१। १२४। १७३
सा तत्र मुक्ताभरणा०	४। ८५। ३४
साधोर्विनिर्माणविधौ	१। १९। ३
सा भारतीय चतुरा०	६। १। ४३
सामाजिकमयाय	२१। १४९। १७५
सारज्ञाक्षीचबलापाङ्ग०	२०। १५। १५४
सारसेनारसे नामा	१९। ६४। १४८
सारेषु रत्नेषु यया	४। २१। २८
साल शृङ्गालम्बिन०	२०। ७६। १६०
सा वायुरा नेत्रकुर०	१७। १२। १२६
साश्रुणी लोचने वाणी	२१। २६। १६४
सा सकामा स्मृता	२१। १२३। १७३
सिंहासने शृङ्ग इवो०	१७। ८। १२५
सिक्त सुरैरित्यमुपेक्ष	९। १। ६९
सितातपत्र द्रविडो	१८। ४८। १३९

सितान्दरुद्धार्धहिरण्य०	७। २६। ५५
सिद्धमिष्ट त्वदालोका०	३। ५५। २३
सिद्धससारिमेदेन द्वि०	२१। ११। १६३
सिद्धाचला तत्र	२०। २९। १५६
सिन्दूरयुतिमिह मूर्ध्नि	१६। ३२। ११९
सीकृतानि कलहस०	१५। ५०। ११४
सीधुमानविधिना किल	१५। ११। १११
सीमा सीमाग्यभा०	१९। ३६। १४५
सुख समुत्सारितक०	१७। ४०। १२८
सुखमासुखमा प्रोक्ता	२१। ५१। १६७
सुख फल राज्यपदस्य	१८। ३१। १३७
सुदुर्धरत्वान्तमलि०	४। ४९। ३१
सुधाकरेणाप्यजरा०	४। ४८। ३०
सुधाद्वैर्मन्मथमात्म०	४। ४६। ३०
सुधाप्रवाहैरिव हारि०	७। १६। ५४
सुधासुधारदिमृष्टा०	२। ३६। १३
सुप्त इत्यतिविविक्त०	१५। ३९। ११३
सुमन्त्रवीजोपचय	१८। ३८। १३८
सुरमिपत्रवत कुसु०	११। ६०। ८९
सुरसमितिरेसह्यै	८। २७। ६४
सुरस्रवन्तीकनकार०	२। ४८। १४
सुराज्ञानानामपि दुर्लभ	१७। ७७। १३१
सुदृढतमप्याप्तजडोरु०	२। ४०। १४
सुपेणस्तद्वलद्यूह	१९। ७६। १४९
सुखरश्रुतिमुदाररूपका	५। १४। ३६
सुदृढतम सोऽय स०	१०। १५। ७८
सुदृढतमावेकत उन्नतौ	२। ४४। १४
सुहृदमात्यगणाननु०	११। २। ८४

स० खो० पृ०

स० खो० पृ०

स वारितो मत्तमद० ७। ५३। ५७
 स वारिधेरन्तरनन्त० ७। २०। ५४
 सविक्रमं ग्रामति ह्य० ७। ४१। ५६
 सविभ्रमं वीक्ष्य तथे० १२। ३६। ६३
 स श्रीमानहमिन्द्र ५। ८८। ४३
 ससंभ्रमेणाभ्रमुवल्लमस्य ७। ६। ५३
 सस्यस्थलीपालकबा० १। ५०। ६
 सहसा सह सौरभ० ११। २१। १४४
 सहस्रधा सत्यपि गो० २। ७०। १६
 सहस्रमेकमुत्सेधो २१। ३८। १६६
 सागरे भुवि कान्ता० ११। ९३। १५१
 सागरोपमकोटीनां २१। ५०। १६७
 सा गर्भनिर्भरतया ६। ११। ४५
 सागारमनगारं च २१। १२४। १७३
 सा तन मुक्ताभरणा० ४। ८५। ३४
 साधोर्विनिर्माणविधौ १। ११। ३
 सा भारतीव चतुरा० ६। १। ४३
 सामाजिकमयाय २१। १४९। १७५
 सारज्ञाक्षीचक्षलापात्र० २०। १५। १५४
 सारसेनारसे नामाः ११। ६४। १४८
 सारेषु रत्नेषु यया ४। २१। २८
 सालः शृङ्गालम्बिन० २०। ७६। १६०
 सा बाधुरा नेत्रकुर० १७। १२। १२६
 साश्रुणी लोचने वाणी २१। २६। १६४
 सा सकामा स्मृता २१। १२३। १७३
 सिंहासने शृङ्ग द्वयो० १७। ८। १२५
 सिक्तः सुरैरित्यमुपेत्य ९। १। ६९
 सितातपत्रं द्रविडो १८। ४८। १३९

सिताब्जद्वार्धहिरण्य० ७। २६। ५५
 सिद्धमिष्टं त्वदालोका० ३। ५५। २३
 सिद्धसंचारिभेदेन द्वि० २१। ११। १६३
 सिद्धाधला तत्र २०। २९। १५६
 सिन्दूरद्युतिमिह मूर्ध्नि १६। ३२। ११९
 सीकृतानि कलहंस० १५। ५०। ११४
 सीधुपानविधिना किल १५। ११। १११
 सीमा सीमाग्यभा० १९। ३६। १४५
 सुखं समुत्सारितक० १७। ४०। १२८
 सुखमासुखमा प्रोक्ता २१। ५१। १६७
 सुखं फलं राज्यपदस्य १८। ३१। १३७
 सुदुर्धरध्वान्तमलि० ४। ४९। ३१
 सुधाकरेणाप्यजरा० ४। ४८। ३०
 सुधाद्रवैर्मन्मथमात्म० ४। ४६। ३०
 सुधाप्रवाहैरिव हारि० ७। १६। ५४
 सुधासुधारश्मिन्मृणा० २। ३६। १३
 सुप्त इत्यतिविविक्त० १५। ३९। ११३
 सुमन्त्रवीजोपचयः १८। ३८। १३८
 सुरमिपद्मवतः कुसु० ११। ६०। ८९
 सुरसमितिरसंध्यैः ८। २७। ६४
 सुरसवन्तीकनकार० २। ४८। १४
 सुराज्ञानानामपि दुर्लभं १७। ७७। १२१
 सुहृत्तमप्याप्तजडोरु० २। ४०। १४
 सुषेणस्तद्वलब्धूहं १९। ७६। १४९
 सुखरश्मिमुदाररूपकां ५। १४। ३६
 सुहृत्तमः सोऽथ स० १०। १५। ७८
 सुहृत्तमावेकत उद्यतौ २। ४४। १४
 सुहृदमाखगणानसु० ११। २। ८४

स० श्लो० पृ०	स० श्लो० पृ०
स्वयमनभ्युजमेव ११। ४१। ८७	हीलाहेलासोदरा म० २०। १६। १५५
स्वयमयमिह धत्ते ८। ६। ६०	हा हा महाकष्टमचि० ४। ४५। ३०
स्वर्ग सप्रति क पुना० ३। ७६। २५	हिंसादृतवच स्वयंस्त्री० २१। १४२। १७४
स्वर्गात्तनागच्छताम० २०। ६८। १५९	हितहेतु वचस्तुभ्यम० १९। ३०। १४५
स्वर्दन्तिन तदनु द० ६। ३४। ४९	हिनस्ति धर्म हृदया० १८। ३०। १३७
स्वस्थो धृताच्छत्रगुरु० ४। २३। २८	हिमगिरिमिव मेरु ८। ३३। ६५
स्वस्वदीधितिपरिग्रह० ५। ७२। ४१	हिममहामहिमानम० ११। ७। ८४
स्वाध्यायो विनयो २१। १५७। १७५	हिरण्यभूगृद्धिरदैस्त० ७। ४३। ५६
स्नानुभाषधृतभूरीमू० ५। ७। ३६	हृदयहारिहरि-मणिक० ११। ५२। ८८
स्त्रैराभिसारोत्सवस० १४। ३। १०३	हृदि निहितघटेव १३। ३३। ९९
हृतमोहतमोगतेस्त्वव १९। १००। १५२	हृदयार्थवन्ध्या पदव० १। १५। ३
हरेर्द्विपो हारिहिरण्य० ७। ३९। ५६	हेमरम्य रघु पय० २१। १७६। १७७
हर्म्यैरिवोत्तम्भितकु० ९। ५७। ७४	हेमवर्माणि सौद्रा० १९। ६०। १४८
हस्ता सप्त द्वयोर्मान २१। ७०। १६८	हेलोत्तरत्तुत्तमतद्व० ९। ७५। ७६
हारावलीनिर्झरहारि १। ७८। ९	हीविमोहमपनीय १५। १९। ११२

